

TELEMARKSFORSKING

Rapport 902

Trygge arenaer?

Skeives erfaringer i idretten

MARI TORVIK HEIAN, ÅSE STRANDBU, OLA K. BERGE, HANNE E. SOGN,
ÅSNE D. HAUGSEVJE

Tittel: Trygge arenaer?

Undertittel: Skeives erfaringer i idretten

Rapport nr.: 902

Forfattere: Mari Torvik Heian, Åse Strandbu, Ola K. Berge, Hanne E. Sogn, Åsne D. Haug-sevje

Dato: 20.12.2024

ISBN: 978-82-336-0765-4

ISSN: 2703-7894

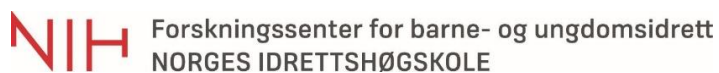
Prosjekt: 20230910

Prosjektleder: Mari Torvik Heian

Oppdragsgiver: Bufdir

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf.: +47 35061500

Sikt KI-chat er benyttet for å lage utkast til norsk og engelsk sammendrag. Dette verktøyet er godkjent med hensyn til personvernlovgivning. Utkastene er videre bearbeidet og ferdigstilt av forfatterne av rapporten.

Forord

Buudir lyste høsten 2023 ut forskningsoppdraget Skeives erfaringer med deltakelse i idretten. Undersøkelsens formål var å gi ny kunnskap om hva som fremmer og hindrer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper skeive i breddeidretten, og slik styrke kunnskapsgrunnlaget på et felt det hittil er forsket lite på i Norge. Oppdraget er en direkte oppfølging av regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023 – 2026).

Telemarksforskning (TF) har gjennomført prosjektet i samarbeid med Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ved Norges idrettshøgskole (NIH) og Center for Ungdomsforskning (CeFU) ved Universitetet i Ålborg. Forskerne ved FOBU/NIH har hatt hovedansvaret for analyser av idrettspolitiske dokumenter og intervjuer med representanter fra den organiserte idretten. Forskerne ved TF har hatt hovedansvaret for datainnsamling og analyse av skeives erfaringer med idretten. Niels-Ulrik Sørensen, professor ved CeFU har hatt en sentral rolle i den faglige kvalitetssikringen av prosjektet, både i datainnsamlingen, analyser.

Referansegruppa har bestått av følgende medlemmer: Julie Karima Berg, Norges Idrettsforbund, seniorrådgiver etisk og trygg idrett; Ingeborg Rikheim og Milo Sølve Leistad Quam, begge Skeiv ungdom; Kristian N. Stakset-Gundersen, gruppeleder i Skeiv idrettskompetanse (Rabalder Håndball) og tidligere topphåndballspiller; Øystein Pettersen, programleder, foredragsholder og tidligere elitelangrennsløper; Patrick Carlos Olsen, Brettforbundets surfekomité og redaktør i Surfer gay – the queer surf magazine; Anette Trettebergstuen, stortingsrepresentant, tidligere kultur - og likestillingsminister; Sturla Bentzen Sand, basketballdommer og medlem av kontrollkomiteen i Norges basketballforbund. Tusen takk for innsiktsfulle kommentarer og innspill underveis i arbeidet. En særskilt takk til Kristian N. Stakset-Gundersen og Julie Karima berg og Skeiv ungdom og også til Håvard Øvregård i Norges idrettsforbund, for verdifulle innspill på utvalgte tema. Takk også til Nils Asle Bergsgard (USN/TF), for verdifulle kommentarer, til Cecilie Katarina Bonnevie (NIH) for bistand i innsamling og kategorisering av idrettspolitiske dokumenter og skrivehjelp underveis, og til Rebekka Svartebekk Myrer (TF) for tilrettelegging av data.

Takk til Buudir for tildelt oppdrag og for konstruktivt samarbeid underveis. Takk også til ulike aktører i idretten som har delt sin erfaring om hva den organiserte idretten gjør, og hvordan det arbeides for å inkludere skeive. Til slutt vil vi rette en stor takk til alle skeive som svarte på spørreundersøkelsen, og stilte til intervju og delte sine erfaringer og fortellinger fra idretten med oss.

Bø, 20. desember 2024

Mari Torvik Heian

Prosjektleder

Innhold

Sammendrag	9
English summary	17
1. Innledning	23
1.1 Den organiserte idretten i Norge.....	25
1.2 Idrettspolitik.....	27
1.3 Skeive i Norge.....	29
1.4 Skeive i idretten.....	30
1.5 Mandat og problemstillinger.....	31
1.6 Begreper og avgrensninger.....	32
2. Datagrunnlag og metodiske tilnærminger	35
2.1 Dokumentgjennomgang.....	35
2.2 Kvalitative intervju	36
2.2.1 Intervjuer med idrettsledere og andre nøkkelpersoner i idretten	37
2.2.2 Intervjuer med skeive.....	38
2.2.3 Analyse av intervjudata.....	41
2.3 Spørreundersøkelse	42
2.3.1 Distribuering av spørreundersøkelsen	42
2.3.2 Operasjonalisering av seksuell orientering og kjønnsidentitet	44
2.3.3 Utvalget i spørreundersøkelsen	45
2.3.4 Selvseleksjon og mulige utvalgsskjevheter.....	48
2.3.5 Spørreskjemaet.....	50
2.3.6 Særlige forskningsetiske hensyn	50
3. Teoretiske innganger.....	52

3.1	Sosial kapital	52
3.2	Stigma	53
3.3	Usynlig arbeid og minoritetsstress	55
3.4	Livsløp og endring.....	56
3.5	Kjønn og makt	57
3.6	Idrettskulturer	58
4.	Idrettspolitiske føringer	60
4.1	Gjennomgang av idrettspolitiske dokumenter.....	60
4.1.1	Skeives plass i den statlige idrettspolitikken.....	61
4.1.2	Skeives plass i IOCs idrettspolitikk	63
4.2	Skeives plass i den organiserte idrettens dokumenter	64
4.2.1	Skeives plass i NIFs idrettspolitikk.....	64
4.2.2	Skeives plass i særforbundenes idrettspolitikk.....	66
4.2.3	Skeives plass i idrettskretsenes idrettspolitikk.....	68
4.3	Oppsummering.....	69
5.	Idrettsaktørenes praksiser.....	71
5.1	Historikk: Idrettens arbeid for å inkludere skeive.....	71
5.2	Problemforståelse og endringsforståelse – hva skal fikses?	74
5.2.1	Kjønn og idrett	75
5.2.2	Variasjoner mellom idrettskontekster	76
5.2.3	Toppidrettens betydning for skeive i breddeidretten	78
5.2.4	Transpersoner og idretten.....	79
5.2.5	Motivasjon for å bedre skeives situasjon i idretten.....	82
5.3	Vurdering av tiltak.....	84
5.3.1	Med idretten mot homohets.....	84
5.3.2	Fungerer varslingsystemet?	85

5.4	Framtid – hvem har ansvar?	86
5.4.1	Betydningen av at rollemodeller står fram som homofile.....	86
5.4.2	Symboliske handlinger – hjelper det?.....	88
5.4.3	Hvilke tiltak trengs?.....	89
5.4.4	Skeives situasjon i et større mangfoldsfelt.....	92
5.5	Oppsummering.....	93
6.	Bakteppet.....	95
6.1	Skeives oppvekster	95
6.2	Risiko for sårbarhet.....	97
6.3	Å være åpen.....	101
6.4	Oppsummering.....	104
7.	Å høre til i idretten	106
7.1	Glede, mestring og sosiale fellesskap	108
7.2	Støtte og toleranse.....	112
7.3	Erfaringer med åpenhet.....	118
7.3.1	Begrunnelser for å være skjult skeiv i idretten	120
7.3.2	Ambivalens og frykt.....	123
7.4	Skeive forbilder	128
7.5	Minoritetsstress, stigma og usynlig arbeid	131
7.6	Oppsummering.....	136
8.	Verdier og kulturer i idretten	138
8.1	Den kjønnsdelte idretten.....	139
8.2	Garderobeprat og guttastemning.....	141
8.3	Ytringer og ordbruk.....	144
8.4	Idretter på tvers av alder og kjønn.....	151

8.5	Skeiv idrettsaktivitet	153
8.6	Oppsummering.....	157
9.	To skritt fram og ett tilbake	158
9.1	Verden går framover.....	158
9.2	Truende skyer.....	160
9.3	Veien videre.....	161
9.3.1	Skeive tiltak.....	162
9.3.2	Hvor skal ansvaret plasseres?	170
9.4	Oppsummering.....	172
10.	Åpenhet, deltakelse og mangfold	173
10.1	Hva hindrer åpenhet og deltakelse?.....	174
10.2	Hva fremmer åpenhet og deltakelse?	181
10.3	Hvordan øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?	184
10.4	Kunnskaps- og forskningsbehov	188
	Litteratur	189
	Vedlegg	199

Sammendrag

Bakgrunn

Formål og problemstillinger

Denne rapporten er et bidrag til å styrke kunnskapsgrunnlaget om ulike grupper av skeives erfaringer med deltakelse i organisert breddeidrett. Studien er en direkte oppfølging av regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023 – 2026), der 'Inkluderende idrett' er ett av tre innsatsområder. Arbeidet har hatt disse problemstillingene:

- 1) Hva fremmer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?
- 2) Hva hindrer åpenhet og deltakelse blant ulike grupper av skeive i idretten?
- 3) Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?

Avgrensninger og begrepsavklaringer

Studien er i hovedsak avgrenset til organisert breddeidrett og idrettsaktivitet som er organisert i Norges Idrettsforbund (NIF). Avgrensningen er begrunnet med at det hviler et spesielt ansvar på NIF, som årlig mottar spillemidler fra staten. Midlene har som mål om å legge til rette for *at alle som ønsker det* skal ha *mulighet* til å delta i idrett (Meld. St. 26 (2011-2012)). Samtidig er det viktig å understreke at idrett omfatter mye mer enn aktiviteter under NIFs paraply, inkludert et stort mangfold av både organiserte og egenorganiserte aktiviteter.

Betegnelsen *skeive* viser til personer som identifiserer seg med ett eller flere begreper som tilhører lhbt+-kategorien. I arbeidet med rapporten har det også vært hensiktsmessig å bruke et begrepsapparat som skiller mellom undergrupper av skeive, først og fremst med hensyn til kjønnsidentitet og seksuell orientering. I rapporten bruker vi derfor betegnelsene *skeiv kjønnsidentitet* og *skeiv seksuell orientering*.

Datagrunnlaget

Datamaterialet er kvalitative og kvantitative data fra dokumentstudier, en spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer:

- Relevante idrettspolitiske dokumenter.
- Spørreundersøkelse besvart av over 450 skeive om deres erfaringer i idretten.
- Kvalitative dybdeintervjuer med 18 skeive, rekruttert fra spørreundersøkelsen.
- Kvalitative dybdeintervjuer med 15 ledere og andre nøkkelpersoner innen den organiserte idretten.

Hovedformålet med studien har vært å få fram et stort mangfold av erfaringer fra ulike grupper av skeive. Selv om mange svarte på spørreundersøkelsen, er dette ikke en representativ studie.

Funn og analyser

Deltakelse i organisert idrett har mange fordeler, inkludert betydelige helsegevinster og økt livskvalitet. Det er et politisk mål at hele befolkningen, spesielt barn og unge, skal ha mulighet til å delta i idrett. De fleste som vokser opp i Norge deltar i organisert idrett, spesielt før ungdomsskolealder. Mange er også aktive i ungdomsårene og i voksenlivet. Imidlertid er det visse grupper som er mindre aktive, blant annet skeive. På grunnlag av det omfattende datamaterialet og påfølgende analyser har vi identifisert en rekke forhold som hindrer og fremmer skeives åpenhet og deltakelse i idretten. Dette handler om individuelle, sosiale, kulturelle, institusjonelle, organisatoriske og politiske forutsetninger som ikke kan forstås uavhengig av hverandre. Vår diskusjon om hva som kan gjøres for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet i idretten, er basert på funn knyttet til alle disse forholdene.

Kjernen i denne studien har vært å løfte fram skeives egne erfaringer fra idretten. Gjennom de kvalitative intervjuene og spørreundersøkelsen har vi fått tilgang til erfaringer fra et stort mangfold av skeive med ulike bakgrunner, i ulike aldre, og med ulik grad av idrettsdeltakelse. Vi har fått beskrivelser av hva som motiverer for idrettsdeltakelse, hva deltakelsen betyr, hvilke typer relasjoner som skapes og hvilke ferdigheter, egenskaper og muligheter aktiviteten gir. Vi har også fått høre om utfordringer, hindringer og problemer skeive støter på i idretten. Intervjuene har hatt mest vekt på å identifisere hindringer og fremmere for idrettsdeltakelse i nåtid og nær fortid, men har også inkludert spørsmål om erfaringer og opplevelser tilbake i tid og tanker om framtiden.

Mange av hindringene og fremmerne vi har identifisert i studien er speilbilder av hverandre, i den forstand at det vil være fremmede for åpenhet og deltakelse å gjøre noe med hindringen. Siden problemstillingene i oppdraget skiller så klart mellom spørsmålet om hva som hindrer og hva som fremmer, vil vi i det følgende presenterer dem hver for seg, selv om det medfører at noen av temaene gjentas.

Hva hindrer åpenhet og deltakelse blant ulike grupper av skeive i idretten?

Basert på tall fra den landsomfattende undersøkelsen Ungdata, finner vi at ungdommer med skeiv seksuell orientering deltar klart sjeldnere i organisert idrett enn heterofile i samme alder. Samtidig kommer det fram i våre data at mange skeive deltar i organisert idrett og har stor glede av det. Rundt 90 prosent av de som har svart på vår spørreundersøkelse, mener at positive opplevelser i idretten har styrket deres generelle livskvalitet. Som for andre idrettsaktive er gleden ved idrettsaktiviteten i seg selv en viktig motivasjon, og det å mestre, ha framgang og delta i konkurranser er meningsfylt. Å være del av et idrettsfellesskap – å knytte bånd til treningskamerater, trenere og konkurrenter er også viktig. For mange skeive gir idretten tilgang til verdifulle sosiale

fellesskap, i tillegg til idrettsglede, mestringsfølelse og økt livskvalitet. Et sentralt funn i vår studie er at det er store individuelle forskjeller i skeives erfaringer med idretten. Vi finner også forskjeller i forutsetninger for å delta i idretten mellom ulike grupper av skeive. Barrierene er størst for unge og voksne med skeiv kjønnsidentitet.

Trygghet er en grunnleggende forutsetning for åpenhet og deltakelse i organisert idrett. Diskriminering, manglende trygghet og rigide kjønnsnormer skaper betydelige utfordringer for skeive. En hovedforutsetning er at skeive må oppleve og oppfatte idretten som trygg. Opplevelsen av trygghet varierer individuelt, og er ofte avhengig av erfaringer fra oppvekst og andre samfunnsarenaer. Tillitsfulle relasjoner og støtte fra trenere og andre utøvere er essensielt for trygghet. Å være inkludert i ulike sosiale fellesskap, enten de handler om lek, vennskap, konkurranse eller prestasjon, er også en viktig forutsetning for å føle seg trygg. Vi finner stor variasjon i bevissthet og kunnskap om skeives situasjon og behov i de ulike idrettsfellesskapene.

Studien viser at idretten ikke alltid oppleves som trygg for skeive. En betydelig andel skeive i vårt datamateriale har opplevd diskriminering og ekskludering i idretten. Å bli valgt bort som lagkamerat, nedsettende kommentarer, og hatytringer er en relativt vanlig erfaring blant skeive i idretten. Dette skaper en følelse av utrygghet som hemmer deres deltakelse og åpenhet. Opplevelsen av trygghet varierer individuelt og er kontekstavhengig. Noen kan føle seg trygge i visse idrettsmiljøer, men utrygge i andre. Erfaringer fra oppveksten, som vanskelige familierelasjoner eller mobbing, kan påvirke hvordan skeive opplever idretten. Trygge familierelasjoner og positive oppvekstmiljøer øker sjansen for at man føler seg trygg senere i livet. Åpenhet om egen seksuell orientering eller kjønnsidentitet kan være risikofyllt og medføre omkostninger som stigmatisering og uønsket oppmerksomhet. Mange skeive velger derfor å ikke være åpne i idretten.

Også blant skeive som ikke selv har *opplevd* organisert idrett som utrygg, er det mange som likevel *oppfatter* den som utrygg. At mange idrettsarenaer oppfattes som utrygge knyttes til egne erfaringer i kombinasjon med en verstefallstenkning. Verstefallstenkingen knyttes altså ikke bare til egne opplevelser, men også til andre skeives erfaringer, opplevelser de har hørt om fra venner eller andre skeive eller lest på nettet. Varhet for hva som potensielt er utrygt, bunner for mange i en særlig årvåkenhet, som gjerne har virket som et vern mot det stigmaet den skeive identiteten kan medføre. Stresset dette innebærer, utløser et behov for en særskilt trygghet, som idretten i mange tilfeller ikke klarer å gi. Forventninger om hets og diskriminering hindrer slik mange skeive fra å være åpne i idretten, og også fra å delta. Den organiserte idretten har dermed en viktig oppgave i å forbedre idrettens omdømme for å fremme større deltakelse og åpenhet blant skeive.

Kulturelle forutsetninger i idrettsfellesskapene – som idealer, verdier, normer, holdninger, praksiser og språk – påvirker også skeives åpenhet og deltakelse. Idrettsfellesskap kan både fremme og hemme åpenhet og deltakelse. Mange skeive opplever at idretten er preget av tradisjonelle kjønnsroller og stereotyper. Dette skaper utfordringer for skeive, særlig for menn som bryter med maskuline normer. Den binære

kjønnsdelingen i idretten oppleves som rigid og problematisk, spesielt for utøvere med en skeiv kjønnsidentitet. Lagidretter preges ofte av tøffhet og røffe omgangsformer, som kan være ekskluderende for skeive. Samtidig kan konkurranse- og prestasjonsfokus i idretten virke ekskluderende for dem som ikke deler disse verdiene.

Organisatoriske forhold. I dokumenter fra statlige myndigheter uttrykkes forventninger om at idretten skal arbeide for å sikre en inkluderende og mangfoldig idrettsbevegelse. Stortingsmeldinger og NOU-er initiert av ulike regjeringer, understreker at idretten har et ansvar for å inkludere alle, også ulike grupper av skeive. Statens forventninger til den organiserte idretten kan knyttes til den norske likestillingspolitikken mål om lik mulighet til samfunnsdeltakelse for alle (NOU 2019). Det samme gjentas i regjeringens idrettsstrategi *Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett*.

I ulike dokumenter fra NIF uttrykkes den samme ambisjonen som statlige myndigheter har. Også her knyttes motivasjonen for å inkludere skeive til idrettens ønske om å inkludere alle. Et gjennomgående tema i NIFs dokumenter er at den organiserte idretten skal arbeide mot diskriminering. Aktørene i idretten erkjenner selv at idretten er preget av, og bidrar til å opprettholde kjønnsstereotyper som kan være begrensende både for skeive og andre. Intervjuene med skeive bekrefter også at dette kan føre til at en del skeive trekker seg unna idretten, eller at de som deltar er usikre på om de kan være åpne i idretten.

Det er med andre ord høye ambisjoner om å inkludere alle i den organiserte idretten. Men de politiske føringene fra statlige myndigheter og i NIFs strategidokumenter følges ikke opp og blir ikke prioritert nedover i idrettsorganisasjonen. Dette ses i sammenheng med at NIF har lite reell makt til å få gjennom ønsket politikk på grasrotnivå. Vi konkluderer derfor med at det er for stor avstand mellom politiske mål og ambisjoner og hva den organiserte idretten evner å gjøre for å bedre skeives situasjon i idretten. Selv om norsk idrett er godt organisert og har god kontakt med statlige myndigheter, er mye av driften basert på frivillighet og definisjoner av idrettspolitikken overlates til kretsene og særforbundene. Dette kan gjøre målrettet styring utfordrende. Manglende gjennomslag lokalt henger også sammen med at målet om å inkludere skeive bare er én av en lang rekke ønskede satsinger som NIF sender nedover i organisasjonsleddene. Tydelige politiske signaler og økonomiske rammevilkår er derfor essensielt for å fremme kjønns- og seksualitetsmangfold.

Til sist må skeives deltakelse i organisert idrett forstås på bakgrunn av deres generelle samfunnsdeltakelse. Idretten reflekterer ofte samfunnet generelt. Samfunnstrender og skeives forhold i samfunnet påvirker også idrettsdeltakelsen. Samtidig som idrettens deltakelse speiler samfunnstrender, har organisert idrett et spesielt samfunnsansvar for å inkludere og myndiggjøre utsatte grupper. Når idretten lykkes med å skape trygge arenaer og fellesskap for skeive, oppnår de dette ansvaret i stor grad, noe som viser et stort potensial for skeives generelle samfunnsintegrasjon. Å realisere dette potensialet bør være organisert idretts fremste mål.

Hva fremmer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?

Intervjuene med skeive idrettsutøvere viser at trygge fellesskap og relasjoner, støttende enkeltpersoner og tydelige holdninger fra både lokale og sentrale aktører i den organiserte idretten, fremmer åpenhet og deltagelse blant skeive. Trygge miljøer gir tilhørighet og identitet, og fremmer åpenhet og deltagelse. Sosial kapital, som oppstår i trygge fellesskap, styrker både individets og fellesskapets evne til å håndtere utfordringer. Inkluderende idrettsmiljøer virker slik myndiggjørende, og kan gjøre skeive mer motstandsdyktige og aktive i kampen for sine rettigheter. Lokale initiativer og støtte oppleves som viktigst, men sentrale tiltak og verdigrunnlag spiller også en rolle. Åpnere kjønnsroller og -kategorier i idretten kan virke fremmende for å inkludere flere skeive i idretten.

Trygge aktører og arenaer. Rapporten viser at skeive opplever lokale aktører og arenaer som viktige for inkludering og mangfold. Støtte fra enkeltpersoner er avgjørende. Spesielt trenere, klubbledere, foreldre og medspillere lokalt, spiller en kritisk rolle. Tillit mellom trener og utøver er en klar fremmer for åpenhet og dermed for deltagelse. Trenere og ledere må være tydelige på at idretten er for alle, og aktivt motarbeide uakseptable holdninger og handlinger. At trenere, treningskamerater og andre bruker riktig pronomen kan være utslagsgivende for deltakelsen til utøvere med skeiv kjønnsidentitet. Sosial og emosjonell støtte fra heterofile cispersoner er viktig forutsetning for trygghet. Unnvikende atferd og manglende motmøle mot diskriminering skaper utrygghet. Publikum, konkurrenter, trenere og treningskamerater på lokale arenaer har størst betydning; deres støtte kan redusere hetsing og signaliserer et ønske om inkludering. Lokale ledere og trenere som viser nulltoleranse for krenkende oppførsel gjennom ord og handlinger er verdifulle allierte for skeive.

Organisatoriske og institusjonelle fremmere. Idrettspolitiske dokumenter tematiserer skeives situasjon, om enn i ulik grad. Det gir signaler om idrettens inkluderende verdier, og kan fremme deltagelse. NIFs eksplisitte verdigrunnlag mot diskriminering er en fremmer, men prioriteres og aktualiseres bare i liten eller varierende grad. Ulike tiltak, som initiativet «Med idretten mot homohets» og e-læringsmoduler om kjønns- og seksualitetsmangfold, bidrar positivt. Å øke kunnskapen om skeives situasjon i trenerutdanningene, kombinert med økt kunnskap i befolkningen ellers, er et nødvendig neste steg. Varslingskanalen MittVarsel, der negative hendelser kan meldes inn, er også viktig for å fremme åpenhet og deltagelse.

Åpnere kjønnsroller og -kategorier. Et sentralt hinder for skeives deltagelse, er opplevelsen av kjønnsroller og -kategorier som strengt tradisjonelle. En åpnere debatt og økt forståelse rundt disse spørsmålene fremmer trolig deltagelse. Det samme gjelder det som mange ser på som en unødvendig rigid kjønnsdeling i barneidretten, samt for snevre forestillinger om hva som er typisk maskulint og feminint. Arbeid med holdninger og informasjon er viktig, og eksempler som Pride-markeringer innen ishockey viser at det er mulig å endre tradisjonelle kjønnsforståelser.

Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?

I informantenes egne forslag til løsninger etterlyses et høyere bevissthetsnivå og mer aktiv handling i den organiserte idretten. Ifølge informantene trengs kompetansebygging, spesielt på klubb- og krets nivå. Flere etterlyser mer fokus på mangfold i idrettstilbud og anleggstyper, klare regler for oppførsel og språkbruk og nulltoleranse for diskriminering. En systematisk og langsiktig innsats på alle nivåer i idretten ses på som nødvendig for et mer inkluderende miljø, og alle idrettslag bør tydelig motarbeide diskriminering og hatytringer. Trenere spiller en viktig rolle i å etablere en inkluderende kultur og helt konkret ses det som viktig å ta tak i homofobisk språkbruk. Støtten trenere gir utøvere som kommer ut som skeive, er essensiell.

Den organiserte idretten reflekterer bredere samfunnsstrukturer og -forhold, og derfor ligger noen av løsningene for økt kjønns- og seksualitetsmangfold utenfor idretten. Samtidig har idretten et særskilt samfunnsansvar for å inkludere og styrke utsatte grupper. Idrettens suksess med å skape trygge arenaer, fellesskap og institusjoner for skeive er et viktig bidrag til deres samfunnsansvar. Dette ansvaret kan den organiserte idretten ta på en rekke måter, blant annet ved å:

Vise at skeive er velkomne. Klubber og forbund må tydelig vise at skeive er velkomne. Målet om mangfold må være synlig og aktivt arbeides for, med klare sanksjoner mot diskriminering, nedsettende og hatefulle ytringer. Trenere og lagledere må ta tak i homofobisk språk og jobbe systematisk med å endre kulturer som gjør det utrygt for skeive. Bruk av symboler som regnbuesertifisering kan være effektive måter å signalisere støtte og inkludering.

Spre informasjon og kunnskap. Det er behov for mer kunnskap og informasjon om skeives situasjon og rettigheter, og at denne kunnskapen spres utover i organisasjonen. Kunnskapsbehovet gjelder på alle organisasjonsnivåer, men er aller viktigst hos aktører som er tettere på utøverne, som trenere, støtteapparat og andre frivillige. Å utvikle enkle kurs for trenere og støtteapparat, for eksempel som del av Trenerløypa, er et konkret forslag. Informasjon om skeives rettigheter gjennom kampanjer fra særforbund, kretser eller NIF sentralt kan også bidra til større aksept og inkludering.

Prioritere inkludering. Spørsmålet om hvordan ulike aktører i idretten kan arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold handler i stor grad om organisering og prioritering av oppgaver. Generelle inkluderingskampanjer kan være effektive fordi de omfatter mange ulike samfunnsgrupper, mens spesifikke tiltak rettet mot skeive kan være mer treffsikre. Det er behov for mer kunnskap rundt hva som er de mest effektive tiltakene for inkludering av skeive.

Legge til rette for skeive idrettsaktiviteter. Idrettsaktiviteter spesifikt rettet mot skeive senker terskelen for deltakelse. Tilbud som retter seg både mot utøvere med skeiv seksuell orientering og mot utøvere med skeiv kjønnsidentitet, oppleves som trygge å delta i. Å legge til rette for flere klubber og lag, kan være en måte å skape flere trygge rom for skeive som ønsker å delta i idretten. Samarbeid mellom skeive lag og andre idrettslag kan være et godt tiltak for å rekruttere skeive til andre idrettstilbud.

Åpne diskusjoner om kjønnsroller og -kategorier. En viktig hindring for skeives deltakelse i idretten er at kjønnsroller og -kategorier ofte oppleves som for rigide og tradisjonelle. Å legge til rette for åpne og kunnskapsbaserte diskusjoner omkring kjønnsroller og -kategorier vil skape mer bevissthet rundt hvordan kjønn forstås og oppfattes, hva som skaper ulike kjønnsrollemønstre, og på hvilke måter de kan være til hinder for åpenhet og deltakelse i idretten.

Sikre representasjon i styre og stell. Representasjon av skeive i styre og ledelse er viktig for å sikre at tiltakene blir effektive og relevante. Å rekruttere personer som representerer ulike grupper skeive til slike posisjoner kan bidra til å sikre at skeives situasjon blir ivaretatt i idretten. Det vil også være et tydelig signal om at idretten ønsker økt kjønns- og seksualitetsmangfold.

Ansvarliggjøring. Statlige myndigheter har et ekstraordinært ansvar for å sikre rammevilkår i idretten som gjør det mulig å jobbe systematisk med inkluderingsarbeidet. For at tiltak skal gi varig endring, må de ha institusjonell forankring, med NIF sentralt som hovedansvarlig. Ansvaret må også fordeles til underliggende ledd i organisasjonen, og ansvarsfordelingen må tydeliggjøres. Lokale idrettslag, frivillige trenere og ledere har ansvar for å implementere tiltak og skape trygge rom. Dette krever at disse lokale aktørene har tilgang til informasjon, opplæring i inkludering og diskriminering, og nødvendig støtte.

Tre råd

Med bakgrunn i våre analyser, funn og konklusjoner, vil vi gi tre forskningsbaserte råd til alle som deltar i idretten, enten som utøver, trener, forelder, eller som har lederverv eller andre roller. Dette er råd som både er effektive og realistiske å gjennomføre. Vår korte liste er langt fra utfyllende, men dersom rådene tas til følge, vil de kunne være verdifulle på veien mot et økt kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. De tre rådene er:

1. **Signaliser inkludering.** Gjør det klart at i treningsgruppa vår er alle velkomne uavhengig av bakgrunn, hudfarge eller om de er skeive eller ikke. Nevn det ved oppstart av sesongen, og ved flere anledninger. Husk at det kan være flere enn du vet om som faktisk er skeive – også i treningsgruppa di.
2. **Vis inkludering gjennom handling.** Slå ned på negative handlinger og kommentarer der og da. Gjør det tydelig hva du står for. Lag gjerne enkle kjøreregler for oppførsel i treningsgruppa. Ta samtidig hensyn til at den enkelte skeive ikke skal brukes som eksempel eller måtte stå i sentrum for en prat om kjørereglene. Det kan oppleves negativt og stigmatiserende for enkelte.
3. **Ikke ta for gitt at idretten føles trygg for alle skeive.** Spre kunnskap om at mange skeive ikke opplever at de er velkomne, eller at idretten er for dem.

Videre forskningsbehov

Det er behov for videre forskning på flere spørsmål knyttet til skeives erfaringer fra idretten. Først trengs det mer forskning på hva som ligger bak homohets og krenkelser av skeive i organisert idrett, særlig på *hvor utbredt* dette er og hvem som står bak. Det er også behov for oppdatert forskning på hvordan tradisjonell maskulinitet produseres, vedlikeholdes og reproduseres i idrettsmiljøer og hvilken innvirkning dette har på inkluderingen av skeive. Videre er det viktig med en bedre forståelse av hva som kreves for å skape inkluderende idrettsmiljøer. Her kan intervjuer med ikke-skeive idrettsutøvere gi verdifull innsikt.

En annen viktig problemstilling er hvordan lagkamerater, trenere, frivillige, foreldre og andre voksenpersoner fungerer som gode allierte, og hvilken betydning disse allierte har for inkluderingen av skeive i idretten. I tillegg bør det forskes på betydningen av idrettsaktiviteter som er spesielt organisert for skeive, både for deltakernes videre idrettsdeltakelse, inkludering på andre idrettsarenaer, livskvalitet og sosiale nettverk.

Vår studie har også vist at det er nødvendig å undersøke hvilken innvirkning erfaringer fra gymtimer og garderobesituasjoner i skolen har for skeives situasjon. Denne forskningen kan bidra til å forstå og forbedre inkluderingen og trivselen til skeive i idrettsmiljøer, så vel som i skolehverdagen.

English summary

Background

Purpose and issues

This report aims to contribute to knowledge regarding the experiences of LGBTQ+ individuals participating in organised sports. The study follows up the government's action plan for gender and sexual diversity (2023 – 2026), where 'Inclusive Sports' is one of three focus areas. The study has addressed the following issues:

- 1) What promotes openness and participation among LGBTQ+ individuals in organised sports?
- 2) What hinders openness and participation among LGBTQ+ individuals in organised sports?
- 3) How can various stakeholders in sports work to increase gender and sexual diversity in organised sports?

Limitations and terminology clarifications

The study mainly focuses on organised grassroots sports and sports activities organised under the Norwegian Sports Federation (NIF). This focus is justified by the special responsibility resting on NIF, which annually receives public funds. These funds aim to provide opportunities for everyone wishing to participate in sports (White paper *Meld. St. 26 (2011-2012)*). It is also important to emphasise that sports include much more than activities under NIF's umbrella, including a wide variety of both organised and self-organised activities.

The term LGBTQ+ refers to individuals who identify with one or more terms belonging to the LGBTQ+ category. In preparing the report, it has also been useful to use terminology that distinguishes between subgroups of LGBTQ+ individuals, primarily concerning gender identity and sexual orientation. Therefore, in the report, we use the terms *skeiv kjønnsidentitet* [queer gender identity] and *skeiv seksuell orientering* [queer sexual orientation].

Methodology

The data material consists of qualitative and quantitative data from document studies, a survey, and qualitative interviews:

- Relevant grey literature, including various sports policy documents.
- A survey with over 450 respondents from LGBTQ+ about their experiences in sports.
- Qualitative in-depth interviews with 18 LGBTQ+ individuals recruited from the survey.
- Qualitative in-depth interviews with 15 leaders and other key individuals within organised sports.

The main purpose of the study has been to highlight a wide range of experiences from different groups of LGBTQ+ individuals. Although many responded to the survey, this is not a representative study.

Findings and analysis

Participation in organised sports has many benefits, including significant health benefits and increased quality of life. It is a political goal that the entire population, especially children and young people, should have the opportunity to participate in sports. Most children growing up in Norway participate in organised sports, especially before secondary school age. Many are also active during their teenage years and adulthood. However, certain groups are less active, including LGBTQ+ individuals. Based on the extensive data material and subsequent analyses, we have identified several factors that hinder and promote LGBTQ+ openness and participation in organised sports. These factors encompass individual, social, cultural, institutional, organisational, and political conditions that cannot be understood independently of each other. Our discussion around what can be done to increase gender and sexual diversity in sports is therefore based on findings related to all these conditions.

The core of this study has been to highlight the experiences of LGBTQ+ individuals in sports. Through qualitative interviews and the survey, we have accessed experiences from a wide range of LGBTQ+ individuals with different backgrounds, ages, and levels of sports participation. We have obtained descriptions of what motivates participation in sports, what participation means, the types of relationships created, and the skills, qualities, and opportunities the activities provide. We have also uncovered challenges, obstacles, and problems LGBTQ+ individuals encounter in organised sports. The interviews have primarily focused on identifying current barriers and promoters for participation in sports but have also included questions about past experiences and future thoughts.

Many of the barriers and promoters we have identified in the study are reflections of each other, in the sense that addressing the obstacles will promote openness and participation. Since the research questions in the commission clearly distinguish between what hinders and what promotes, we will present this separately, although this means some themes are repeated.

What hinders openness and participation among different groups of queer individuals in sports?

Based on data from the nationwide survey Ungdata, we find that adolescents belonging to the LGBTQ+ category participate significantly less in organised sports compared to their heterosexual peers. At the same time, our data reveal that many queer individuals do participate in organised sports and profoundly enjoy it. Around 90 percent of those who responded to our survey reports that positive experiences in sports have enhanced their overall quality of life. As with other sports enthusiasts, the joy of the activity itself is a crucial motivation, and mastering skills, making progress, and participating in competitions are meaningful. Being part of a sports community – forming bonds with teammates, coaches, and competitors – is also important. For many queer individuals, sports provide access to valuable social communities, in

addition to the joy of sport, a sense of achievement, and improved quality of life. A key finding in our study is that there are significant individual differences LGBTQ+ individuals' experiences with sports. We also find differences in the prerequisites for participating in sports among LGBTQ+ individuals. The barriers are greatest for young and adult individuals with a queer gender identity.

What promotes openness and participation among different groups of queer individuals in sports?

Interviews with queer athletes show that safe communities and relationships, supportive individuals, and clear attitudes from both local and central actors in organised sports promote openness and participation among queer individuals. Safe environments provide a sense of belonging and identity, promoting openness and participation. Social capital, which arises in safe communities, strengthens both the individual's and the community's ability to handle challenges. Inclusive sports environments thus empower and can make queer individuals more resilient and active in the fight for their rights. Local (grassroot) initiatives and support are perceived as most important, but governmental and NIF measures and values also play a role. More open gender roles and categories in sports can help include more queer individuals.

How can various actors in sports work to increase gender and sexuality diversity in sports?

In the informants' own suggestions for solutions, there is a call for a higher level of awareness and more active measures in organised sports. According to the informants, there is a need for competence building, especially at the club and district levels. Many call for more focus on diversity in sports offerings and facility types, clear rules for behaviour and language use, and zero tolerance for discrimination. A systematic and long-term effort at all levels of sports is considered necessary for a more inclusive environment, and all sports teams should visibly oppose discrimination and hate speech. Coaches play a crucial role in establishing an inclusive culture, and it is seen as important to address homophobic language concretely. The support coaches provide to athletes coming out as queer is essential.

Organised sports reflect broader societal structures and conditions, and therefore some of the solutions for increased gender and sexuality diversity lie outside sports. At the same time, sports have a particular societal responsibility to include and strengthen vulnerable groups. The success of sports in creating safe arenas, communities, and institutions for queer individuals is an important contribution to their societal responsibility. Organised sports can assume this responsibility in several ways, including by:

Showing that queer individuals are welcome. Clubs and federations must clearly demonstrate that queer individuals are welcome. The goal of diversity must be visible and actively pursued, with clear sanctions against discrimination, derogatory and hateful expressions. Coaches and team leaders must address homophobic language and work systematically to change cultures that make it unsafe for queer individuals. The use of symbols like rainbow certification can be effective ways to signal support and inclusion.

Dissemination of information and knowledge. There is a need for more knowledge and information about the situation and rights of LGBTQ+ individuals, and this knowledge should be disseminated

throughout the organisation. This need for knowledge applies to all levels of the organisation but is most crucial for those closest to the athletes, such as coaches, support staff, and other volunteers. Developing simple courses for coaches and support staff, for example, as part of the Coach Pathway, is a concrete suggestion. Information about LGBTQ+ rights through campaigns from sports federations, regional organisations, or the central Norwegian Olympic and Paralympic Committee and Confederation of Sports (NIF) can also contribute to greater acceptance and inclusion.

Prioritising inclusion. The question of how various actors in sports can work to increase gender and sexual diversity largely revolves around the organisation and prioritisation of tasks. General inclusion campaigns can be effective because they encompass many different social groups, while specific measures aimed at LGBTQ+ individuals can be more targeted. There is a need for more knowledge about the most effective measures for the inclusion of LGBTQ+ individuals.

Facilitating LGBTQ+ sports activities. Sports activities specifically aimed at LGBTQ+ individuals lower the threshold for participation. Offers that cater to both athletes with diverse sexual orientations and those with diverse gender identities are perceived as safe to participate in. Facilitating more clubs and teams can be a way to create more safe spaces for LGBTQ+ individuals who wish to participate in sports. Collaboration between LGBTQ+ teams and other sports teams can be a good measure to recruit LGBTQ+ individuals to other sports offers.

Opening discussions about gender roles and categories. An important barrier to LGBTQ+ participation in sports is that gender roles and categories are often perceived as too rigid and traditional. Facilitating open and research-based discussions about gender roles and categories will create more awareness of how gender is understood and perceived, what creates different gender role patterns, and how they can hinder openness and participation in sports.

Ensuring representation in boards and leadership. Representation of LGBTQ+ individuals in boards and leadership is important to ensure that measures are effective and relevant. Recruiting individuals who represent different groups of LGBTQ+ people to these positions can help ensure that the situation of LGBTQ+ individuals is taken care of in sports. It will also be a clear signal that sports seek increased gender and sexual diversity.

Accountability. Government authorities have a special responsibility to ensure conditions in sports that make it possible to work systematically with inclusion efforts. For measures to bring lasting change, they must have institutional anchoring, with the central NIF as the main responsible body. The responsibility must also be distributed to the underlying levels of the organisation, and the distribution of responsibility must be clarified. Local sports teams, volunteer coaches, and leaders are responsible for implementing measures and creating safe spaces. This requires that these local actors have access to information, training in inclusion and discrimination, and necessary support.

Three recommendations

Based on our analyses, findings, and conclusions, we provide three research-based recommendations to everyone involved in sports, whether as athletes, coaches, parents, or those in leadership or other roles. These recommendations are both effective and realistic to implement. Our short list is far from exhaustive, but if followed, these recommendations could be valuable on the path to increased gender and sexuality diversity in sports. The three recommendations are:

1. **Signal inclusion.** Make it clear that in our training group, everyone is welcome regardless of background, ethnicity, or whether they are LGBTQ+ or not. Mention it at the start of the season and on several occasions. Remember that there may be more LGBTQ+ individuals in your training group than you are aware of.
2. **Show inclusion through action.** Address negative actions and comments on the spot. Make it clear what you stand for. Consider creating simple guidelines for behaviour in the training group. At the same time, be mindful not to use individual queer members as examples or place them at the centre of discussions about guidelines, as this can be negative and stigmatising for some.
3. **Do not assume sports feel safe for all queer individuals.** Spread awareness that many LGBTQ+ individuals do not feel welcome or that sports are for them.

Further research needs

There is a need for further research on several issues related to LGBTQ+ experiences in sports. First, more research is needed on what triggers homophobia and the harassment of LGBTQ+ individuals in organised sports, particularly how widespread this is and who is behind it. Updated research is also needed on how traditional masculinity is produced, maintained, and reproduced in sports environments and its impact on the inclusion of LGBTQ+ individuals. Furthermore, it is important to have a better understanding of what is required to create inclusive sports environments. Interviews with non-LGBTQ+ athletes can provide valuable insights.

Another important issue is how teammates, coaches, volunteers, parents, and other adults function as good allies, and the significance of these allies for the inclusion of LGBTQ+ individuals in sports. Additionally, research should focus on the importance of sports activities specifically organised for LGBTQ+ individuals, both for participants' continued sports participation, inclusion in other sports arenas, quality of life, and social networks.

Our study has also shown that it is necessary to investigate the impact experiences from gym classes and locker room situations in schools have on LGBTQ+ individuals. This research can contribute to understanding and improving the inclusion and well-being of LGBTQ+ individuals in sports environments, as well as in everyday school life.

1. Innledning

Idrett engasjerer svært mange i Norge. Særlig i barne- og ungdomsår er idrettsdeltakelsen høy. Idretten kan være en arena for mestring, vennskap, konkurranse og en kilde til livskvalitet og god helse. For Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) og for den statlige idrettspolitikken er det et mål at den organiserte idretten skal være åpen for alle som vil delta.

Denne rapporten handler om hvordan ulike grupper av skeive opplever idretten. Fra flere hold beskrives den organiserte idretten som en arena der skeive ikke opplever at de er like velkomne som på andre samfunnsarenaer. Det siste året har en lang rekke medieoppslag handlet om skeive toppidrettsutøvere. Et forhold som ofte nevnes i mange sammenhenger er at det er så få mannlige toppidrettsutøvere som er åpne homofile. Morten Sundli, som spiller på fotballaget Ullensaker/Kisa uttrykte for eksempel at han «har spilt proffotball i 10 år og aldri møtt en åpent homofil fotballspiller!»¹. En overskrift som fikk mye oppmerksomhet sto i VG: «Varslingssak i Skiforbundet: Klæbo-hjelper tar kraftig oppgjør. Han kommer med påstander om mobbing, homoplakater, ødelagte ski og gjengjeldelse.»². På TV2s nettsider var oppslaget: «Pappa Braathen om hetsen mot sønnen: – De skrev: ‘Tror han kommer ut som transe’. Bjørn Frølich Braathen åpner om hetsen mot sønnen.»³. Og på NRK sine sportsnyhetssider sto det at «Lægreid homohetset på sosiale medier – forbundet måtte stenge kommentarfelt»⁴. Det har også vært flere saker som viser mer positive sider. Eksempler er «Toppidrettsjenter står frem som kjærester. Begge jentene har blitt møtt med stor forståelse av sine nærmeste, inkludert venner og lagvenninner, men på gaten har det vært noen ubehagelige opplevelser.»⁵ og «Rekordmange åpne skeive utøvere i OL»⁶.

Disse medieeksemplene er hentet fra toppidretten, mens vår studie er avgrenset til breddeidretten. I breddeidretten er tematikken mindre aktualisert, men som vi viser i denne rapporten, har denne typen oppmerksomhet betydning for skeives situasjon også der. Som vi også vil vise, opplever mange skeive at de heller ikke er like velkomne i breddeidretten som andre grupper. Slik sett er eksemplene over en illustrasjon på skeives plass i idretten generelt. Mange skeive har nemlig hatt negative erfaringer med idretten. Tidligere forskning på skeive har vist at mange bruker mye krefter på å dekke over egen seksuell

¹ <https://tv.vg.no/serier/vegard-x-funkygine/s2e8/vegard-x-funkygine-2-8-fotballtrening-med-morten-sundli?id=165525>

² <https://www.vg.no/sport/i/gEOgg9/varslingssak-i-skiforbundet-klæbo-hjelper-frode-pedersen-tar-stort-oppgjoer>

³ https://www.tv2.no/sport/vintersport/de-skrev-tror-han-kommer-ut-som-transe/16518490/?fbclid=IwAR1e8kWovHes7X_IQiaGF49Ae5sYd59RC1QPB283XPX8V_K8qVgo-Hop2Oo_aem_AZBu00TnrP8xtw7eVGiBzTPq6zkufasK_FijYz4CY3U086kGeWmD8GUkEC_VXT2T64

⁴ <https://www.nrk.no/sport/sturla-holm-laegreid-homohetset-pa-sosiale-medier--forbundet-slettet-kommentarer-1.17129957>

⁵ https://www.varden.no/sport/i/mQXMLL/toppidrettsjenter-staar-frem-som-kjaerester-problemet-er-den-store-greia-som-blir-naar-man-kommer-ut-av-skabet?fbclid=IwAR1z9TWmAux3j6_IsyUOKwr45l7QGkdnZrU-jxT1i6EY7cayucW-VQj5-etA_aem_AdUkfN6zGroDr0NvOY1vyZ6elhIXWh7dtd-FFmLbTNNQj7Uz4f7u6YQlboxo_87Vsvr8

⁶ <https://www.aftenposten.no/sport/i/k6LKrj/rekordmange-aapne-skeive-utoever-i-ol>

orientering eller kjønnsidentitet (Anderssen et al., 2021). Vår studie viser at dette også gjelder i idretten. Vårt utgangspunkt er samtidig at svært mange skeive har stor glede av å drive med organisert idrett. Dette kommer også tydelig fram i studien.

I forskningsprosjektet som denne rapporten baserer seg på, har vi undersøkt skeives situasjon i den organiserte breddeidretten i Norge. Hvordan opplever skeive idretten? Og hvordan arbeider den organiserte idretten for å inkludere skeive? Noe kunnskap har vi fra tidligere undersøkelser blant skeive, men dette er den første rapporten som vies spesifikt til skeives situasjon i idretten. Vi vil i all hovedsak forholde oss til breddeidretten, og legger mest vekt på idrettsaktivitet som er organisert i idrettslag i paraplyorganisasjonen NIF. Idrett handler om mye mer enn aktiviteter under NIFs paraply. Vår avgrensning er begrunnet med at det hviler et spesielt ansvar på NIF, som årlig mottar spillemidler fra staten, med mål om å legge til rette for *at alle som ønsker det skal ha mulighet* til å delta i idrett (Meld. St. 26 (2011–2012)).

Vi bruker gjennomgående betegnelsen *skeive* og vil i noen sammenhenger skille mellom ulike grupper av skeive. Betegnelsen *skeiv* brukes i denne sammenhengen om personer som identifiserer seg med et eller flere begreper som tilhører lhbt+-kategorien (se for eksempel Eggebø et al., 2019). I kapittel 1.6 redegjør vi mer detaljert for begrepsbruken.

Vi har arbeidet ut fra tre overordnede problemstillinger: 1) *Hva fremmer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* 2) *Hva hindrer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* 3) *Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?* De to første spørsmålene handler om hva som hindrer og fremmer åpenhet og deltagelse, mens den tredje problemstillingen handler om hva som kan gjøres for å bedre situasjonen for skeive i idretten.

Rapporten er basert på kvalitative og kvantitative datakilder. For å få fram skeives egne erfaringer har vi gjort 18 dybdeintervju med skeive om deres erfaringer med idretten. Vi har også gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot skeive, som ble besvart av drøyt 450 skeive. For å undersøke hvordan det jobbes med inkludering av skeive i den organiserte idretten, har vi gjort en systematisk gjennomgang av relevante idrettspolitiske dokumenter og tekster, og intervjuet 15 ledere og andre nøkkelpersoner i den organiserte idretten. Til sammen utgjør dette et stort og rikt datamateriale.

Rapporten har ti kapitler. Kapittel 1 er en innledning om den organiserte idretten i Norge, skeives situasjon i Norge, tidligere studier av skeive i idretten og en avklaring av begreper og problemstillinger. I kapittel 2 redegjør vi for datamaterialet og metodiske tilnærminger i rapporten. Det teoretiske grunnlaget for rapporten presenteres i kapittel 3. Kapittel 4 er en gjennomgang av et utvalg idrettspolitiske dokumenter. Kapitlet beskriver hvordan ulike aktører, som statlige myndigheter og NIF, relaterer seg til målet om å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten. Kapittel 5 handler om hvordan ledere og andre nøkkelpersoner i den organiserte idretten vurderer situasjonen for skeive, men også hvordan de vurderer arbeidet som gjøres for å øke kjønns og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten. Kapittel 6, 7, 8 og 9 handler alle om skeives erfaringer fra idrett, og er basert på intervjuer med skeive og den nevnte

spørreundersøkelsen. På hver sine måter belyser og analyserer disse kapitlene hva skeive selv opplever som hindringer og fremmere for idrettsdeltakelse og åpenhet i idretten. Dette inkluderer også deres syn på hva som bør gjøres for å bedre kjønns- og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten. I kapittel 10 sammenfatter og diskuterer vi resultatene fra våre analyser.

1.1 Den organiserte idretten i Norge

I Norge er det Kultur- og likestillingsdepartementet som har det overordnede ansvaret for idrettspolitikken. I tilskuddsbrevet fra departementet til NIF for 2022 ble det blant annet spesifisert at «... idrettstilbud skal være tilgjengelige for alle» og at tilbudet til barn og ungdom skal være uavhengig av faktorer som foreldrenes økonomi, bakgrunn, kjønn og bosted. Det er bred allmenn og politisk enighet om at deltagelse i idrettsaktiviteter, på tvers av sosiale skillelinjer, er et samfunnsgode (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021; Seippel, 2024). Å ikke ha mulighet til idrettsdeltakelse, ses derfor som et samfunnsproblem. Deltakelse i organisert idrett ses på som viktig for folkehelsen. I Norge deltar de aller fleste i organisert idrett i løpet av livet (Bakken & Strandbu, 2023) og det meste av aktiviteten foregår i idrettslag som hører innunder paraplyorganisasjonen NIF. Hva som hører innunder begrepet organisert idrett, er et definisjonsspørsmål. I denne rapporten vil vi bruke betegnelsen organisert idrett om aktivitet i idrettslag som er tilknyttet paraplyorganisasjonen NIF. Vår avgrensning er begrunnet med at det hviler et spesielt ansvar på NIF, som årlig mottar spillemidler fra staten, og som har som mål å legge til rette for *at alle som ønsker det skal ha mulighet* til å delta i idrett (Meld. St. 26 (2011–2012)). Denne avgrensningen innebærer at organisert idrettsaktivitet i idrettslag som ikke er medlemmer av NIF, for eksempel er idrettsaktivitet organisert i Kristen Idrettskontakt (KRIK) ikke er inkludert i gjennomgangen av idrettspolitiske dokumenter eller i intervjuer med idrettsaktører. Regelmessig trening, for eksempel på kommersielle treningssentre, er heller ikke inkludert.

Idrett er, ifølge NIFs lov⁷, fysisk aktivitet som har konkurranse-, trenings- og/eller mosjonskarakter, som er målbar etter godkjent regelverk og som tilfredsstiller de etiske normer idretten i Norge bygger på (NIF, 2024a). De fleste deltar som barn eller ungdom, men NIF har medlemmer i alle aldre (NIF, 2024b). Antall medlemmer i idrettslag har økt over flere år, men i 2020 falt medlemstallet kraftig grunnet koronapandemien. I årene etter 2020 har medlemstallene igjen økt (NIF, 2024b). Samtidig vet vi at noen grupper er

⁷ Lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/juss/nifs-lov/> NIFs lov gjelder for alle organisasjonsledd og tilsvarer det andre frivillige organisasjoner omtaler som vedtekter/statutter. Det er Idrettstinget som behandler forslag til endringer i loven, og eventuelt vedtar disse. Lovutvalget skal avgi uttalelser om innkomne lovforslag og om fortolkningsspørsmål som Idrettsstyret forelegger. Lovutvalget kan også selv fremme forslag (NIF, 2024a.; [NIFs lovutvalg](#)). Lovutvalgets medlemmer nedsettes av Idrettstinget.

systematisk underrepresentert i den organiserte idretten. Foreldres økonomi har størst betydning, men også kulturelle faktorer, kjønn og innvandrersstatus (Bakken & Strandbu, 2023; Jacobsen et al., 2021). Også skeives deltakelse i idrett skiller seg fra majoritetsbefolkningens deltakelsesmønstre (Eggebo et al., 2019; Anderssen et al., 2021).

NIFs formål er å arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett etter egne ønsker og behov, uten å bli utsatt for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling (NIF, 2023). Det er også spesifisert at NIF har et spesielt ansvar for å legge til rette for deltakelse for alle, uavhengig av bl.a. kjønn, alder, etnisitet, religion, kjønnsidentitet, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bosted. Slike intensjoner finner vi også igjen i ulike styringsdokumenter som *Idretten vill* (NIF, 2023), *Idretten skal* (NIF, 2019), og *Etiske og trygg idrett* (NIF, 2021a). I *Idretten vill* som er norsk idretts langtidspan for perioden 2023 – 2027 står det at verdiene *fellesskap*, *mestring* og *ærlighet* skal prege idrettens arbeid. Videre står det at verdiene skal være «... så sterke at de kan bli idrettsorganisasjonens «personlighet» – slik vi ønsker å bli oppfattet» (NIF, 2023, s. 10).

NIF består av 55 særforbund og 12 idrettskretser. Idrettskretsene har i oppgave å utvikle idretten i sitt geografiske område, og har tradisjonelt vært opptatt av «idrett for alle» og idrettens bredere samfunnsansvar. Særforbundene har som formål å utvikle aktiviteten i sin idrett slik at de imøtekommer krav og utfordringer fra internasjonal idrett og særidrettens medlemmer, og har tradisjonelt vært noe mer opptatt av toppidretten. Idrettskretsene står altså for allsidighet og geografisk bredde, mens særforbundene tar seg av den særidrettslige rekrutteringen- og spesialiseringen. I tillegg finnes særidrettskretser og særidrettsregioner, som arbeider for særidrettens utvikling og organisering innen kretsen/regionen og for å fremme samarbeidet mellom idrettslagene. Idrettslagene er på lik linje med særforbundene medlemmer av NIF, og har medlemsforpliktelser, gitt av NIFs lov.

NIF og underliggende organisasjonsledd er finansiert av staten via statsbudsjettet og en årlig spillemiddeltildeling, men får også årlige tilskudd fra kommuner og fylkeskommuner. I tillegg finansieres idretten av medlemskontingenter og treningsavgifter, og av sponsor- og TV inntekter (Hanstad, 2019). Fordi idretten i stor grad baserer seg på frivillighet, samtidig som den også påvirkes av statens og markedets logikker, omtales NIF som en hybrid organisasjon (Steen-Johnsen, 2011). Spenninger som følger av idrettens hybriditet har vært et gjentakende tema i norsk idrettsorganisasjonsforskning. Ifølge Hovden (2004) fører hybridiseringen med seg verdikonflikter og interessemotsetninger. Enkelte har også påpekt at idrettens kjerne, som er aktivitet, har blitt satt under press, fordi idretten blir pålagt å løse en rekke sosialpolitiske oppgaver (Skaset, 2021). NIF er en verdibasert organisasjon (Hanstad, 2019), men for frivillige på lokalt nivå, og for særforbund og idrettskretser, kan det oppleves som et for stort ansvar også å skulle arbeide for mangfold, likestilling og inkludering (Skille, 2008; Sogn, 2023).

1.2 Idrettspolitikk

Skeives deltakelse i idretten er relevant for flere politikkområder – både idretts-, likestillings-, mangfolds- og helsepolitikken kan ha betydning for skeives situasjon i idretten. I løpet av rapporten bruker vi politikkbegrepet både når vi omtaler NIF, statlige myndigheter og andres styringsambisjoner knyttet til idrett. Derfor gjør vi rede for hva som ligger til grunn for bruken av politikkbegrepet i denne rapporten, og hvordan dette står i forhold til idrettsbegrepet.

Idrettspolitikk er sammensatt av to begreper – idrett og politikk – som begge kan gis ulike definisjoner. Kulturpolitikkforskeren Sigrd Røyseng har foreslått en modell for hvordan man kan forstå kulturpolitikk i smal og bred forstand, som kan danne et fruktbart utgangspunkt for en tilsvarende definisjon på idrettsfeltet. Røysengs modell bygger teoretisk på nyinstitusjonell teori (DiMaggio & Powell, 1983, 1991), der begrep som *New Public Management (NPM)* og *Governance* står sentralt. Grovt sett, der NPM dreier seg om mål- og resultatorientert styring i vertikale strukturer, oftest fra toppen og nedover i organisasjonen, setter governance-begrepet søkelys på horisontale strukturer mellom myndighetene og sivilsamfunnet. Med governance, har man dessuten i større grad enn NPM rettet fokus mot begrensningene vertikal styring har.

Inspirert av Røyseng (2014) kan vi grovt sett skilt mellom et smalt og et bredt *idretts*begrep, og et smalt og et bredt *politikk*begrep. I smal forstand forstår vi idrett som aktiviteter organisert av de største og mest innflytelsesrike organisasjonene på idrettsfeltet, som for eksempel NIF. Med det brede idrettsbegrepet mener vi alle former for idrettsaktivitet. Her er både egenorganisert og organisert aktivitet inkludert. Også politikk kan defineres i smal og bred forstand. Røyseng (2014, s. 5) skriver: «I smal forstand forstår vi politikk som beslutningsaktivitet som finner sted på formelle offentlige beslutningsarenaer. Politikk i bred forstand forstås på den annen side som alle forhold som har med makt og autoritet å gjøre».

Med utgangspunkt i denne inndelingen, skiller vi i modellen under mellom fire forståelser av idrettspolitikk, der dens ulike dimensjoner og nivå trer tydelig fram:

	Smalt politikkbegrep	Bredt politikkbegrep
Smalt idrettsbegrep	1) Beslutningsaktivitet om saker på idrettsfeltet på formelle offentlige beslutningsarenaer.	2) Alle autoritetsforhold og all maktutøvelse i idrettsfeltet.
Bredt idrettsbegrep	3) Beslutningsaktivitet om saker om idrett i vid forstand på formelle, offentlige beslutningsarenaer.	4) Alle autoritetsforhold og all maktutøvelse som bestemmer hvordan idrett i vid forstand defineres.

Tabell 1 Modell som viser smal og bred forståelse av idrettspolitikk. Utviklet av rapportforfatterne på basis av Røyseng (2014).

1) Med et smalt idrettsbegrep og et smalt politikkbegrep forstås politisk styring som beslutningsaktivitet om saker i idrettssektoren på formelle offentlige beslutningsarenaer. Aktiviteter som inngår i det smale

idrettsbegrepet, vil typisk være organisert topp- og breddeidrett, for eksempel den som skjer innunder paraplyorganisasjonen NIF. Mye idrettspolitikken kan avgrenses slik. Man kan til og med hevde at idrettspolitisk maktutøvelse i tråd med det smale idrettsbegrepet i mange tilfeller leses og forstås i bestemt form: som den norske *idrettspolitikken*. Det er ingen tvil om at slik idrettspolitisk maktutøvelse er institusjonalisert, profesjonalisert og har status.

2) Aktivitetene som inngår i et smalt idrettsbegrep og et bredt politikkbegrep, viser til autoritetsforhold utover formelle politiske organer – det vil si all maktutøvelse på idrettsfeltet. Et eksempel er hvordan media, sportsjournalister eller influensere, har makt til å påvirke hvordan idrett i smal forstand utøves og utvikles. En slik forståelse av idrettspolitikkbegrepet viser til spesifikke verdier og verdihierarkier og maktforhold som ikke nødvendigvis er formelt knyttet til offentlig beslutningsaktivitet. Idrettspolitikken som besluttes av offentlige beslutningsaktører bygger på og griper inn i idrettsfeltets egne verdier og verdihierarkier. Når den offisielle idrettspolitikken skal gjøre prioriteringer foregår det med andre ord en stillingtagen som ikke skjer isolert fra uformelle maktforhold i og rundt idretten.

3) Med et bredt idrettsbegrep og et smalt politikkbegrep kan idrettspolitikken forstås som beslutningsaktivitet om saker som angår idrett i vid forstand på formelle, offentlige beslutningsarenaer. Med det brede idrettsbegrepet inkluderer vi også aktiviteter som foregår utenfor den formelle, organiserte idretten. Det kan for eksempel være aktiviteter med mål om økt folkehelse, ulike former for egenorganisert idrett eller aktiviteter som er i grenseland for hva som defineres som idrett⁸. Det er ikke gitt at beslutningsaktivitet innenfor det smale politikkbegrepet har noen makt over denne delen av idretten, men den vil sannsynligvis likevel ha innflytelse eller påvirkning på den. Et eksempel er når den statlige idrettspolitikken ikke bare handler om NIF, men også forholder seg til for eksempel Tverga som er et ressurscenter for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet⁹.

4) Med et bredt idrettsbegrep og et bredt politikkbegrep kan idrettspolitikken til sist forstås som alle autoritetsforhold og all maktutøvelse som tar sikte på å styre idrett i både smal og bred forstand. Siden en bred idrettsdefinisjon omfatter fysisk aktivitet svært bredt, vil det kunne forstås som nær sagt all slags aktivitet, noe som gjør det vanskelig å forholde seg til en slik avgrensing, i alle fall som forskningsfelt. Like relevant er det kanskje derfor å se en slik fjerde dimensjon av idrettspolitisk styring som en påminnelse om at idretten og styringen av den, går langt utover det som ofte tenkes som idrettspolitikken i bestemt form. Et slikt perspektiv minner dermed samtidig om at det er hensiktsmessig å være språklig bevisst dersom man omtaler idretten i bestemt form. Idrett er noe langt mer enn organisert idrett, som er det vi befatter oss mest med i denne rapporten. Og idretten er noe langt utover det som organiseres i NIF, som vi omtaler både over og senere i dette innledningskapitlet.

⁸ Eksempler kan være ulike former aktiviteter som grenser til kulturfeltet, som for eksempel noen dansesjangre eller sirkusakrobatikk; eller ulike former for aktivitet som grenser til friluftsliv, som aktivitet i forbindelse med jakt og fiske.

⁹ <https://tverga.no/>

I denne rapporten forstår vi organisert idrett med utgangspunkt i et smalt idrettsbegrep, jamfør at vi i all hovedsak har tatt for oss ulike grupper av skeive og ulike aktører involvert i idrett organisert av NIF, i tillegg til at vi kun har gjennomgått idrettspolitiske dokumenter formulert av NIF og underliggende organisasjonsledd. Samtidig forholder vi oss også til et bredt politikkbegrep, jamfør statlige myndigheters ambisjoner med paraplyorganisasjonen NIF, der det i den siste stortingsmeldingen om idrett - *Den norske idrettsmodellen* – påpekes at alle former for idrett og fysisk aktivitet er ønsket ivaretatt av NIF. Til tross for at NIF tradisjonelt har henvendt seg til de som velger å være medlemmer av NIF, er det gjennom rollen som folkehelseaktør at NIF og underliggende organisasjonsledd henter sin legitimitet, noe organisasjonen langt på vei har akseptert (Hanstad, 2019).

1.3 Skeive i Norge

I Norge har det i løpet av de siste tiårene vært en sterkt økende aksept for mangfold generelt, også når det gjelder synet på skeive (Eggebo et al., 2019). Undersøkelser viser at stadig færre nordmenn har negative holdninger til skeive, og det har også skjedd store endringer i løpet av få generasjoner når det gjelder formelle rettigheter. Ifølge Andersen et al. (2021) sin undersøkelse om skeives levekår har lesbiske kvinner og homofile menn i stor grad opplever levekår på lik linje med heterofile kvinner og menn, men noe mer utsatt for psykiske helseplager. Kitterød og Teigen (2024) sin undersøkelse om befolkningens syn på ulike likestillingsspørsmål, viser at anerkjennelsen av mangfold i seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk har økt i løpet av 2000-tallet. Undersøkelsen viser samtidig at folks holdninger til spørsmål om identitet og et tredje juridisk kjønn, varierer i ulike deler av befolkningen. Yngre er mer positive enn eldre, og høyt utdannede er mer positive enn de med lav eller ingen høyere utdanning. Undersøkelsen peker videre på at debatter om ikke-binære og transkjønnede identiteter og rettigheter har blitt mer synlige i offentligheten.

Samtidig som situasjonen for skeive har blitt bedre, dokumenterer forskningen også et annet bilde: Skeive ungdommer er ifølge tall fra Ungdata mindre tilfredse med livet og tenker mer negativt om framtida enn andre ungdommer (Bakken, 2023). De er også oftere ensomme, har dårligere helse enn andre og blir oftere utsatt for mobbing og seksuelle overgrep. Skeive utsettes også for mange flere hatefulle ytringer enn befolkningen ellers (Fladmoe & Nadim, 2019). Andersen et al. (2021) finner at særlig bifile menn og kvinner i større grad enn andre grupper rapporterer om levekårsutfordringer. Transpersoner har markant dårligere levekår enn andre. Denne gruppen rapporterer om levekårsutfordringer og erfaringer med ulike former for diskriminering. Samtidig rapporterte transpersoner om stolthet og støtte, og deltakelse i organisasjonsliv, skeive organisasjoner og vennenettverk. I Norsk institutt for menneskerettigheters undersøkelse fra 2024, kommer det fram at halvparten av de som svarer som har skeive i sin nærmeste omgangskrets eller i familie, har observert hets eller hatprat mot skeive. Mest hets og hatprat er observert på nettet eller

sosiale medier (70 %), etterfulgt av private omgivelser (29 %) og offentlige rom (25 %). 8 % svarer at de har observert det i tradisjonelle redigerte medier, og 4 % i forbindelse med online gaming.

Selv om hets og hat mot skeive er utbredt, varierer det mellom ulike grupper, og noen er mer utsatt for særlige belastninger enn andre. For eksempel er skeive med innvandrerbakgrunn særlig utsatt for sosial marginalisering, fordi de risikerer å bli ekskludert både fra etniske minoritetsmiljøer og skeive miljøer (Eggebo et al., 2019; Elgvin et al., 2014; Høibråten, 2018). Også transpersoner i Norge rapporterer om betydelige levekårsutfordringer, blant annet manglende tilgang til likeverdige helsetjenester (Helsedirektoratet, 2015; van der Ros, 2013).

Samtidig kan det se ut som det er noen felles erfaringer som går igjen på tvers av generasjoner og livssituasjoner. Eggebo og Stubberud (2022) har identifisert seks tema som særlig trekkes fram når skeive forteller sine livshistorier: 1) Erfaringer med å føle seg annerledes, 2) negative møter, 3) utforskning av identitet knyttet til seksualitet og kjønn, 4) å komme ut som skeiv, 5) å komme inn i skeive fellesskap og 6) refleksjon rundt slektskap og familie. Disse temaene kan være knyttet til enkelthendelser, men det kan også være erfaringer som gjentar seg gjennom livet. Også i arbeidet vårt med å få kunnskap om skeives erfaringer med idretten, er disse temaene sentrale. Det kommer særlig fram i kapitlene *Bakteppet* (kapittel 6), *Skeiv idrettsaktivitet* (kapittel 7) og *Å høre til i idretten* (kapittel 8).

1.4 Skeive i idretten

I likhet med samfunnet ellers, har aksepten av kjønns- og seksualitetsmangfold også økt i idretten. Det gjelder i alle fall i den vestlige delen av verden, selv om aksepten varierer mellom ulike grupper av skeive (Kavoura & Kokkonen, 2021). Men å bryte med kjønns- og seksualitetsnormer kan fortsatt være utfordrende i mange situasjoner og på mange arenaer – også i idretten. Selv om forskningen om skeives deltakelse i idretten har vært begrenset, har levekårsundersøkelsen blant skeive, *Seksuell orientering, kjønnsmangfold og levekår* (Anderssen et al., 2021) avdekket noen mønstre: Deltakelse i organiserte idrettsaktiviteter er lavere blant homofile enn blant heterofile menn, mens deltakelsen fordeler seg jevnere blant kvinnene. Undersøkelsen tyder dessuten på at idrett er en arena hvor mange skeive skjuler sin seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet. 7 prosent av homofile menn og 8 prosent av lesbiske kvinner oppgir at de unngår å være åpen i idretten.¹⁰ Funnene fra de norske studiene bør ses i sammenheng med internasjonal forskning som avdekker tilsvarende mønstre (Greenspan et al., 2019; Hartmann-Tews, 2021).

Åpne skeives lave representasjon i idretten har blant annet blitt sett i sammenheng med en forståelse av at idretten definerer og reproducerer former for akseptabel maskulinitet som bidrar til å underordne femininitet og også andre former for maskulinitet (Burton, 2015). At enkelte idretter preges av rigide

¹⁰ I en versjon av denne rapporten som ble publisert på Bufdirs nettsider 24.03.2025, ble disse tallene gjengitt på feilaktig måte. Feilen er nå rettet opp.

oppfatninger knyttet til maskulinitet og femininitet (Tjønndal et al., 2023), kan videre bidra til negative holdninger til skeive, og følgelig hindre åpenhet om egen seksuelle orientering og deltakelse (Eng, 2003; Larsson, 2003). I tillegg bidrar negative holdninger til skeive, men også machokultur i enkelte idrettsmiljøer, til at det å være åpen skeiv kan være problematisk (Eggebo et al., 2019; Eggebo et al., 2015). Homosets og bruk av 'homo' som skjellsord under idrettsarrangementer og i garderobes er typiske eksempler (Eng, 2003; Solstad & Stefansen 2025). Flere studier blant barn og unge i idretten har dessuten funnet høyere utsatthet for seksuell vold blant skeive (Parent et al., 2021; Vertommen et al., 2016; Wilson et al., 2022; Ohlert et al., 2018; Pankowiak et al., 2023; Baiocco et al., 2018; Storr et al., 2022). Forskerne bak rapporten *Krenkende opplevelser i idretten* (Fasting et al., 2024) finner imidlertid ikke signifikante forskjeller mellom heterofile og personer med andre seksuelle orienteringer, noe de selv oppgir var uventet.

Situasjonen til transpersoner i idretten finnes det lite forskning om. Det som finnes handler stort sett om eliteidrett – og da først og fremst om transkvinnens situasjon i eliteidretten (McClearen, 2022). Dette leses gjerne inn i en prinsipiell diskusjon om definisjoner og avgrensinger av kvinneklassen sett i sammenheng med transpersoners rett til å delta i idretten i den kjønnskategorien de identifiserer seg med (Loland, 2020). En svensk studie har undersøkt transpersoners egne erfaringer fra ulike treningskontekster (Auran et al., 2024; Larsson & Auran, 2023). Studien viser at idretten med sine todelte kjønnskategorier er en arena der transpersoner ofte opplever at de må gi opp eller skjule sin kjønnsidentitet for å passe inn. For de som ikke kan skjule sin transidentitet blir det ofte vanskelig å være med, fordi de bryter med kjønnsnormene som ofte preger idrettskontekster.

Forskningen tyder med andre ord på at ulike idrettsmiljøer kan oppleves som utrygge for mange skeive. Særlig er det krevende å utfordre etablerte normer for kjønn. Dette kan være en forklaring på framveksten av egne idrettstilbud med skeive som målgruppe, som i større grad kan oppfattes som trygge rom (McCavanagh & Cadaret, 2022).

1.5 Mandat og problemstillinger

I tråd med utlysningen fra oppdragsgiveren Bufdir, er målet med dette forskningsoppdraget å styrke det eksisterende kunnskapsgrunnlaget om ulike grupper av skeives erfaringer med deltagelse i breddeidretten. Kunnskapen skal brukes i direktoratets videre arbeid på området, samt være et bidrag til ulike aktørers arbeid for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. Oppdraget er en direkte oppfølging av regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023 – 2026), der 'Inkluderende idrett' er ett av tre innsatsområder. To av målene er særlig sentrale for dette oppdraget: 1) ingen barrierer for deltakelse i idretten og 2) økt kunnskap om skeives deltakelse i idretten, samt tilhørende tiltak 41, utvikle kunnskap om skeives erfaringer med deltagelse i idretten. I utlysningen av oppdraget ble det også vist til rapporten *Hva vet vi om mangfold og inkludering i idretten?* (Rambøll, 2023), som blant annet konkluderer med at det er et stort behov for mer forskning om deltakelse og barrierer i idrett blant skeive.

I et bredere mangfoldsperspektiv kan kunnskapsbehovet om skeives deltakelse i idretten knyttes til den norske likestillingspolitikkenes mål om lik mulighet til samfunnsdeltakelse for alle (NOU 2012: 15, kap. 4). Ifølge utredningen *Jenterom, gutterom og mulighetsrom. Likestillingsutfordringer blant barn og unge* (NOU 2019: 19) mangler det en helhetlig tilnærming til likestillingsutfordringer blant barn og unge som vokser opp i dag. Utredningen peker også mer spesifikt på behovet for mer kunnskap om hvordan kjønn og normer for kjønn har betydning for barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, og at det er behov for kunnskap både om status og utvikling, hvilke forhold som har betydning, og hvordan tiltak virker. Likestillingspolitikkenes mål om lik mulighet til deltakelse gjelder for alle samfunnssektorer, også for idrettssektoren.

I mandatet fra Bufdir står det videre at forskningsprosjektet skal bidra til å dekke dette kunnskapsbehovet ved å besvare to overordnede problemstillinger: 1) *Hva fremmer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* Og 2) *Hva hindrer åpenhet og deltagelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* I Rambølls rapport er det presisert at det også er et behov for kunnskap om hva som er treffsikre tiltak for økt mangfold, særlig når det gjelder inkludering av skeive (Rambøll, 2023). Vi har derfor lagt til en tredje problemstilling: 3) *Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?* Der de to første spørsmålene søker kunnskap om hva som hindrer og fremmer åpenhet og deltakelse, dreies fokus i det tredje spørsmålet mot konkrete tiltak som kan omsette slik kunnskap i økt deltakelse.

1.6 Begreper og avgrensninger

I mandatet for forskningsoppdraget brukes betegnelsen «ulike grupper av skeive». Å bruke *skeiv* som fellesbetegnelse lå altså i bestillingen fra Bufdir¹¹. Begrepet *skeiv*¹² brukes som regel som en overordnet betegnelse, og omfatter mennesker som på ulike måter bryter med normer for kjønn og seksualitet og identifiserer seg med et eller flere begreper som tilhører lhbt+-kategorien (se for eksempel Eggebø et al., 2019). Det er denne begrepsforståelsen vi har lagt til grunn i vårt arbeid. En slik forståelse tar inn over seg en økende begrepsvariasjon, der tradisjonelle todelinger som homo/hetero og mann/kvinne ikke nødvendigvis lenger er gyldige. Vi legger med andre ord til grunn at skeive ikke kan regnes som en homogen kategori når vi undersøker erfaringer til ulike grupper av skeive. Det er også verdt å nevne at ikke alle er komfortable med at ordet «skeiv» brukes om dem, og en del skeive er i opposisjon til andre kategorier, eller til kategorier per se. Internasjonalt har den engelske betegnelsen *queer* og de identitetsvariasjoner denne betegnelsen favner om, i noen sammenhenger vært kilde til konflikt. Det foregår en til dels opphetet identitetspolitisk- og kjønnsideologisk debatt, ofte med harde fronter. Debatten foregår også i Norge, og ulike syn kommer til uttrykk også i vårt datamateriale. Vel vitende om konfliktpotensialet, har vi i mangel av en mer nøytral samlebetegnelse, likevel valgt å benytte begrepet *skeiv*. Begrepet fungerer som en samlebetegnelse, og er godt

¹¹ Se også Bufdirs LHBT+-ordliste <https://www.bufdir.no/likestilling/lhbtiq-ordlista>

¹² Skeiv er en norsk oversettelse av det engelske begrepet «queer»..

innarbeidet både i akademia og i storsamfunnet. Samtidig fraviker vi begrepsbruken en rekke steder i rapporten, der det er naturlig og respektfullt å heller bruke betegnelser som skeive vi har intervjuet, bruker om seg selv.

I mange analytiske sammenhenger har vi behov for å bruke noen bredere kategorier som rommer flere grupper av skeive, men som samtidig skiller mellom de som identifiserer seg som skeiv basert på kjønnsorientering og de som identifiserer seg som skeiv basert på kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I samråd med referansegruppen, og etter samtaler med Skeiv Ungdom, har vi falt ned på begrepene *skeiv seksuell orientering* og *skeiv kjønnsidentitet*. Se kapittel 2.3.2 om hvordan vi har operasjonalisert disse begrepene.

De stedene det er behov for betegnelser på den delen av befolkningen som ikke inngår i gruppen av skeive, bruker vi betegnelsen *heterofile cispersoner*. Denne betegnelsen brukes på samme måte som beskrivelsen som er gitt Bufidirs nettsider¹³. Der står det: «Å være cisperson, ciskjønn eller cis innebærer å identifisere seg med kjønn man fikk tildelt ved fødsel. Begrepet er tatt i bruk som en motsats til trans-begrepene og tydeliggjør at alle har en kjønnsidentitet. Både heterofile, bifile, homofile, lesbiske og personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling kan være cispersoner.»

Idretten er i denne rapporten avgrenset til idrett som er organisert under paraplyorganisasjonen NIF. Begrunnelsen for avgrensningen er at NIF har et særlig ansvar for å legge til rette for idrett for alle (NIF, 2023), og at den organiserte idretten står særlig sterkt blant barn og unge i Norge og har stor betydning for inkludering i jevnalderfellesskap (Strandbu et al., 2016). For å inkludere skeive som deltar i segregerte organiserte idrettstilbud som ikke er organisert under NIF, vil avgrensningen i tillegg inkludere breddeidrett organisert gjennom ulike skeive organisasjoner og nettverk. *Breddeidrett* avgrenses til organisert idrett drevet av folk i alle aldre, utøvd som fritidsinteresse eller hobbyaktivitet, i et idrettslag. Dette til forskjell fra toppidrett, som etter Olympiatoppens definisjon, gjelder utøvere som er på et prestasjonsnivå som tilsvarer landslagsnivå med internasjonal representasjon i individuelle idretter og elitespill i lagidretter. Det omfatter også utøvere som tilhører satsingsgrupper eller team organisert på lik linje med, eller som supplement til, landslag (Olympiatoppen, u.å.) Skillet mellom toppidrett og breddeidrett er ikke alltid lett å trekke. For eksempel vil unge idrettsutøvere på toppidrettsskoler og satsingslag ikke være formelt sett definert som toppidrettsutøvere, men likevel leve og ha en livsstil og innstilling som likner toppidrettens (Skilbred et al., 2024).

Når det gjelder alder, er studien i hovedsak avgrenset til skeive fra 16 år og oppover. Begrunnelsen for å sette en nedre grense på 16 år, er i hovedsak knyttet til personvern hensyn (jf. kapittel 2.3.6). Unntaket til den nedre grensen, er, som vi kommer tilbake til i metodekapitlet, analyser av Ungdata som omfatter data om ungdom fra 12 til 19 år.

I forskningsspørsmålene er åpenhet og deltakelse sentrale begreper. *Åpenhet* knyttet til skeive kan på den ene siden handle om hvordan enkeltmennesker selv oppfatter og kommuniserer egen kjønnsidentitet og

¹³ <https://www.bufdir.no/likestilling/lhbtqi-ordlista/>

seksuelle orientering til omgivelsene. Å være åpen overfor de nærmeste er for mange av stor betydning, men å «komme ut» er som regel ikke en engangshendelse. Det er noe kanskje de fleste åpne skeive opplever å måtte ta stilling til hver gang de inngår i nye relasjoner – på skolen, på arbeidsplassen og på ulike fritidsarenaer. Å bli møtt med respekt, forståelse og kunnskap på slike fellesarenaer er essensielt for at minoriteter skal ha tilgang til samfunnsdeltakelse på like vilkår. Derfor handler åpenhet også om hvordan omgivelsene, for eksempel hvordan organisasjoner og personer man omgås, kommuniserer og er tilgjengelig for skeive og andre mennesker med ulike bakgrunner og utgangspunkt. *Deltakelse* avgrenser vi som både *tilgang til*, *valg av*, og *muligheter til* å delta i, og *utvikle seg gjennom*, organiserte aktiviteter. En pragmatisk avgrensning vi vil benytte er å studere de som deltar i det vi har definert som organisert idrett (jf. over). Disse to begrepene – åpenhet og deltakelse – bør derfor ses i nær sammenheng med hverandre, men empirisk og analytisk sett kan det være hensiktsmessig å behandle dem hver for seg. En annen grunn til det er at åpenhet kan ses som en forutsetning for inklusjon, men ikke motsatt.

2. Datagrunnlag og metodiske tilnærminger

Det empiriske grunnlaget for denne rapporten består av kvalitative og kvantitative data; fra relevante idrettspolitiske dokumenter, kvalitative intervjuer og en spørreundersøkelse. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike datakildene, metodiske tilnærminger og analysestrategier samt noen refleksjoner rundt det metodiske og analytiske arbeidet. Til slutt i kapitlet gjør vi rede for forskningsetiske forhold knyttet til gjennomføring av dette prosjektet.

2.1 Dokumentgjennomgang

Det finnes et stort antall dokumenter formulert av statlige myndigheter, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) og underliggende organisasjonsledd som kan gi oss et bilde på skeives status i idrettspolitikken. Vårt formål med å gjennomgå et utvalg av denne typen dokumenter er å undersøke hvilke politiske føringer og målsettinger som er nedfelt i disse dokumentene og om og hvordan ulike aktører relaterer seg til målet om å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten i Norge. Eksempler på dokumenter vi har gjennomgått er NOU-er og stortingsmeldinger, samt idrettspolitiske dokumenter som strategi- og handlingsplaner og rapporter utarbeidet av NIF, særforbund og idrettskretser. Til tross for at Den internasjonale olympiske komité (IOC) sin idrettspolitikkk primært gjelder toppidrett og olympiske idretter, har vi også inkludert et utvalg dokumenter og tekster formulert av IOC. Vår gjennomgang av dokumentene er inspirert av Smiths (2005) forståelse av tekst, der det legges til grunn at tekster alltid skrives fra et ståsted, og derfor representerer eksplisitte og implisitte normer så vel som makt (Smith & Griffith, 2022). I tillegg legger vi til grunn at dokumenter virker koordinerende – at de har innflytelse på praksis. Samtidig er det langt fra slik at det som formuleres i idrettspolitiske dokumenter alltid skjer i praksis (Skille, 2009). Å analysere idrettspolitiske dokumenter basert på en slik forståelse gir innblikk i idrettspolitikkk som berører skeives situasjon og hva slags former for tiltak som er tenkt prioritert. Det gir også innsikt i eksplisitte og implisitte normer som ligger til grunn for idrettspolitikken som føres på vegne av skeive.

For å undersøke hvordan skeives situasjon i den organiserte idretten blir tematisert og problematisert, har vi søkt etter dokumenter som direkte omtaler temaet skeive i idretten. Søket er gjort bredt; på statlige myndigheters nettsider, på NIFs, særforbundenes og idrettskretsenes nettsider, i samfunnsvitenskapelige tidsskrifter, og på IOC sine nettsider. I søket etter dokumenter har vi benyttet søkeord innenfor tre kategorier: 1) skeive, 2) idrett og 3) retningslinjer.. Tabell 2 under viser søkeord og kombinasjoner av søkeord vi har brukt. I tillegg har vi søkt på beslektede ord.

Tabell 2 Oversikt over søkeord.

Skeive	Idrett	Retningslinje
lhb	sport	regler
lhbt	breddeidrett	politi
queer	plan	plan
identitet	særforbund	strategi
mangfold	idrettspolit	inkluder

En betydelig andel av treffene består av stortingsmeldinger og politiske planer fra statlige myndigheter samt planer og strategidokumenter fra NIF. I tillegg har vi funnet relevante dokumenter produsert av særforbundene og idrettskretsene.

Dokumentene vi fant gjennom søkene ga oss først og fremst innblikk i *hvem* som tematiserer skeives situasjon, men også *hvordan* den problematiseres og tematiseres. Etter å ha finlest dokumentene gjorde vi et valg om å presentere dokumentene med utgangspunkt i den organiserte idrettens styringsstrukturer, der vi tok utgangspunktet i at det er Kultur- og likestillingsdepartementet som har det overordnede ansvaret for idrettspolitikken. Samtidig la vi til grunn at NIF er en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig organisasjon (NIF, 2024a), som i tillegg til å forholde seg til idrettspolitiske føringer fra statlige myndigheter, også definerer sin egen politikk. Dette gjelder også de underliggende organisasjonsleddene, som også formulerer sine egne strategi- og handlingsplaner. Samtidig må alle organisasjonsledd forholde seg til vedtak gjort av Idrettstinget, som er den organiserte idretten høyeste myndighet. I dokumentgjennomgangen har vi sett nærmere på hvordan skeives situasjon tematiseres og problematiseres, med et særskilt utgangspunkt i teorier om kjønnede maktstrukturer i idretten.

2.2 Kvalitative intervju

Videre bygger rapporten på data fra til sammen 33 kvalitative dybdeintervju. 15 av intervjuene ble gjort med personer som representerer ulike organisasjonsledd i idretten, og 18 ble gjort med skeive om deres erfaringer med idretten. Til sammen utgjør dette et stort og rikt datamateriale, og de viktigste datakildene i dette prosjektet.

Både i intervjuene med idrettsaktører og med skeive fulgte vi i utgangspunktet en semistrukturerte intervjuguide. Samtidig er evnen til å tilpasse seg informantens måte å kommunisere på, og å lytte til og følge det vedkommende ønsker å fortelle, en viktig egenskap for en intervjuer (Brinkmann & Tanggaard, 2015; Aase & Fossåskaret, 2014). Dette ble tydelig underveis i flere av intervjuene i dette prosjektet. Enkelte informanter hadde hatt mange negative opplevelser i idretten, som kom til å prege intervjuene.

Andre informanter hadde ikke så mange konkrete hendelser å trekke fram, og der utspilte samtalen i større grad seg på et mer generelt eller prinsipielt nivå. Intervjuene ble forholdsvis ulike, men vi sørget for at de spørsmålene vi anså som mest sentrale ble stilt til alle informantene.

Kvalitative intervjuer gir også informanten mulighet til å stille spørsmål tilbake til forskeren. I dette prosjektet har flere av informantene benyttet muligheten til å stille forskeren spørsmål. I noen tilfeller har de stilt spørsmål for å sikre seg at de forstår spørsmålet eller formålet med prosjektet som sådan. I andre tilfeller har de utfordret forskeren og beveget intervjuet i en mer dialogbasert retning.

Nedenfor følger en beskrivelse av datainnsamling og analyse av de kvalitative intervjuene, og hvilke begrensninger disse datakildene har.

2.2.1 Intervjuer med idrettsledere og andre nøkkelpersoner i idretten

For å undersøke idrettens praksiser for å øke sitt kjønns- og seksualitetsmangfold, har vi intervjuet et utvalg ledere og nøkkelpersoner i den organiserte idretten. Datamaterialet består av 15 intervjuer, åtte menn og sju kvinner, på ulike organisatoriske nivå, inkludert NIF, særforbund, idrettskretser, særidrettskretser og idrettslag. Begrunnelsen for utvalget er at alle er representanter for et organisasjonsledd i idretten. De har fra ulike posisjoner i idretten innsikt i og kunnskap om hvordan idretten har arbeidet med, og arbeider med inkludering av skeive. Tre av de 15 informantene identifiserte seg som skeive. Informantene er rekruttert via NIF, særforbund, og i tillegg til at vi har kommunisert direkte med enkelte idrettskretser og klubber om hvem som bør og kan kontaktes. Vi har informert om at vi ønsket å intervjuere informanter som har innsikt i og synspunkter på idrettens arbeid med å inkludere skeive. De fleste av informantene har lederverv, enten som ansatte eller som valgte ledere. Alle informantene har eller har hatt flere andre roller i norsk idrett; som utøvere, dommere, eller som frivillige eller trenere involvert på idrettslagnivå. Erfaringer fra disse andre rollene trekker de også på i intervjuene.

Intervjuene med ledere og nøkkelpersoner på ulike nivåer i idretten var semistrukturerte. Intervjuguiden var inspirert av tidligere forskning om skeives situasjon i idretten, vår generelle kjennskap til idretten som forskere på feltet samt gjennomgangen av dokumenter formulert av idretten. Intervjuguiden er vedlagt. Overordnede temaer i intervjuguiden var informantenes synspunkter på, og vurderinger av situasjonen for skeive i idretten, idrettens arbeid for å inkludere skeive, eventuelle kontroverser om dette, utfordringer, og de ulike organisasjonsleddenes tilnærming og opplevde ansvar. I intervjuene søkte vi også å få innsikt i ulike aktørers åpenhet for alternative stemmer, hva de eventuelt gjør for å motarbeide stereotypier og for å øke kunnskap om og åpenhet overfor skeive i idretten.

Tabell 3 Oversikt informanter som representerer aktører i idretten.

Informantnummer	Alder ¹⁴	Kjønn	Org. ledd	Rolle i idretten
Intervju 1	40-49	Mann	NIF	Adm./Rådgiver
Intervju 2	40-49	Kvinne	Idrettskrets	Politisk leder
Intervju 3	40-49	Mann	Idrettskrets	Adm./Rådgiver
Intervju 4	40-49	Kvinne	Særforbund	Adm./GS
Intervju 5	50-59	Mann	Særforbund	Adm. ansatt
Intervju 6	50-59	Mann	Særforbund	Adm./GS
Intervju 7	30-39	Kvinne	Særforbund	Adm./Org. sjef
Intervju 8	50-59	Mann	Særidrettskrets	Adm./sport
Intervju 9	40-49	Mann	Idrettslag	Frivillig leder
Intervju 10	30-39	Kvinne	Idrettslag	Frivillig leder
Intervju 11	40-49	Mann	Idrettslag	Sportslig leder
Intervju 12	30-39	Kvinne	Idrettslag/NIF verv	Frivillig leder
Intervju 13	40-49	Kvinne	Idrettslag	Adm. ansatt
Intervju 14	30-39	Mann	Særforbund	Politisk leder
Intervju 15	50-59	Kvinne	Idrettslag	Frivillig leder

To av forskerne var med på de to første intervjuene, de resterende intervjuene ble gjennomført av én forsker. Vi har valgt å anonymisere informantene for å åpne opp for kritiske refleksjoner om hva NIF har lyktes med og hva organisasjonen ikke har lyktes med. Noen av informantene har det vært vanskelig å anonymisere helt. De har fått lese og godkjenne sitater.

2.2.2 Intervjuer med skeive

Intervjuene med skeive om deres erfaringer med idretten har, hatt som hovedformål å identifisere hindringer og fremmere for idrettsdeltakelse. For det første har vi ønsket å få fram hva som motiverer for deltagelse, hva deltakelsen betyr, hvilke typer relasjoner som skapes, og hvilke ferdigheter, egenskaper og muligheter aktiviteten gir. For det andre har det vært viktig å få fram utfordringer, hindringer og problemer

¹⁴ Her har vi brukt alderskategorier (10 år) framfor alder for å sikre anonymitet.

skeive støter på i idretten. Vi har for det tredje vært opptatt av at erfaringer med idrettsdeltakelse ikke forstås isolert, men i sammenheng med forhold utenfor idretten: familieforhold og oppvekstvilkår, venner og ulike samfunnsstrukturelle faktorer. Intervjuene har hatt mest vekt på å identifisere hindere og fremmere for deltagelse i nåtid og nær fortid, men har også inkludert spørsmål om erfaringer og opplevelser tilbake i tid og tanker om framtiden. Intervjuene er slik inspirert av biografisk metode (Brannen 2013), som ses som godt egnet til å knytte enkeltes liv og erfaringer til institusjonelle og sosiale kontekster (Thompson, 1981; Bertaux, 1981; Vogt, 2020).

Informantene ble rekruttert via spørreundersøkelsen, der vi ba respondenter oppgi om de var villige til å stille til oppfølgingsintervju (Se nærmere beskrivelse av spørreundersøkelsen i kapittel 2.3). De som svarte ja til oppfølgingsintervju, ble bedt om å skrive inn e-postadresse eller telefonnummer de kunne kontaktes på for intervju. Blant de 103 som svarte «ja», valgte vi ut et utvalg som representerte et bredt mangfold ut fra følgende kriterier:

- Grad av idrettsdeltakelse (aktiv nå, aktiv tidligere, ikke aktiv)
- Seksuell orientering/kjønnsidentitet
- Alder (med hovedvekt på ungdommer og unge voksne).
- Åpenhet (åpen i alle sammenhenger, åpen, men ikke i idrett, ikke åpen i noen sammenhenger)
- Interseksjonalitet (noen med andre minoritetsbakgrunner)
- By/tettsted/bygd

Personene vi forespurte om intervju ble kontaktet på e-post eller sms. 18 informanter svarte ja til å la seg intervju. Til sammen representerer disse et mangfold av bakgrunner: ulike grupper av skeive, ulike aldre, ulike idretter, ulike oppvekst- og bosteder og ulike utdanningsbakgrunner. Som Tabell 4 viser, var den yngste vi intervjuet 17 år og den eldste var 45. Fire informanter var under 20 år, seks var i 20-årene og seks var i 30-årene. Seks var homofile, fem var lesbiske, tre var bifile, to betegnet seg som transpersoner og to som ikke-binære. 11 av informantene var aktive i organisert idrett på intervjutidspunktet, seks hadde vært aktive tidligere, og én hadde aldri vært aktiv. Sju informanter var eller hadde vært aktive i individuell idrett, og like mange i lagidrett. Tre stykker hadde vært aktive i begge deler. Intervjuene ble gjennomført digitalt på Teams, og varte rundt en time. Som for intervjuene med ledere/ansvarlige på ulike nivåer i idretten, ble også intervjuene med skeive informanter gjennomført som semistrukturerte intervjuer. Også her brukte vi en på forhånd utarbeidet intervjuguide, som er lagt ved rapporten (jf.vedlegg).

Tabell 4 Oversikt over informanter

Informantnummer	Alder	Kjønn	Skeiv-betegnelse	Idrett	Aktiv
Intervju 1	29	Mann	Bifil/panseksuell	Individuell	Aktiv nå
Intervju 2	18	Kvinne	Lesbisk	Lag	Aktiv nå
Intervju 3	20	Kvinne	Lesbisk	Lag	Aktiv nå
Intervju 4	33	Kvinne	Lesbisk	Individuell og lag	Aktiv nå
Intervju 5	28	Mann	Homofil	Individuell	Aktiv før
Intervju 6	30	Mann	Homofil	Individuell	Aktiv nå
Intervju 7	34	Mann	Homofil	Lag	Aktiv nå
Intervju 8	45	Kvinne	Lesbisk	Lag	Aktiv før
Intervju 9	21	Ikke-binær	skeiv	Individuell	Aktiv nå
Intervju 10	17	Transmann	Trans, homofil	Individuell og lag	Aktiv før
Intervju 11	18	Ikke-binær	Skeiv	Individuell	Aktiv før
Intervju 12	19	Kvinne	Lesbisk/har jentekjæreste	Lag	Aktiv før
Intervju 13	20	Kvinne	Bifil/aseksuell	Individuell	Aktiv nå
Intervju 14	28	Mann	Homofil	Lag	Aktiv før
Intervju 15	26	Mann	Homofil	Individuell og lag	Aktiv nå
Intervju 16	32	Transkvinne	Transkvinne	Lag	Aktiv nå
Intervju 17	35	Mann	Homofil	Ingen	Ikke deltatt
Intervju 18	37	Mann	Bifil	Individuell	Aktiv nå

I intervjuene med skeive har vi blant annet latt oss inspirere av livsløpsforskning (se nærmere beskrivelse i kapittel 3.4). Vi har bedt informantene fortelle om sin egen bakgrunn og oppvekst, og hvilken betydning de tror ulike forhold, episoder og hendelser har hatt for deres erfaringer i idretten. I all tolkning av kvalitative intervjudata, er det viktig å være oppmerksom på at informanter mer eller mindre ubevisst velger ut og vektlegger visse hendelser, mens andre utelates. Hendelsene bindes gjerne sammen kronologisk, og reflekterer personens fortolkning av sitt liv (Thorsen, 1998, s. 31). Hvordan informantene svarer og binder sammen hendelser påvirkes også av intervjukonteksten, og hvilke spørsmål forskeren stilles og hvordan. Forskerne bidrar også som medfortellere, ved å velge ut og tolke dataene gjennom sine metoder, begreper og perspektiver, og ved å omskrive informantenes beskrivelser analytisk (Mishler, 1997).

Vår tilnærming til intervjuene kan beskrives som en mellomting av fri og strukturert (Kvale & Brinkmann, 2015). I intervjuene var vi ute etter å avdekke og forstå deres egne beskrivelser av erfaringer i lys av deres

individuelle livsverdener (Fog, 2001, s. 14). Vi har bedt informantene om å beskrive egne erfaringer, observasjoner og konkrete hendelser som har hatt positiv eller negativ betydning for dem. Vi har særlig vært ute etter hendelser som informanten opplever som typiske eller gjentakende (jf. Spradley, 1979). Vi har også bedt informantene om å resonnerer på et mer prinsipielt nivå rundt for eksempel holdninger og praksiser i idretten, barrierer for skeives deltakelse, og potensielle løsninger.

2.2.3 Analyse av intervjudata

Intervjuopptakene fra intervjuene med skeive ble transkribert ved hjelp av automatiske transkripsjonstjenester basert på KI. Vi benyttet både Teams innebygde transkripsjonstjeneste og UiOs Autotekst. Disse tjenestene genererer i dag transkripsjoner av forholdsvis god kvalitet, og gjør det mulig å spare tid og ressurser i analysearbeidet. Det var likevel nødvendig å gå manuelt gjennom transkripsjonene for å sikre korrekt gjengivelse av utsagn. I tilfeller der det tok noen dager fra vi gjorde intervjuet til vi gjennomgikk transkripsjonen, gikk vi også tilbake til opptaket for kvalitetssikring. Intervjuene med idrettsaktørene ble transkribert manuelt.

Første steg i analysen av intervjuene med skeive og med idrettsaktørene kan karakteriseres som en form for kollektiv kvalitativ analyse (Eggebo, 2020). Det foregikk på et todagers analyseseminar der alle forskerne i prosjektet deltok.

Intervjuene med skeive ble videre analysert i analyseverktøyet Nvivo, der den tematiske analysen dels baserte seg på temaene i intervjuguiden og dels på temaene som vi kom fram til i fellesskap på analyseseminaret. Intervjuene med idrettsaktører ble analysert tematisk uten analyseprogramvare. Grunnen til at intervjuene med skeive og med idrettsaktører er transkribert og analysert på ulike måter handler bare om at det er forskjellige forskere som har hatt ansvar for de to datainnsamlingene. Dette forskningsprosjektet har vært et forskningsoppdrag som er gjennomført med sikte på å undersøke noen helt spesifikke problemstillinger nedfelt på forhånd i mandatet, noe som innebar at vi gikk inn i den tematiske analysen forholdsvis deduktivt. Enkelte temaer har altså vært med oss hele veien fra mandatbeskrivelse via utforming av intervjuguide. Åpenhet om det å være skeiv, er eksempel på et slikt tema. Et annet eksempel er synspunkter på de viktigste hindringene og fremmere på skeives deltakelse i idrett. Når det er sagt, har vi underveis i den tematiske analysen også vært ute etter å identifisere nye og kanskje uventede temaer i materialet, på mer induktivt vis.

I presentasjonen av resultatene har vi inkludert sitater som vi forsiktig har redigert – slik en ofte gjør i presentasjoner av kvalitative datamaterialer – siden direkte transkribert tekst inneholder mange gjentakelser, og overflødige småord (jf. Lareau, 2021). I kapitlene som er basert på intervjuene med skeive, bruker vi fiktive navn. For å holde informantene anonyme, har vi der det har vært nødvendig gjort ytterligere maskeringer av informantene. For eksempel har vi i tilfeller med informanter som er aktive i små idretter med

få utøvere, unnlatt å nevne hvilken idrettsgren det gjelder. Flere steder har vi også oppgitt omtrentlig alder, eller erstattet en spesifikk geografisk tilknytning med en mer generell beskrivelse. I sitater fra intervjuene med idrettsledere og andre nøkkelpersoner oppgir vi hvilket organisasjonsledd de representerer (NIF sentralt, krets eller klubb).

2.3 Spørreundersøkelse

Som med intervjuene med skeive, var også formålet med spørreundersøkelsen å få innblikk i ulike grupper av skeive sine erfaringer med idrett. Å gjennomføre spørreundersøkelser er en effektiv metode for å innhente data fra større og enda bredere og mer mangfoldig utvalg enn intervjuutvalg. Et formål med undersøkelsen var også å rekruttere informanter til intervjuene. Dette ble beskrevet i kapittel 2.2.2

I avsnittene som følger gis først en beskrivelse av hvordan spørreundersøkelsen ble distribuert, etterfulgt av en redegjørelse for operasjonaliseringen av seksuell orientering og kjønnsidentitet, før vi beskriver selve utvalget, og tilhørende mulige utvalgsskjevheter.

2.3.1 Distribuering av spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble rettet mot unge og voksne skeive, som er eller har vært deltakere i idretten. For å sikre at vi kunne identifisere hindringer for deltakelse, ønsket vi også svar fra skeive som av ulike årsaker ikke har deltatt i organisert idrettsaktivitet.

Rekrutteringen av undersøkelsen er basert på selvseleksjon. Dette har vært nødvendig, fordi det ikke lar seg gjøre å avgrense ulike grupper av skeive i befolkningen på forhånd. Av samme grunn er også tidligere undersøkelser av levekår blant skeive basert på liknende rekrutteringsstrategi (Eggebo et al., 2019; Eggebo et al., 2015; Eggebo et al., 2018; Stubberud & Akin, 2018, Stubberud et al., 2018). I undersøkelsen la vi altså opp til at respondentene selv har vurdert at de er i målgruppen, det vil si at de definerer seg selv som skeive. Undersøkelsen ble spredt via en annonse i ulike digitale kanaler. I annonsen oppfordret vi alle som definerer seg som skeive til å besvare undersøkelsen ved å klikke på en nettlénke via PC, nettbrett eller smarttelefon. Annonsen så slik ut:

TELEMARKSFORSKING

Er du skeiv?

Svar på en kort undersøkelse om inkludering i idretten

Vi trenger svar fra skeive både med og uten erfaring fra idretten

Klikk på lenken for å svare på undersøkelsen

NH NORGES IDRETTSHØGSKOLE

Bilde 1 Annonse med lenken til spørreundersøkelsen med teksten «Er du skeiv? Svar kort på en undersøkelse om inkludering i idretten. Vi trenger svar fra alle skeive både med og uten erfaring fra idretten. Klikk på lenken for å svare på undersøkelsen».

Som en følgetekst til bildet, sto det også:

Det finnes lite forskning om skeives deltakelse i idretten. Derfor er ditt svar viktig!

Undersøkelsen

- ✓ Skal gi kunnskap om hva som hemmer og fremmer deltakelse blant ulike grupper skeive i breddeidretten
- ✓ Er en direkte oppfølging av regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold
- ✓ Gjennomføres av Telemarkforskning på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Del gjerne innlegget og undersøkelsen videre.

For å sikre at utformingen av tekst ble gjort på en måte som både var inkluderende og treffsikker, samarbeidet vi med relevante og sentrale organisasjoner som Skeiv ungdom, FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, Skeiv Verden, Unge funksjonshemmede, regionale likestillingssentre, og Norges idrettsforbund.

Undersøkelsen ble postet i alle de nevnte organisasjonenes sosiale medier. I tillegg ble undersøkelsen delt på sosiale medier av Telemarkforskning, Norges idrettshøgskole og Universitetet i Sørøst-Norge. Den ble også delt videre av en rekke enkeltpersoner og organisasjoner. Idrettsstudiet ved Universitetet i Sørøst-Norge distribuerte i tillegg undersøkelsen direkte til alle idrettsstudenter i den interne kommunikasjonskanalen Canvas. Undersøkelsen ble delt videre av underliggende ledd i flere av organisasjonene, av andre

organisasjoner og foreninger og av enkeltpersoner. Vi kjøpte også annonseplass på Gaysir¹⁵, for å ytterligere sikre synliggjøring av undersøkelsen.

Norges idrettsforbund hadde ansvar for å distribuere undersøkelsen til idrettskretser, -klubber og -lag, slik at den kunne nå så mange som mulig i målgruppen, det vil si skeive som er aktive i organisert idrett. Det er usikkert i hvilken grad vi har lyktes med å nå ut til klubber og lag. Siden idretten i stor grad er drevet av frivillige og de frivillige i idretten har en rekke arbeidsoppgaver, er det en utfordring å rekruttere informanter gjennom idretten (Fasting et al., 2024). I tillegg til den digitale distribusjonen av undersøkelsen, lagde vi annonser med QR-kode til undersøkelsen, som kunne trykkes og henges opp på arrangementer og ulike relevante arenaer. For eksempel ønsket Oslo idrettskrets å annonsere med disse plakater under Oslo Pride. Vi avtalte også med Skeiv Verden at de skulle videresende plakater med QR-koder til de regionale likestillingssentrene. Her var vi avhengig av dugnadsarbeid hos en tredjepart, og vi vet ikke sikkert hvor stor utbredelse denne fysiske annonseringen fikk.

Å bruke mange ulike kanaler var viktig for å nå ulike grupper av skeive, også de som ikke er åpne skeive. Det var også viktig for å nå både de som er, har vært eller ikke har vært aktive i organisert idrett.

2.3.2 Operasjonalisering av seksuell orientering og kjønnsidentitet

En vanlig utfordring i forskning om skeive er hvordan seksuell orientering og kjønnsidentitet skal kategoriseres og operasjonaliseres. Blant annet har det vært diskutert om man skal legge seksuell praksis eller identitet til grunn for definisjonen (Young & Meyer, 2005). I utformingen av spørreskjemaet har vi lagt innsikter fra tidligere forskning i Norge til grunn, særlig rapporten «Skeive livsløp» (Eggebo et al., 2019). Der ble det lagt vekt på at respondenten bør gis mulighet til å krysse av i et mangfold av betegnelser og eventuelt i tillegg selv skrive betegnelsen man foretrekker å benytte om seg selv.

Spørreskjemaet starter derfor med spørsmål om seksuell orientering, etterfulgt av et spørsmål om kjønnsidentitet, og deretter et spørsmål om man opplever seg selv som et annet kjønn enn det man er registrert som ved fødsel. Vi ba respondentene velge de svaralternativene som ligger nærmest det de selv oppfatter seg som.¹⁶ I vårt skjema hadde respondenten mulighet til å krysse av for flere alternativer. Det var også mulig å krysse av i en «annet»-kategori, og skrive inn den betegnelsen man foretrekker i et åpent tekstfelt.¹⁷

¹⁵ Nettsiden beskriver seg som Norges største møteplass for homofile, bifile, transpersoner og andre skeive. <https://www.gaysir.no/#/>

¹⁶ Denne typen selvidentifisering er også lagt til grunn for de to siste undersøkelsene om skeives levkår (Anderssen et al., 2013, s. 52; Anderssen et al., 2021, s. 30).

¹⁷ Selvidentifikasjon kan i tillegg til seksuell orientering, kjønnsidentitet også innebære valg av pronomen, siden det ikke alltid kan leses direkte ut fra kjønnsidentiteten (jf. Anderssen et al., 2021). Etter kvalitetssikring med referansegruppen, besluttet vi å ikke inkludere spørsmål om pronomen. Ingen av respondentene presiserte pronomen i det åpne tekstfeltet.

35 respondenter benyttet seg av muligheten til å skrive inn her, blant annet 10 som skrev inn samlebetegnelsen «skeiv», noe vi tolker som at de fleste syntes kategoriene var dekkende nok.

Å gi respondentene mulighet til å velge mellom en rekke betegnelser var viktig av flere grunner. En grunn er at det gir et signal om at et stort mangfold av ulike grupper skeive hører hjemme i målgruppen for undersøkelsen (jf. Eggebø et al., 2019). En annen grunn er at det gir grunnlag for en treffsikker kategorisering av ulike grupper av skeive. Når det er sagt, var vi vel vitende om at antallet respondenter ikke ville bli stort nok til å analysere svar fra de mange underkategoriene for seg, men at det ville være nødvendig å aggregere disse i grovere kategorier.

I analysearbeidet har det vært hensiktsmessig å ta i bruk kategorier og et begrepsapparat som skiller mellom kjønnsidentitet og seksuell orientering. Dette tar utgangspunkt i forskningen som viser at transpersoner og ikke-binære ofte har andre typer utfordringer og dårligere levekår enn cispersoner som er lesbiske, homofile, bifile eller som har andre seksuelle orienteringer (Anderssen et al., 2021; Eggebø et al., 2019). Vi har falt ned på de to samlebegrepene *skeiv seksuell orientering* og *skeiv kjønnsidentitet*. Begrepene er nye og er ikke tidligere brukt i forskningslitteraturen, verken i Norge eller andre land. Vi har forankret bruken av de to begrepene i prosjektets referansegruppe og i organisasjonen Skeiv ungdom.

En utfordring med å studere ulike grupper av skeive, er at seksuell orientering og kjønnsidentitet ikke er gjensidig utelukkende kategorier. Noen transpersoner og ikke-binære er lhb-personer, og omvendt. I kategoriseringen av skeiv seksuell orientering og kjønnsidentitet, ble følgende valg tatt: Respondenter som 1) har krysset av for 'homofil', 'lesbisk', 'bifil', 'annen seksuell orientering', 2) har krysset av for at de identifiserer seg som det kjønn de har fått tildelt ved fødsel og 3) ikke har krysset av for noen av kategoriene i spørsmålene om kjønnsidentitet, er plassert i samlekategoriene *skeiv seksuell orientering*. Respondenter som har krysset av for en av underkategoriene i spørsmålene om kjønnsidentitet¹⁸ og/eller at man identifiserer seg som et annet kjønn man er registrert som ved fødsel, er plassert i kategorien *skeiv kjønnsidentitet*. Det gjelder uavhengig av hva respondentene krysset av i kategorien skeiv seksuell orientering.

2.3.3 Utvalget i spørreundersøkelsen

Utvalget i spørreundersøkelsen består av 453 skeive. Opprinnelig antall svar på spørreundersøkelsen: 514. Av disse er 61 respondentene utelatt. Dette inkluderer 1) de som ikke har svart på spørsmål om seksuell orientering eller kjønnsidentitet, og 2) de har svart at de er heterofile cis-personer.

¹⁸ I spørreskjemaet var det to spørsmål som handlet om kjønn og kjønnsidentitet. Det første var «Jeg identifiserer meg som mann/kvinne/verken mann eller kvinne/ikke-binær/annet/ønsker ikke å svare». Dette spørsmålet ble fulgt opp av spørsmålet «Ble du registrert ved annet kjønn ved fødsel?», med svarkategoriene 'nei', 'ja' og 'ikke relevant'.

I Tabell 5 presenterer vi hvordan disse fordeler seg på ulike grupper av skeive, samt på alder, andre minoritetsbakgrunner, utdanningsnivå, og størrelse på oppvekststed og bosted. Vi minner igjen om at fordelingen ikke er representativ for hvordan ulike grupper av skeive fordeler seg i befolkningen ellers.

Tabell 5 Antall svar på utvalgte variabler: seksuell orientering, kjønn/kjønnsidentitet og registrert med annet kjønn ved fødsel. Antall og prosent.¹⁹

Variabler		Antall	Prosent
Skeiv seksuell orientering, samlekategori		348	77
Skeiv kjønnsidentitet, samlekategori		105	23
Seksuell orientering	Homofil	169	37
	Lesbisk	88	19
	Bifil	54	12
	Annen seksuell orientering	37	8
Kjønn/kjønnsidentitet	Mann	225	
	Kvinne	162	
	Verken mann eller kvinne	12	
	Både mann og kvinne	6	
	Ikke-binær	39	
	Annet	10	
Registrert med annet kjønn ved fødsel?	Usikker/ønsker ikke å svare	12	
	Nei	436	
	Ja	16	

Av de 453 personene i utvalget er og 348 (77 %) i kategorien skeiv seksuell orientering og 105 (23 %) i kategorien skeiv kjønnsidentitet. I kategorien skeiv seksuell orientering er 169 respondenter i kategorien *homofil*, 88 *lesbisk*, 54 *bifil* og 37 *Annen seksuell orientering*. Det er en overvekt av menn i utvalget – 225 mot 162 kvinner. For de med skeiv kjønnsidentitet er det flest avkryssninger i kategorien *Ikke-binær* (39 respondenter etterfulgt av *Verken mann eller kvinne* (12) og *Usikker/ønsker ikke å svare* (12), *Annet* (10), og *Både mann og kvinne* (6).²⁰ 16 respondenter oppga at de identifiserer seg med et annet kjønn enn de er registrert med ved da de ble født.

¹⁹ Prosent er ikke oppgitt der kategoriene ikke er gjort gjensidig utelukkende.

²⁰ Som beskrevet over (2.3.2) har det vært mulig å krysse av for flere alternativer i spørsmålene om seksuell orientering og kjønn/kjønnsidentitet, og kategoriene for kjønn er ikke gjort gjensidig utelukkende.

Tabell 6 Antall svar på utvalgte variabler: minoritetstilhørighet, alder, oppvekststed, bosted, utdanningsnivå og idrettsaktivitet. Antall og prosent.²¹

Variabler		Antall	Prosent
Minoritetstilhørighet	Etnisk minoritet	48	
	Religiøs minoritet	22	
	Funksjonshindring	55	
Alder	<20	56	12
	>60	24	5
	20-30	81	18
	30-40	92	20
	40-50	58	13
	50-60	37	8
Oppvekststed	Bygd	86	25
	Lite tettsted, <5000 innbyggere	45	13
	Småby, 5000-15 000 innbyggere	63	18
	By, over 15 000 innbyggere	155	44
Bosted	Bygd	29	8
	Lite tettsted, <5000 innbyggere	21	6
	Småby, 5000-15 000 innbyggere	45	13
	By, over 15 000 innbyggere	248	72
Utdanningsnivå	Grunnskole	45	13
	Videregående skole	59	17
	Fagbrev	30	9
	Universitet/høgskole, 1-4 år	100	29
	Universitet/høgskole, mer enn 4 år	114	33
Idrettsaktivitet	Aktiv i organisert idrett nå	164	36
	Aktiv i organisert idrett før	232	51
	Ikke deltatt i organisert idrett	57	13
	Individuell idrett	77	17
	Lagidrett	62	14
	Både individuell og lagidrett	25	6

²¹ Som forrige fotnote.

Av alle skeive som har svart på spørreundersøkelsen, har 48 krysset av for at de er del av en etnisk minoritet og 22 at de tilhører en religiøs minoritet. 55 personer har krysset av for at de har en funksjonshindring. Med andre ord inkluderer utvalget personer som til sammen kan sies å utgjøre et mangfold av minoritets-erfaringer.

Blant de som har svart, er den yngste 16 år og den eldste 85. Flest i alderen 20-30 år og 30-40 år har svart på undersøkelsen, henholdsvis 18 og 20 prosent. 12 prosent av respondentene er under 20 år, 13 prosent er 40-50 år og 8 prosent er over 50 år.

De fleste respondentene (44 prosent) har vokst opp i en by og 72 prosent har oppgitt at de bor i en by på tidspunktet de svarte på undersøkelsen. En fjerdedel (25 prosent) har vokst opp på bygda, og 8 prosent har oppgitt at de nå bor i en bygd. 13 prosent har vokst opp på et lite tettsted, og 6 prosent svarer at de nå bor på et lite tettsted. 18 prosent har vokst opp i en småby, og 13 prosent bor i en småby nå.

Nesten to tredjedeler av respondentene har høyere utdanning (29 prosent inntil fire år og 33 prosent over 4 år). 17 prosent har videregående som høyest fullførte utdanning, 13 prosent grunnskole og 9 prosent har fagbrev. Vi minner om at mange av respondentene er unge og fortsatt i et utdanningsløp.

Over en tredjedel (36 prosent) oppga at de var aktive i organisert idrett da de besvarte undersøkelsen, og over halyparten (51 prosent) har vært aktiv tidligere. 13 prosent oppga at de ikke har vært aktiv i organisert idrett. Blant de med erfaring fra organisert idrett, oppga 17 prosent at de har drevet med individuell idrett, 14 prosent at de har drevet med lagidrett og 6 prosent har drevet med begge deler. Av enkeltidretter har flest svart fotball, etterfulgt av håndball og kampsport (ikke presentert i tabellen). Det gjelder både de som er aktive nå og de som har vært aktive tidligere.

2.3.4 Selvseleksjon og mulige utvalgsskjevheter

Formålet med spørreundersøkelsen har vært å få fram et mangfold av erfaringer og identifisere overordnede mønstre i skeives deltakelse i organisert idrett. Selvrekruttede undersøkelser som denne kan være godt egnet blant annet for å avdekke utfordringer og hvilke sosiale prosesser ulike grupper omfattes av, og som for eksempel kan bidra til å forklare bestemte mønstre eller forskjeller mellom grupper. Vi har allerede understreket at spørreundersøkelsen ikke er en representativ studie av skeives idrettsdeltakelse. Det betyr for eksempel at vi ikke kan angi hvor mange skeive som faktisk deltar i organisert idrett, hvor stor andel skeive som deltar i ulike idretter, eller hvor mange som er åpne.

Utfordringer knyttet til representativitet og utfordringer med å justere for utvalgsskjevhet er velkjent i studier om skeive. Gjennom spørreundersøkelser, både i Norge og i andre land har forskere forsøkt å anslå antall innenfor ulike grupper av skeive, men resultatene viser store variasjoner, blant annet fordi det er

brukt ulike definisjoner og avgrensninger. Bufdir oppsummerer på sine nettsider: «På bakgrunn av resultatene fra de ulike undersøkelsene kan vi slå fast at det ikke finnes et fasitsvar på spørsmålet 'hvor mange i Norge i lhbt+?'» (Bufdir, u.å.) I 2020 beregnet SSB at 6,9 prosent av befolkningen var ikke-heterofile (Gram, 2021). Basert på antallet personer mellom 18 og 79 år i Norge i 2020, tilsvarer det om lag 280 000 personer. Imidlertid fulgte SSB opp dette med et nytt anslag året etter, i 2021. Da utgjorde gruppen betegnet som «ikke-heterofile» 4,4 prosent. Dette tyder på at det er stor usikkerhet rundt anslagene. På nettsiden for undersøkelsen skriver SSB at «Transpersoner og interkjønnpersoner er ikke inkludert som egne grupper fordi vi ikke har tilstrekkelig informasjon til å skille ut disse gruppene i datamaterialet». ²² I rapporten *Alskens folk* (van der Ros, 2013) trekkes det fram at ulike studier kommer fram til ulike resultater når det gjelder antall transpersoner, fordi det legges forskjellige kriterier til grunn i beregningene. Ifølge Bufdir vil antallet transpersoner i Norge, basert på anslagene fra forskjellige studier, variere mellom 20 000 og 260 000 personer, uavhengig av om spørsmålet handler om henholdsvis kjønnsdysfori eller -ambivalens (Bufdir, u.å.). Denne usikkerheten gjør at vi ikke har mulighet til å justere for slike strukturelle skjevheter, hverken med tanke på svarprosent totalt for skeive, eller om andelen respondenter med skeiv kjønnsidentitet i undersøkelsen vår er over- eller underrepresentert. Det samme forbeholdet gjelder utvalgsskjevhet knyttet til sosioøkonomiske, demografiske og geografiske forhold.

Ulike individuelle grunner til å svare eller la være å svare kan også gi skjevheter i utvalget. Det kan være mange grunner til å ikke ønske å delta i en undersøkelse som dette. En del kan la være å svare for eksempel fordi de er usikre på om de er skeive, fordi de ikke ønsker å bli definert som skeive, eller fordi de ikke identifiserer seg med andre grupper av skeive. Skam og utrygghet rundt egen seksuelle orientering eller kjønnsidentitet kan også gjøre at noen ikke ønsker å svare. Vi må dessuten legge til grunn at en del i målgruppen har latt være å svare fordi de ikke er opptatt av temaet skeives deltakelse i idrett. Det kan også være en mulighet for at en overvekt av skeive med svært gode – eller motsatt – svært dårlige erfaringer med idretten, svarer. Det er også nødvendig å være oppmerksom på at skeive som ikke er åpne, kan vegre seg for å svare, selv om det er anonymt.

Det er dessuten grunn til å tro at mange i målgruppen ikke har svart, fordi undersøkelsen ikke har nådd dem, eller fordi de ikke er del av nettverkene hvor den har blitt distribuert, eller av språklige årsaker. Vi vet også at tiden det tar å fylle ut spørreskjemaet også kan være et hinder, men vi har vært opptatt av å begrense antall spørsmål, og blant de som svarte var gjennomføringsgraden høy. Forhold som er eksemplifisert her innebærer en usikkerhet rundt undersøkelsens representativitet. Denne usikkerheten rundt representativiteten til utvalget for gruppen skeive gjør at vi må være forsiktig med å sammenligne med befolkningen ellers.

²² <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/darligere-levekar-blant-ikke-heterofile>

2.3.5 Spørreskjemaet

Spørreskjemaet ble utarbeidet av forskerne, med innspill fra referansegruppa i prosjektet. Referansegruppa var viktig for å kvalitetssikre spørreskjemaet. Konkret innebar det tilbakemeldinger, forslag til og diskusjoner rundt både tema, språk- og begrepsbruk og rekkefølge på spørsmål.

Spørreundersøkelsen inneholdt i likhet med intervjuene spørsmål om respondentens egne erfaringer med idrettsdeltakelse, motivasjon for deltakelse, erfaringer knyttet til opplevelser av tilhørighet og åpenhet, og spesifikke spørsmål om hva som hindrer og fremmer deres egen idrettsdeltakelse og åpenhet. Undersøkelsen inkluderte også spørsmål om respondentenes oppfatninger om hvilke aktører som hindrer og fremmer skeives deltakelse i organisert idrett, og deres forslag til løsninger. Undersøkelsen besto i hovedsak av spørsmål med faste svaralternativ, men inneholdt også flere semikvalitative, åpne spørsmål, der respondenten fikk anledning til å svare med egne ord om erfaringer fra idrett og om forhold som fremmer og hindrer idrettsaktivitet. For flere detaljer, se vedlegg til slutt i rapporten.

Svært mange respondenter benyttet seg av muligheten til å følge opp eller utdype de faste avkrysningsalternativene med egne ord. Til sammen i spørreundersøkelsen ble det skrevet inn 721 kommentarer.²³ Respondentene fikk mot slutten av spørreskjemaet mulighet til å kommentere spørreundersøkelsen og spørsmålene.

2.3.6 Særlige forskningsetiske hensyn

Å studere skeives deltakelse i idretten involverer potensielt sårbare personer. Å studere denne gruppens erfaringer innebærer å tre inn i en potensielt sett konfliktfylt tematikk, og det er verdt å være oppmerksom på at forskningsprosjektet og dets resultater kan (mis)brukes i pågående debatter. Debattklimaet rundt skeive er til tider svært hardt, særlig når det gjelder den såkalte «transdebatten». Dette prosjektet tangerer debatter rundt transpersoners rettigheter, og liknende tøffe samfunnsdebatter. I denne sammenheng har det vært viktig å diskutere vinklinger, metodiske valg og begrepsbruk med referansegruppen, og Skeiv ungdom har hatt en særlig viktig rolle her.

For forskning på barn og unge og andre sårbare grupper gjelder særskilte forskningsetiske retningslinjer (jf. Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora, NESH²⁴ og SIKT²⁵). Formelt sett er prosjektets personvern ivaretatt gjennom innmelding til Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør før prosjektstart. Datainnsamlingen og -behandlingen er basert på anonymitet, frivillighet og informert samtykke, og alle involverte har fått informasjon om at de når som helst kan trekke seg, uten

²³ Ikke medregnet kommentarer om hvilke andre idretter enn de vi listet opp respondentene driver/har drevet med

²⁴ <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

²⁵ <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning>

konsekvenser. Enkelte av lederne og nøkkelpersonene fra den organiserte idretten har vært vanskelig å anonymisere. De er klar over dette, og har fått lese og kommentere framstillingen av intervjuene med dem. Data er lagret på beskyttet område kun tilgjengelig for forskerteamet, og vil bli aidentifisert etter at rapportering og publisering av forskningsresultater er ferdig.

I de kvalitative intervjuene har vi gjort kontinuerlige etiske vurderinger tilpasset den enkelte informant. Dette har vært særlig viktig i intervjuene med skeive, der noen også er unge. Vi har bestrebet at informantene får uttrykke seg fritt og har fått legge vekt på det de selv synes er viktig og relevant (Tangen, 2010), inkludert å selv få beskrive på hvilken måte de oppfatter at de er skeive. Under forskningsprosessen har vi også vært oppmerksomme på hvilke konsekvenser forskningen kan ha for deltakerne, for eksempel når det gjelder stigmatisering, eller at intervjuer kan vekke negative minner og reaksjoner. Etter råd fra Skeiv ungdom opplyste vi alle informantene om at de kunne be om oppfølging dersom det var behov for det i etterkant. I spørreskjemaet oppga vi telefonnumre og nettadresser for hjelpetelefon i Skeiv Ungdom og Mental helse, og varslingstjeneste i Norges idrettsforbund. Informantene som har deltatt i kvalitative intervju har fått muntlig informasjon om det samme. I tillegg har hver informant mot slutten av intervjuet blitt spurt om hvordan de opplevde intervjusituasjonen og fått mulighet til å komme med tilbakemeldinger til intervjueren. I de aller fleste tilfeller ga informantene uttrykk for at de opplevde intervjusituasjonen som uproblematisk, men noen få sa at de syntes det var litt vanskelig. Flere ga også uttrykk for at de syntes det var interessant eller følte godt å få reflektere rundt egen situasjon og tema de sjeldent snakket åpent om.

3. Teoretiske innganger

Inkludering er noe som skjer kontinuerlig og på mange nivåer (Frøyland et al., 2022), og å gi bedre muligheter for inkludering er tilsvarende komplekst. Dette prosjektet har hatt som ambisjon å identifisere hva denne kompleksiteten kan romme når det gjelder inkludering av ulike grupper skeive i idretten. For å beskrive og få innsikt i denne kompleksiteten, og forstå hva som hindrer og fremmer skeives deltakelse i organisert idrett, har vi har valgt en eklektisk tilnærming til teori. Det vil si at vi har tatt teoretiske begreper fra ulike perspektiver i bruk, framfor å låse oss til ett eller noen få. Vår erfaring er at en slik åpen teoretisk tilnærming ofte gir gode forutsetninger for å analysere datamaterialet ut fra informantene og respondentenes egne beskrivelser og perspektiver. Samtidig som vi har dratt nytte av noen utvalgte teoretiske tilnærminger når vi har utformet og planlagt prosjektet, har vi altså også tatt i bruk de teoretiske begrepene som vi har vurdert som nyttige underveis når vi har analysert datamaterialet (jf. Vassenden, 2018; Johannesen, 2022). I det følgende gjør vi rede for noen teoretiske nøkkelbegreper vi har anvendt, både når det gjelder skeives erfaringer med idrett og hvordan aktører i idretten forholder seg til inkludering av skeive.

3.1 Sosial kapital

For mange som driver med idrett er det sosiale fellesskapet en viktig motivasjon (Espedalen & Seippel, 2024). Å være del av sosiale fellesskap er viktig for at barn og unge skal ha en god oppvekst, og for livskvalitet og folkehelse (Ommundsen, 2008). I følge mye av den nordiske forskningen om inkludering, er det viktig å legge til rette for gode møter, gode relasjoner, og etablere trygge fellesskap. Det er også godt dokumentert at praktiske aktiviteter, slik som idrett, ofte fremmer følelsen av sosial tilhørighet og dermed bidrar til å bygge tillitsfulle relasjoner, og styrke selvverd og selvtillit (Frøyland et al., 2022).

I datamaterialet vårt er det mange beskrivelser av samhold og fellesskap, betydningen av tillitsfulle relasjoner og tryggheten en gruppetilhørighet kan gi. Materialet består også av beskrivelser av idrettsfellesskapers baksider og hva det innebærer at noen ikke er inkludert eller velger å stå utenfor ulike former for fellesskap. Når vi skal forstå de idrettslige fellesskapene som skeive deltar i, eller eventuelt ikke deltar i, vil vi mange steder i rapporten bruke begrepet *sosial kapital*. Dette begrepet er mye brukt i studier av inkludering og fellesskap, for å forstå ulike sider ved og konsekvenser av sosiale relasjoner, som for eksempel sosial støtte, nettverk, ressurser, tillit, trygghet, deltakelse og medborgerskap (Claridge, 2017). Særlig vil det være nyttig å forstå idrettsfellesskapene gjennom Putnams (2000) bruk av begrepet. Putnam beskriver sosial kapital som gjensidige og tillitsfulle relasjoner. På kollektivt nivå bidrar dette, ifølge han, til å styrke fellesskaps evne til å løse kollektive problemer og utfordringer. Sosial kapital har både individuelle og private aspekter, så vel som kollektive og offentlige (Putnam, 2000, s. 20).

I denne rapporten bruker vi Putnams beskrivelse av sosial kapital som *bonding* og *bridging* (Putnam, 2000, s. 20). Bonding beskriver tette og nære bånd, der det er gjensidighet og solidaritet mellom medlemmene. Å være inkludert i fellesskap kan gjøre oss bedre rustet til å håndtere utfordringer, og idrettsdeltagelse kan gi en plass i «jevnalderfellesskapet» (Strandbu et al., 2016), som er av særlig stor betydning i ungdomsårene. Mens bonding altså viser til tette og nære relasjoner, foregår bridging i mer åpne og løsere nettverk. Slike nettverk består av sosiale relasjoner, som ofte går på tvers av og knytter sammen ulike sosiale grupper (Claridge, 2017). Selv om tillit og gjensidighet også er sentrale i disse nettverkene, handler bridging i stor grad om utveksling av informasjon, sosial kontakt og samarbeid. Putnam har fremhevet at slike løsere relasjoner, der en blir litt kjent med folk en ellers ikke hadde kommet i kontakt med, også er en viktig kvalitet ved sivilsamfunnets organisasjoner. Disse relasjonene er brobyggende, fordi det formidles kunnskap og kjennskap til andre enn dem en vanligvis omgås med, og som en er lik.

Et begrep som er beslektet med sosial kapital, er *sosial resiliens* (Hall & Lamont, 2013). Det fanger hvordan sosiale fellesskap er viktige for å øke evnen til å håndtere utfordringer, fordi det viser til en kollektiv mobilisering i kritiske og krevende situasjoner eller livsfaser, som gir deltakerne en felles motstandsdyktighet. I psykologien er resiliensbegrepet brukt om den enkeltes evne til å takle belastninger, stress og risikofylte eller vanskelige situasjoner uten at det går på bekostning av psykisk helse. I forskning om skeives situasjon har begrepet blitt brukt for å forstå hvordan både enkeltindivider og samfunnet responderer på traumer, diskriminering og psykisk stress (Meyer, 2015; Wilsen & Miller, 2002; Frost & Meyer, 2012; McConnell et al., 2016). For skeive kan det dreie seg om at sosial støtte og fellesskapsbygging er strategier for å håndtere og overvinne ulike utfordringene som oppstår på grunn av diskriminering og marginalisering. Begrepet om sosial resiliens bidrar slik til å forstå den enkeltes håndtering av krevende situasjoner som del av noe kollektivt.

Men ikke alle fellesskap er gode og inkluderende. Samtidig som tette fellesskap kan være arena for inkludering, identitetsfølelse og motstandskraft, kan de også være lite åpne og preget av sosial kontroll (Putnam, 2000). De kan med andre ord oppleves ekskluderende og utrygge. All den tid idretten er preget av tette fellesskap, kan den følgelig også oppleves ekskluderende og utrygg å tre inn i for utenforstående. I den internasjonale forskningen på skeives idrettsdeltakelse, er nettopp opplevelse av trygghet og betydningen av, og mangelen på, trygge rom (safe spaces) noe som kan være utslagsgivende for deltakelse og inkludering (McCavanagh & Cadaret, 2022). Å skape rammer rundt fellesskapene som bidrar til tillit og trygghet, krever kontinuerlig innsats (Bruselius-Jensen et al., 2023).

3.2 Stigma

For mange skeive er idrettsdeltakelse en viktig og verdifull del av hverdagen. Men som vi skal vise i løpet av denne rapporten, kan idretten også være en utrygg arena, forbundet med sosial risiko. For å forklare og forstå hva dette innebærer, bruker vi begrepet *stigma*. Stigma-begrepet har stått sentralt i forskning om

inkludering og integrering av minoriteter og marginaliserte grupper. Begrepet er opphavet til det mer allment brukte begrepet *stigmatisering*, og har vært viktig i sosiologien og annen samfunnsvitenskap siden 1960-tallet. Begrepet stigma forbindes særlig med Erving Goffman (1963), som brukte det for å beskrive uønskede og negative merkelapper som settes på enkeltpersoner, basert på spesifikke egenskaper eller handlinger. I sin kjente bok, *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (1963) beskrev han blant annet homoseksualitet som en form for diskreditert identitet – som kunne føre til stigma dersom den blir kjent. Et av Goffmans poeng er at personer med visse identiteter må håndtere risikoen for å bli avslørt, og opptre på måter som beskytter dem mot sosial diskriminering. Stigma-begrepet er også forbundet med to andre begreper hos Goffman – *inntryksstyring* (impression management) og *face-work*, som kan oversettes med språklige vendinger eller uttrykk som «å holde masken» eller «gjøre gode miner til slett spill». Inntryksstyring viser til at vi i alle sosiale situasjoner tilpasser kroppsspråk, språkbruk og atferd, for å kontrollere andres oppfatning av oss selv. Face-work handler om ulike strategier for å hindre tap av ansikt for oss selv og andre. Strategiene brukes blant annet for å unngå pinlige situasjoner eller rette opp feil, slik at samhandlingen kan opprettholdes på en harmonisk måte.

Mer overordnet var Goffman opptatt av å studere muligheter og betingelser i mellommenneskelige situasjoner. Heller enn å studere overordnede strukturer i politikk, samfunnsinstitusjoner og økonomi (Aakvaag, 2007), var han opptatt av betydningen av alle trivielle opplevelser og situasjoner som hverdagen består av. Et slikt hverdagsperspektiv gir innsikt i det som ofte ses på som selvfølgelig, innforståtte sider av menneskers samhandling, som også kan være preget av stereotypiske forståelser. Hver dag er vi alle del av sosiale prosesser, kontekster og situasjoner som skaper og vedlikeholder utenforskap og avvik, og Goffman ser dermed stigma som både grunnleggende og som nødvendig for hvordan vi omgår hverandre og for hvordan samfunnet fungerer. I følge Goffman er dermed alle potensielt med på både å skape stigma og risikere å bli utsatt for stigma, fordi vi alle har behov for anerkjennelse og frykter avvisning.

Stigmabegrepet har i senere tid fått utvidet betydning og vært viktig for å identifisere og utjevne ulikhet og hindre ekskludering, ofte knyttet til begreper som diskriminering eller utenforskap. Goffmans begrepsapparat har blitt mye brukt i forskning om ulike minoriteters posisjon i samfunnet, også ulike grupper av skeive. En rekke studier har med utgangspunkt i Goffmans begreper belyst hvilke strategier skeive bruker for å håndtere stigma og stereotype forventninger i hverdagslivet (Lundeberg, 2024). Begrepet inntryksstyring (impression management) har da blitt brukt for å vise hvordan mange skeive tilpasser egen oppførsel og hvordan de framstår for å dekke over sin seksuelle orientering i visse situasjoner. Det kan da handle om å late som man er en annen enn man er (passing), eller å tone ned aspekter av sin identitet (covering). Vi ser det som fruktbart å videreføre denne bruken av disse begrepsparene på vårt datamateriale.

Å se stigma-begrepet i tilknytning til begrepet *interseksjonalitet*, et begrep som er utbredt i forskning som omhandler minoriteters posisjon i samfunnet, er relevant. I kjønnsforskning er begrepet ofte brukt om samspill mellom kjønn og andre ulikhetsdimensjoner, som sosial klasse, funksjonsevne og etnisitet, for å studere ulikhetsskapende strukturer og maktforhold (Crenshaw, 1989). Begrepet er også brukt i studier

som omhandler grupper av skeive (se for eksempel Eggebø et al., 2019, s. 7). Et interseksjonelt perspektiv på skeives erfaringer i idretten kan få fram hvordan ulike former for stigma kan interagere, og slik også utforske hindringer og fremmere for idrettsdeltakelse, i lys av mer komplekse sosiale sammenhenger og kontekster.

3.3 Usynlig arbeid og minoritetsstress

Flere som har brukt Goffmans begrepsapparat i sin forskning har vist at vektleggingen av hverdagslig samhandling og konkrete situasjoner også gir muligheter til å få øye på emosjonelle kostnader samhandlingen kan ha. Goffmann har slik bidratt å utvikle en mer følelsesorientert sosiologi, blant annet gjennom det som har blitt betegnet som et følelsesmessig «selvarbeid» (Lundeberg, 2024). Som vi allerede har vært inne på, bruker Goffman selv begrepet arbeid i det han betegner som face-work. Å bruke arbeidsmetaforen på denne måten, mer eller mindre eksplisitt knyttet til Goffman, er det flere som har gjort, både i sosiologien og i andre fag (se for eksempel Smith, 2005). I denne rapporten vil vi nettopp legge vekt på å få innblikk i den innsatsen som (potensielt) stigmatiserte personer må gjøre for å håndtere ulike situasjoner i hverdagen. De må i større grad enn andre mobilisere ressurser for å utføre et stykke arbeid for å komme seg gjennom en situasjon. Det er viktig å understreke at dette arbeidet skiller seg fra den innsatsen som et hvert menneske legger ned for å takle ulike krevende situasjoner i livet. Det er arbeidet *utover* denne normale innsatsen, som følger av et stigma, det siktes til i begrepet følelsesmessig arbeid. Dette arbeidet innebærer at enkelte, som står i fare for å bli stigmatisert, må mobilisere ekstra ressurser for å passere²⁶ som normal (Renfrow, 2004).

Dette følelsesmessige arbeidet foregår som regel i stillhet og ofte i skjul – det er usynlig. Forfatter og professor i pedagogikk, Jan Grue (2021), har brukt nettopp *usynlig arbeid*, om alt ekstraarbeid, både emosjonelt og praktisk, han må utføre fordi han har en funksjonshindring. Han gjør et poeng ut av at dette er arbeid andre ikke trenger å gjøre, og derfor er usynlig for dem. Vi bruker begrepet på liknende vis, for å prøve å forklare at skeive – i idretten og ellers – ofte er i situasjoner som har noen usynlige omkostninger for dem. Det usynlige arbeidet, slik vi bruker begrepet, er altså en form for emosjonelt arbeid, fordi det krever at man må være årvåken, man må stålsette seg, og tenke gjennom og mobilisere ressurser for å håndtere ulike mer eller mindre hverdagslige situasjoner. Som vi skal komme tilbake til, bærer mange skeive med seg en usikkerhet og utrygghet som de tar med seg inn i hverdagslige situasjoner. Dette fører med seg en ekstra årvåkenhet, som gjør at man er i konstant beredskap for å kunne håndtere ulike situasjoner. Usikkerheten kan for eksempel være knyttet til frykt for å bli «avslørt» som skeiv, trakassering eller annet uønsket oppmerksomhet.

Et begrep, som også er basert på Goffmans ideer, og som stadig oftere er brukt i studier av skeive og andre minoritetsgrupper, er *minoritetsstress*. Begrepet knyttes særlig til Meyer (2003), som utforsker nettopp hvordan stigmatisering og diskriminering gjør at den enkelte må tilpasse egen atferd og følelser for å unngå negative reaksjoner fra omgivelsene. Med sin minoritetsstress-modell viser han hvordan diskriminering, fordommer og internalisert stigma knyttet til å være del av en minoritet, skaper stressende sosiale miljøer som kan ha konsekvenser for mental helse. Minoritetsstress-begrepet bidrar slik til en mer helhetlig forståelse av hvordan ulike sosiale faktorer kan påvirke den enkeltes livskvalitet. Rapporten *Erfaringer med minoritetsstress* (Nair & Sand, 2024) peker på at minoritetsstress forekommer i mange sosiale sammenhenger – i ulike institusjoner og offentlige rom, på arbeidsplasser, og i møte med familie og venner. Stresset kan føre til at folk unngår offentlige rom eller tjenester av frykt for negative reaksjoner. Rapporten omfatter flere arenaer hvor minoriteter, inkludert skeive, opplever minoritetsstress, men idrett som konkret arena er ikke særlig vektlagt.

3.4 Livsløp og endring

I denne rapporten baserer vi oss på data fra skeive i alle aldre. Noen har erfaringer fra et langt liv som skeive, mens andre ganske nylig har oppdaget at de er skeive. Tilsvarende har noen idrettserfaring fra lang tid tilbake, mens andre fortsatt er aktive, eller har vært aktive inntil nylig. Erfaringer fra de eldste aldersgruppene kan gi et bilde av hvordan det har vært å være skeiv i idretten tilbake i tid, og kan slik også gi grunnlag for å si noe om endring. I intervjuene med skeive har vi snakket om både individuelle og samfunnsmessige forhold og endringer som kan ha hatt betydning for deres erfaringer i idretten. Inspirert av livsløpsforskningen²⁷, bruker vi informantenes egne livshistorier til å forstå deres erfaringer med idretten. I rapporten *Skeives livsløp* (Eggebo et. al 2019, s. 71) står det at «det er noe kvalitativt annet som markerer viktige faser eller endringer i skeive liv, og at disse ikke nødvendigvis lar seg organisere enkelt i aldersbestemte livsfaser. Skeive liv krever også andre inndelinger av livsløp». Dette perspektivet er noe vi også har tatt med oss inn analysene av skeives erfaringer i idretten.

Livshistorier som teoretisk og metodisk perspektiv finnes innenfor mange fagfelt, både innenfor humaniorafagene, psykologien og samfunnsfagene. I denne typen forskning vektlegges folks subjektive erfaringsverden, for å gi forståelse for sosiale endringsprosesser. For eksempel beskriver livshistorieforskeren Mishler (1997) narrativer og livshistorier som grunnleggende for hvordan mennesker konstruerer og forstår sin egen identitet, og hvordan den endres over tid. Livshistorieintervjuer brukes med andre ord for å forstå hvordan individuelle livsløp formes og påvirkes av både personlige valg og samfunnsmessige

²⁷ Den samfunnsvitenskapelige biografiske livsløpstradisjonen har sitt opphav i Chicagoskolen fra rundt 1920-tallet. Tilnærming varierer, avhengig av om det er enkeltliv eller grupper som studeres, og om det er historiske, psykologiske eller narrative perspektiver som vektlegges (Hagestad 1990:152).

faktorer. Dette kan for eksempel inkludere aldring, generasjonserfaringer og endringer i sosial status over tid (Thorsen, 1998).

Vår studie av skeives erfaringer i den organiserte idretten er ikke en livsløpsstudie i streng forstand. Men for å belyse betydningen av historiske og individuelle forhold, har vi ønsket å få fram informantenes egne fortellinger om både barndom, oppvekst, voksenliv og synet på framtida. Tidsdimensjonen står sentralt, enten det gjelder strukturell eller individuell endring: Hvilket år en person er født, plasserer hen i en bestemt historisk tid og under visse sosiale betingelser, mens alder, sosioøkonomisk bakgrunn og historiske hendelser påvirker det individuelle livsløpet (Elder & Shanahan, 1997, s. 19). Hver generasjon lever sine liv i en sosial struktur som former dem underveis i livet. Store livshendelser, som giftemål, familieførøking eller utdannings- og yrkesvalg er hovedkilder til sosial endring. Nye generasjoner og samfunnsmedlemmer trer inn i nye roller og posisjoner. På individnivå har hendelser i en persons liv betydning for valg og erfaringer senere i livet. Slik kan et livsløpsperspektiv gi innsikt i hvordan nåtid og fortid bindes sammen. Fortiden kan virke inn på og forsterke eller svekke betydningen av det som skjer her og nå (samme sted:23).

Når vi analyserer betydningen av endring, er det dermed nødvendig å være oppmerksom på hvilke erfaringer som kan ses i lys av endringer hos den enkelte, endringer i samfunnet og forskjeller mellom generasjoner. Basert på blant annet forskerne Elder (1974) og Smith (1992) er det vanlig å skille mellom tre ulike dimensjoner, eller effekter når man skal studere livsløp: *Kohorteffekter* er forskjeller mellom generasjoner. For eksempel at en generasjon på et gitt tidspunkt har åpnere holdninger til skeive enn tidligere generasjoner, og at denne forskjellen vedvarer selv når de blir eldre. Samtidig kan det vise seg at åpenheten ikke vedvarer, men at det heller kjennetegner livsfasen eller alderen på dem det gjelder. I så fall har vi å gjøre med en *alderseffekt*. *Periodeeffekter* viser til hvordan brede samfunnsendringer påvirker enkeltindivider og grupper. Vi ser vårt materiale som omhandler skeives erfaringer i lys av alle disse dimensjonene. Selv om det i liten grad gjøres eksplisitt i analysene, vil vi være bevisst hvilken dimensjon som er mest relevant når vi skal diskutere ulike problemstillinger.

3.5 Kjønn og makt

I rapporten ser vi også til teorier om kjønn og makt. Som vi har poengtert innledningsvis, blir idrettsorganisasjoner, både i norsk og internasjonal forskning beskrevet som kjønnnet, dominert av et maskulint premiss (Cunningham, 2008; Cunningham & Sagas, 2008; Knoppers & Anthonissen, 2005, 2008; Shaw, 2006). Dette er et nyttig perspektiv når vi skal forstå skeives erfaringer med deltagelse i idrett. At idretten favoriserer visse typer personlighetstrekk og ferdigheter som tradisjonelt er definert som maskuline (Fasting & Sisjord, 2019, s. 138), vil kunne ha konsekvenser for skeives deltagelse. Tilsvarende vil skeives deltagelse kunne påvirkes dersom idretten forblir en arena der en konservativ og tradisjonell form for maskulinitet får dominere. Til tross for at enkelte forskere har pekt på at en mer inkluderende maskulinitet har slått rot i flere idrettsmiljøer (Anderson, 2009; Hjelseth & Tjønndal, 2016), har det blitt påpekt at idretten

på flere nivåer er treg og endringsudyktig (Hanstad, 2019). Dersom dette stemmer, kan det ha konsekvenser for om skeive deltar i organisert idrett eller ikke.

Et annet tema som gjerne problematiseres i forskning om kjønn, makt og idrett er at en binær forståelse av kjønn legger premisset for aktivitet (Eriksen et al., 2019). Inndelingen i jente- og gutteklasser fra tidlig alder kan hemme utviklingen av relasjoner på tvers av kjønn (Seland et al., 2019), i tillegg kan det bidra til å forsterke en binær forståelse av kjønn. Hvor hensiktsmessig det er å skille på kjønn allerede fra 5-6 års alder, når de fysiske forskjellene mellom jenter og gutter fortsatt er minimale, er noe flere har stilt spørsmål ved. Loland (2015) har for eksempel påpekt at klassifiseringssystemer ofte er dårlig begrunnet. Det er nærliggende å se for seg at barn eller ungdommer som ikke passer inn i den “riktige” kjønnsrollen vil kunne kjenne på et utenforskap i idretten.

Et begrep som knyttes til kjønnede maktstrukturer i idretten er heteronormativitet (Warner, 1991). Begrepet refererer til en antakelse om at heteroseksualitet er den normale og foretrukne formen for seksualitet, og at samfunnets sosiale strukturer marginaliserer andre seksualiteter og kjønnsidentiteter. Begrepet er mye brukt i idrettsforskningen, der idrettsfeltet og idrettsorganisasjoner blir beskrevet nettopp som kjønnede institusjoner dominert av tradisjonell maskulinitet (Eng, 2003; Cunningham, 2008; Giulianotti, 2016; Skirstad, 2021; Sogn, 2023). Dette har også blitt trukket fram som en viktig grunn til manglende inkludering av skeive i idretten (Eng, 2003).

Når vi analyserer betydningen av kjønnede maktstrukturer, kjønnsklassifisering og heteronormativitet i idretten, knyttes dette til de øvrige begrepene vi har presentert. Å se stigmabegrepet i lys av heteronormativitet kan bidra til å utforske hvordan strukturer i samfunnet skaper stigma mot skeive i forskjellige kontekster, i vårt tilfelle i idretten. Tilsvarende kan begrepet usynlig arbeid hjelpe oss i å utforske hvordan det oppleves å holde skjult sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet for å passe inn i idrettens kjønnede strukturer. Livsløp og endring er også relevant i denne sammenheng. Fordi idretten så tydelig kategoriserer mennesker basert på en binær kjønnsforståelse, vil det å komme ut som ung skeiv idrettsutøver kunne være spesielt utfordrende, sammenlignet med å være voksen, og mer trygg på egen identitet. Å måtte “gjøre” kjønn på bestemte måter, kan virke ekskluderende. For ulike grupper av skeive, kan erfaringer med aksept og fellesskap, gjensidighet i relasjoner og solidaritet være avgjørende både for om man begynner i den organiserte idretten, og for om man blir værende i den. Det motsatte, opplevelser av utenforskap eller manglende sosial støtte, kan føre til at skeive oppsøker eller danner egne idrettslag eller grupper, utenfor den organiserte idretten.

3.6 Idrettskulturer

Idrettsmiljøer utvikler gjerne egne normer, verdier, praksiser og ritualer, som til sammen utgjør det vi kan kalle idrettskulturer (Bourdieu, 1978; Engström, 2017; Anderson, 2009). Variasjonen mellom idrettsmiljøer

er stor, og idrettskulturer kan ikke sees isolert fra kulturelle normer og idealer i samfunnet ellers. Noen særtrekk ved idrettskulturer kan likevel trekkes fram. For det første preges ofte idrettsmiljøer av lek og omgangsformer som bryter med det hverdagslige, det som er gangbart ellers. Å ha det gøy er den klart viktigste grunnen unge oppgir for å drive med idrett (Espedal & Seippel, 2024). Det handler om selve aktiviteten, om mestring, konkurranse og spenning og det handler om samværsformene i idretten. Et annet særtrekk er feiringen av tøffhet som preger mange idrettsmiljøer. En skal tåle fysisk og psykisk press, røff behandling og røff omgangsform. I noen tidlige idrettsfaglige verker framstilles herdingen av unge (menn) som en sentral begrunnelse for idrett (Mangan 1981). Noe av tøffhetsidealene henger igjen i flere idrettsmiljøer. Konkurransens sentrale plass, er et tredje særtrekk. Her er det verdt å minne om at hva konkurransen skal bety kan variere (Strandbu m. fl. 2021). For noen handler konkurranse om spenning og moro her og nå, mens det for andre er rangering og prestasjoner som gir mening til idretten. Et fjerde kjennetegn ved mange idrettsmiljøer og idrettskulturer er at de ofte gir sosial tilhørighet og identitet og tilgang til nettverk. Et siste kjennetegn er at idrettskulturer ofte er preget av tradisjonelle maskuline idealer (Connell, 1995; Anderson, 2009; Fundberg, 2003). Som vi skal skrive mye om i løpet av denne rapporten, kan disse sidene ved idrettskulturer hemme eller fremme skeives deltakelse – avhengig av hvilken form de tar.

Det siste kjennetegnet – maskulinitetens dominans i idretten – er det som har vært mest framme i analyser av inkludering av skeive i idretten. Et eksempel er Hjelseth og Tjønndals (2016) gjennomgang av litteratur om gutte- og herrefotball. De oppsummerer med at samtidig som det er åpnet for mer alternative maskuliniteter ellers i samfunnet, har idretten videreført en ortodoks form for maskulinitet. Forfatterne mener at dette kan bidra til å forklare hvorfor seksuelle minoriteter fortsatt er lite synlige i herrefotball. Andre forskere har for øvrig pekt på at en mer inkluderende maskulinitet har slått rot i flere idrettsmiljøer (Anderson, 2009).

Hvorvidt idrettskulturer begrenser skeives deltakelse – og mulighet for å være åpen – varierer mellom idretter. Rollè og kollegaer (2022) finner i sin oversikt over forskning fra flere land mer homonegativitet i lagidretter enn i individuelle idretter. Det de kaller *kjerneidretter* (core sports), altså de største idrettene som ofte er fotball, basketball og ishockey, mer preget av homonegativitet enn mange mindre idretter.²⁸ Rollè og kollegaer (2022) konkluderer med at kjønnskategorienes framtrædende plass i idretten, bidrar til å gjøre det vanskelig å være åpent skeiv i idretten. Dette gjelder, ifølge forfatterne, spesielt for menn. Dette forklares med at menn som bryter med tradisjonell maskulinitet, framstår som mer i konflikt med maskuliniteten som preger idretten enn kvinner som bryter med det tradisjonelt feminine (Rollè et al, 2022). Kjønnskonserverismen i mange idrettsmiljøer er altså beskrevet som tydeligere hindere for skeive menn enn for skeive kvinner.

²⁸ Det som er kjerneidretter i noen land, for eksempel fotball i store deler av verden, er mindre og mer kvinne-dominerte idretter i land som USA og Australia. Der har herrefotball et mindre tydelig maskulint preg.

4. Idrettspolitiske føringer

Formålet med dette kapitlet er å undersøke hva idrettspolitiske dokumenter, formulert av statlige myndigheter, NIF og underliggende organisasjonsledd, sier om inkludering av ulike grupper av skeive. En rekke dokumenter legger føringer på virksomhet og prioriteringer i den organiserte idretten. Kultur- og likestillingsdepartementet legger føringer gjennom årlige tildelingsbrev og stortingsmeldinger om idrett. Den internasjonale olympiske komité (IOC) sin idrettspolitikk gjelder primært toppidrett og olympiske idretter, og dokumenter fra IOC legger føringer på NIFs virksomhet. Særforbundene er medlem av NIF, og er i tillegg medlemmer av internasjonale særforbund som formulerer tekster særforbundene må forholde seg til. Samlet må altså NIF og underliggende organisasjonsledd forholde seg til et stort antall dokumenter og tekster, formulert av andre, også utenfor norsk idrettskontekst.

Vi gjennomgår i dette kapitlet tekster som legger føringer på den organiserte idrettens arbeid for å inkludere skeive. Som beskrevet i kapittel 2.1 legger vi til grunn at dokumentene og tekstene vi har gjennomgått er skrevet fra et bestemt ståsted. De er ført i pennen av *noen*, og reflekterer derfor også eksplisitte og implisitte normer og verdier, så vel som makt.

4.1 Gjennomgang av idrettspolitiske dokumenter

I avsnittene som følger presenterer vi resultatene fra dokumentgjennomgangen. Hovedvekten av dokumentene vi har tatt for oss er NOU-er og stortingsmeldinger formulert av statlige myndigheter og strategier og handlingsplaner formulert av NIF sentralt (se vedlegg bak i rapporten). Vi begynner med å beskrive et utvalg dokumenter formulert av statlige myndigheter, for så å se nærmere på et utvalg dokumenter og tekster formulert av IOC. Deretter ser vi på dokumenter og tekster formulert av NIF, særforbund og idrettskretser, før vi til slutt oppsummerer denne delen av rapporten. Også samarbeidspartnere og sponsorer kan med sine tekster legge føringer på idrettens virksomhet og prioriteringer. For eksempel mottok NIF i 2023 1,3 millioner kroner fra Sparebankstiftelsen til en satsning på aktivitets- og konkurranseformer for ungdom. Med de tildelte midlene fulgte krav om bruk, og forventninger om at idretten med de tildelte midlene skulle oppnå noe. Hva ulike sponsorer eller samarbeidspartnere retter sitt søkelys på, vil ha betydning for hva slags typer sosialpolitiske satsninger idretten prioriterer å arbeide med. Vi har likevel valgt å konsentrere oss om dokumenter fra de viktigste premissleverandørene – fra statlig hold og fra IOC – i tillegg til dokumenter formulert av den organiserte idretten selv.

4.1.1 Skeives plass i den statlige idrettspolitikken

Staten definerer sine forventninger til idretten blant annet gjennom stortingsmeldinger, og den årlige spillemiddeltildelingen som er den primære dokumentasjonen av statens forventninger til NIF. I Meld. St. 26 (2011 – 2012), *Den norske idrettsmodellen*, står følgende om statens forventninger til idretten når det kommer til skeives deltagelse: «Et område som idrettsorganisasjonene har hatt fokus på de senere årene er å forebygge og bekjempe diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering» (Meld. St. 26 (2011–2012), s. 98). Videre nevnes NIF sitt prosjekt *Med idretten mot homobets*, som blant annet har vært finansiert gjennom tilskudd fra daværende Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement. Ifølge stortingsmeldingen har erfaringene fra prosjektet vært gode. Samtidig påpekes det at man varige resultater krever et kontinuerlig fokus på problemstillingen. Dette har NIF, ifølge regjeringen, sørget for ved at handlingsalternativer for å motvirke diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering har blitt inkludert i NIFs trenerutdanning, i tillegg til at temaet også er en del av NIFs verdiarbeid. Regjeringen understreker avslutningsvis viktigheten av at idretten fortsetter sitt arbeid for en åpen idrett, og motvirker diskriminering på grunnlag av seksuell orientering. Stortingsmeldingen inneholder ikke en aktiv oppfordring fra regjeringen om at idretten bør igangsette tiltak for å sikre høyere deltagelse og mer åpenhet. Oppfordring om å arbeide mot hets og andre former for diskriminering arbeides med er derimot tydelig. Det vises også til at et slik fokus kan sikre større bevissthet og åpenhet i ulike idrettsmiljøer og at mindre hets og diskriminering også kan føre til høyere deltagelse, på sikt.

Siden nevnte stortingsmelding har det ikke blitt utgitt en ny. I 2021 lanserte Kultur- og likestillingsdepartementet strategidokumentet *Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett* (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021). Strategidokumentet var en oppfølging av Meld. St. 26 (2011–2012), og samtidig en oppfølging av situasjonen Norge da sto i som følge av Covid-19 pandemien. Allerede i forordet i *Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett* nevnes det at strategien handler om «mangfold og deltagelse, men også om de verdimesige sidene ved idrett». Ifølge dokumentet ligger idrettens styrke i dens potensiale for inkludering og fellesskap. Skal man lykkes med det, må man «sikre en inkluderende idrett, fri for fordommer, diskriminering og hets. En idrett som er åpen for alle, uavhengig av bakgrunn, seksuell orientering, etnisitet, religion eller funksjonsevne» (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021, s. 5). Også her ser vi at begreper som diskriminering og hets nevnes. Samtidig understrekes det at idretten må være åpen for alle, uavhengig av seksuell orientering eller kjønnsidentitet. Under formålet med strategien (punkt 1.3) er det beskrevet i et underpunkt at «Idrett skal være fri for all form for diskriminering, hets og trakassering, Idrett skal være en trygg arena for deltakelse. Det er nulltoleranse for all form for diskriminering, hets og trakassering» (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021).

I forbindelse med lanseringen av Regjeringens idrettsstrategi *Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett*, fikk NIF tildelt 35 millioner kroner i tillegg til spillemidlene. Den ekstraordinære tildelingen var et direkte svar på at det i tiden etter pandemien ville være et ekstra behov for at særforbund og idrettskretser prioriterte

klubbutvikling og råd og bistand til idrettslagene. Formålet med tildelingen var altså å styrke disse organisasjonsleddenes mulighet til å bistå idrettslagene etter pandemien, og å bidra til sterkere og veldrevne idrettslag (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021, s. 13). I tillegg til nevnte tildeling fikk NIF tildelt 30 millioner kroner over tre år for å styrke det allerede pågående mangfolds- og inkluderingsarbeidet i norsk idrett. Dette var midler som skulle benyttes til arbeid mot sosiale og kulturelle barrierer for deltakelse, arbeid for deltakelse blant personer med funksjonsnedsettelse, arbeid for kjønnsbalanse og likestilling, og arbeid mot rasisme, diskriminering og hets (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2021, s. 26). NIF fikk selv ansvaret for å utarbeide en plan for bruken av midlene. Innholdet i denne planen kommer vi tilbake til under punkt 4.3.3.

Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026) nevner også idretten. Planen understreker særlig utfordringer og barrierer skeive møter i idretten. Det nevnes blant annet at det finnes transfobi og homofobi i idretten, og at idretten er en av de siste kjønnsdelte arenaer, preget av et tradisjonelt og stereotyp syn på kjønn og legning (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023, s. 5, 11). Inkluderende idrett er et uttalt satsningsområde i planen og tre konkrete tiltak for å øke kunnskapsgrunnlag og bevissthet om tema og forbedre praksiser er formulert (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023, s. 33). Planen inkluderer også et eget kapittel om skeives idrettsdeltakelse der blant annet homofobi og transfobi anerkjennes som en utfordring. Det understrekes også at barneidretten skal være en trygg arena for alle, noe den ikke alltid er (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023).

I NOU 2023: 13 *På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter*, NOU 2023: 5 *Den store forskjellen – om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse*, og i NOU 2019: 19 *Jenterom, gutterom og mulighetsrom – Likestillingsutfordringer blant barn og unge*, nevnes skeives rettigheter direkte. I sistnevnte påpekes følgende: «For grupper av skeive har vi også sett en utvikling i retning av større frihet og åpenhet til nokså stor grad av samfunnsmessig aksept og lovfestede grunnleggende rettigheter» (NOU 2019: 19). Det påpekes også at mye tyder på større aksept for et slikt mangfold i dag, og at skeive barn og unge har flere forbilder og rollemodeller å speile seg i enn for få tiår tilbake. Samtidig pekes det på at barn som bryter med normer for kjønn er spesielt sårbare i oppveksten (Ros, 2013). Dette kan være barn som senere vil definere seg som «skeiv», som lesbisk, homofil, bifil eller som transperson. Et annet poeng som trekkes frem er at skeive unge kan møte utfordringer med stereotype kjønnsuttrykk ofte formidlet gjennom en binær kjønnets kleskodeks. Dette er, som vi skal komme tilbake til, også et tema som treffer idretten.

I et bredere mangfoldsperspektiv kan målsettingen om å øke skeives deltakelse i idretten knyttes til den norske likestillingspolitikken mål om lik mulighet til samfunnsdeltakelse for alle formulert tilbake i 2012 (NOU 2012: 15, kap. 4). Likestillingspolitikken mål om lik mulighet til deltakelse gjelder for alle samsfunnssektorer, også for idrettssektoren. Ifølge utredningen *Jenterom, gutterom og mulighetsrom. Likestillingsutfordringer blant barn og unge*, mangler det en helhetlig tilnærming til likestillingsutfordringer blant barn og unge som vokser opp i dag (NOU 2019: 19). Utredningen peker også spesifikt på behovet for mer kunnskap om hvordan kjønn, og normer for kjønn har betydning for barn og unges deltakelse i

fritidsaktiviteter, og at det er behov for kunnskap både om status og utvikling, hvilke forhold som har betydning, og hvordan tiltak virker.

4.1.2 Skeives plass i IOCs idrettspolitik

Den internasjonale olympiske komite (IOC) ble grunnlagt i 1894 og har som oppgave å fremme olympisme²⁹ over hele verden, lede den olympiske bevegelsen og administrere de olympiske leker. IOC har i lang tid omtalt skeive og seksuell orientering som del av sitt arbeid mot seksuell trakassering og overgrep. I IOCs første konsensuserklæring, vedtatt av IOC sitt styre i 2007, nevnes homofobi som en type seksuell trakassering/overgrep i idrett, og definerer det som “a form of prejudice and discrimination ranging from passive resentment to active victimisation of lesbian, gay, bisexual and transgendered people”. I konsensuserklæringen står det at målet med dokumentet er å identifisere risikofaktorer og gi retningslinjer for forebygging. I IOCs *Consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport* fra 2016, som erstattet 2007-versjonen, finnes et eget avsnitt om lesbiske, homofile, biseksuelle og transpersoner. Her er det blant annet påpekt at homofili er en forbrytelse i omtrent 70 land og at 133 forbyr homoseksualitet eller likekjønnede forhold. IOC påpeker også at homofobi kan være uttrykt institusjonelt som en del av idrettskulturen gjennom for eksempel ansettelsesforhold, karrierelengde og gjennom respektløshet. I tillegg påpekes det at homofobi er skadelig.

Den Olympiske agendaen 2020, et veikart for utvikling av IOC og Den olympiske bevegelse, ble enstemmig vedtatt på den 127. IOC-sesjonen i 2014. Et av vedtakene var en endring av IOCs anti-diskrimineringsparagraf, ved at IOC-sesjonen enstemmig vedtok å ta inn seksuell orientering som diskrimineringsgrunnlag. Temaet ble under starten av sesjonen også nevnt i talen til Bach, daværende IOC president. Han påpekte at Den olympiske agenda 2020 tydelig viste IOCs vilje til å leve opp til verdier og prinsipper basert på FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, og nå enda tydeligere fordi IOCs fundamentale prinsipper “... nå også inkluderer seksuell orientering”.

I 2021 utga IOC et rammeverk om rettferdighet, inkludering og ikke-diskriminering på grunnlag av kjønnsidentitet og kjønnsvariasjoner. Rammeverket baserte seg på konsultasjoner med mer enn 250 idrettsutøvere og berørte interessenter om hvordan man best kan støtte transutøvere og idrettsutøvere med kjønnsvariasjon. Her står det at IOC støtter deltakelsen av enhver idrettsutøver som har kvalifisert seg og oppfylt kvalifikasjonskriteriene basert på de ulike internasjonale idrettsforbundenes regelverk, og at IOC ikke vil diskriminere en idrettsutøver på grunnlag av deres kjønnsidentitet og/eller kjønnskarakteristikk.

²⁹ Begrepet olympisme er mangfoldig og elastisk, og er knyttet til verdier som inngår i IOC sin ideologi og filosofi, der essensen er å bruke idrett som et verktøy for å skape en bedre verden (Lesjø 2011).

Rammeverket er et selvstendig rammeverk, men bygger samtidig på tidligere rammer fra IOC om kjønnsklassifisering fra 2004 og 2015.

4.2 Skeives plass i den organiserte idrettens dokumenter

En rekke dokumenter legger føringer på virksomhet og prioriteringer i den organiserte idretten. Tekster fra NIF sentralt, særforbund og idrettskretser legger føringer på virksomheten på lavere nivå. Det er verdt å repetere at det ikke er et én til én forhold mellom dokumenter og praksis. Idrettspolitikken fra sentralt hold kan bli tolket og brukt i en lokal sammenheng, som for eksempel i en idrettskrets (Skille, 2009). Det er også verdt å gjenta at alle organisasjonsledd som er medlemmer av NIF, er selvstendige juridiske enheter, som har anledning til å formulere sin egen idrettspolitikken på feltet.

Noen generelle regler er likevel felles. NIFs lovverk/lovhefte som består av Lov for Norges Idrettsforbund, idrettens barnerettigheter og bestemmelser om barneidrett, basislovnormer³⁰ for idrettskretser, særforbund, særkretser, idrettsråd og idrettslag, regnskaps- og revisjonsbestemmelser og en rekke retningslinjer gjelder for alle underliggende organisasjonsledd (Kjenner og Johnsen, 2022). Også vedtak gjort av idrettsstyret er ment å virke nedover i organisasjonen. Et eksempel i denne sammenheng er idrettsstyrets vedtak av 18. november 2022, om at det i breddeidretten bør legges til rette for at den enkelte utøver skal kunne delta i den kjønnskategorien man identifiserer seg med. Vedtaket er ikke en instruks, men et råd og et signal. Samtidig åpner ikke vedtaket for noe mer enn det som allerede har vært mulig for et idrettslagene å legge til rette for, når det kommer til aktivitet på lokalt nivå. Vi kommer tilbake til dette vedtaket i neste kapittel.

4.2.1 Skeives plass i NIFs idrettspolitikken

Med idretten mot homobets, er tittelen på et prosjekt utviklet i samarbeid mellom NIF, LLH (nå foreningen Fri) og Norsk Folkehjelp fra 2007. Samme tittel er brukt på et magasin utgitt i 2009, som ble gitt ut i samarbeid mellom NIF og BLIKK. Tittelen er å finne i flere tekster publisert av NIF, og prosjektet fremstår som et utgangspunkt for mye av arbeidet og tiltakene som er gjort siden 2007. I magasinet fra 2009 innleder daværende idrettspresident Tove Paule med å sitere forsker Heidi Eng som på NRK Dagsrevyen oktober 2006 hadde påpekt at det var to homofobe arenaer igjen i Norge; idretten og kirken. Med dette som oppspill skriver Paule følgende: "Norsk idrett skal ikke være verdinøytral. Vi skal ta stilling; for mangfold, for en åpen og inkluderende idrett, mot trakassering og hets. 'Med idrett' skal også bety 'mot homobets'. Jeg vil at alle som leser dette ikke skal være i tvil. Idretten skal være åpen og inkluderende for alle;

³⁰ I henhold til §2-2 i NIFs lov skal alle organisasjonsledd ha lover godkjent av idrettsstyret. Til dette har idrettsstyret utarbeidet og vedtatt lovnormer for alle organisasjonsledd (Kjenner og Johnsen, s. 31, 2022).

homofile, lesbiske, heterofile, bifile og transpersoner. Vi skal og må ta ansvar. Med idretten mot homohets” (NIF og Blikk-magasin, 2009). I et erfaringsnotat publisert på NIFs engelske hjemmesider, distribuert på EU Sport Forum i 2011, om prosjektet *Med idretten mot homohets*, beskrives NIF sitt mål med prosjektet, konklusjon og oppfølgingspunkter. I konklusjonen pekes det på at prosjektet har gitt erfaringer og kunnskap om hvordan temaet kan tas opp, og hvilke hindringer som kan oppstå. Det beskrives også at prosjektet har fokusert på idrettsorganisasjonens ansvar, og ikke på den enkelte homofil/lesbiske/bifil idrettsutøver. Forbindelsen mellom kjønnsroller og homofobi er det som trekkes frem som den viktigste konklusjonen fra prosjektet.

Et innlegg publisert av NIF i 2021³¹, gir et overblikk over skeives situasjon i idretten, og arbeid NIF gjør for inkludering. I innlegget nevnes den skeive levekårsstudien fra 2013, prosjektet og magasinet *Med idretten mot homohets*, og kampanjene #STOPP og #JegStøtterRegnbuen (NIF, 2021b). #JegStøtterRegnbuen er for øvrig ikke utviklet av NIF. Kampanjen ble initiert, utviklet og finansiert av Rabalder Håndball. I innlegget nevnes også Rabalder Håndball, en klubb organisert i Norges Håndballforbund og som ifølge egne nettsider var det første skeive idrettslaget, etablert i 1995 (Rabalder, u.å.).

#STOPP er en holdningskampanje fra NIF mot alle former for diskriminering deriblant rasisme, kjønns-hets, og homohets (NIF, 2021c). Kampanjen har en del digitalt materiale som gjør den tilgjengelig for særforbund. De fleste særforbund har publisert deler av kampanjen på sine nettsider enten i forbindelse med deres verdiprosjekt, eller i forbindelse med tekster om varsling. Kampanjen blir blant annet omtalt på Norges Judoforbund sine nettsider der det står følgende: «Hensikten er at idrettslag, kretser, råd og særforbund enkelt skal finne viktig informasjon om #STOPP-konseptet og laste ned digitale trykk som kan brukes på alle digitale flater, inkludert i sosiale medier» (Norges Judoforbund, u.å.). #STOPP kampanjen virker å være en digital ressurs for å fremme visjonen om anti-diskriminering, fremfor et arbeid for inkludering som idretten som helhet kan ta i bruk.

NIF sin langtidsplan *Idretten vil! Langtidsplan for norsk idrett 2023-2027* nevner skeives idrettsdeltakelse direkte slik: «Norges idrettsforbund skal ikke være fornøyd før organisasjonen er fullstendig likestilt – også når det gjelder LHBTQI+» (NIF, 2023). Dette er det som sies i langtidsplanen om skeive, eller om inkludering og kjønns- og seksualitetsmangfold generelt. Vi kan ikke se at begrepet LHBTQI+ defineres, derimot fremkommer det av langtidsplanen at verdien ærlighet betyr vilje og evne til å drøfte etiske og vanskelige problemstillinger (NIF, 2023).

*Krafttak for mangfold og inkludering*³², også omtalt som *Krafttaket*, har sitt utgangspunkt i det ekstraordinære statlig økonomisk bidraget som ble tildelt idretten i forbindelse med Covid-19 pandemien (også omtalt under punkt 4.3.1). På NIF sine hjemmesider står det at disse midlene blant annet har blitt fordelt på ulike prosjekter. Et av prosjektene, som gjennomføres i samarbeid med foreningen FRI, er å utarbeide en e-

³¹ – [Det er viktig at idretten er trygg for alle, uansett hvem man elsker](#)

³² <https://www.idrettsforbundet.no/tema/krafttaket/>

læringsmodul for å øke kunnskap og kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. E-læringsmodulen tar blant annet for seg ulike utfordringer skeive møter i idretten, og er ment for alle voksne som arbeider med barn og unge i idretten (NIF, 2023).

Hva vet vi om inkludering og mangfold i idretten (Rambøll, 2023), videre kalt Rambøll-rapporten, er bestilt av NIF og tar blant annet for seg utfordringer idretten har med å inkludere skeive. Rapporten er en kunnskapssammenstilling med det formål å synliggjøre litteratur og annen relevant kunnskap om organisert idretts deltakersammensetning, og hvilke barrierer og tiltak som påvirker denne sammensetningen. Rapporten er også basert på fem dybdeintervju med representanter fra blant annet NIF og særforbund. Når det gjelder skeives situasjon refererer rapporten til studien om skeives levekår fra 2020, og annen norsk og internasjonal forskning om tematikken. Under et avsnitt om “Kjønnsnormer i idretten” påpekes det at litteraturgjennomgangen viser at “Norsk idrett, som i mange andre idrettsnasjoner, reproducerer tradisjonelle og stereotypiske kjønnsnormer” (Rambøll, 2023, s. 11). Videre påpekes det at litteraturen Rambøll har gjennomgått fremhever at slike forestillinger kan forme utøveres og ansvarspersoners muligheter og ambisjoner i idretten. Litteraturgjennomgangen konkluderer med at det finnes litteratur om deltakelse, barrierer og tiltak for mangfoldsfaktorer, seksuell orientering og kjønnsidentitet (Rambøll, 2023, s. 37). I tillegg påpekes det at det finnes lite litteratur om idrett, seksuell orientering og kjønnsidentitet, utover masteroppgaven *Transkjønn i idrett - En studie av kjønnsforståelser, dilemmaer og tiltak* (Lauritsen, 2021). Rapporten påpeker i det avsluttende kapittelet at litteraturen og kartleggingen samlet sett viser at det gjøres mye arbeid for mangfold og inkludering i den organiserte idretten, på alle nivåer, men at tiltakene i liten grad er systematisk dokumentert, og at det fremstår som at få av tiltakene er tuftet på systematiske behovskartlegginger eller evalueringer (Rambøll, 2023, s. 38).

I juni 2024 vedtok NIFs ledermøte en resolusjon med følgende ordlyd: “Felleskap er en av våre verdier. Vår visjon idrettsglede for alle betyr idrettsglede for absolutt alle. Alle skal behandles med verdighet og respekt, også i idretten. I en tekst om resolusjonen påpekes det blant annet at homofile menn “bare har en tredjedel så stor deltagelse som heterofile menn”. I tillegg problematiseres hets og trakassering mot homofile, der det vises til fotballspiller Patric Berg sitt utspill mot hets fra tribunen. Resolusjonen gjentar visjonen om idrettsglede for alle, og at dette gjelder uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

4.2.2 Skeives plass i særforbundenes idrettspolitik

Av 55 særforbund finner vi at 15 særforbund tematiserer skeives situasjon i idretten. Tekstene fra disse 15 særforbundene beskriver at særforbundene vil inkludere alle og være antidiskriminerende, men det spesifiseres sjelden hva slike verdier skal bety i praksis. Mange særforbund har ‘inkludering’ som en av sine kjerneverdier. slik også NIF har. Målet om inkludering fokuserer for det meste på medlemstall og vekst, og i

mindre grad på mangfold. Inkludering knyttet til kjønn handler i all hovedsak om å inkludere kvinner, særlig i toppleder- og trenerposisjoner. De fleste av særforbundene har tekster knyttet til varsling om seksuell trakassering, men trakassering av skeive nevnes ikke spesifikt. Derimot tematiserer #STOPP-kampanjen at idretten på alle nivåer skal praktisere nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering, en kampanje de fleste særforbund har informasjon om på sine nettsider. Enkelte særforbund har også informasjon om arrangementer knyttet til Pride. Norges Basketballforbund (NBBF) og Norges Fotballforbund (NFF) skiller seg positivt ut både hva gjelder litteratur og innhold. Dette gjelder både sammenliknet med NIF sentralt og med andre særforbund.

Som omtalt i Meld. St. 26 (2011–2012), var NBBF tidlig ute med å tematisere seksuell orientering. I utdanningsmaterialet *Shut up & play* som er en øvelsesbank for trenere, tas temaer som samhold, rollemodell, mobbing, rasisme, likestilling og homofili, opp. Temaet illustreres blant annet gjennom en ball-lek som har til hensikt å vise at det ikke er mulig å se hvem som er homofil. Stortingsmeldingen nevner også at homofili tas opp i trenerhåndboka *Ball og basketlek for barn mellom 6 og 12 år* og at det videre står å lese at «homo er et av de mest brukte skjellsordene i norske skolegårder. Skal basketball leve opp til verdiene våre om at basket er likeverd og at basket er en inkluderende idrett, må du forholde deg aktivt til egne og andres holdninger, også når det gjelder seksualitet» (Meld. St. 26 (2011–2012), s. 98). Norges Basketballforbund har seinere utviklet en veileder og retningslinjer for kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og deltakelse i basket. Veilederen tar for seg inkludering av transpersoner og personer som opplever kjønnsinkongruens (NBBF, 2021). Vi finner også et innlegg med tittelen *Basketball skal være for alle* der NBBF informerer om at forbundet er regnbuefyrårnsertifisert, som innebærer at NBBF har gjennomgått et kurs om kjønn- seksualitetsmangfold i regi av foreningen FRI.

Rapporten *Skeiv fotball* (2012) utgitt av NFF er et av de tidligste eksemplene vi har funnet som direkte tar opp skeives situasjon i norsk idrett. Rapporten baserer seg på en intervjuundersøkelse med 16 kvinner og 12 menn i alderen 18-50 år, som definerte seg selv som enten homofile, lesbiske eller bifile. Rapporten understreker at skeive, i motsetning til for eksempel mange etniske minoriteter, ikke har vokst opp i fellesskap med andre i samme gruppe. «Tvert imot vokser mange skeive opp i familier og miljø som mangler kunnskap, eller er fordomsfulle, noe som kan bidra negativt til å utvikle deres identitet» (NFF, 2012, s. 8). Rapporten understreker at «Hvorvidt lesbiske eller homofile ungdommer opplever legningen sin som en belastning i fotballen vil komme an på holdningene jevnaldrende og voksne i fotballen har» (NFF, 2012, s. 12). Mobbing og negativ språkbruk nevnes, med 'homo' som ofte brukt skjellsord. Også garderoben beskrives som en utfordrende arena for enkelte skeive spillere, men ikke for alle (NFF, 2012, s. 15). Idretten er en viktig sosial arena, som opptar mye av tiden til unge spillere (NFF, 2012, s. 18). Rapporten understreker også NFF sitt standpunkt om å arbeide for å inkludere skeive. NFF har også en temaside om inkludering der man blant annet har formulert 7 skeive bud, i tillegg til at det er publisert en video om en fotballspiller som er trans og en video med tittelen *Fotball er for alle – uansett hvem du er glad i*, som viser regnbueflagg og kapteinsbind i samme farger (NFF, u.å.). Fotballens engasjement for skeive strekker seg også i

enkelte tilfeller til klubbnivå. Prosjektet med tittelen *Skeiv og stolt i idretten – hele livet*, er et samarbeid mellom FRI Oslo Viken, Vålerenga Fotball, og Vålerenga Samfunn. Prosjektets mål er å utvikle kompetansehevende digitale verktøy for alle med ansvar i idretten (Jensen, 2023), der FRI Oslo og Viken står for utformingen av innholdet i de digitale kursene. Prosjektet bygger på prinsippene for inklusivt språk brukt av FRI Oslo og Vikens fagavdeling Skeiv Kunnskap.

4.2.3 Skeives plass i idrettskretsenes idrettspolitik

I søk på de 12 idrettskretsenes hjemmesider, finner vi åtte tekster som berører temaet skeives situasjon i idretten. Disse tekstene nevner inkludering av alle, kjønnsbalanse, og målet om å speile mangfoldet i samfunnet. Agder og Trøndelag idrettskrets nevner temaet direkte, men kort, i sine strategidokumenter. Andre idrettskretser har saker eller innlegg på sine nettsider som berører temaet. Flere av idrettskretsene har lenke til de samme innleggene på sine nettsider, flere har også lenke til informasjon om frokostmøtet *Skeiv i idretten*, arrangert av Oslo idrettskrets (OIK) i forbindelse med Pride i 2022. På OIKs egne hjemmesider finner vi en tekst om inkludering, der kan man søke seg videre til nettsiden med tittel “Pride med Oslo idretten” der kretsen åpent inviterer alle særforbund og idrettskretser til å gå med dem i Pride paraden 2024. Her kan man videre søke informasjon om Pride-paraden og Pride Park, der OIK selv hadde stand i 2024. I tillegg finner vi at idrettskretsen i 2024 også arrangerte en konferanse med tittelen “Regnbuefarget idrett”, samt at man via kretsens nettsider kan laste ned et promo-materiell. OIK gikk i Pride i 2024 med eget banner, og publiserte forut for dette innlegget “Vi vil at idretten blir en stor og synlig aktør under feiringen”, og Pride skulle være en arena hvor de kunne vise sin fulle støtte til idrettsglede for alle uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (OIK, 2023).

I OIK sin strategi nevnes ikke skeives situasjon i idretten direkte, det påpekes derimot at den binære kjønnsdelingen i idretten er en overordnet utfordring. I strategien står det også at det er et mål for OIK å speile Oslo som en flerkulturell og likestilt by, med mangfold blant tillitsvalgte og nulltoleranse for diskriminering som sikrer at alle får muligheten til deltakelse (OIK, 2020, s. 3-4).

Agder idrettskrets holdt i 2022 webinaret *Skeiv idrett?* tilknyttet Kristiansand kommunes inkluderingssatsning *En by for alle*. Webinaret var et samarbeid med foreningen FRI og Redd Barna og handlet om hvordan idrettsledere, trenere og foreldre kan bidra til at alle, uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk føler seg velkomne og inkluderte i idretten (Agder idrettskrets, 2022a). Videre nevnes tema i teksten fra idrettstinget som ble holdt i Farsund i 2022, her nevnes webinaret samt at kretsen gikk i Pride parade (Agder idrettskrets, 2022b, s. 18). Troms idrettskrets viser på sine nettsider til et arrangement initiert av Innlandet idrettskrets om skeive og transpersoner i idretten arrangert i samarbeid med FRI Innlandet. Utover dette er det ikke funnet andre tekster om skeives situasjon i idretten på Troms idrettskrets sine hjemmesider.

Vestland idrettskrets (VI) har en spalte i nyhetsbrevet sitt kalt *Verdihjørnet*, hvor ett av temaene er kjønn og mangfold. I 2021 publiserte de også en tekst om deres idrettsflagg i båtparaden under Regnbuedagene i Bergen, og informerte også om webinaret *Jævla Homo*, som også var initiert av VI som omhandlet språkbruk og trakassering i idretten (Vestland idrettskrets, 2021). Temaet skeive i idretten nevnes ellers direkte i *Idrettspolitiske erklæring for Trøndelag* (2022). Å sikre inkludering, mangfold og økt deltagelse uavhengig av en rekke minoritetsmarkører, deriblant seksuell orientering beskrives som et satsingsområde (Trøndelag idrettskrets, 2022). Dette er den teksten vi finner, som berører skeives idrettsdeltakelse, i søk på denne idrettskretsens hjemmesider.

4.3 Oppsummering

Et overordnet inntrykk er at skeives situasjon både problematiseres og tematiseres i idrettspolitiske dokumenter og tekster, men i ulik grad avhengig av hvilke organisasjonsledd i idretten vi tar for oss. I dokumenter fra statlige myndigheter forventes det at idretten arbeider for å sikre en inkluderende og mangfoldig idrettsbevegelse. Stortingsmeldinger, og NOU-er som har blitt initiert av ulike regjeringer, formidler på ulike måter at idretten har et ansvar for å inkludere alle, også ulike grupper av skeive. Overordnet kan statens forventninger til den organiserte idretten knyttes til den norske likestillingspolitikkenes mål om lik mulighet til samfunnsdeltakelse for alle (NOU 2019: 19), noe som gjentas i idrettsstrategien *Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett*. I IOC sine dokumenter og tekster finner vi tilsvarende forventninger. Også NIFs dokumenter og tekster uttrykker et mål om å inkludere skeive – knyttet til idrettens ønske om å inkludere alle. Videre er et gjennomgående tema at den organiserte idretten skal arbeide mot diskriminering. Utover målsettingene *for inkludering*, og *mot diskriminering*, finner vi få formuleringer om tiltak, løsninger eller konkrete utfordringer den organiserte idretten selv ønsker å ta tak i.

Prosjektet *Med idretten mot homobets*, som ble gjennomført i årene 2007-2009, er utgangspunktet for idrettens arbeid på dette området (NIF & Blikk, 2009). Her gikk NIF i front og problematiserte skeives levekår og livskvalitet, og understreket idrettens mål om toleranse, forståelse og skape erkjennelse av menneskers likeverd for å unngå trakassering og hets. Også IOC nevner i 2007 homofobi som en type seksuell trakassering/overgrep i idrett i sitt *Consensus Statement*. I tillegg viser tekster om NIF sitt *Krafttak for mangfold og inkludering* til at det i senere tid har blitt utarbeidet konkrete tiltak for å sikre inkludering av skeive. E-læringsmodulen som utvikles av NIF i samarbeid med FRI og som har til formål å øke kunnskap og kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten, er et eksempel på det.

Til tross for at NIF har formulert konkrete tiltak som er iverksatt eller som skal iverksettes, og som tar utgangspunkt i den konkrete situasjonen skeive i den organiserte idretten står i, vil vi hevde at de fleste dokumenter behandler temaet forholdsvis overfladisk. Et flertall av dokumentene vi har gjennomgått presiserer at «idretten er for alle», «at idretten skal speile samfunnets mangfold» og at «idretten ikke skal tolerere

diskriminering», men dokumentene går ikke nærmere inn på skeives situasjon i idretten. Noen dokumenter går noe dypere og anerkjenner utfordringene mange skeive kan møte i en idrettskontekst. Samtidig som disse dokumentene er mer problematiserende, betrakter de skeive som én sårbar gruppe. Få av dokumentene anerkjenner skeive som en variert gruppe – at mangfoldet blant skeive er stort, og som nevner ulike undergrupper som ikke-binære og transpersoner. Eksempler på dette finner vi i dokumenter fra Norges Basketballforbund (NBBF), Norges Fotballforbund (NFF) og Oslo idrettskrets (OIK). NBBF har utviklet en veileder/retningslinjer for kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og deltakelse i basket, mens Norges Fotballforbund blant annet har formulert 7 skeive bud på NFF sine hjemmesider. OIK er alene om å problematisere den binære kjønnsdelingen i idretten som en overordnet utfordring, i sitt strategidokument.

Dokumentene tar skeives utfordringer og erfaringer i idretten på alvor, samtidig finner vi få formuleringer som direkte utfordrer heteronormative antagelser eller den binære forståelsen av kjønn idretten bygger sin aktivitet på. NIF påpeker selv i et notat at den viktigste erfaringen fra *Med idretten mot homobets* er den tydelige forbindelsen mellom binære forståelser av kjønn, seksualitet og homofobi. Dette tematiseres derimot i liten grad i de ulike organisasjonsleddenes idrettspolitik.

5. Idrettsaktørenes praksiser

Hvordan oppfatter personer i ulike posisjoner i idretten situasjonen for skeive i organisert idrett? Og hvilke praksiser har idretten etablert for å styrke åpenhet og inkludering av skeive, og for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet? For å undersøke disse spørsmålene, har vi intervjuet et utvalg aktører – ledere, ansatte eller tillitsvalgte. Vi har gjennomført 15 intervjuer med 8 menn og 7 kvinner på ulike organisatoriske nivå i NIF, inkludert særforbund, idrettskretser, særidrettskretser og idrettslag. I intervjuene har vi bedt informantene dele sine erfaringer med oss, og i tillegg har vi bedt dem reflektere rundt inkluderingsarbeid generelt og tiltak for å inkludere skeive spesielt. I intervjuene har vi også søkt innsikt i ulike aktørers åpenhet for alternative stemmer, hva de eventuelt gjør for å motarbeide stereotypier og for å øke kunnskap om og åpenhet overfor skeive i idretten. Vi har vært spesielt interessert i beskrivelser av tiltak eller klubber som ser ut til å ha lyktes med å inkludere skeive. Informantene er rekruttert via NIF, særforbund, idrettskretser og klubber, der vi via henvendelse har spurt om hvem som bør, og kan kontaktes.

Intervjuene handler om idrettens arbeid for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet, og om situasjonen for folk med skeiv kjønnsidentitet og folk med skeiv seksuell orientering i idretten. Skeiv kjønnsidentitet og skeiv seksuell orientering er våre foretrukne begreper i denne rapporten – som vi har redegjort for i innledningen. Informantene bruker sjelden disse begrepene. I stedet snakker de om situasjonen for homofile, lesbiske, bifile og transpersoner. Vi vil i framstillingen veksle mellom disse begrepene.

Kapittelet har fire hoveddeler: 1) Først tar vi for oss NIFs arbeid på ulike nivåer i organisasjonen for å synliggjøre og fremme skeives deltakelse i idrett. 2) Deretter ser vi på hvilken problemforståelse informantene har, og hva de selv mener er idrettens hovedutfordring for å sikre skeives deltagelse. 3) Videre tar vi for oss ulike typer tiltak for å bedre skeives situasjon i idretten, og hva informantene tenker om virkningen av disse tiltakene. 4) Til slutt tar vi for oss hva informantene tenker om framtidige tiltak og hvilke utfordringer idretten står overfor.

5.1 Historikk: Idrettens arbeid for å inkludere skeive

I dette første avsnittet, som handler om idrettens arbeid for å inkludere skeive, lener vi oss mye på en informant som har vært helt sentral i dette arbeidet. Denne personen har i en lengre periode fulgt opp dette arbeidet i NIF som en av flere arbeidsoppgaver. Videre beskriver vi hvordan NIFs arbeid med tematikken har blitt opplevd av, og påvirket arbeidet i særforbund, idrettskretser og idrettslag.

Engasjementet for inkludering av skeive i NIF kom i gang gjennom det treårige prosjektet *Med idretten mot homobets* (2007-2010). Prosjektet hadde sin opprinnelse i Norsk Folkehjelp, der vår nøkkelinformant arbeidet med rasisme i idretten. I kjølvannet av dette kom ideen om et prosjekt om seksuell orientering.

Prosjektet startet i mai 2007, og var et samarbeid mellom Norsk Folkehjelp, Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH) og Idrettsforbundet. Det meste av finansieringen kom fra Barne- og familiedepartementet. Norsk Folkehjelp hadde driftsansvar for prosjektet fra mai 2007 til mai 2008. NIF overtok driften for prosjektet fra mai 2008. Etter avsluttet prosjekt, ble *Med idretten mot homobets* en del av NIFs ordinære drift, med en 20% stilling satt av til arbeidet. Nøkkelpersonen fikk etter hvert en full stilling i NIF, men da også med ansvar for en rekke andre innsatsområder som arbeidet mot seksuelle overgrep og trakassering i idretten. Disse detaljene er tatt med for å vise at selv om *Med idretten mot homobets* fikk en del oppmerksomhet og var et viktig initiativ for å synliggjøre idrettens ønske om større mangfold, var det ikke satt av store ressurser i NIF på den tiden til å følge opp arbeidet videre.

Arbeidet for inkludering av skeive i NIF har handlet om å være tilgjengelig og bistå i saker med homohets, men mest har det vært informasjonsarbeid og bistand til utvikling av arbeid på temaet i andre organisasjonsledd. Her beskriver NIFs nøkkelperson i dette arbeidet hvilken rolle han har overfor særforbundene:

Litt av min jobb for særforbund er at jeg er en de kan spørre om råd og hjelp, og jeg har deltatt og gitt innspill i arbeidsgrupper i ulike særforbund, og har vært tilgjengelig som kursholder eller sparringspartner eller lignende. Hvis du har en servicetjeneste på et område, blir det lettere å jobbe med temaet, og når det blir lettere å jobbe med temaet, så blir det flere som vil jobbe med det, og det har vært tilnærmingen vi har hatt. (Inf1 NIF).

I tillegg til at nøkkelpersonen i NIF var en ressurs som særforbund, kretser og klubber kunne trekke på i forbindelse med informasjonsarbeid og for å håndtere negative hendelser, var også en del av arbeidet å synliggjøre utad at NIF tok utfordringen. Det må samtidig understrekes at selv om arbeidet var forankret i ledelsen, var det få ressurser satt av til arbeidet. Vår nøkkelinformant forteller:

Jeg har hatt en utfordring med å jobbe i stor grad alene inntil ganske nylig, som har gjort at i stor grad har forståelsen, modeller og tilnærming jeg har hatt blitt idrettens tilnærminger uten at det nødvendigvis har blitt nedskrevet i idrettens politikk. (Inf1 NIF).

Fra 2022 ble arbeidet for skeives rettigheter i idretten lagt innunder området *Trygg og etisk idrett* i NIF, og stillingsressursene økte. Bemanningssituasjonen i NIF på feltet – også i dag – er kommentert av andre informanter, som denne, fra et særforbund:

Ansatte i NIF som skal jobbe med dette sitter jo med veldig mange andre saker, og med overgrep og, så det går inn i verdi-arbeid, som inneholder så sykt mye. Det er ikke en ressurs som jobber for skeives rettigheter i idretten eller mangfoldig og inkludering, det er verdiarbeid i en post. (Int 14, særforbund).

Informanten nevner her verdiarbeid og refererer nok til “Etisk og trygg idrett” som er en avdeling i NIF som arbeider med forebygging av seksuell trakassering og overgrep, diskriminering og andre krenkelser i idretten.

Intervjuet med representanten for NIF sentralt handler mest om arbeidet denne ene personene gjorde som i stor grad har vært informasjonsarbeid og bistand til organisasjonsledd i utviklingen av deres arbeid. Selv om det ikke var så mye omtalt i intervjuet, vet vi som forskere på feltet, som har fulgt NIFs arbeid

over tid, at arbeidet også handlet om å få på plass retningslinjer og politikk internt i NIF sentralt. Vår nøkkelinformant sier:

Seksuell orientering ble nevnt i lovene våre relativt tidlig. Nå har vi en antidiskrimineringsparagraf hvor både seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er nevnt. I de ulike verktøyene vi har er seksuell orientering nevnt på lik linje med andre [diskrimineringsgrunnlag]. (Inf1 NIF).

Først handlet NIFs arbeid mest om å motarbeide homohets. Det sto i den opprinnelige prosjektbeskrivelsen at LHBT-personer er målgruppen. Problemstillinger omkring transpersoner i idretten, har vært med hele tiden og NIF har gitt råd til trenere, ledere og utøvere i saker knyttet til dette:

Vi fikk spørsmål om transpersoner allerede i 2007. Så vi har jobbet både med seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hele veien fra 2007: Også har vi arbeidet med klassifisering på kjønn og binære og ikke-binære transpersoner. Og vi har arbeidet med klassifisering av ikke-binære transpersoner og dopingreglementet. (Inf1 NIF).

Det siste poenget handler om hvordan en kan håndtere og tilpasse dopingreglementet for personer som går på testosteronbehandling. Problematikker rundt transpersoners muligheter for deltakelse i idretten har blitt mer synlig etter hvert. Vi vil senere i dette kapitlet redegjøre for at NIF følger IOC sitt regelverk når det gjelder transpersoners deltakelse i toppidrett. I tillegg finnes et vedtak fra idrettsstyremøtet fra november 2022, som må leses som et råd, om at man i breddeidretten kan delta i den kjønnsklassen man identifiserer seg med. Dette vedtaket vi vil komme tilbake til.

Arbeidet med inkludering av ulike grupper av skeive i NIF kan oppsummeres i følgende punkter:

Tabell 7 Oversikt over NIFs arbeid med inkludering av skeive

År	Inkludering av skeive i NIF
2007-2010:	<i>Med idretten mot homobets</i> - et prosjektsamarbeid mellom Norsk Folkehjelp, LLH (nå Foreningen Fri), og NIF.
2010:	<i>Med idretten mot homobets</i> blir en del av NIFs ordinære drift. De første årene er dette definert som en 20 % stilling.
2011:	Seksuell orientering nevnes i NIFs lov (vedtak på idrettstinget: §1-2 Formål, å kunne utøve idrett uten å bli diskriminert).
2020:	Ytterligere ressurser tilføres: Én 100 % stilling blir avsatt til verdiarbeid generelt – fortsatt en fagansvarlig for inkludering av skeive.
2021:	Kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk inkluderes i NIFs antidiskrimineringsparagraf (vedtak på idrettstinget).
2022:	<i>Trygg og etisk idrett</i> blir et satsningsområde for NIF.
2022 - 2024:	Oppstart <i>Krafttak for mangfold og inkludering</i> . Initiativ basert i Regjeringens idrettsstrategi <i>Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett</i> .
2022:	Totalt avsatt fire stillinger til Trygg og etisk idrett under avd. HR– behandler varslingssaker/brudd på retningslinjer – fortsatt en fagansvarlig for inkludering av skeive under avd. Breddeidrett, organisasjon og utvikling.
2022:	NIF lanserer et digitalt varslingsystem <i>MittVarsel</i> for norsk idrett.
2022:	Idrettsstyret gjør vedtak om transpersoner i idretten, inkludert at det bør legges til rette for at transpersoner i breddeidretten kan delta i kjønnsklasse i tråd med egen kjønnsidentitet.

5.2 Problemforståelse og endringsforståelse – hva skal fikses?

Hvilke problemforståelser ligger til grunn for inkluderingsarbeidet i NIF? Handler dette om skeiv seksuell orientering? Handler det som skeiv kjønnsidentitet? Handler det om mangfold og likestilling, handler det om idrettens samfunnsrolle? Handler det om transpersoners situasjon i idretten? Eller handler det om kjønnsroller?

5.2.1 Kjønn og idrett

I mye av idrettsforskningen beskrives idrettsfeltet som et felt preget av heteronormative- og kjønnede strukturer, det vil si at bestemte antagelser om kjønn og seksualitet har festet seg i idrettens struktur, og i organiseringen av aktivitet (Sogn, 2022). Et eksempel er at idretten fra tidlig alder skiller på kjønn, til tross for at det ikke alltid finnes gode begrunnelser for dette. Noen av informantene fra idretten er klare på at dette bidrar til å gjøre situasjonen for skeive vanskelig i idretten. For eksempel sier vår nøkkelinformant dette:

Det er en utfordring i idretten at den er veldig kjønnnet - dette er det fullt av forskning på. Kjønninga i idretten er problemet. Det handler ikke om homohets i idretten, det handler egentlig ikke om seksuell orientering. Det handler om kjønnsroller og kjønnsrolle-stereotypier der en har problem med det som ikke passer inn. I idretten er det en veldig smal boks for hvordan du skal være mann, men en mye større boks for hvordan du kan være kvinne. Du kan være kvinne og utfordre kvinnelige feminine kjønnsstereotypier i veldig mange idretter fordi du kan være "maskulin" (i hermetegn) du kan være sterk, ha muskler, jamfør Marit Bjørgen-bildet, du kan svette og være fysisk. For menn er det mindre handlingsrom fordi menn skal være stereotyp maskulin, macho, tøff, og der er det en større utfordring for menn. Det er helt åpenbart det som er grunnen til at det er vanskeligere å være åpen homofil mann enn lesbisk kvinne i mange idretter (Inf1 NIF).

Vi skal ikke mange tiår tilbake før det å være kvinne ikke var sett på som forenlig med å drive idrett. Endringer i kvinners tilgang til idretten må sees i sammenheng med en bredere likestillingskamp om å være kvinne på egne premisser og om tilgang til arenaer som tidligere har vært forbeholdt menn (Cunningham, 2008; Cunningham & Sagas, 2008; Knoppers & Anthonissen, 2005, 2008; Shaw, 2006). Det har ikke vært en tilsvarende likestillingskamp for menn, jamfør Mannsutvalgets rapport fra 2024 som påpeker at en del av likestillingsutfordringene som rammer gutter og menn henger sammen med tradisjonelle kjønnsroller som begrenser menns handlings- og mulighetsrom (NOU 2024: 8). I idretten kan tradisjonelle kjønnsroller gjelde både for kvinner og menn – noe flere av våre informanter trekker fram som en viktig bakgrunn for å forstå skeives situasjon i idretten.

Det tar energi å være annerledes i alle disse situasjonene der du må aktivt si nei jeg er ikke hetero ved å svare på ting. Der tror jeg idretten fortsatt er en arena der man er mindre bevisst på det fordi det er mindre naturlig å snakke om akkurat dette (Inf1 NIF).

At det tar energi å vurdere om en skal si at en ikke er hetero når det tas for gitt er eksempler på usynlig arbeid som vi kommer mer tilbake til i intervjuene med skeive i de neste kapitlene. Noen knytter det at det er langt færre åpne homofile menn i idretten enn åpne lesbiske kvinner til at det generelt sett er oppfattet som mer positivt med kvinner som bryter med kjønnsrollene enn med menn som bryter med kjønnsrollene. En informant fra en idrettskrets sier noe om det:

Tomboy, altså sterk og tøff jente, det gir status. Det gir ikke negative konnotasjoner – altså sikkert noen ganger i noen kontekster, men som big picture er jo ikke det å være en såkalt guttejente [negativt]. Men å være en jentegutt det er liksom negativt, og jeg tenker at det gjelder nok i hele samfunnet (Inf2 krets)

Snevreste kjønnsroller for menn enn for kvinner er også beskrevet i studier av menn og maskulinitet som ikke er avgrenset til idretten (Connell, 1995). Men i idretten kommer kanskje disse generelle kjønnsordene særlig tydelig til uttrykk: En av informantene fra en av idrettskretsene sier at «idretten kanskje er mer utsatt på grunn av at det er så mye kropp. Maskuliniteter og feminiteter står sterkere i idretten enn kanskje i samfunnet som sådan, fordi det er kroppen som er uttrykksformen» (Inf2 krets). At kjønnskategoriene er så framtrædende i idretten, ses som en bakgrunn for at det er vanskeligere å stå fram som homofil mann enn som lesbisk kvinne i idretten. En annen informant sier «Tradisjonelt har det vært lettere for kvinner å snakke om seksuell orientering enn for menn. Og i den største delen av idretten har det vært lettere å være lesbisk enn mannlig homofil. Og det handler om kjønnsrollestereotyper» (Inf1 NIF). Når det generelt presenteres som lettere å være skeiv kvinne i idretten, kan det kanskje handle om at idretten historisk sett har vært, og langt på vei fremdeles er, dominert av menn? Menn som bryter med det maskuline, framstår som mer i konflikt med maskuliniteten som preger idretten enn kvinner som bryter med det tradisjonelt feminine (Rollè et al., 2022).

Fordi idretten gjerne forstås som en arena som bidrar til samhold, mening og positive opplevelser, uttrykker disse informantene at det er vanskelig for mange i idretten å ta inn over seg utfordringene de relativt trange kjønnsrollene fører med seg: «Hvis du ikke har erfaring med å ha stått på utsida så er det veldig vanskelig å skjønne greia», sier en av informantene (Inf2 krets). «Å stå på utsida» menes nok her å ha en erfaring med å skille seg ut i idrettssammenhenger. Hun peker på at slike erfaringer er vanskelige å få øye på og være oppmerksom på blant de som ikke skiller seg ut.

Ser vi idrettsfeltet som preget av heteronormative og kjønnede strukturer (jamfør kapittel 3.5), kan vi si at aktiviteten tradisjonelt sett har vært, og fortsatt er, bygget på et sett antagelser om kjønn og seksualitet, som har festet seg i idrettens struktur, og i organiseringen av aktivitet. Dette er det noen av informantene våre som trekker fram som svært viktige kontekstuelle forhold ved idretten som har stor betydning for hvordan skeive opplever idretten.

5.2.2 Variasjoner mellom idrettskontekster

Synspunktene om at det er en vanskeligere å være åpent homofil mann enn lesbisk kvinne i idretten nyanteres av flere informanter ved at de skiller mellom idretter. En informant fra et særforbund sier dette:

Vet ikke hvor godt det stemmer lenger, men det har vært inntrykket mitt opp gjennom at det oppleves vanskeligere for menn i de sportene som ses på som veldig mandige. Hvis man ikke kjenner så mange skeive, ser jeg for meg at folk har dette veldig stereotype bilde av en homofil mann som veldig feminin, og det passer ikke alltid helt med bildet av en robust fotballspiller. Mens på kvinnesiden passer det bedre inn i stereotypen» (Inf 10, særforbund).

En oversiktsstudie som har gjennomgått en rekke forskningsartikler om homonegativitet i idrett i flere land trekker samme konklusjon som informanten vår fra særforbundet (Rollè et al., 2022): Kvinner som

bryter med kjønnsrollestereotyper har lettere for å passe inn i idretten, enn menn som bryter med kjønnsstereotyper. Hvor greit det er å være åpen skeiv, handler ifølge informantene dels om kulturen i den enkelte idrett – noe som igjen kan henge sammen med om den aktuelle idretten er kvinnedominert, eller mannsdominert.

I hovedsak har ikke idretten vært den arenaen hvor det har vært enklest for skeive å finne en naturlig tilhørighet, terskelen har kanskje vært høy, men det tror jeg er differensiert fra idrett til idrett. Du har idretter hvor det har vært enklere, vil jeg tro, og det går ikke bare på idrett heller. Det går også på kjønn. Kunstløp, dans en del sånne idretter har kanskje hatt lavere terskel for deltagelse for skeive. Men så har du lagidretter, fotball håndball, hvor det på kvinnesiden har vært lavere terskler for deltagelse, men herresiden fortsatt har større terskler for skeive. Tror det er sammensatt (Inf 6, særforbund).

Ifølge flere informanter kan det være lettere for homofile menn å finne seg til rette i idretter som ikke er så tydelig dominert av tradisjonell maskulinitet: «Dans blir betraktet som en feminin idrett hvor skeive, særlig skeive menn, antageligvis føler seg mer til rette enn i de større maskuline idrettene selv om det er veldig stereotypisk å si.» (Int 14, særforbund).

For lesbiske kvinner kan situasjonen innen estetiske idretter, altså idretter der estetiske kvaliteter også er del av idrettsprestasjonene en vurderes etter, være en ganske annen. Informantene beskriver at i idretter der kvinner er i flertall og kan sies å være normen, er det vanskeligere å skille seg ut som lesbisk eller bifil kvinne på grunn av kjønnsrolle-stereotypene i disse idrettene.

Et annet poeng som framheves er at lagidrettene som oftest også har kjønnssegregerte treningsgrupper – helt fra barna er små. For flere av de individuelle idrettene er det vanligere å ha kjønnsblandede treningsgrupper – noe som flere av idrettslederne mener fører til gode miljøer og kulturer. Dette kommer vi tilbake til i analysene av intervjuer med skeive idrettsdeltakere senere i rapporten.

Det finnes noen få idretter som ikke har kjønnssegregerte konkurranser. Flere av informantene mener det gjør det enklere for utøvere med skeiv kjønnsidentitet, slik en leder i en rideklubb reflekterer rundt i sitatet under:

Dette er jo bare min oppfattelse, ikke noe fakta, men jeg har inntrykk av at mannsdominerte idretter har mer fordommer mot skeive enn ridning for eksempel. For oss er det veldig naturlig, vi skiller jo ikke på kjønn. Vi har en transperson i stallen nå, og de ville jo hatt et problem om hvilket lag, kvinne eller herre, men på hest har ikke det noe å si der er du bare et menneske som rir en hest, kjønn har ikke noe å si. Jeg vil tenkt at i en annen idrett som er mer mannsdominert og kjønnssegregert, ville det være vanskeligere (Int 15, klubbleder).

Men også i disse idrettene kan det dannes kulturer som gjør at det kan være vanskelig å stå fram som skeiv. For eksempel trekker en annen informant fram at det er få åpne lesbiske i ryttersporten som et eksempel på at det kan være vanskeligere å være åpen lesbisk i idretter der kvinner er i flertall.

Oppsummert handler oppmerksomheten om ulikhet innad i idrettsbevegelsen om ulike logikker og hvilke egenskaper som verdsettes i ulike idretter. Egenskapene kan være knyttet til femininitet eller maskulinitet.

Det handler om at forskjellige idrettsgrener har forskjellige kjønnsuttrykk. Det informantene forteller om, peker i retning av at det er lettere å være skeiv mann i en kvinnedominert idrett enn i en mannsdominert idrett, der maskulinitetsidealene ofte er snevre. Og at det til en viss grad, men ikke fullt så utpreget, også er lettere å være skeiv kvinne i en mannsdominert idrett enn i en kvinnedominert idrett, hvor kvinneidealene er snevre. Ulikheter mellom idretter i forekomsten av homonegativitet er også vist i forskning på feltet: Rollè et al. (2022) finner i sin oversiktsstudie at det er mer homonegativitet i lagidretter enn i individuelle idretter. Og at det de kaller *kjerneidretter* (core sports), altså de største idrettene som fotball, basket og ishockey er mer preget av homonegativitet enn mange mindre idretter.

Informantene er rekruttert fordi de har lederverv eller på andre vis er nøkkelpersoner i idretten. De fleste har god kontakt med idrettslag og flere er selv aktive i et idrettslag. Informantene understreker i tillegg at etter det de kjenner til, er det også store ulikheter i kulturer fra idrettslag til idrettslag – noe som har betydning for hvor godt skeive utøvere vil følge seg inkludert og velkomne.

5.2.3 Toppidrettens betydning for skeive i breddeidretten

Dette prosjektet handler først og fremst om skeives situasjon i breddeidretten. Informantene trakk også fram situasjonen for toppidrettsutøvere spesielt. Toppidrettsutøvere står ovenfor noen andre utfordringer enn breddeidrettsutøvere ifølge flere av våre informanter. Vi har valgt å ta med noen av disse betraktningene fordi grensene mellom topp og bredde ikke alltid er så lett å trekke, for eksempel for unge utøvere som er usikre på om de vil satse på en idrettskarriere eller ikke. Og uansett er noen av poengene informantene beskriver for eliteutøvere noe som også kan gjelde for breddeutøvere. Et av poengene informantene framhever er at det å være toppidrettsutøver innebærer at en må være fokusert og unngå forstyrrelser som stjeler energi. Marginene på toppidrettsnivå er så små at utøvere ikke må bruke tid og energi på å tenke og vurdere hvordan de blir oppfattet – de må unngå minoritetsstresset som det innebærer å være, eller tro at en er, den eneste i treningsgruppa som er skeiv. Dette er betraktninger som helt klart også kan gjelde i breddeidretten. Nokså langt ned i alder kan det være vanlig å prøve å legge seg til en toppidrettsmentalitet når det gjelder konkurranse og treningsregimer. Det å prestere og det å gå helhjertet inn i idrettsaktiviteten krever at en ikke henger seg opp i andre stressfaktorer – noe som kan ha betydning for om en vil stå fram som skeiv eller ikke. De fleste av idrettsaktørene vi har intervjuet mener at de som er åpne prestere bedre enn de som ikke er åpne. Men her er det flere synspunkter. Det kommer vi tilbake til – både i dette kapitlet, og når vi senere analyserer intervjuer med skeive utøvere.

Situasjonen for toppidrettsutøvere handler også om møte med internasjonale kontekster og kulturer i land der homofili fortsatt er forbudt, eller er langt mer stigmatisert enn i Norge. Informantene peker på at det er opp til internasjonale krefter, IOC og internasjonale forbund, å sikre dette ved at land som ikke er homofobe blir tildelt større idrettsarrangement. I sitatet under, fra intervju med en informant fra en lokal idrettsklubb kommer dette poenget fram:

På toppnivå eller for de som ønsker å komme dit tror jeg det er to ting som spesielt mannlige utøvere tenker på om å stå fram. En ting er at det kanskje kan være mulig å være åpen her fordi Norge er et ganske åpent og liberalt samfunn. Men hvordan vil det være hvis man skal bli proff i England eller, som håndballspiller kan jo Øst-Europa være aktuelt. Kanskje er det ikke mulig å håpe på en sånn karriere der hvis man skal stå fram som skeiv. (...) Og, nesten alle toppklubbene i verden i fotball eies jo av ulike land i Midøsten som har alt fra dødsstraff for homofili til piskeslag og det å skulle spille for Manchester City hvis du er åpent homofil tror jeg er ganske urealistisk. Så det tror jeg hindrer en del fra å stå fram. Også tror jeg mange er redd for å bli «han homoen som spiller håndball» eller «han homoen som spiller fotball». (Inf 9, klubb)

Dette kommer vi også tilbake til i kapitlene om skeives erfaringer. Denne situasjonsbeskrivelsen ble bekräftet av håndballspilleren Ola Lillelien, som har sagt at i det han kom ut av skapet ga han slipp på muligheten for en internasjonal karriere som håndballspiller³³.

5.2.4 Transpersoner og idretten

Situasjonen for transpersoner i idretten har vært et tema i NIF og underliggende organisasjonsledd fra 2007, men det er særlig den siste tiden at dette har fått stor oppmerksomhet – både fordi transpersoner i toppidrett har fått stor medieoppmerksomhet og fordi NIF forteller om noen flere saker – særlig fra barne- og ungdomsidretten de siste årene. NIFs arbeid med å ivareta både inkludering av transpersoner og meningsfulle konkurransekategorier i toppidretten, ble særlig aktualisert etter at IOC oppdaterte sine retningslinjer i 2021.

En sentral hendelse som vi ble gjort oppmerksom på i intervjuene er idrettsstyrets vedtak fra *Åpen time* 18. november 2022 om at breddeidretten bør være åpen for at alle kan delta uavhengig av kjønnsidentitet. NIF gjennomfører jevnlig *Åpen time* der idrettsstyret legger fram saker som har blitt behandlet for journalister og andre. Opptak av møtet fra november 2022 er tilgjengelig på NIFs nettsider sammen med en kort punktliste av agendaen, hvor ett av punktene er «Transpersoner i idretten». Første visepresident Vibecke Sørensen presenterte saken. Vi har transkribert Sørensens presentasjon av idrettsstyrets vedtak og refererer til noen av poengene for å vise frem NIFs arbeid på feltet.

At temaet tas opp av idrettsstyret knyttes til at det har vært stor interesse i offentligheten den siste tiden for transpersoner i idretten. Sørensen viser også til et nytt rammeverk fra IOC i 2021. Tidligere har IOC hatt egne reguleringer av kvinneklassen. Transmenn har kunnet delta i herreklassen uten restriksjonen. Fra 2004 har det vært krevd full kjønnsbekreftende behandling og minst 2 år med hormonbehandling for deltakere i kvinneklassen som er identifisert som menn ved fødsel. I 2016 ble en regel om testosteronnivå tilføyd. Og fra 2021 er IOCs nye praksis at det er opp til det enkelte internasjonale forbund å sette sine

³³ [Handballspelar Ola Lillelien frå Drammen kom ut av skapet – nå har han gitt opp barndomsdraumen – NRK Sport – Sportsnyheter, resultater og sendeplan](#)

regler og rammer. For toppidretten anbefaler NIF at man følger praksisen fra IOC, og at det enkelte særforbund tar stilling til saker og definerer skillet mellom topp og bredde.

Når det gjelder breddeidretten understreker Sørensen at "For NIF har det hele tiden vært viktig at breddeidretten har anbefalt at alle kan delta i den kjønnskategorien de identifiserer seg med."

Sørensen viser også til en prosess i forkant der idrettsstyret har innhentet råd fra Idrettsmedisinsk Etikktvalg, Etisk Råd, Utøverkomiteen, særforbund og organisasjoner som representerer transpersoner og personer med kjønnsinkongruens.

Sørensen understreker at idrettsstyret vil "støtte opp under IOC sitt rammeverk og mener det er viktig å balansere ulike hensyn. I breddeidretten har vi en god visjon «idrettsglede for alle» som vi ønsker å bidra til for alle utøvere i norsk idrett. Når det gjelder konkurransekategorien og kvinneklassen så vil vi bidra til at det blir en meningsfull konkurransekategori."

Idrettsstyret la også fram et vedtak med sju punkter. To av dem oppsummerer idrettsstyrets anbefalinger for henholdsvis breddeidretten og toppidretten:

3. *"Idretten ønsker at det i breddeidretten legges til rette for at alle kan delta uavhengig av kjønnsidentitet og at den enkelte utøver kan delta i den kjønnskategorien utøveren identifiserer seg med"*

4. *"Idrettsstyret ønsker at det i toppidrett kan settes rammer for å bevare kvinnekategorien som en meningsfull konkurransekategori og at det derfor kan settes rammer med konsekvens at ikke alle som identifiserer seg som kvinne automatisk kan delta i kvinneklassen. Slike begrensninger bør være i tråd med IOC's rammeverk"*

Det presiseres i senere kommunikasjon med NIF at dette ikke er å regne som et direkte pålegg eller instruks, men som et råd fra idrettsstyret. Det er likefullt en sterk uttalelse som viser en vilje til å inkludere transpersoner i breddeidretten.

I tillegg tok idrettsstyret opp behovet for en tredje kjønnskategori i NIFs databaser: *"Idrettsstyret ber generalsekretæren se på hvordan det kan etableres en tredje kjønnskategori i NIFs sentrale database slik at ikke-binære kan slippe å bli tvunget inn i en kjønnskategori de ikke identifiserer seg med"*. I den påfølgende spørsmålsrunden med journalister i *Åpen time*, presiseres det at ønsket om å åpne for en tredje kjønnskategori kun handler om registrering i NIFs databaser. I NIFs databaser er medlemmer og andre registrert som kvinne eller mann. Idrettsstyrets vedtak er et signal om at NIF ønsker å endre dette, slik at medlemmer som ønsker det, kan registrere seg med en tredje kjønnskategori. Punktet om et tredje kjønnsalternativ i idrettens databaser fra 18. november 2022, ble fulgt opp i sak 85 på idrettsstyremøtet 25. januar 2024³⁴. NIF har konkludert med at det ikke er realistisk å etablere en tredje kjønnskategori i idrettens database før tilsvarende er gjort i

³⁴ Se protokollen fra dette møtet: <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/om-nif/idrettsstyret/protokoller/2024/protokoll-fra-styremote-nr.-10-2023-2025-25.-januar-2024.pdf>

Folkeregisteret. (Informasjon fra NIF per e-post). Etter det vi kjenner til er det ikke planlagt en evaluering av vedtaket, men det er planlagt en kommende idrettsstyresak, i tråd med det siste vedtakspunktet. Situasjonen for transpersoner i idretten handler om mer enn deltagelse i konkurranseidrett. Vår nøkkelinformant fra NIF sentralt gir uttrykk for at han er glad for at idrettstinget 2021 grep sjansen og vedtok at ulike kjønnsuttrykk og kjønnsidentiteter ble tatt inn i NIFs antidiskrimineringsparagraf. Informanten er tydelig på at NIF har kommet et godt stykke i å avklare situasjonen for transpersoner. Men det har ikke løst seg i alle sakene, forteller han her:

Vi hadde en utøver som var på Dagsrevyen og var misfornøyd med sin oppfølging, en transperson. Det er ikke slik at alle er 100% fornøyde, men generelt sett har det alltid løst seg for enkeltpersoner. Når en skal få lov og ikke er vanskelig å si teoretisk. Men har du noen som har lyst å drive idrett, så er spørsmålet - skal den personen få lov til å drive idrett eller ikke? Og da vil alle i idretten si selvfølgelig skal de få drive idrett. Og når det er Per eller Tone det er snakk om, så er det klart at vi ordnet det. Når det ikke er en sånn teoretisk sak, er det klart vi ordner det slik at Per eller Tone får drive idrett» (Inf1 NIF).

Også videre i intervjuet understreker han at situasjonen for transpersoner i idretten ofte ikke er så vanskelig i praksis:

Dette her er et problem i teorien, altså det blir problematisert teoretisk. Men i praksis er det et veldig lite problem [selv om] jeg har vært med i den offentlige debatten på tema og fått min dose av kjeft av de som mener at dette her er helt horribelt og kvinnefiendtlig. Jeg har snakket med transutøvere, foreldre, trenere og ledere og gitt råd, i rundt 40 saker som gjelder enkeltpersoner, og det har så og si alltid løst seg (Inf1 NIF).

De aller fleste hendelser han refererer til handler om unge utøvere. Her er det verdt å minne om at inntrykket som refereres til her, handler om henvendelser som NIF har fått fra trenere, ledere, utøvere og foreldre. Det er hendelser som i hovedsak handler om utøvere, som allerede er åpne, men også utøvere som ikke er åpne, eller fra foreldre som enda ikke har fortalt noen i idretten, at barnet har skeiv kjønnsidentitet. Situasjonsbeskrivelsen fra NIFs representant kan ikke brukes som vitnemål om usikkerhet, tvil og andre opplevelser blant de som lever skjult. Henvendelsene til NIF handler også i liten grad om de som har sluttet fordi de ikke fant seg til rette i idretten. I kapitlet som er basert på intervjuer med skeive kommer vi inn på flere historier som peker på slike problemer.

For noen kan tiltakene som har blitt innført av NIF, for å sikre at alle organisasjonsledd jobber verdibasert, framstå som overraskende, i lys av at idretten ofte beskrives som konservativ og endringsudyktig (Sogn, 2022; Hanstad, 2019). Men vedtaket om at man kan delta i den kjønnskategorien man identifiserer seg med, virker å være lite kjent – som nevnt er det ikke lett å finne dette vedtaket på NIF sine hjemmesider. Enkelte særforbund har likevel fanget dette opp. Et eksempel er Norges Basketballforbund som har utarbeidet en veileder med retningslinjer for kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, der inkludering av transpersoner presiseres.

Andre av våre informanter påpeker at situasjonen for transpersoner ofte er utfordrende. De beskriver holdninger som hindrer: «Diskuterte nå nettopp med noen som er fornuftige, bra, oppegående folk, om

trans og [de sa] 'nei altså transdamer kan ikke bruke jentegarderobe' og jeg svarte 'hvorfor ikke det'» (Inf2, krets). Også andre påpeker at diskusjonen om transpersoner i idretten er utfordrende, slik som denne idrettsklubblederen som trekker inn argumenter om forskjeller mellom kjønn og at dette også kan være relevant i breddeidretten:

Det er veldig vanskelig når premissene er så fokusert på kjønn og det er så stor forskjell mellom kjønnene i enkelte idretter. Fordi menn er sterke, så vil det være veldig vanskelig for et blandet lag, det vil jo sannsynligvis bli dominert av menn fordi de har et ekstra fortrinn. Så det blir jo urettferdig uansett da tenker jeg (Int 15, klubbleder).

Transproblematikken i eliteidretten har vært et svært politisert felt (McClearen, 2022). Diskusjonene fra eliteidretten har stort sett handlet om definisjoner og avgrensinger av kvinneklassen sett i sammenheng med transpersoners rett til å delta i idretten i den kjønnskategorien de identifiserer seg med (Loland, 2021). Slike diskusjoner har ikke nødvendigvis klar relevans for breddeidretten. Som vist, mener representanten fra NIF at inkludering av transpersoner er mye mindre problematisk i virkeligheten. Det har stort sett løst seg i de tilfellene NIF kjenner til. Likevel er det mye trakassering og polarisering i debatten, og det er all grunn til å forvente at dette kan føre til at idretten oppleves lite velkommen for transpersoner – også for helt unge som er usikre på om idretten kan være noe for dem. En svensk studie som har undersøkt voksne transpersoners erfaringer fra idretten og andre treningskontekster (Auran et al., 2024; Larsson & Auran, 2023), viser at idretten er en arena der transpersoner ofte opplever at de må gi opp eller skjule sin kjønnsidentitet for å passe inn. Situasjonen for transpersoner illustrerer også at åpenhet kan være mange forskjellige ting. Ikke alle transpersoner kan velge om de vil være åpne eller ikke. Hvordan dette oppleves av transpersoner vil vi komme tilbake til i neste kapittel som er basert på intervjuer med skeive i idretten.

5.2.5 Motivasjon for å bedre skeives situasjon i idretten

Prosjektet *Med idretten mot homobets* fra 2007-2010 kan regnes som starten på NIFs arbeid for å bedre skeives situasjon i idretten. Siden den gang har idretten, som allerede vist, satt i gang flere tiltak for å inkludere skeive. Et tiltak er en økonomisk premiering. For å stimulere til arbeid med ulike saker knyttet til mangfold og inkludering, er noe av fordelingen av midlene fra NIF til særforbund knyttet til om de oppfyller kriteriene for arbeid med inkludering. Dette omtales som post 3-midler. Flere av representantene for særforbunds nivå mener at dette er en riktig måte å motivere til innsats på feltet. En informant fra en idrettskrets sier:

Det som funker er penger, penger og makt. Det funker ikke alene, men jeg tenker altså hadde du ikke kanalisert midler via sånn type ordning ... [refererer til post 3-midler]. Det blir litt sånn test, fordi du vil ha de pengene og ok da må vi drive med mer utdanning da. (Inf. 4, krets).

Videre sier denne informanten at «jeg tror at den eneste måten å få folk til å ville endre i konservative organisasjoner som idretten, da handler det om makt og penger. Det handler om hvem som kan sitte i posisjoner og bestemme».

Informanten snakker her om hvordan forbundet hun har vært engasjert i har dreid sin virksomhet i retning av det som gir uttelling på tildeling av Post 3 midler. Motivasjonen for inkluderingsarbeid kan handle om å sikre økonomisk trygghet, ved å gjøre noen tiltak som er i tråd med NIFs målsettinger. Denne informanten er for øvrig selv opptatt av at det er en selvfølge at idretten skal arbeide mot barrierer for skeives deltakelse. Argumentene hennes her handler om hvordan få gjennomslag for dette i eget særforbund der ressursene er få.

Vi har også noen fortellinger i intervjuene med idrettsaktørene om miljøer der homohets har satt seg. En av informantene hadde tatt opp en sak om homohets i et idrettsmiljø og opplevde at ledelsen først bagatelliserte det:

Jeg tror ledelsen, de feier det under teppet. De ser det, men vil ikke se det og vil ikke gjøre noe med det. Jeg tror det er en blanding av evne, kompetanse og velvillighet om du kan kalle det det. Du får ikke velta på den kulturen alene, men jeg ser jo nå at veldig mange ting er tatt tak i. (Inf 5, særforbund).

Flere informanter beskriver idrettsorganisasjonen som en selvgod organisasjon, og at det blir opp til enkeltpersoner å kjempe for skeives sak til tross for at idretten skal være 'for alle'.

Jeg tror vi er for selv gode, og så er det jo noe med at, da må noen gå foran og det er slitsomt å hele tiden være en sånn krangler. Men samtidig så må man jo gjøre det. Og da er vi tilbake til at jeg tror at det er veldig mye god vilje og så vet man ikke helt hvordan. Og så er det jo enklere å gjøre som man alltid har gjort (Inf2 krets).

Gjennomgående i intervjuene er oppfatningen at det er en selvfølge at idretten må arbeide med inkludering av skeive, men at noe av problemet er at en er usikker på hvordan en skal gå fram, og ikke vil gjøre feil. En informant fra en idrettskrets sier dette:

Lenger ned i organisasjonen i bredde- og mosjonsbiten så tror jeg det er et veldig sterkt ønske om å være inkluderende og så tror jeg mye handler om at man har gode intensjoner, men så vet man ikke hvordan og da blir man usikker og da er det lettere å bare gjøre ingenting enn å gjøre feil (Inf2 krets).

En annen grunn til at en ikke får fart i dette arbeidet, som flere trekker fram, er at arbeidsbelastningen for frivillige er stor. Dette vet lederne, og de kvier seg derfor for å pålegge frivillige mange oppgaver. Ofte omtales dette som en spenning mellom kjerneoppgaver – som er å drive aktivitetene – og verdiarbeid. Dette skillet problematiseres også av enkelte, her av en informant som snakker både om erfaringen fra jobben i en særidrettskrets og som frivillig i et idrettslag:

Vårt mandat er jo at vi er en medlemsorganisasjon som skal tilby medlemmene våre et godt idrettstilbud. Og så syns jeg samtidig at det er utrolig flott at omverdenen forventer så mye av oss. Det betyr jo bare at vi er en utrolig sterk bevegelse. Og det forteller meg at vi har gjort mye riktig og at vi tar samfunnsansvar. Så det er et litt tveegga

sverd syns jeg. (...) Men, for å runde av så tenker jeg jo også at det å inkludere skeive på en god måte, det er en del av kjernevirksomheten vår. For det handler om idrett for alle og det er visjonen vår. (Int 3, særiddrettskrets).

Ingen av informantene vi snakket med mente selv at inkluderingsarbeidet er utenfor idrettens mandat. Men flere refererte til argumentet om at ansvarlige i idretten må ivareta *kjerneoppgavene* først; sørge for at treninger og konkurranser blir gjennomført, at en har trenere og andre frivillige på plass og at aktiviteter faktisk gjennomføres. Disse såkalte kjerneoppgavene framstilles som noe annet enn inkluderingsarbeid eller verdiarbeid. Samtidig ble det av enkelte, som representanten her fra en særiddrettskrets, også problematisert hvorvidt et slikt skille kan forsvares.

5.3 Vurdering av tiltak

Flere tiltak har blitt lansert for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet. Hvilken nytte og virkning ser ledere og andre i idretten at disse tiltakene har? I intervjuene var vi opptatt av vurderingen av tiltakene som har blitt igangsatt fra øverste nivå i NIF, men også i de underliggende organisasjonsleddene som særforbund, idrettskretser, og på idrettslagsnivå. Vi tar for oss de ulike tiltakene og hva aktører på ulike nivå tenker om dem.

5.3.1 Med idretten mot homohets

“Med idretten mot homohets” var en del av NIFs ordinære drift fra 2010. Hvordan vurdere vår nøkkelinformant, representanten fra NIF sentralt at tiltakene har virket i norsk idrett?

Effekten av *Med idretten mot homohets*, er veldig vanskelig å måle. Min vurdering er at prosjektet alminneliggjorde temaet fra å være et tabu-tema man ikke snakket om til et tema det er lov å snakke om. Det ble ufarliggjort, vi var veldig bevisste på det. Generalsekretær og president som satt fra 2007 har snakket om det, de har nevnt temaet, i intervjuer eller i kronikker. Det blir tatt opp og det har gjort at det blir lettere for andre å snakke om det (Inf1 NIF).

Han mener at det viktigste bidraget i denne tidlige perioden var å ufarliggjøre temaet. De fleste informantene støtter dette, selv om de mener at det ikke er nok. Andre mente at disse tiltakene fra sentralt hold har bidratt lite ute i klubbene:

I forskning på mangfoldsfeltet, snakker man om festbrukere av mangfold og hverdagsbrukere av mangfold. Jeg tror at idretten stort sett er en festbruker. Er det fest, ‘da kommer vi’, da kan vi trykke t-skjorter og bannere? Når det kommer til hverdagen så er vi ikke så gode. (Int3, krets).

Informanten, som er fra en idrettskrets, ivrer for at idretten skal gjøre mer. Hun understreker senere i intervjuet at symbolske markeringer, som kanskje dekker noe av det hun omtaler som festbruk av mangfoldssymboler, også har betydning. Samtidig etterlyser hun flere strukturelle tiltak – som kanskje er det

hun mener med hverdagsbrukere av mangfold. De aller fleste av våre informanter mener at “Med idretten mot homohets” har spilt en viktig rolle og at arbeidet bidro til at situasjonen for skeive ble aktualisert. Samtidig etterlyser flere også andre tiltak, som for eksempel flere kompetansehevende tiltak som kan bidra til ytterligere bevisstgjøring om ulike grupper av skeives situasjon.

5.3.2 Fungerer varslingsystemet?

NIF har etablert et system for varsling og håndtering av varsler om «negative hendelser» i det som kalles *MittVarsel*. Både rasisme, homohets og transhets regnes som diskrimineringssaker som en kan melde inn til *MittVarsel*. Dette varslingsystemet var viktig å få på plass fordi det, som en av informantene påpeker, fortsatt blir ropt «... jævla homo, soper eller sånt fra publikum». Og videre, «... derfor er det så viktig å jobbe på det og derfor har vi nå i alt arbeidet med varslingsystem og saksbehandlingsrutiner i saker som gjelder uønsket oppførsel etter idrettens leveregler, en ramme for å ta tak i den type hendelser.» (Inf1 NIF).

Dette kan ikke regnes som et direkte forebyggende tiltak, men gir signaler om idrettens ståsted og verdier. Samtidig er det få eksempler på at diskriminering basert på seksuell orientering blir meldt inn til *MittVarsel*. Dette tolkes ikke som tegn på at problemer ikke finnes – men heller i lys av barrierer mot å rapportere – av flere grunner. Vår nøkkelinformant fra NIF sier:

Det er nesten ingen tilfeller av diskriminering basert på seksuell orientering som er meldt inn, nesten ingen. De som er meldt inn eller som jeg har fått vite om, de fleste av dem er saker du har sett i media som noen har ropt homo eller soper og media har tatt det opp. Det forteller sannsynligvis to ting. Det ene er at dette ikke er noe en ønsker å ta opp, det vet vi også fra rasisme at de som blir utsatt for diskriminering ønsker ikke egentlig å ta det opp eller følge det opp for det bare forsterker dem som offer og det er nedverdiggende. En ønsker bare å heve seg over det. Også tror jeg det handler om at det er lite bevissthet for en hører det ikke, og registrerer det ikke. Hadde man meldt det inn hver gang det ble ropt, hadde vi hatt flere disiplinære tilfeller. (Inf1 NIF).

To barrierer for å rapportere trekkes fram i dette sitatet. Den første er at det er ubehagelig for en som blir utsatt for diskriminering å følge det opp fordi den da må definere seg som et offer og det oppfattes av de fleste som nedverdiggende. Den andre barrieren er at mange har blitt så vant til homofiendtlige skjellsord at de ikke legger særlig merke til det, og derfor heller ikke melder det. Begge barrierer er sannsynligvis høyst relevante. Det er godt dokumentert fra andre former for diskriminering at de fleste kvier seg for å erkjenne både for seg selv eller andre at de blir utsatt for diskriminering (Bangstad & Døving, 2015). At en har et slikt varslingsystem på plass, er samtidig et tegn på at en tar slike forhold på alvor fra organisasjonen.

5.4 Framtid – hvem har ansvar?

Et tema i intervjuene er hvordan idrettsaktørene ser for seg arbeidet med å inkludere skeive i idretten framover. Hvilke tiltak trengs? Og hvem har ansvaret for å få det til? Flere forhold var diskutert.

5.4.1 Betydningen av at rollemodeller står fram som homofile

Et tema som ofte diskuteres i media er betydningen av skeive rollemodeller i idretten. Det oppfattes ofte som en viktig del av løsningen at flere toppidrettsutøvere – og andre utøvere – står fram som skeive. De fleste av informantene enes om at det vil være en fordel med flere skeive rollemodeller, men at det er flere sider ved denne saken. Et spørsmål er hvilket ansvar skeive toppidrettsutøvere har og bør ta på seg. På direkte spørsmål om informantenes opplevelse av skeives situasjon i idretten i dag, helt overordnet, beskriver flere at de opplever at skeive selv stadig står ovenfor et dilemma. Informanten fra en idrettskrets sier dette:

Det blir litt sånn at nå må liksom homoene reise seg opp og rope i media at jeg har sex med folk av samme kjønn. Hvorfor skal man behøve å være den personen som forteller det? På den annen siden så vet vi at det har en effekt for andre. Men jeg skjønner at folk tenker at hvorfor må jeg være den som skal si det først, at da blir det plutselig veldig mye snakk om seksualitet og kanskje litt mindre fokus på prestasjon (Inf2 krets).

Dette argumentet, om at det å stå fram vil ta fokus bort fra idrettsprestasjonene og at det ikke kan regnes som en plikt for skeive utøvere er det flere som er enige i. Flere stiller spørsmål ved om dette skal ligge som et ansvar på skeive utøvere. I noen tilfeller sammenlignes dette både med å stå frem som offer for rasisme, eller for seksuell trakassering. Belastningen ved å stå frem er flere opptatt av. Og flere av informantene knytter dette til at skeive kan være usikre på hvordan de vil bli mottatt:

I idretten er usikkerheten ‘vil de andre på laget syns det er ekkelt å dusje med meg, vil trener si at jeg ikke kan være med, vil publikum være negativt til meg. Man har en usikkerhet som gjør at folk ikke er åpne. (Inf1 NIF).

Flere peker på at det å vurdere om en skal være åpen er forbundet med stress og bekymringer, det vi kan kalle et minoritetsstress. Idrettslederne referer til at de er kjent med at det for mange skeive i idretten kan ligge mye spekulasjon og vurderinger rundt om en skal velge å være åpen i idrettskonteksten. Dette kan ses på som en form for usynlig arbeid, som vi har skrevet om kapittel 3.3. En av lederne forteller om en utøver som hadde vurdert nøye og kviet seg lenge før han fortalte at han var skeiv og som opplevde at det ble en langt mindre sak enn han hadde sett for seg:

Han sier jo selv at han var nesten litt skuffa over hvor lite respons han fikk på det at han var skeiv. Han fikk klar beskjed at ‘du må ikke tro vi behandler deg noe annerledes’ så vi blåser i om du er skeiv eller streit. Det er ikke tema for oss i treningsgruppa. Klart at for en som har båret på dette og holdt det inni seg og skjult det for omverden så var det jo skuffende lite respons (Inf 11, klubb).

Flere informanter trekker fram at det er stress og en energitapper å gå rundt og lure på om du vil bli tatt godt imot som skeiv – om du vil miste noe. Flere trekker fram at kameratskap og samhold i treningsgruppa er det utøvere er mest redd for å miste. En av idrettslederne, som selv er åpent skeiv, beskriver nettopp dette. Han likte godt å være en del av idrettsmiljøet – satte pris på omgangstonen og var redd for å miste det om han sto fram og kanskje ikke lenger ble regnet som en av dem:

Ikke sikkert man mistet det, men man er redd for å miste det og i noen tilfeller vil man mest sannsynlig miste det og (...) Jeg er bare redd for at de skal endre seg i vennskapet og væremåte, i måten man prater. Så enkelt som at når de på laget mitt snakket om damer kan jeg jo være med i samtalen selv om jeg ikke er interessert. (Inf 14, særforbund).

Videre i intervjuet sier han:

Man har veldig skremmende tanker, worst case scenario, og når man da står fram er det mye mildere enn man så for seg. Ikke at det er bukt med alle fordommer og at alt er rosenrødt. Men at det er så mye bedre enn man så for seg (Int 14, særforbund)

De aller fleste av aktørene fra idretten vi har intervjuet, mener at stresset er større for de som holder det skjult enn for de som står fram. Og at det for de fleste er slik at det er en lettelse å stå fram. Informanten fra NIF som har fulgt dette feltet over tid, mener at de som har stått fram åpent som homofil har hatt gode erfaringer med det.

De siste 20 årene har vi så og si bare positive erfaringer. De som har “stått fram som homo”, som har kommet ut av skapet forteller om veldig positive tilbakemeldinger. Norsk idrett er sannsynligvis like homo-positiv som alle andre deler av samfunnet. Det er bare at den homo-positiviteten er i skapet, den er ikke åpen fordi det er liksom ikke naturlig å snakke om det temaet (Inf1 NIF).

Vi må minne om at denne beskrivelsen ikke nødvendigvis tilsvare det skeive selv opplever. Dette kommer vi tilbake til i kapitlene som er basert på intervjuene med skeive i idretten senere i rapporten. Samtidig mener flere av idrettslederne at slik situasjonen er i idretten i dag, og særlig på herresiden, er det en belastning å stå fram.

At mange skeive som lever skjult må bruke mye krefter på *worst case scenarier* er noe flere av informantene våre refererer til. De mener at en usikkerhet gjør at skeive heller trekkes mot andre arenaer enn idretten hvor en kan være tryggere på at det er ok å være åpen. Et par av informantene understreker at det ikke nødvendigvis er vanskelig å være åpen i idretten, men det er en usikkerhet om at det kanskje kan være vanskelig å være åpen. De ser det om en utfordring at idretten kanskje har fått det de beskriver som et unyansert dårlig rykte for skeive. I dette sitatet understreker informanten fra NIF sentralt at det sannsynligvis ikke er treffende beskrivelse for mange.

Helikopterblikket er at idretten er en viktig arena for skeive i dag. Det er veldig mange skeive som er med i norsk idrett og jeg tror de aller fleste skeive som er med i norsk idrett har det bra i idretten og liker å være med idretten. Utfordringen er det å være åpen eller ikke og det handler om at du som skeiv må hver dag gjøre vurderinger om du skal være åpen eller ikke (Inf1 NIF).

Hvorvidt dette helikopterblikket er treffende, vil vi komme tilbake til i analysene av intervjuer med skeive idrettsutøvere. Et poeng i forlengelsen av diskusjonen av betydninger av at idrettsutøvere og særlig toppidrettsutøvere står fram, 'kommer ut av skapet', er rollen til gode allierte. Flere av informantene trekker fram at det er et poeng å bevisstgjøre andre som står på siden og ser på diskriminering og rasisme, dette er en bevisst på i andre deler av samfunnet. En episode som trekkes fram av flere idrettsledere er Patrick Berg fra fotballklubben Bodø Glimt som stoppet en eliteseriekamp og iredtesatte en av publikum som drev med homohets fra tribunen. Flere slike initiativ fra heterofile idrettsutøvere kunne være bidrag. Dette er også et viktig poeng i kampanjen #JegStøtterRegnbuen fra Rabalder Håndball.

Det trekkes også fram at ledere som går foran er svært viktige. To idrettspresidenter pekes på som viktige. I tillegg nevnes enkeltpersoner som Marit Breivik og Lise Klaveness som viktige ledere som har satt tematikken på dagsorden.

Ambivalensen som idrettslederne vi har intervjuet beskriver knyttet til det å stå fram som skeiv, er også tydelig til stede – og en gjennomgående tematikk i intervjuene vi har gjort med skeive. Det samme gjelder worst case scenario-tenkningen, det usynlige arbeidet og minoritetsstresset. Dette kommer vi altså tilbake til i analysene av intervjuer med skeive senere i rapporten.

5.4.2 Symbolske handlinger – hjelper det?

Markeringer av positive holdninger overfor skeive har blitt vanlig. Mange organisasjoner – også ulike deler av idretten - markerer for eksempel Pride – enten bare ved å bruke flagg og andre symboler i juni måned eller ved å delta i Pride-parader. En av informantene, fra en klubb, uttrykte at de ikke ville ta i bruk slike symboler – av frykt for å være overfladiske. De hadde lite eksplisitt arbeid med å inkludere skeive, men lente seg mot det han beskriver som en generell veldig inkluderende kultur i klubben. En tolkning av denne posisjonen er at de var redde for en form for «rosavasking». Dette er et tema som går igjen i flere varianter. Rosavasking referer til at en organisasjon eller bedrift smykker seg med skeive symboler, samtidig som organisasjonen for eksempel ikke tar opp situasjonen for skeive i land og organisasjoner de samhandler med – altså en type dobbeltmoral. En annen variant av rosavasking handler om at en ikke gjør så mye resten av året:

Det er jo kampanjer, også setter man støtet i juni, det blir et sted i årshjulet heller enn at det er en helårs ting. Sånn opplever jeg det. Men så blir det jo gjort arbeid på det generelt også (Int 14, særforbund).

I den nevnte klubbens tilfelle handlet det mer om at de ikke ville skryte av at de gjorde mer enn de gjorde. Vi kan heller ikke utelukke at det handlet om at de ikke ville kobles til Pride, selv om dette på ingen måte ble uttrykt i intervjuet.

Et annet spørsmål er hvor mye det betyr at idrettsorganisasjoner for eksempel deltar i Pride-markeringen. I år deltok Ishockeyforbundet i Pride-paraden i Oslo og i andre markeringer. Det vekker en viss oppsikt

når representanter for en idrett som har hatt omdømme som en “macho-idrett”³⁵ deltar i pride. Vår informant fra forbundet forteller om svært positive tilbakemeldinger på deltakelsen i pride:

Kjempebra, kjempebra, fra publikum. Spillere også syntes dette var kult. Jeg tror mange syns det var kult at nettopp vi gjorde det, jeg følte at her har vi en stemme fordi vi er posisjonert der vi er i folks oppfatning. Det har med den åpenheten jeg mener vi har i vår kultur likevel da at man er ikke sånn ‘nei det der vil ikke jeg bli forbundet med’. Heller: det er kult, ‘jeg er ikke homofil, men jeg har lyst å slå et slag for folk må få være hva dem vil’ liksom. Det følte jeg omsluttet vår organisasjon og på spillernivå, sentrale spillere som var trygge i den settingen (Int ishockey)

Også andre vi intervjuet anerkjente at slike markeringer har betydning, slik som denne idrettsklubblederen.

Jeg tror jo at kampanjer og stunt bidrar, det gjør også det at [flere tenker] ok ishockey de er kanskje ikke så ille som man har trodd, men skal det komme helt ned i grasrota og bredden må man gå mer systematisk til verks (Inf 9, klubb).

I tillegg til slike markeringer er det flere som viser til at små symboler, som regnbuesymboler kan bidra til å signalisere at skeive kan føle seg trygge på at folk i idretten vil vel, og med det minske minoritetsstresset skeive kan oppleve i idretten. Det finnes kulturelle utfordringer i idretten for arbeid med å inkludere skeive. Flere peker på at det første skrittet i arbeidet med å inkludere skeive er å anerkjenne at dette er et tema. Og her kan slike tiltak som å dele symboler bidra, ifølge flere.

Som vi skal komme nærmere inn på i kapitlene som omhandler skeives egne erfaringer, er synspunktene som kommer fram blant idrettslederne om kampanjer og symbolbruk også utbredt blant skeive. Samtidig er mange opptatt av at kampanjer og symbolske handlinger langt fra er nok.

5.4.3 Hvilke tiltak trengs?

De fleste informantene er enige om at det hersker en viss berøringsangst overfor tema knyttet til inkludering av skeive i idretten, og særlig det som gjelder transpersoner. De vet ikke helt hva de skal gjøre, er redde for å trå feil, er redde for å pålegge frivillige for stort ansvar. Dette knytter de til norsk idretts organisering, der mye av trening og ledelse i idretten utføres av frivillige – som ikke har grundig skoleing eller opplæring. Dersom frivillige trenere og ledere pålegges mye kursing eller et omfattende ansvar, kan det kanskje føre til at noen vegrer seg for å gå inn i slike roller. Det er også relativt stort gjennomtrekk av frivillige i idretten, fordi de fleste er engasjert mens egne barn er del av idretten. Men, det er også en del trenere som har en lengre fartstid i idretten. Og de tiltakene som foreslås, er dels rettet mot dem, og dels tenkt rettet mot frivillige foreldre som en ikke kan forvente skal bruke all verdens med tid på skoleing. Informantene fra idretten understreker sterkt det siste – selv om de også er opptatt av å tilby opplæring. Nøkkelinformanten fra NIF forklarer:

³⁵ [Hockey-Norge blir Pride-partner: - Mange anser det som en macho-idrett | Kampanje](#)

Vi må gjøre det lett for organisasjonsleddene. Det er ingen idrettslag som har tid til å ha en inkluderings-ansvarlig som setter seg inn i alle de faglige diskursene på kjønns mangfold og kjønnsstereotyper. Folk driver idrett fordi de ønsker at ungene skal drive idrett det er det de ønsker å bruke tid på. Det er ikke å endre kjønnsroller og stereotyper i samfunnet som er jobben til en trener eller leder av et idrettslag, men å få det til å fungere der (Inf1 NIF).

Informantene mener likevel at ansvaret for inkludering bør ligge i idretten og ikke hos den enkelte skeive utøver, noe som blir pekt på som avgjørende for at skeive skal få en mer selvfølgelig plass i idretten: «Ja man må få det inn i en mer organisert systematisk form som trenerutdanning, og det handler jo definitivt om hverdagen, så på sikt få det inn dit» (Inf9, klubb).

Flere er opptatt av at små særforbund eller kretser ikke har ressurser til å lage informasjonsmateriell eller opplæringstilbud selv. De er helt avhengige av NIF sentralt for å få til noe: «Det jeg savner i forbundet er jo noen konkrete tiltak, for vi er jo veldig små, så det er vanskelig å sette i gang egne kampanjer. Så [jeg savner] at det kommer flere konkrete tiltak fra sentrale hold både på forbund og ut til klubber, kretser og så videre» sier en idrettsleder fra et av særforbundene (Inf14, særforbund).

I et av intervjuene blir det beskrevet at en krets hvert år arrangerer en inkluderingskonferanse. Det settes altså av ressurser i denne kretsen til å gjennomføre et treff der blant annet homofobi har blitt satt på dagsorden. Ifølge informanten har det vært stor oppslutning om arrangementet, og mange klubber og enkeltindivider velger å delta. Denne kretsen har ressurser til å gjennomføre en slik type arrangement, men det er det ikke alle organisasjonsledd i idretten som har. En informant fra et særforbund sier at:

Små særforbund med type én ansatt på deling på tre særforbund, tipper at de snakker mye mindre om det enn de som har en administrasjon på fem personer pluss, da. Så det kan jo handle noe om ressurser og vi vet jo at de små særforbundene der er det jo på en måte bare å få landslagsaktiviteten eller eliteaktiviteten til å gå rundt. Du har ikke kapasitet til så mye mer enn det. (Inf4 krets).

Dette er informanten fra NIF enig i. Han er klar over at det er mangel på ressurser, særlig i små særforbund. Derfor er det viktig å ha noen i NIF sentralt som har det som del av sitt fagområde, og som tar dette opp i diskusjoner og bidrar til å utvide folks refleksjon. I tillegg trekker han fram trenerutvikling og klubbutvikling som konkrete tiltak. Også varslingskanalen som gjør det enkelt å varsle, er et konkret tiltak som han mener har en effekt. I tillegg mener han at synliggjøring av informasjon på nettsider og deltakelse i Pride har en konkret effekt. Den samme informanten understreker at budskapet ikke behøver å være så komplisert.

Vårt råd har vært at helt konkret, trenere og ledere på første samling med en ny gruppe bør si at i denne klubben her aksepterer vi ikke trakassering og diskriminering om du er homo eller hetero, hvit eller svart – det betyr ikke noe' fordi en trener som har sagt 'om du er homo eller hetero' da forstår den skeive utøveren i gruppa og vet at denne treneren er det ok å snakke med. Det skal ikke mer til enn en liten markør så vet du at det er ok (Inf1 NIF).

To hovedtiltak foreslås av NIFs representant her. Det ene er at treneren nevner helt eksplisitt i begynnelsen av sesongen at her er alle velkomne uavhengig av hudfarge, etnisitet, om en er skeiv eller ikke. En slik erklæring, som ikke behøver å være så omfattende, synliggjør for skeive, som kanskje ikke er åpne skeive,

at treneren er en trygg person. Det andre tiltaket er at treneren, eller andre ledere, er raske med å slå ned på nedsettende skjellsord, også de som rammer skeive.

Det har vært vanskelig å finne ut konkret hva vi skal gjøre, innholdet i trener- og lederutdanning og spesielt kanskje i trenerutdanning, slik at alle trenere vet at hvis du hører ordet homo, så skal det få en reaksjon med en gang. Ikke etterpå på tomannshånd som de fleste vil gjøre, men gi en reaksjon med en gang slik at alle som har hørt den negative kommentaren hører at du som trener sier at dette er uakseptabelt. Og som med alle ting må du trene på det (Inf1 NIF).

Hvis disse to punktene følges, vil det, ut fra informantens resonnement, redusere minoritetsstresset for skeive. En vet at det i alle fall ikke vil bli tatt negativt av treneren om en står fram som skeiv. Understrekingen av disse to grunnleggende tiltakene finner vi også i Rabalder Håndball sin kampanje #JegStøtterRegnbuen. Men, som vi skal komme tilbake til i kapitlene som er basert på skeives egne erfaringer, er det ikke nødvendigvis nok at bare treneren er tydelig på sine holdninger. Lagkamerater, og deres foreldre, publikum og konkurrenter kan også gi mye utrygghet. Mer om dette kommer i del II.

Flere av idrettslederne vi snakket med peker også på at å få tematikken inn i trenerutdanningene ville være et stort fremskritt, men at det kanskje ikke er nok. En idrettsklubblleder sier:

Man blir ikke kjempegod på å snakke om det selv om man tar de to minuttene på et trenerkurs, men det å bare få det opp og få en bevissthet om det, det er viktig, så kunne man sikkert hatt noe mengdetrening, har sett sånne mobilspill på den type her relasjonskompetansen som kanskje kunne vært inkludert i trenerutdanningen som en ekstra dimensjon (Inf 9, klubb).

Trenerutdanningen i idretten er det enkelte særforbund som definerer. De lager sine egne treneropplæringskurs. NIF har laget en trenerløype som er en felles ramme for trenerutdanning som kan regnes som en generell læreplan som legger føringer, egentlig ikke bestemmer hva som bli tatt opp i de enkelte særforbundenes utdanninger.

Det viktige her er nøkkelpersonene som gjennomfører trenerutdanning. De er nødt til å vite hva som er viktig å kommunisere. De må kjenne seg i stand til å kommunisere det. Også må de faktisk gjøre det. Også er det noen som må passe på og faktisk spørre 'har det blitt tatt opp?' Ideelt sett burde vi ha oversikt med informasjon om det har blitt gjennomgått eller ikke (Inf1 NIF).

Et av de prosjektene som har fått tilskudd fra *Krafttaket* er et prosjekt med FRI Oslo og Viken som jobber med å lage en nettressurs som skal gi en basiskompetanse om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. På vårt spørsmål om dette er tenkt inn som en del av trenerutdanningen svarer informanten fra NIF sentralt bekreftende:

Ja, særforbund kan velge å si at det er obligatorisk å ta det som en modul sånn som man har gjort med *Sunn Idrett*. De har laget egne moduler man kan legge til. Men det å knekke den koden, hvordan få det inn, det har vært veldig vanskelig (Inf1 NIF).

Informanten understreker at en ikke kan tvinge særforbundene til å ta inn bestemte tema i trenerutdanningene. Men gjennom *trenerløypa* – en felles ramme for trenerutdanning som legger føringer - har NIF en

viss innflytelse over trenerutdanningene. Det foregår nå en evaluering av trenerutdanningen, og en ny strategi er på gang. En løsning kan være å gjøre informasjon om skeives situasjon obligatorisk, at det ikke er noe valg om å ta det inn eller ikke, men at informasjonen er basis i all utdanning. Hvis temaet kommer med i særforbundenes trenerutdanninger, vil kompetansen heves. Spørsmålet er om NIF sentralt kan og vil sette krav til særforbundenes trenerutdanninger?

Situasjonen for transpersoner omtales av de fleste som er nærmere grasrota som «et vanskeligere tema enn homo», som en av informantene sier. Informanten fra NIF, som er den som har mest erfaring med å bistå i å håndtere saker med transpersoner i norsk idrett, understreker at det oftere er greiere i praksis enn mange ser for seg:

Idrett er en viktig arena for transpersoner på lik linje med alle andre. Idrett er en viktig arena for felleskap. Fordi det er endringer i samfunnet blir det lettere hver dag å fortelle de i garderoben din at du er homo eller trans. Også vil den utryggheten som har vært knytta til idretten tidligere på grunn av stereotypier om idretten som en homofob kjønna ekskluderende arena, gradvis blir mindre og mindre (Inf1 NIF).

Informanten fra NIF er opptatt av å ikke svartmale situasjonen og bruker formuleringen “stereotypier om idretten som en homofob kjønna ekskluderende arena”. Han peker også på at det går i retning av mer aksept for personer med skeiv seksuell orientering i idretten. Dette viser seg også i en gjennomgang av studier fra flere land om homonegativitet i idretten (Rollè et al., 2022). Studien viser forøvrig også at en uttrykt liberal holdning til skeiv seksuell orientering ikke alltid gjør at en holder seg unna homonegative omgangsformer og forsøk på spøk, og heller ikke at en står opp for skeive og markerer motstand mot hets av skeive.

5.4.4 Skeives situasjon i et større mangfoldsfelt

Fra å være det man langt på vei kan beskrive som et tiltak med én ressursperson på saken i NIF, ble feltet skeives deltagelse i idrett fra 2021 lagt til som en problemstilling under prosjektet *Krafttak for mangfold og inkludering*. Med Krafttak for mangfold og inkludering, er diskriminering og hets av skeive også lagt inn i et helhetlig mangfoldsarbeid der seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er én del – sammen med rasisme og økonomi som barriere.

Hva dette prosjekter ender i, hvilke tiltak eller problemområder de peker ut, og hva som igangsettes vet vi ikke enda. Flere informanter trekker fram at det er vanskelig å samle alle former for inkluderingsarbeid i samme logikk – selv om det er noen felles punkter. I arbeid med inkludering av etniske minoriteter framheves rekruttering ofte som utfordringen. Hvordan skal man «få tak i dem»? Når det gjelder skeive er situasjonen annerledes. En idrettsklubblleder forklarer:

Inkludering om LHBT handler ikke om ‘vi skulle gjerne hatt noen homofile, fordi vi er jo åpne og inkluderende, vi, men her er det ingen, så hvordan skal vi få tak i dem?’. De har dem allerede! I en klubb med 50 barn er det

garantert én som hvert fall er usikker. Det å skjønne at de er der allerede, hvorfor vet du ikke om dem? Er du sikker på at du ikke har noen? Kanskje dere skal uttale dere på en annen måte sånn at folk tør å si det om de er der? (Inf 9, klubb).

Dette at skeive i mange sammenhenger er en skjult minoritet legger noen føringer på inkluderingsarbeidet som skiller seg fra annet inkluderingsarbeid: «det må inn som fast punkt på alt av trener, dommer, lederutdanning i idretten, ikke som del av en større anti-diskriminering greie, det er noe annet», sier idrettsklubblederen (Inf 9, klubb).

Denne anbefalingen om å gjøre arbeid for å bedre skeives situasjon til et eget punkt vil vi komme tilbake til i den neste delen som er basert på intervjuer med skeive. Det finnes flere synspunkter og nyanser i denne diskusjonen.

5.5 Oppsummering

Hvordan kan idretten arbeide for å øke sitt kjønns- og seksualitetsmangfold, og hvilket tiltak bør iverksettes for å realisere et slikt mål? Våre 15 intervjuer med ledere og nøkkelpersoner på ulike nivåer i idretten gir ikke et entydig svar på dette spørsmålet. Inntrykket fra intervjuene er at kompetanse, interesse for, og opplevd ansvar for å gjøre idretten mer inkluderende for skeive, varierer mellom personer og det varierer etter hvilke roller og posisjoner informantene har i idrettsbevegelsen.

Overordnet beskrives idretten som en tydelig kjønnsdelt arena. De fleste idrettslederne vi har intervjuet erkjenner at idretten er preget av, og bidrar til å opprettholde kjønnsstereotyper som kan være begrensende både for skeive og andre – og at dette kan gjøre at skeive trekker seg unna idretten eller er med, men føler seg usikre på om de kan være åpne i idretten. Negative ytringer mot skeive bidrar også til at skeive ikke opplever idretten som en trygg arena. Idrettslederne beskriver at de er oppmerksomme på det stresset som følger med å føle på dette. Samtidig mener flere av informantene, basert på kjennskap de har til konkrete saker, at det ofte er lettere enn en tror å være åpen skeiv i breddeidretten. De er opptatt av at situasjonen for skeive, som kan være vanskelig, likevel ikke bør svartmales. Deres oppfatning er at mange skeive har det bra i idretten og at en ikke bør skremme vekk skeive med å beskrive idretten som homofiendtlig.

Det har vært gjort endel sentralt i NIF for å bedre skeives situasjon i idretten. Noen verktøy finnes. I varslingskanalen *MittVarsel* kan alle i idretten melde inn negative hendelser, også om hets og trakassering av skeive. Informasjonsmateriell finnes tilgjengelig til bruk i klubber, kretser og særforbund. Også når det gjelder transpersoner har NIF vært progressive med sin oppfordring om at transpersoner bør få delta i den kjønnsklassen de identifiserer seg med. Dette standpunktet bryter med bildet som ofte tegnes av idretten som svært konservativ. Det er uklart hvor mye av tiltak og informasjon som har nådd ut lokalt. Som i diskusjoner av andre mangfoldsspørsmål, trekker idrettslederne fram idrettens organisering – med stor

gjennomtrekk av frivillige – og stort arbeidspress for en liten gruppe frivillige som har tatt på seg ansvars-
krevende verv – som en utfordring for inkluderingsarbeid.

Et inntrykk av hvor godt tiltakene har nådd ut vil vi få i de påfølgende kapitlene, som er basert på interv-
juer med skeive om deres erfaringer med idrett.

6. Bakteppet

Før vi beskriver og analyserer skeives erfaringer med idretten, skal vi skrive om betydningen av erfaringer *utenfor* idretten. Dette omfatter innsikt i hvordan bakgrunn, familieforhold, skolemiljø og sosiale relasjoner former skeives liv. Å forstå hvilke utfordringer og muligheter ulike mennesker har, hvilke valg de tar og med hvilke konsekvenser, er komplekst. Dette gjelder i idretten og på andre områder i livet, og det gjelder for skeive, så vel som alle andre. Med andre ord kan vi ikke forstå skeives fortellinger som kommer fram i denne studien bare ut fra erfaringer fra idretten alene, men også i lys av erfaringer fra andre arenaer og relasjoner – familie, jevnaldrende, skole og andre fritidsaktiviteter. For å gripe denne kompleksiteten, starter vi dette kapitlet med å skrive om hvordan informantene beskriver oppvekstene sine, og hvordan de selv knytter egen oppvekst til idrettsdeltakelsen, både i barndommen og senere i livet. Vi minner om at alle navn vi bruker er fiktive.

6.1 Skeives oppvekster

Blant informantene i vårt datamateriale er det mange som har vokst opp i trygge hjem, og hatt et godt forhold til foreldre, søsken og andre familiemedlemmer. Mange har trivdes på skolen, hatt venner og hatt en aktiv og sosial fritid. Andre har hatt det vanskelig hjemme, enten i forbindelse med at de er skeive eller av andre grunner. En del har også opplevd skolehverdagen som vanskelig. Mange av disse har følt seg annerledes på en eller annen måte, og noen har opplevd mobbing, uten at dette nødvendigvis har vært forbundet med seksuell orientering eller kjønnsidentitet. Noe tilsvarende er også gjennomgående i Eggebø et al. (2019, s. 71), der det står at «[...] opplevelsen av å være annerledes ser ut til å være et viktig element i det å vokse opp med en gryende bevissthet rundt det å ha en normoverskridende kjønnsidentitet eller seksuell orientering».

Å være skeiv er altså ofte bare en del av det å føle seg annerledes. Dette finner vi flere eksempler på i våre intervjuer med skeive. En av dem, Sara, forteller om en trygg familie, der de fleste har kjent til at hun er bifil. Hun har vært skoleflink og hatt gode venner. Samtidig forteller hun at hun ble mobba for «alt mulig», både utseende, kropp og oppførsel. Hun forteller at andre skjønnte at hun var skeiv før hun skjønnte det selv, og det mener hun førte til mye usikkerhet rundt vennerelasjoner. Også Tomas følte seg annerledes i oppveksten, uten å forstå helt hvorfor. På spørsmål om det å være homofil har preget oppveksten hans, svarer han:

Det vil jeg jo si. For jeg skjønnte jo ganske fort, selv om jeg egentlig ikke skjønnte at det var det som skilte meg ut fra de andre - at det var et eller annet med meg. At det er noe som ikke stemmer i forhold til alle de andre her. Selv om jeg ikke var klar over at det var det som var tilfellet, så har jeg alltid tenkt at det er noe galt med meg. Jeg var litt bekymra for akkurat det, da. Jo eldre jeg ble, jo mer bevisst jeg ble på det, jo verre ble det.

Han forteller videre at han vokste opp på et lite sted, med skilte foreldre. Faren var sporadisk del av oppveksten hans, men var i en periode fotballtreneren hans. Selv om farens intensjoner trolig var gode, gjorde trenerrollen en allerede vanskelig situasjon, verre. Tomas opplevde at faren ble del av en destruktiv kultur, med negativ og homofiendtlig garderobeprat:

Ja, altså nå er jo hele den dynamikken med faren min ganske komplisert. Men han har jo prøvd opp gjennom å ta del i livet mitt, på en måte. Og det var jo et eksempel på det han prøvde på, at han skulle være treneren min. Men der følte jeg liksom at kanskje ... Tja. Han har nok litt samme type væremåte som veldig mange andre hadde, i hvert fall den gangen, da. Man skulle være litt tøff og kul og litt sånn ... Sikkert for å prøve å få innpass hos de andre som han ikke kjente så godt, de andre barna og foreldrene. Så skulle han slenge seg på den, og det var jo det motsatte av det jeg trengte.

Dette sitatet illustrerer hvor komplekst det kan være å forstå skeives erfaringer i idretten. Sitatet rommer flere ulike problematikker som vi skal skrive om i løpet av denne rapporten. Følelsen av annerledeshet, usikkerhet og utrygghet, familierelasjoner er et stadig tilbakevendende tema. Det samme er det som Tomas betegner som en type «væremåte» og en tøffhet, som mange idrettsmiljø var preget av. Tomas gir også uttrykk av at han ikke fikk den støtten han trengte. Alt dette er forhold som ofte er vevd tett sammen, som har betydning for skeives situasjon i idretten, og som kommer vi tilbake til i løpet av rapporten.

En tredje informant, Kim, som er 18 år og ikke-binær, forteller om en ganske normal oppvekst, men at hen har hatt en del psykiske problemer og det hen beskriver som «trøbbel med familien». Dette har ifølge hen ikke vært knyttet til kjønn og seksualitet; familien har hele tiden akseptert hens kjønnsidentitet. Kim forteller videre at hen har følt seg annerledes i oppveksten, men at hen også har funnet fellesskap med andre gjennom det. «Vi var jo en veldig lukka gruppe med de litt annerledes barna, på en måte. Det var de kule som ville henge på fotballbanen, og så var det oss som heller ville leke i skogen», sier hen. Også Tuva, som er ikke-binær har hatt et trygt vennemiljø rundt seg. Hen forteller at blant hens venner på ungdomsskolen var det bare én som ikke var skeiv, og at «det opplevdes som veldig trygt, og vi tenkte det var helt normalt».

Mange av informantene har altså følt seg annerledes enn andre i oppveksten, og flere synes det kan være vanskelig å si om det skyldes seksuell orientering eller kjønnsidentitet, eller andre forhold. For eksempel forteller Jørgen, som nå er 26 år, at han følte seg annerledes fordi han hadde mest jentevenner, og at det er «vanskelig å si hva det er som er meg som person, eller hva som kommer av at man er homofil». Kim forteller at det å være skeiv kanskje har bidratt til følelsen av annerledeshet, men at det stort sett ikke var særlig viktig før ungdomsskolen: «Da begynte jeg å være åpen med meg selv og andre om at jeg faktisk var skeiv, og ikke bare litt annerledes», sier hen videre: «men også fordi alle andre begynte å bli veldig klar over at det å være skeiv var annerledes». Det er mange grunner til å føle seg annerledes, og som barn er det ikke alltid så lett å vite hva denne følelsen kommer av. Flere forteller liknende historier.

Men mange skeive vi har intervjuet har slett ikke følt seg annerledes i oppveksten. For eksempel sier Eva at hun i oppveksten ikke har tenkt så mye over at hun har vært lesbisk. Hun har følt seg normal «som alle

burde egentlig», sier hun. Heller ikke Thea har følt seg annerledes som lesbisk. «Jeg har vært helt normal sammen med alle de andre jentene», sier hun. Hun forteller videre at dette kanskje kommer av at hun heller ikke har vært redd for å skille seg ut i utgangspunktet, samtidig som foreldrene gjennom hele oppveksten har sagt at både guttekjæresten og jentekjæresten er velkomne inn i familien. Tuva forteller at hun ikke var så sosial i oppveksten. Hun var mest opptatt av å lese bøker, men har drevet med både individuelle idretter og lagidretter, og å være skeiv har aldri vært noe hinder. Hun har vært åpen når det har passa, og noen har spurt, uten at det har opplevdes negativt

Eva, Thea, Anna og Tuva er alle rundt 20 år. Både i intervjuene og i svarene i spørreskjemaet, ser vi en tendens til at det er enklere å være ung skeiv nå enn for noen tiår siden. Dette bekreftes også av annen forskning. For eksempel skriver Eggebø et al. (2019, s. 4) i rapporten *Skeive livsløp* at:

I løpet av de siste tiårene har vi i Norge vært vitne til en sterkt økende aksept – som manifesterer seg både i lovgivning og holdninger – for at mange av oss ikke kan eller vil leve i tråd med hetero- og cisnormene. Nasjonale undersøkelser viser at få kvinner og stadig færre menn i Norge har negative holdninger til lhbt-personer.

I vårt materiale kommer dette til syne i form av et visst mønster, der de yngre informantene har opplevd mer støtte og aksept fra omgivelsene, i og utenfor idretten, enn de eldre informantene. Det ser også ut til at de fleste har opplevd mer motgang fra omgivelsene på småsteder enn i storbyen, men dette er ikke helt gjennomgående i materialet.

6.2 Risiko for sårbarhet

Som vist i avsnittene over, beskriver mange av informantene trygge og gode oppvekster. For noen har ikke seksuell orientering eller kjønnsidentitet hatt så stor innvirkning på oppveksten eller idrettsdeltakelsen. Men flere av informantene har hatt det vanskelig, både hjemme, på skolen og på fritida. Vi kan ikke basert på våre data si at skeive har vanskeligere oppvekster enn andre, men det er tidligere vist at skeive ungdommer rapporterer om betydelig mer mobbing enn heterofile sippersoner (Roland og Auestad 2009). Det er også vist at skeive utsettes for et betydelig større omfang av hatefulle ytringer enn befolkningen for øvrig (Fladmoe & Nadim, 2019). Uansett bakgrunn, har støtte og trygghet i oppveksten betydning for hvordan en opplever ulike situasjoner senere i livet (Svendsen et al., 2018). Dette finner vi også igjen i vårt materiale. Denne typen utsatthet ser ut til å forsterke negative opplevelser som er knyttet til å være skeiv. Mange forteller om utrygghet i nye situasjoner eller relasjoner. I intervjuene finner vi mange eksempler på at det er noen forhold som gir risiko for ulike former for sårbarhet senere i livet. Eksempler på slike forhold er en generell følelse av å være annerledes; mobbing, å ha få eller ingen venner; egen sykdom/diagnoser; vanskelig forhold til egen kropp; urs, psykiatri eller annen sykdom i familien; vanskelige familierelasjoner, for eksempel mangel på aksept for å være skeiv; konservativ/religiøs familie eller nærmiljø.

Alex, som er en 17 år gammel transmann, beskriver oppveksten som «helt grei», boende hos to foreldre og ei eldre søster, men han har hatt det vanskelig på skolen. Han ble mobba, og har bare hatt noen få venner gjennom skolegangen. Som barn spilte han fotball, men hadde ikke venner der, og hadde ikke kontakt med de andre på laget utenom treningstid. Han begynte på en individuell idrett og fikk et par venner der, men som han ikke har særlig kontakt med. At han har vært skeiv, preget oppveksten, og han har mange negative opplevelser: «Spesielt på ungdomskolen ble jeg alltid litt sånn sett stygt på i garderoben. Fikk aldri snakke med rektoren vår, så jeg gikk fremdeles i jentegarderoben, selv om det var helt feil for meg og egentlig alle andre.» Alex forteller at to av jentene i klassen var veldig irritert over at han var i samme garderobe som dem, selv om ingen av de dusjet etter gymtimen uansett. Det gjorde derimot guttene, og han syntes det var vanskelig som homofil transmann med kvinnelig kropp, å være i guttegarderoben. «Jeg hadde ikke lyst til å være i garderoben med en hel haug med gutter som, you know, var nakne», sier han.

At Alex ble mobba, hadde ifølge han selv ikke direkte sammenheng med at han var skeiv. «Det var nok bare fordi jeg var litt annerledes. Selv om jeg ikke visste det på den tiden, så vet jeg det nå. Men jeg har Tourettes, og jeg er autistisk, så de la kanskje merke til at jeg var litt rar i forhold til hva de mente, da... De plukket på det, og da mente de at det var nok til å si stygge ting og utelukke meg», forteller han. Han opplevde imidlertid i liten grad at noen voksne grep inn, og forsøkte selv å yte motstand mot mobberne.

Dårlige erfaringer fra skolen, spesielt gymtimene og garderobesituasjonen, er det mange som har tatt med seg videre i livet. Men også forhold hjemme setter spor. Kim, som er ikke-binær, har hatt et vanskelig forhold til egen kropp i oppveksten, og har blant annet slitt med spiseforstyrrelser. Mora hadde mye fokus på mat, og var opptatt av hva Kim skulle spise. I utgangspunktet knytter hen ikke disse problemene til det å være skeiv, men det ble forsterket da hen skjønte at hen var ikke-binær. Videre i intervjuet forteller Kim at hen opplevde manglende støtte fra foreldre, og at mye da ble vanskelig, fordi hen dermed sto alene med ansvaret for sin annerledeshet:

Jeg følte veldig på den at foreldrene mine liksom aksepterte meg, men ikke noe mer enn det. De hadde ikke noe kapasitet eller noe vilje til å faktisk prøve å støtte meg. Det var bare aksept. Jeg syntes egentlig, og syntes da også, at det egentlig var for dårlig. Og jeg følte veldig på det igjen når jeg kom ut som ikke-binær. At de var villig til å akseptere meg for den jeg var, men syntes det egentlig var best om jeg skjulte det. Fordi det kunne jo hende at noen andre hadde problemer med det, og de ville ikke at jeg skulle bli skada eller bli utsatt for skjellsord og mobbing og sanne ting. Og jeg tenker jo veldig på det at det er veldig urettferdig at de skal legge det på meg. At det blir min oppgave å gjemme det bort istedenfor at de skal hjelpe meg med å kunne komme forbi det.

Kim har altså savnet støtte fra foreldrene, og følt at hen selv har måttet ta ansvar for å stå opp for seg selv og håndtere omgivelsenes reaksjoner på sin allerede vanskelige livssituasjon. Som vi skal komme tilbake til mange ganger i løpet av denne rapporten er støtte, både fra de man har nære relasjoner til og andre, viktig for å føle seg trygg. Det handler om å ha noen «gode allierte», som en av informantene uttrykker det.

Det er flere av informantene som forteller om en oppvekst preget av mobbing. Amir forteller at han fikk homofiendtlige ord slengt etter seg før han selv skjønte han var homofil. Han opplevde også at gutter

kastet baller på han, som han ikke kunne beskytte seg mot, fordi han ikke var så god i fotball. Garderoben forbandt han bare med ubehag. Han forteller at ingen voksne grep inn i situasjonene hvor han ble mobbet, selv om de så det, og han klarte ikke å gjøre noe motstand selv: «Nei, for alle oppførte seg som om det var normalt. Jeg er jo ung, jeg vet jo ikke hvordan dette er. Jeg følger jo det de voksne gjør, og hvis de voksne signaliserer at dette ikke er noe å bekymre seg for, så tenker jeg vel at det ikke er noen vits i å ta det opp, eller hva?»

Også Tomas forteller om mobbing i oppveksten. Han knyttet i utgangspunktet ikke problemene i oppveksten til at han var homofil – mobbingen startet lenge før han skjønnte at han var det. Men i ettertid, ser han at det kan ha hatt en sammenheng likevel: «Det er jo en helt kompleks suppe, på en måte. Men jo mer jeg ser tilbake på det, så skjønner jeg jo liksom at ting henger sammen», sier han. Videre forteller han at han ble mobbet for «alt som liksom var negativt», og ble veldig bevisst på at han var annerledes og skilte seg ut: «Og det var jo mange ting som ble brukt som skjellsord og sånt, så jeg var veldig redd for at de tingene skulle knyttes sammen til meg. Og så ... Ja. Det tok liksom litt gleden bort ifra det jeg egentlig var veldig glad i å holde på med.»

Oppveksten til Tomas var, som nevnt tidligere, i tillegg preget av et vanskelig forhold til faren, som han også en periode hadde som fotballtrener. I trenerrollen la faren seg på en linje der han forsøkte å være «kul og tøff». En del av det var å omtale homofili i negative ordelag, noe som jo var det stikk motsatt av hva Tomas trengte fra faren. Tomas hadde på dette tidspunktet ikke fortalt faren at han var homofil, og farens oppførsel gjorde det enda vanskeligere å komme ut. At enkeltpersoners oppførsel og utsagn, eller enkelt-hendelser gjør oppveksten vanskelig for mange, har vi mange eksempler på i datamaterialet. De som allerede er i en sårbar situasjon, er særlig utsatte, og for dem oppleves flere arenaer som utrygge. Martin forteller om en ungdomstid preget av utrygge miljøer, både på skolen og i idretten. Han hadde det i tillegg vanskelig hjemme. Han forteller at da han skjønnte at han var skeiv, hadde han ikke hadde kapasitet til å ta det inn over seg:

«Når disse tankene først begynte å komme så tenkte jeg bare, det kan jeg ikke forholde meg til nå, på en måte. Det må jeg bare ta senere. I den perioden var det også litt mye styr hjemme, det var en syk mor og, ja, for så vidt en syk far også. Jeg hadde veldig mye ansvar, mye press overalt, så jeg kunne bare ikke deale med det akkurat da.

Videre i intervjuet forteller Martin, som nå er i slutten av 20-åra, at det var umulig for han å komme ut som homofil så lenge han gikk på videregående. Han gikk på en toppidrettslinje, og miljøet der beskriver han som svært homofiendtlig. Spesielt garderobesituasjonen, men også skolemiljøet generelt, opplevde han som utrygt. Det var ikke noe alternativ for han å bytte til en annen studieretning, fordi det innebar at han måtte ta et år ekstra på videregående. Som vi skal komme tilbake til i kapittel 7, var også idrettsklubben et utrygt sted for Martin. Men siden han gikk på toppidrettslinja, kunne han ikke slutte. Situasjonen var med andre ord låst, og eneste mulighet for Martin så lenge han gikk på videregående, forteller han, var å skyve tanken på at han var homofil bort. Han forteller at han i ettertid ser at han på et tidspunkt mer

eller mindre ubevisst må ha bestemt seg for å utsette erkjennelsen av å være skeiv. Da han flyttet til en annen by etter videregående sluttet han med idrett, og kom ut.

Leo hadde det også vanskelig hjemme. Faren beskriver han som en med «klassiske verdier på hvordan mannfolk er, og ønsket helst at sønnene hans skulle være sånn». Leo mener at den vanskelige barndommen, har gjort han mer sensitiv overfor omgivelsene:

Jeg er på en måte en sensitiv person i den meningen at jeg får med meg ganske mye sånne små nyanser og ting, og jeg liker den biten i meg. Men noen ganger... For eksempel i en skoleklasse i tenårene, kan andre merke at du er litt sensitiv, så kan det også bli en grunn til at noen tolker det som at det har med seksualitet å gjøre, eller med den type forventninger å gjøre. Og den type sensitivitet generelt for menn kan være veldig krevende å jobbe seg gjennom.

Han forteller at han ikke ble direkte mobbet i oppveksten, men at hans sensitivitet gjør ham sårbar og mer mottakelig for negative kommentarer på en subtil måte. På spørsmål om Leo tror denne sensitiviteten har kommet fordi han er biseksuell, eller fordi han har hatt en vanskelig oppvekst, svarer han:

Jeg tror at jeg måtte være oppmerksom eller sensitiv på grunn av hvordan jeg vokste opp. At jeg hadde en forelder som var uberegnelig, som kunne gjøre ting som ikke var ok. Og jeg merker samme trekk i resten av familien min, at alle vi er mer sensitive enn de fleste. Vi får med oss veldig små detaljer på grunn av at vi måtte lære oss å lese en person for å på en måte beskytte oss selv. Fysisk vold, psykologisk vold, gjør ganske stor skade, og du vil ikke bli utsatt for det, så da lærer du deg å lukte eller høre hvis en person er full, og du lærer deg å bruke sansene veldig, veldig nøye fra tidlig alder. Jeg vet ikke om de to tingene har noe med hverandre å gjøre.

Han sier altså at også søsknene og andre familiemedlemmer har med seg denne sensitiviteten, og at det fortsatt preger han som voksen. Videre forteller han at han har klart seg i livet, fordi han har valgt å gjøre denne sårbarheten til en ressurs, ved at han aktivt har forsøkt å forstå og analysere seg selv og sine reaksjoner på ulike situasjoner og relasjoner. Dette vitner om at noen også, til tross for et krevende utgangspunkt, evner å mobilisere krefter til å leve et godt liv. Det samme ser vi hos Kristoffer, som er vokst opp i en konservativ kristen familie, som ikke aksepterte at han var skeiv. I tillegg ble han mobbet gjennom hele oppveksten, fordi han var overvektig. Likevel kom han ut som homofil, både for familie, venner og på skolen allerede i en alder av 14 år. Han forteller at han flyttet hjemmefra etter ungdomsskolen, og har siden da levd som åpen skeiv i alle sammenhenger, og er aktiv i idrett.

Leos refleksjoner rundt egen sensitivitet illustrerer kompleksiteten rundt ulike bakgrunnsfaktors betydning for mange skeives opplevelser av utrygghet og usikkerhet, som er gjennomgående i vår empiri. Ytringer som kan oppleves nedsettende kommer i mange former, noen er subtile eller ikke «vondt ment». Skeive i sårbare situasjoner kan oppleve ord eller handlinger som støtende, krenkende, stigmatiserende eller vanskelig på andre måter, selv om intensjonen bak handlingene kan være uskyldige og nøytrale eller til og med vennlige.

Men ikke alle med vanskelige bakgrunner opplever idrettsdeltakelsen som vanskelig. For eksempel forteller Sara tvert imot at idrettsdeltakelsen var en flukt fra en venneløs hverdag med mye mobbing. Om de

andre hun møtte på trening sier hun at «de var ganske sånn aksepterende uansett hva jeg hadde med, eller hva jeg kom med.» Idretten kan med andre ord også være et fristed hvis man har det vanskelig på andre områder i hverdagen. At idretten er et verdifullt fristed for mange skeive, skriver vi mer om i kapittel 7.

Eksemplene fra intervjuene som vi har vist over, illustrerer at skeives erfaringer ofte må forstås i lys av komplekse forhold, som det kan være vanskelig å skille fra hverandre. Vanskelige hjemmeforhold, problemer med skolen eller på idrettsarenaen kan påvirke ulike livsfaser. Som noen av eksemplene viser, kan negative erfaringer fra familie og skole prege hvordan ulike situasjoner i idretten forstås og håndteres. Samlet sett gir intervjuene med skeive et nyansert bilde av hvordan ulike bakgrunnsforhold virker inn på barn og unges liv.

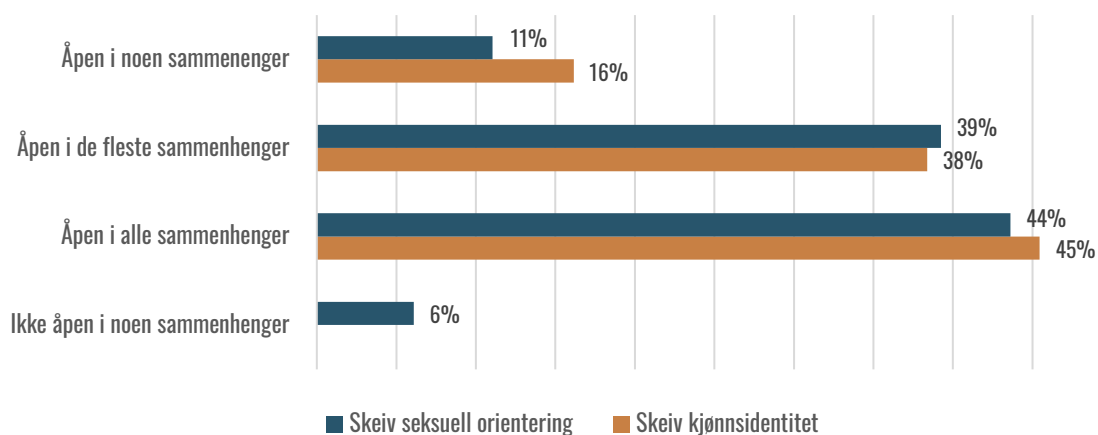
Vår studie tyder på mye av det samme som tidligere oppvekstforskning har vist - vanskelige oppvekster eller vonde opplevelser kan sette varige spor og gi en sårbarhet i ulike situasjoner senere i livet (Svendsen et al., 2018, s. 14). Men, som blant annet Leo og Kristoffer er eksempler på, har mennesker også evnen til å mobilisere en motstandskraft – eller *resiliens* – som gjør at de kan forsere hindringer, og gå videre i livet. Hva som gir denne resiliensen, vil være individuelt, men som Hall og Lamonts (2013) begrep *sosial resiliens* viser til, vil det å være del av et trygt fellesskap ofte være utslagsgivende. Sagt på en annen måte, å være del av et fellesskap, kan gi en felles motstandsdyktighet som også kan hjelpe den enkelte til å håndtere utfordringer, vanskelige situasjoner eller livsfaser (for nærmere beskrivelse, se kapittel 3.1).

6.3 Å være åpen

Et kjernebegrep i denne studien om skeives erfaringer i idretten, er åpenhet (jf. problemstilling 1 og 2, kapittel 1). Hva forteller vårt datamateriale om å hvordan det er å komme ut som skeiv? Og hva innebærer det egentlig å være åpen? Her skriver vi om erfaringer med åpenhet generelt og i andre sammenhenger enn i idretten. I kapittel 7.3 beskriver vi skeives erfaringer med åpenhet i idretten.

Å komme ut og være åpen om egen seksuelle orientering og kjønnsidentitet kan ofte være en kompleks prosess, preget av både personlige, sosiale og kulturelle faktorer. I studien *Skeives livsløp* (Eggebo et al., 2019) understrekes det at å komme ut som skeiv ofte er en gradvis prosess som varierer fra person til person, avhengig av hvilken bakgrunn man har, i hvilke miljøer man er del av og hvilke relasjoner man har. Livsløpsstudien beskriver både positive og negative opplevelser rundt åpenhet: På den ene siden opplever mange at det å komme ut og være åpen, har gitt økt livskvalitet, større personlig frihet og styrkede relasjoner. Samtidig er det mange som har opplevd diskriminering, trakassering eller manglende forståelse fra familie, venner og omgangskrets, eller fra samfunnet ellers. Dette er ting som også kommer til syne i vårt materiale, og i intervjumaterialet er det mange ulike fortellinger om å komme ut som skeiv.

I spørreundersøkelsen stiller vi spørsmålet *Er du åpent skeiv?* Som Figur 1 under viser, svarer en større andel med skeiv kjønnsidentitet enn andelen med skeiv seksuell orientering at de er åpne i noen og alle sammenhenger. Som beskrevet i kapittel 2.3.3, husk at disse tallene ikke er representative for *alle* skeive i Norge.

Figur 1 *Er du åpent skeiv?* (N, seksuell orientering = 344. N, kjønnsidentitet = 130) Kilde: Spørreundersøkelsen

Intervjuene med skeive reflekterer resultatet fra spørreundersøkelsen. De aller fleste av informantene, men ikke alle, har valgt å være åpne om at de er skeive. Ikke alle er åpne i alle sammenhenger. Mange har aller først åpnet seg for en nær venn eller et søsken, før de senere har gått bredere ut med det til venner og familie. De fleste av informantene har forstått og erkjent at de er skeive forholdsvis tidlig; allerede i puberteten. For noen få er dette en erkjennelse som har inntrådt senere i voksenlivet. For mange av informantene har dette vært en gradvis prosess. Mange har brukt lang tid på å forstå, erkjenne og akseptere for seg selv at de er skeive, før de har vært åpne om det til andre. For noen har prosessen vært uproblematisk, for andre har det vært svært vanskelig, og noen av disse har det fortsatt vanskelig. Vi har også eksempler i materialet på personer som ikke er åpne i det hele tatt, eller bare helt unntaksvis.

Mange har i hovedsak positive erfaringer med å komme ut som skeiv. Om det å være skeiv har preget oppveksten kan også ses i sammenheng med om man har vært åpen. Lene, som ikke kom ut som lesbisk før etter at hun hadde sluttet med idrett, forteller at hennes seksuelle orientering ikke hadde betydning for oppveksten hennes, bortsett fra at det hendte hun latet som hun var opptatt av gutter. Hun spør seg om det kanskje hadde vært mer hemmende om hun hadde vært åpen. Andre forteller at nettopp det at de ikke har vært åpne, har vært begrensende i oppveksten. Som vi skal komme tilbake til, skyldes det ofte en frykt for å bli «avslørt», eller å få uønsket oppmerksomhet. Leo, som er bifil, forteller om en jevnaldrende gutt på ungdomsskolen som fikk mange negative kommentarer fordi han var åpen homofil. Å være vitne til dette, gjorde at Leo ikke følte det trygt å prate om sin egen seksuelle orientering med noen. Han forteller videre at redselen for å bli avslørt, gjorde at han ikke deltok noe særlig i organisert idrett i oppveksten. Det er først i voksen alder at han har begynt med idrett. Gaute gir først uttrykk for at det ikke har påvirket oppveksten hans noe særlig at han er homofil. Men han åpner likevel for at det kan ha hatt indirekte

betydning: «Jeg vet jo ikke så mye om hvordan det har påvirket meg ubevisst, og at personligheten min har forma seg basert på det. Om jeg kanskje har vært mer restriktiv med å fortelle om private ting, eller sånn type ting. Men det er jo ingen konkrete valg jeg har tatt om ikke å delta på ting på grunn av det», sier han. Om hvilken betydning det har for han i dag, sier han at det har svært liten betydning: «Sånn i dagliglivet generelt, egentlig ikke noen betydning i det hele tatt. Som voksen, lever Gaute fortsatt som skjult homofil, og han forteller at han er usikker på om, eller når, han vil komme ut. Som vi også har beskrevet i avsnittene over, kan erkjennelsen av å være skeiv komme i ulike aldre. Ingvild kom ut som transkvinne i voksen alder, og forteller at det derfor ikke har preget oppveksten hennes, fordi det ikke var noe hun selv var bevisst. Det har heller ikke hindret henne i å delta i fotball, hvor hun fortsatt er aktiv.

Selv om flere av dem har vært stresset på forhånd for hvordan familie og venner ville reagere på denne informasjonen, har mange opplevd støtte når de først har tatt steget. Flere forteller også at familie og venner hadde forstått at de var skeive allerede før de ble det fortalt, og at det derfor ikke kom som en overraskelse på dem. Samtidig er det flere skeive i intervjumaterialet som har opplevd det å komme ut første gang som en ubehagelig hendelse. Flere forteller om mangel på forståelse og aksept fra deres nærmeste. Noen forteller at det ikke var mulig for dem å åpne seg før de flyttet fra hjemstedet til en større by med det de opplevde som et mer tolerant miljø, f.eks. et studentmiljø. Tidligere i dette kapitlet (6.2), hvor ble vi kjent med Martin, som fortalte at han gjennom oppveksten måtte skyve bort tankene om at han kanskje var skeiv, fordi familiesituasjonen var så krevende. En annen informant, som fortsatt er mindreårig og hjemmeboende, forteller om en svært vanskelig hjemmesituasjon, der han flere ganger har forsøkt å ta opp med foreldrene sine at han er transmann, men at han aldri har opplevd å bli møtt med forståelse, snarere med ignoranse og taushet, noe som har forsterket en opplevelse av ensomhet. Intervjumaterialet favner med andre ord svært bredt i erfaringer, fra de helt åpne skeive til de helt lukkede, og fra de helt uproblematisk erfaringene med å komme ut og møte forståelse og støtte, til de svært konfliktfylte og såre opplevelsene, som har bidratt til psykisk uhelse og en vanskelig livssituasjon.

Selv de informantene som stort sett er åpne, er ikke nødvendigvis eksplisitt åpne i alle sammenhenger. Flere peker på at det er mange situasjoner og kontekster der deres seksuelle orientering eller kjønnsidentitet ikke er relevant, og at det ikke kjennes naturlig å ta det opp. Noen forteller også at selv om de er åpne i de fleste sammenhenger, finnes det helt spesifikke situasjoner der de vurderer det som tryggere å dekke over at de er skeive. Fredrik, som er åpen i alle sammenhenger, presiserer at det finnes unntak. Som han sier, «da oss si at jeg skal dra på ferie til Russland, så kommer ikke jeg til å gi noe uttrykk for at jeg er skeiv». Tilsvarende forteller Thea at hun har tatt av seg regnbuearmbåndet når hun har vært på reise i Polen, og at hun og kjæresten ga seg ut for å være søstre da de skulle bestille hotell i Tyskland. Flere av informantene tar forholdsregler i situasjoner der det kjennes utrygt å flagge at de er skeive gjennom klær og symboler. Det er for eksempel, som Kim forteller, tilfelle i det offentlige rom på kveldstid:

Jeg vet jo at spesielt hvis jeg tar f.eks. kollektivt, spesielt tog, alene, seint på kvelden, så vil jeg jo på en måte legge mer skjul på at jeg er skeiv. Hvis jeg ser at det er andre folk her, kanskje spesielt ungdommer, men det kommer

litt an på ... Det er jo ofte i sånne situasjoner hvis man er alene, eller man vet at det er et tidspunkt eller et sted hvor det kan komme folk som har lyst på bråk, så må man ta den vurderinga om 'orker jeg det i dag?' Hvis jeg vet at jeg må ta toget alene klokka tolv om kvelden, så kan det hende jeg velger å ha på meg noe annet, fordi jeg ikke vil trekke oppmerksomhet når jeg skal tilbake igjen.

Det å måtte planlegge for hele dagen, med tanke på hva man skal og i hvilken grad klær eller andre symboler da kan komme til å virke provoserende, inngår selvsagt i det vi flere steder omtaler som det usynlige arbeidet mange skeive utfører, og som samtidig medfører et eget minoritetsstress. Dette er noe også Eggebø et al. (2019, s.76) beskriver og knytter til samme fenomen: «Å hele tiden måtte gjøre kalkulasjoner om hvor ubehagelig eller farlig en situasjon kan bli, kan bidra til at man går rundt i en kontinuerlig tilstand av mobilisering, og dette utgjør minoritetsstress.» Flere av informantene og respondentene i vår studie med skeiv kjønnsidentitet forteller nettopp at de får mye uønsket oppmerksomhet for ytre, synlige kjennetegn. Slike kjennetegn er vanskelige å holde skjult, og det er ofte heller ikke ønskelig. At mange skjuler at de er skeive i idrettssammenheng, og hva det fører til, kommer vi tilbake til i kapittel 7.

I likhet med rapporten *Skeives livsløp* (Eggebø et al., 2019), viser også vår studie at erfaringene med åpenhet varierer mellom ulike skeive grupper og mellom ulike aldersgrupper. Særlig kan transpersoner oppleve at åpenhet blir vanskelig fordi folk ikke forstår eller anerkjenner deres kjønnsidentitet. Prosessen med å komme ut er dermed ofte mer komplisert for transpersoner, som i tillegg til seksuell orientering, også må håndtere spørsmål om kjønnskorrigerende. Videre finner også vi, som Eggebø et al. (2019), at eldre skeive personer ofte har andre utfordringer enn yngre. Dette forklares blant annet med at samfunnsnormene rundt kjønn og seksualitet har endret seg over tid. Betydningen av alder og samfunnsendringer kommer vi tilbake til i kapittel 8.6.

Selv om ulike grupper av skeive har forskjellige erfaringer med åpenhet, er det mye som er felles på tvers av ulike grupper. Uavhengig av om man har skeiv seksuell orientering eller skeiv kjønnsidentitet, påvirker ofte åpenheten relasjoner til familie og venner. I intervjuene vi har gjort med skeive, gir for eksempel de fleste uttrykk for at de har vært usikre og nervøse før de åpnet seg for venner, familie, skolekamerater, treningskamerater, trener og andre. Mange har positive opplevelser av å bli akseptert og støttet, men det er også noen som forteller om det motsatte. Dette samsvarer med Eggebø et al. (2019), som i sin studie av skeives livsløp viser at det er vanlig å oppleve frykt eller usikkerhet i prosessen fram mot å komme ut. Dette gjelder spesielt i miljøer der man er usikker på hvordan de man åpner seg for vil reagere. I følge Eggebø et al. (2019) gjelder dette særlig i kontekster preget av heteronormativitet og kjønnskonformitet. Hvordan dette utspiller seg i idretten, skal vi straks komme nærmere inn på i kapittel 8.1.

6.4 Oppsummering

Tidligere forskning viser at støtte og trygghet i oppveksten ofte kan ha betydning for hvordan man opplever og håndterer ulike situasjoner og relasjoner senere i livet. Å forstå skeives opplevelser krever derfor en

helhetlig tilnærming som inkluderer erfaringer utenfor idretten. Dette innebærer innsikt i hvordan bakgrunn, familieforhold, skolemiljø og sosiale relasjoner former skeives liv.

Mange skeive i vårt materiale har vokst opp i trygge hjem med gode forhold til familie og venner. Andre har hatt utfordrende oppvekster preget av vanskeligheter hjemme eller på skolen. Følelsen av annerledes-het er gjennomgående, og mobbing er en erfaring flere deler, selv om det ikke nødvendigvis er knyttet til deres seksuelle orientering eller kjønnsidentitet. For eksempel, Sara opplevde mobbing på grunn av ut-seende og oppførsel, mens Tomas følte seg annerledes uten å forstå hvorfor, noe som skapte usikkerhet og bekymring. Andre, som Kim og Tuva, har også følt seg annerledes, men har funnet sosiale fellesskap på skolen og i fritida Disse fellesskapene har bidratt til en tryggere oppvekst, ifølge dem selv. Flere fortel-ler at idrettsdeltakelsen har vært et viktig fristed, i en ellers vanskelig hverdag. Dette samsvarer med tidli-gere forskning, som viser at trygge oppvekstforhold øker sannsynligheten for trivsel, trygghet og aktiv samfunnsdeltakelse senere i livet. Samtidig øker risikoen for utrygghet og utenforskap dersom man har hatt negative opplevelser på ulike arenaer og i relasjoner i oppveksten. Men vi har også eksempler på at mange med vanskelige bakgrunner evner å forsere vanskelige hindringer.

Å komme ut som skeiv er som regel en gradvis prosess. Mange av informantene har opplevd støtte fra fa-milie og venner, mens andre har møtt mangel på forståelse og aksept. Informantene i studien har svært forskjellige erfaringer med åpenhet. Mens noen har opplevd støtte og aksept, har andre måttet skjule sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet av frykt for negative reaksjoner.

Studien viser også at yngre skeive generelt opplever mer støtte enn eldre, noe som reflekterer samfunnets økende aksept over tid. Denne forståelsen er viktig for å skape tryggere og mer inkluderende miljøer både i idretten og samfunnet generelt, og for å støtte skeive i å leve autentiske liv uten frykt for diskriminering eller trakassering.

7. Å høre til i idretten

I forrige kapittel beskrev vi betydningen av oppvekst og erfaringer på arenaer *utenfor* idretten, som et bakteppe for skeives deltakelse i organisert idrett. Vi skrev også om hvordan det å være åpen er sentralt for mange skeives livsutfoldelse. Som tittelen viser til, handler dette kapitlet om tilhørighet *i* idretten. Vi skriver om hvilken verdi idrettsdeltakelsen kan ha for skeive – som kilde til glede, mestring og sosiale fellesskap. Vi skriver også om betydningen av støtte og toleranse fra idrettsmiljøene og andre i idretten. Åpenhet er et kjernetema for hele studien, og i løpet av dette kapitlet skildrer vi ulike erfaringer med å være åpen skeiv i idretten. Her skriver vi også om hvorfor mange skeive ikke er åpne i idretten. Vi viser at åpenhet og deltakelse ikke kan forstås uavhengig av hverandre. Videre i kapitlet skriver vi om betydningen av skeive forbilder, og ambivalensen knyttet til dette. Til slutt i kapitlet analyserer vi skeives erfaringer med tilhørighet i idretten gjennom begrepene minoritetsstress, stigma og usynlig arbeid. Men aller først gir vi et oversiktsbilde over skeives idrettsdeltakelse.

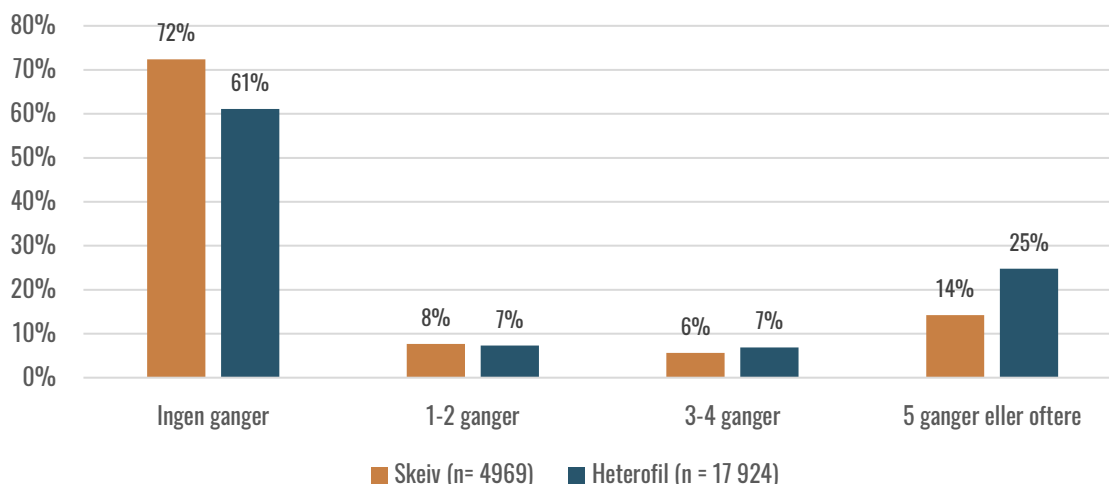
Ifølge SSB³⁶ deltok 76 prosent av befolkningen mellom 9 og 15 år i organisert idrett i 2021. Det er de yngste som er mest aktive ifølge statistikken, og blant 9-12-åringer var nesten 80 prosent med i organisert idrett. Også tall fra Ungdata-undersøkelsen³⁷, som omfatter 13-19-åringer fra hele landet, viser at deltakelse i organisert idrett er svært utbredt. Over 90 prosent av barn og unge har deltatt i organisert idrett i løpet av oppveksten, og over 70 prosent har deltatt etter at de begynte på ungdomsskolen (Bakken og Strandbu 2023). Ungdata inneholder også spørsmål om seksuell orientering, men disse er hittil ikke undersøkt i sammenheng med deltakelse i organisert idrett. Men vi har fått tilgang til dataene fra Ungdata³⁸, for å se nærmere på dette. Vi finner at deltakelsen blant ungdommer med skeiv seksuell orientering er lavere enn for heterofile i samme alder.

³⁶ <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/statistikk/norsk-kulturbarometer/artikler/3%20av%204%20barn%20deltar%20i%20organisert%20idrett%20p%C3%A5%20fritiden>

³⁷ Ungdata er lokale barne- og ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Undersøkelsen er utført av Velferdsforskningsinstituttet NOVA OsloMet – storbyuniversitetet (<https://www.ungdata.no/hva-er-ungdata/>) og tilgjengeliggjort via Sikt (<https://sikt.no/>)

³⁸ Dataene er gjort tilgjengelig via Sikt, <https://sikt.no/>

Dette er illustrert i Figur 2. Figuren viser også at andelen som er mest aktive i organisert idrett, er en god del høyere blant heterofile (25 prosent) sammenliknet med skeive (14 prosent).

Figur 2 Deltakelse i organisert idrettsaktivitet per uke. Ungdata-tall fra 2021. (N, skeiv (lesbisk, homofil, bifil) = 4969. N, heterofil = 17 924).

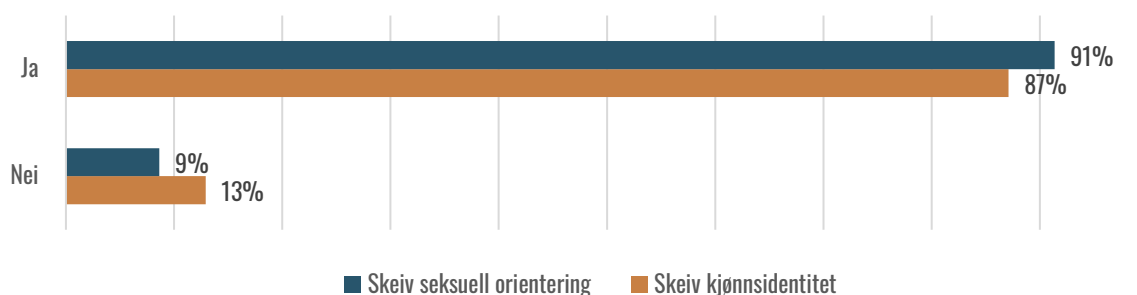
Tallene fra Ungdata viser med andre ord at skeive på ungdomsskole- og videregående skole-nivå i mindre grad enn heterofile deltar i organisert idrettsaktivitet. Funnene fra Ungdata er avgrenset til aldersgruppen 13-19 år. Som vi så av SSB-tallene over, er idrettsaktiviteten i befolkningen generelt høy fram til videregående skole. Etter det er frafallet stort. Det betyr også at selv om mange, både skeive og andre, er aktive i organisert idrett hele livet, vil de fleste ha sine erfaringer med organisert idrett nettopp i de aldersgruppene Ungdataundersøkelsene retter seg mot. Basert på Ungdata-tallene, kan vi altså si at skeive i denne aldersgruppen er underrepresentert i idretten. Det finnes ikke tilsvarende representative data om skeives idrettsaktivitet for eldre aldersgrupper, men Anderssen et al. (2021) sin studie tyder på at deltakelse i organiserte idrettsaktiviteter er lavere blant homofile enn blant heterofile menn. Deltakelsen er jevnere blant kvinnene. Undersøkelsen tyder dessuten på at idrett er en arena hvor mange skeive skjuler sin seksuelle orientering og/eller kjønnsidentitet.

Vi har kan altså ikke si noe sikkert om i hvilken grad skeive er underrepresentert i idretten. Men datamaterialet som vår rapport bygger på, gir oss grunnlag for å få innsikt i skeives erfaringer med idretten. Våre data vitner om at idrettsaktiviteten blant de som omfattes av vår studie er variert og mangfoldig. Det er stor variasjon i hvor gamle de var da de begynte med idrett, hvilke idretter de deltar eller har deltatt i, og hvor aktive de er eller har vært. Som beskrevet i metodekapitlet (2.3.3), er fleste som har svart fortsatt aktive, mange har vært aktive tidligere, og noen har aldri vært aktive i organisert idrett. Den generelle trenden med tidlig start og tiltakende frafall utover i ungdomsårene, ser også ut til å gjelde de som er inkludert i vårt materiale. Blant de som svarte på spørreskjemaet, var snittalderen for å starte med idrett 10,5 år. Medianalderen, det vil si tallet som ligger midt i fordelingen når alderen er sortert fra lavest til høyest, er 8 år. De som startet tidligst, har oppgitt at de startet i 3-4-årsalderen.

Videre i dette kapitlet dykker vi ned i både positive og negative erfaringer med idrettsdeltakelsen, basert på spørreundersøkelsen og intervjuene med skeive.

7.1 Glede, mestring og sosiale fellesskap

Fra idrettsforskningen vet vi at idrett kan bidra til glede i hverdagen – det gir gode opplevelser sammen med andre, og for mange er idrettsdeltakelse en viktig kilde til livskvalitet (Ommundsen, 2008). Dette kommer også tydelig fram i vår studie. I spørreundersøkelsen er et av spørsmålene: *Har du opplevd at positive opplevelser i idretten har styrket din generelle livskvalitet?* Ni av ti har svart *ja* på dette spørsmålet, både blant respondenter med skeiv seksuell orientering og respondenter med skeiv kjønnsidentitet (jf. Figur 3). Dette tyder på at idrett er en viktig kilde til livskvalitet også for mange skeive. Vi minner om at disse tallene gjelder de som har besvart spørreundersøkelsen, og ikke nødvendigvis er representativ for den idrettsaktive skeive befolkningen ellers.

Figur 3 *Har du opplevd at positive opplevelser i idretten har styrket din generelle livskvalitet?* Prosent, fordelt på respondenter med skeiv seksuelle orientering og skeiv kjønnsidentitet (N, skeiv seksuell orientering = 220. N, skeiv kjønnsidentitet = 62). Kilde: Spørreundersøkelsen

De aller fleste av de som har svart på spørreundersøkelsen vår, har altså stor glede av å delta i idretten. Hva motiverer til idrettsdeltakelse? Og hvilken verdi har det å drive med idrett?

I intervjuene forteller mange at de startet tidlig, noen alt før de hadde begynt på skolen, og gjerne med ulike idrettsaktiviteter parallelt. Idrettsinteressen til foreldre, søsken eller andre familiemedlemmer oppgis av mange som en viktig inspirasjon. En informant forteller at han spilte fotball hele barneskolen, samtidig som han testet ut flere andre sommer- og vinteridretter. Han drev både med langrenn og orientering. Mange forteller at de var innom flere ulike typer aktiviteter, og at de etter hvert spisset seg inn mot én enkelt idrett. Mange informanter forteller at de vokste opp i aktive familier, og at de tidlig ble tatt med på tur, trening og konkurranser. Tuva, som nå er rundt 20 år, forteller om dette:

Jeg begynte med idrett fordi foreldrene mine alltid har drevet med idrett. Faren min ble jo norgesmester, han òg, da han var på min alder. Og begge foreldrene mine er ganske aktive personer. Elsker å dra på fjellet, gå turer, dra på båttur. Halve familien min er jo fiskere nesten, så det er mye aktivitet i familien. Og da var det jo ganske

naturlig at jeg fulgte med, da. Var med på fjellet overalt, var med på idrettsarrangementer. Så jeg har alltid vært omringet av det. Det er veldig trygt der, egentlig.

Tuva knytter idrettsaktiviteten sin til tette familierelasjoner og en trygg oppvekst. Det er flere som knytter idrettsdeltakelsen til familiemedlemmers aktivitet. På spørsmål om det var én person eller en gruppe med personer spesielt som vekket interessen for idrett, svarer Sara:

Jeg vil si at det var kanskje onklene og tantene mine mest, kanskje. Fordi de dreiv aktivt på når jeg var liten. Selv om både besteforeldre og foreldre har drevet med idrett. Onkelen min var god da jeg var liten. Og tantene mine spilte håndball. Det var friidrett og håndball det gikk i, da. Så jeg tipper det påvirka. Det må ha kommet derfra.

Hun forteller videre at hun aldri opplevde dette som et press; det var lek og moro, gjerne lagt til sommerferier, og hun avslutter: «Så de har jo påvirka meg. Det kan godt hende at de gjorde det med vilje. Men jeg tenkte ikke noe på det da. Jeg syntes bare det var moro.»

Også Kim, forteller at hen drev med svømming fordi det var gøy, og at familiemedlemmer hadde en viktig rolle:

Det har vært... sikkert en blanding av at foreldre og besteforeldre som har vært veldig engasjert i det, og det at jeg har likt å bade og svømme og være i vann veldig lenge. Og så holdt jeg jo på med det helt fram til det ble veldig konkurranseorientert. Og jeg har aldri hatt noe stort konkurranseinstinkt, egentlig. [...] Jeg bare likte å svømme.

Kim har altså ikke vært så glad i konkurranse, men andre har mer positivt syn på det. For eksempel er Fredrik takknemlig for at foreldrene hans pushet ham litt til å stille i konkurranser, selv om han syntes det var litt skummelt: «Jeg er veldig glad for at de valgte å pushe meg, for det gir god erfaring å beherske kompetitive situasjoner». Gaute sier det samme: «Jeg trives nok med å konkurrere. Være fysisk aktiv».

Noen får nesten ikke nok av idrett, og flere informanter forteller om idrettsaktiviteten som altoppslukende i perioder. Blant dem er Lene: «For meg så ble det veldig fint og morsomt og bra. Og jeg husker at jeg lik-som sov med håndballen min, og var helt sånn ... ja, veldig opptatt av dette.» For noen er også ønsket om å bli god i sin idrett en viktig motivasjonsfaktor, og flere forteller at de motiveres av det å oppleve mestring. Sofie har alltid vært interessert i idrett, og merket tidlig at hun hadde talent:

Jeg tipper det som motiverte meg mest, var vel at jeg så at jeg var god. Nesten uansett hva jeg prøvde, så gikk det bra. Det gikk liksom framover. Og det tror jeg må være den største motivasjonen, for det er veldig moro når jeg ser at det går fint. Når jeg legger ned litt innsats, så får jeg resultat.

Kim forteller at kampsportens fokus på personlig mestring, like gjerne som sportslig framgang og suksess, slo positivt ut for ham:

Jeg har aldri gått noen kamp eller sånne ting. Men det var en del av det som jeg likte veldig godt, det at selv om jeg var ... 14, ja, kanskje 15 år, så var det ikke noe fokus på at jeg skulle bli kjempegod og at jeg skulle slåss. Det var bare fokus på at jeg skulle gjøre det beste jeg kunne, og jeg skulle ha det gøy.

I tillegg til å gi personlig mestringsfølelse, ga tiden på kampsportmatta altså glede; det var lov å være med bare for å ha det gøy.

For mange av de vi har intervjuet har idretten vært en viktig del av livet, og blant dem er det mange som trekker fram verdien av aktiviteten i seg selv. Denne gleden handler altså ikke om det sosiale eller på det å konkurrere og vinne, men om det å være aktiv, og om systematisk trening eller øving. Fredrik, for eksempel, som bruker mye tid på trening, sier at «treningshverdagen er jo mye av gleden i det her da, og for min del så er det snakk om to økter om dagen. Vi snakker 15 til 20 timer i uka». Det samme gir Gaute uttrykk for: «Jeg føler på en måte at det har blitt en del av den jeg er, da. Men det er selvfølgelig det at det er gøy, at jeg trives med det, som helt klart er det aller viktigste, da», sier han. Som i befolkningen ellers, er det også mange skeive som driver med ulike former for egenorganisert aktivitet, enten i tillegg til eller i stedet for organisert aktivitet. Det kommer fram både i intervjuene vi har gjort med skeive og i spørreundersøkelsen. Flere trekker fram at idrettsaktiviteten deres, enten den er egenorganisert eller organisert, er bra for egen fysiske og mentale helse, og dermed et viktig bidrag til trivsel og velvære. Dette trekker også Sofie fram, som har vært idrettsaktiv hele livet, og nå er aktiv i bedriftsidrett. Hun forteller at hun motiveres av gleden over å være i bevegelse og holde seg i form, selv om det sosiale også er veldig viktig. Transkvinnen Ingvild sier det samme, og trekker særlig fram den helse- og humørgevinsten trening gir:

Har spilt fotball siden jeg var seks år gammel. Og det holder jeg fortsatt på med. [...] Jeg har jo ikke opplevd at jeg har slitt med å delta på ting. Jeg er jo fremdeles aktiv i fotballen her, både som spiller og trener og forskjellig. Så er det jo bare sånn at jeg syns det er kjekt. Og så er det en fin måte å holde kroppen litt i gang. Med kontorjobb og sånn, så er det fort at du sitter mye i ro i løpet av dagen, kanskje. Og så er det jo greit å kunne bevege seg litt òg, sånn sett. Så ... Nei, så da ... Jeg syns det selv er veldig kjekt, så det er jo derfor jeg gjør det.

I tillegg til at opplevelse av mestring og verdien av aktiviteten i seg selv er viktige grunner til å være aktiv i idretten, er det å være del av gode sosiale fellesskap en fellesnevner for å trives. Mange ser på idretten som en fin sosial arena. For eksempel sier Sofie dette:

Miljøet har mye å bety. Det var veldig moro å drive med håndball og lagidrett. Friidretten òg. Der jeg kommer fra er det et veldig stort miljø for friidrett. Selv når du driver med [min idrettsgrein], som er en veldig liten grein, så var det mange som var med. Vi hadde felles treninger, og det var veldig moro.

Da vi spurte om det betyr mye for henne å drive med idrett, om det er viktig i livet hennes, svarer hun: «Ja, det er det. Det har alltid vært veldig viktig. Det var en stor sorg da jeg måtte slutte med det på grunn av knærne mine. Det var jo veldig moro, da. Treffe andre folk som driver med det samme.» Gaute, som er rundt 30 år, forteller at idretten har vært hans viktigste sosiale arena, og en plass der han har trivdes svært godt. Han har hatt lite sosial kontakt med andre ellers på fritida.

Venner er også en viktig motivasjonsfaktor. Flere av informantene forteller at de begynte med idrett fordi en eller flere venner hadde begynt, eller at de motiveres av det sosiale i kombinasjon med en glede over å være fysisk aktiv. Tomas forteller at han syntes det var gøy å være med på noe som var populært i vennegjengen, og fotballinteressen har fulgt ham hele livet: «Jeg spilte fotball fra da jeg var fem eller seks år. Det

ble en interesse ganske tidlig. Jeg er fortsatt kjempeglad i fotball.» Tomas forteller at han alltid har vært en aktiv person, og synes det har vært gøy å bruke kroppen. Han så på idrettsdeltakelsen som verdifull, samtidig som den var preget av usikkerhet, blant annet fordi han hadde det vanskelig på skolen. Her tenker han tilbake til da han begynte med fotball:

Selv om mye av min erfaring er at det var skummelt og ekkelt, så var det jo også det samholdet, at man kunne møtes utafor skolen [...]. Den arenaen, å finne en ny plass der man liksom stilte litt likt. Uavhengig av om man var flink i matte eller engelsk, eller hva det måtte være. Og jeg var jo aldri den som hadde mest guttevenner gjennom oppveksten. Men gjennom fotballen spesielt så følte jeg jo ... Oi, kanskje jeg har mulighet til å få litt flere guttevenner her.

Til tross for usikkerheten så han idrettsdeltakelsen i barndommen som et fristed og en mulighet til å knytte nye vennskapsbånd. Det er flere av informantene som forteller om vansker på skolen, både faglig og sosialt. For eksempel forteller en av informantene, som er transmann, at han begynte med kampsport blant annet for å kunne forsvare seg mot mobberne. At treningene ikke var kjønnsdelte, var ytterligere et pluss for informanten, som ikke lenger kjente seg helt hjemme på jentelaget i fotball. Hans motivasjon for å drive med idrett har vært og er i hovedsak knyttet til det sosiale. Han forteller: «Jeg har aldri vært sånn veldig interessert i sport generelt, da, men jeg har vært med for å være med folk.»

At idretten oppleves som et fristed går igjen i flere av intervjuene. En annen informant, som er ikke-binær og som har drevet med individuell idrett, forteller at hen opplevde idretten som trygg, i kontrast til skolehverdagen:

Det var jo et veldig fint sted å være, og på en måte alle var like. Så det var ikke sånn at det var så mange forskjeller som kom fram, og det var veldig deilig. Ikke tenke så veldig mye over alle de tingene som gjorde meg så annerledes på skolen. For her var det mange som var annerledes.

Mange forteller om at de har fått nære bånd gjennom idretten. For eksempel forteller Sara, at idretten ble en familie nummer to for henne:

Så de ble på en måte min andre familie. De var med meg gjennom ganske mye. Og vi reiste sammen, vi konkurrerte sammen. Vi flira, vi hadde det gøy. Så de ble på en måte sånn ... Plutselig hadde jeg fem ekstrapappaer, som tok ganske godt vare på meg.

Da hun flyttet til Oslo og begynte å studere, måtte hun forlate «familien». Men, heldigvis, også i den nye klubben trivdes hun godt. Hun forteller at hun møtte den samme stemningen i den nye klubben også, der var det «veldig sånn gode vibber, veldig trivelige folk å være med», forteller hun.

Et tydelig mønster som går igjen blant de fleste av informantene som forteller om positive opplevelser med organisert idrett, er at idretten oppleves som en trygg arena. Og som vi har vist flere eksempler på, kan idretten også oppleves tryggere enn andre sosiale arenaer, og være et fristed hvor man kan være seg selv og ha det gøy sammen med andre. Som vist i dette kapitlet, er slike erfaringer tett knyttet til ulike sosiale fellesskap som idrettsaktivitetene danner ramme for. De positive erfaringene skeive har med gode

sosiale fellesskap samsvarer med Putnams begrep sosial kapital (2000) om *bonding*, som oppstår i fellesskap med tette bånd, preget av gjensidig tillit og trygghet. Det er nettopp slike bånd som mange av informantene forteller om – og som de ser på som en viktig forutsetning for tilhørighet og trivsel i idretten. Også tidligere idrettsforskning har vist at idrettsdeltagelse gir tilgang til verdifulle sosiale fellesskap – eller til «jevnalderfellesskapet» som Strandbu et al. (2016) betegner det som. Denne typen fellesskap har særlig verdi i ungdomsårene.

7.2 Støtte og toleranse

Jeg følte aldri frykt for at folk ikke skulle godta det. Jeg har aldri vært redd for eksempel for det at noen skal lik-
som synes at det var vanskelig at jeg var skeiv.

Dette sitatet stammer fra Fredrik, som stort sett har møtt toleranse som skeiv. Det er en erfaring han deler med mange av de yngre informantene, som har vokst opp etter tusenårsskiftet. Mange av informantene forteller at de tror det har blitt lettere for skeive å delta i idretten enn før, i alle fall for de med skeiv seksuell orientering. En som forteller om en positiv utvikling er Sofie, en lesbisk kvinne i starten av 30-åra. Hun har vært åpen siden hun var 14 år, og vært aktiv i idretten hele tiden. Hun forteller at hun aldri har opplevd at det at hun er skeiv har begrenset hennes aktivitet eller hun takknemlig for, og hun sier: «Det er helt fantastisk. Jeg setter kjempepris på at jeg har bare glidd gjennom mitt idrettsliv uten noen utfordringer med at jeg er skeiv.» På spørsmål om hun dermed opplever idretten som en god plass å være, svarer hun: «For meg har det vært det, ja. For jeg har hatt veldig godt utbytte av det sosiale miljøet i idretten. Det har jo holdt meg gående i mange år. Jeg hadde veldig gode venner der.»

For Sofie fra sitatet over, har altså venner og det gode idrettsmiljøet vært utslagsgivende for hennes trivsel. På spørsmål om hun tror hennes positive opplevelse er resultatet av bevisst arbeid i idrettskretsene og i idrettslagene, og hvorvidt idretten jobber godt med det å inkludere skeive, er svaret:

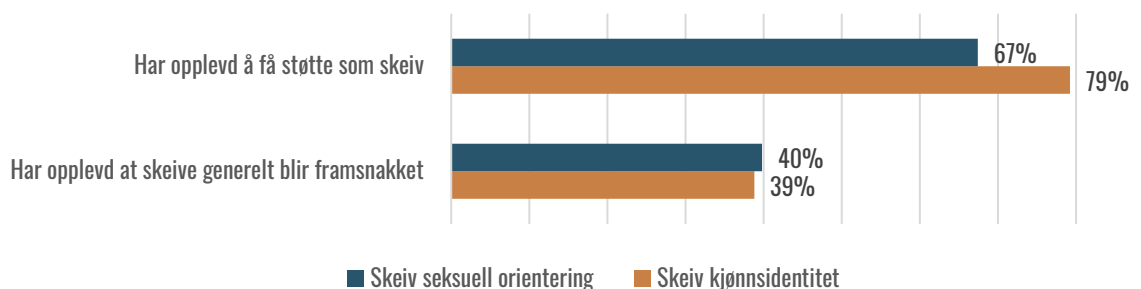
Kanskje nå, det er mer fokus på det. Men ikke da jeg vokste opp, nei. Det var ikke fokus på det i det hele tatt. Det var nesten ingen som visste ... Det var nesten så en ikke visste at det fantes noen skeive engang, hjemme hos meg. Så jeg tror det var fordi en ikke visste så mye om det. Og derfor var det heller ikke et problem. Det var ikke en utfordring.

Men også flere av de yngste informantene opplever å ikke bli møtt med toleranse og aksept fra omgivelsene. Alex, som er 17 år, har savnet grunnleggende støtte fra de nærmeste i livet etter at han åpnet seg om at han er skeiv: «Jeg tror mesteparten av familien vet det, men de respekterer det uansett ikke. Venner har alltid vært mer støttende for meg, enn det foreldrene mine har vært.» Fredrik og Alex representerer altså to ytterpunkter, og de er dessuten skeive på ulike måter. Fredrik definerer seg som bifil, mens Alex er transmann. De ulike erfaringene til de to, rimer også godt både med det som ellers kommer fram i

datamaterialet vårt, og også i annen forskning på skeive: Personer med skeiv seksuell orientering opplever i større grad aksept, enn personer som er skeive basert på kjønnsidentitet (Eggebo et al., 2019).

Som vist i kapittel 6, knyttes opplevelse av trygghet ofte til i hvilken grad man opplever støtte fra omgivelsene – fra familie og venner, og fra utøvere, trenere eller andre i idretten. Støtte kan komme fra nære eller mer perifere relasjoner eller grupper. I det følgende ser vi nærmere på hva som kommer fram i spørreundersøkelsen og intervjuene med skeive når det gjelder støtte fra ulike hold, og hvilken betydning ulike former for støtte kan ha.

I spørreundersøkelsen stilte vi nettopp et spørsmål om respondentene har opplevd støtte som skeive i idretten. Vi spurte også om de har opplevd at skeive blir framsnakket i idretten, som også kan ses som en form for støtte. Av figuren under ser vi at andelen som har opplevd framsnakking er omtrent lik for de to gruppene, rundt 40 %. En litt større andel med skeiv kjønnsidentitet (79 prosent) har opplevd støtte i idretten, enn de med skeiv seksuell orientering (67 prosent). Det kan kanskje henge sammen med det Anderssen et al. (2021) finner, nemlig at de med skeiv kjønnsidentitet søker og får støtte i sine sosiale fellesskap.

Figur 4. Andel skeive som oppgir å ha opplevd støtte som skeiv (N, seksuell orientering, = 175. N, kjønnsidentitet, = 53) og som oppgir å ha opplevd at skeive generelt blir framsnakket i organisert idrett (N, seksuell orientering, = 216. N, kjønnsidentitet, = 67). Kilde: Spørreundersøkelsen

Støtte fra både enkeltpersoner og ulike sosiale fellesskap er svært viktig for at skeive skal føle seg inkludert og akseptert. Datamaterialet vårt har mange eksempler på det. For eksempel forteller Tomas om da han kom offentlig ut som skeiv, og fikk uventet støtte:

Det ble jo spesielt én hendelse som har skilt seg ut i positiv forstand. Det var en jeg hadde spilt fotball med før, som sendte meg en melding to-tre måneder etter at jeg hadde kommet ut. Han ville bare si at han syntes det var veldig tøft at jeg kom ut, og at han hadde prøvd aktivt å gå imot de rundt ham som hadde snakka negativt om det. Og at han syntes det var veldig fint. Så det er akkurat ... Det er egentlig en person jeg aldri har hatt noen tett relasjon til, bortsett fra at jeg har spilt fotball i lag. Den har jeg tatt veldig med meg.

Tomas forteller at han ofte tenker på at akkurat den tilbakemeldingen har betydd mye for han i de ti årene han har vært åpent skeiv. Dette viser hvor viktig støtte, kanskje særlig fra dem man ikke forventer det fra, er for mange skeive. Det er flere av informantene som peker på at støtte fra andre som ikke selv er skeive

kan ha ekstra stor betydning. Som Martin uttrykker det, er det verdifullt å ha noen «gode allierte». Samtidig vil det ofte kreve litt mot å gi denne type støtte. Tomas tror det: «Ja, det er nok mange som beskytter seg sjøl, men ... Ja, de er redd for å bli dratt med, liksom.» Det Tomas sikter til, er at mange, særlig i ungdomstida er opptatt av å ikke skille seg ut på noen måte, og gjør alt for å passe inn i gjengen. Denne typen konformitet er det mange som viser til. Flere av informantene peker på at det typisk er blant gutter tidlig i tenårene dette gjelder. En typisk situasjon er at noen enkeltpersoner kommer med nedsettende ytringer, uten at andre tar til motmæle, selv om de kanskje ikke synes det er grei oppførsel. Flere mener at dette er noe de fleste vokser av seg. Mange av informantene vi har snakket med har dessuten opplevd jevnaldrende som gode allierte. Transmannen Alex forteller for eksempel at der foreldre og familie sviktet, var venner viktige støttespillere:

Venner har alltid vært veldig støttende. Som den gangen da jeg kom ut første gang til mora mi, så la jeg det ut på Snapchat av alle ting, på en story, at hun bare ignorerte meg. Og da var det liksom, alle sammen bare skrev sånn at de støtta meg, og at de skulle begynne å kalle meg Alex og sånt. Så ... Venner har alltid vært mer støttende for meg enn det foreldrene mine har vært.

Selv om Alex på mange måter har hatt og har det tøft, har trolig støtte fra vennene gjort at han nå sier at det går ganske bra med ham.

I flere intervjuer kommer det fram at en enkel måte å vise støtte og gi støtte på er at heterofile cispersoner har på seg regnbuesymboler. «Da vet jeg jo på en måte hvem jeg ikke trenger å bekymre meg for», sier informantene Thea. Dette gjelder på alle arenaer i samfunnet, også på idrettsarenaen.

Fra spørreundersøkelsen har vi ikke mer informasjon om hva denne typen støtte kan innebære, men i intervjuene spurte vi om hva slags støtte informantene har opplevd, og fra hvilke aktører. Kim svarer slik:

Jeg syns jo det er veldig fint, i idretten, de som på en måte tar et veldig klart oppgjør med homofobi og rasisme. Og kanskje spesielt enkeltpersoner i toppidretten som velger å enten komme ut og si at de er skeive, eller som sier, uansett legning eller kjønn, at det er ikke noe greit. Og så er det jo en del kampanjer. Men jeg syns at en plakat ikke gjør like mye som en trener som sier at på min fotballtrening så er det ikke lov å bruke 'homo' som skjellsord, liksom.

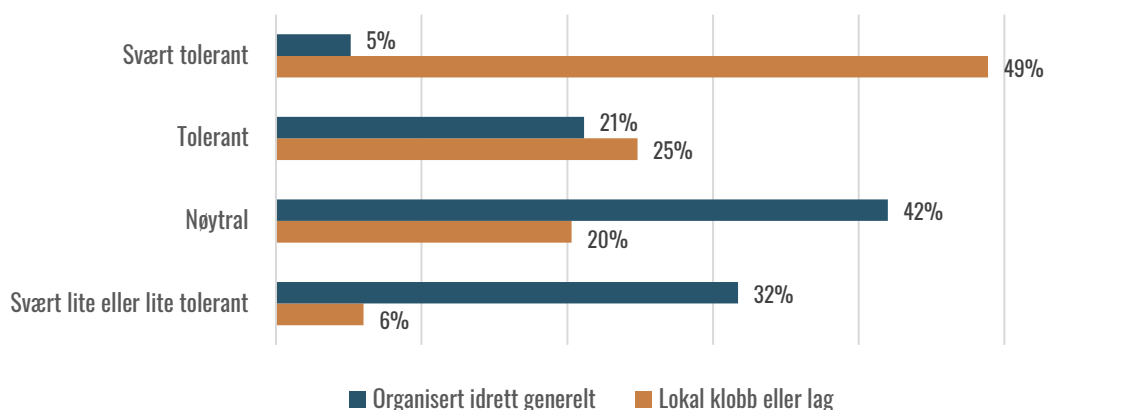
Her peker Kim nettopp på ulike aktører som kan virke støttende. Aller viktigst, ifølge hen, er at treneren slår ned på konkrete situasjoner. Kim peker også på toppidrettsprofilers rolle, enten de er skeive eller ikke. Holdningskampanjer er vel og bra, ifølge hen, men altså ikke like viktig som en trener som tar et tydelig standpunkt mot, og slår ned på, negative handlinger og holdninger. Kim trekker altså fram aktører i nærmiljøet som særlig viktige støttespillere. Andre peker på at både NIF sentralt, særforbund, kretser, klubber og lag er viktige. I intervjuene spurte vi konkret om Norges idrettsforbund oppleves som støttende. Sara, som har jobbet frivillig i sin idretts særforbund, blant annet med skeives rettigheter, svarte slik:

Jeg har ikke så mye kontakt med NIF. Rett og slett fordi vi syns det er ganske vanskelig å ha god prat med dem, fordi de er en ganske stor organisasjon, og vi er et ganske lite særforbund. Så vi opplever at vi ikke blir... prioritert

på noen som helst måte. Så vi vet at de er tilgjengelige, men de er ikke like tilgjengelige for alle sammen. De er litt eksklusive på det.

Av Saras uttalelse skjønner vi altså at selv om Norges idrettsforbund sier de skal, eller ønsker å være en ressurs for særforbund på området inkludering og mangfold, så er de ikke det. Men dette kan altså variere fra forbund til forbund. Kristoffer, som er aktiv innen rugby, forteller om god støtte fra sitt forbund: «Men, ja, nei akkurat når det kommer til rugbyen, så føler jeg ikke det har vært noe motstand og om noe, så har vi altså vi har veldig brei støtte blant annet fra rugbyforbundet. Selv om vi også har måttet ha litt opplæring hos de da.»

For å oppsummere betydningen av støtte så langt: Trygghet er en forutsetning for deltakelse, og ulike former for støtte bidrar til at skeive føler seg trygge i ulike idrettssammenhenger. Hvorvidt man opplever støtte og trygghet, henger også sammen med om man oppfatter idretten som tolerant. I spørreundersøkelsen stilte vi to spørsmål om toleranse. Det ene lød *Hvor stor toleranse for skeive opplever du det er i ditt idrettslag/ din idrettsklubb?* Det andre lød *Hvor stor toleranse for skeive mener du den organiserte idretten har generelt?* Spørsmålene hadde fem svaralternativer: svært lite tolerant, lite tolerant, nøytral, tolerant og svært tolerant³⁹. Figur 5 viser at andelen som opplever sitt eget lokale idrettslag som tolerant, er mye høyere enn hvordan idretten generelt oppleves. Dette kan nok tolkes på mange måter, men at skeive har en tendens til å oppleve eget idrettslag som mer tolerant enn de oppfatter at idretten ellers er, kan tolkes som at idretten faktisk er bedre enn sitt rykte. Men det kan også være utslag av at skeive velger bort klubber de mener er mindre tolerante.

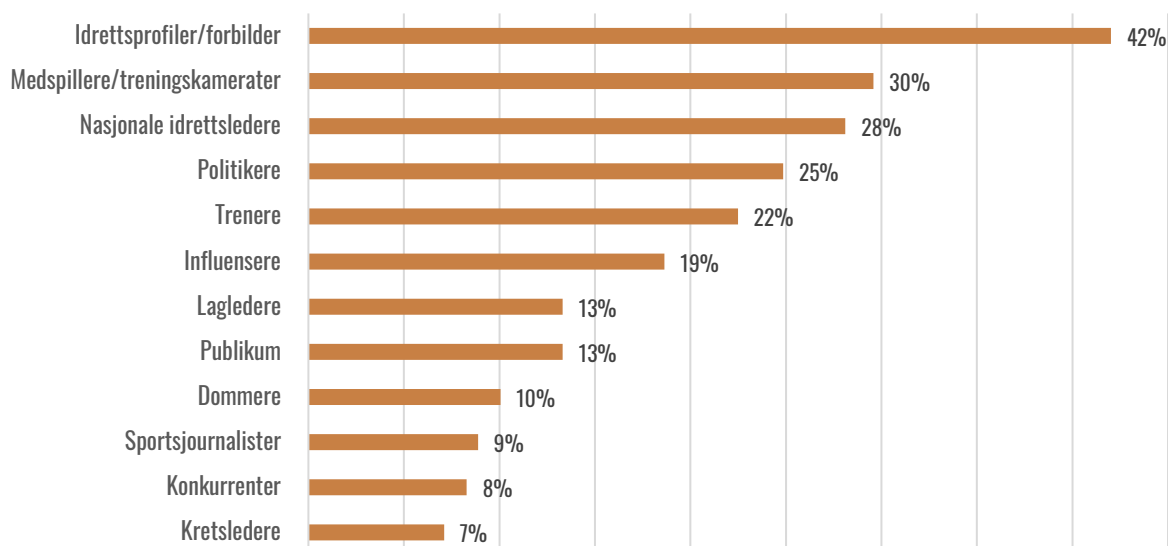

Figur 5 Hvor stor toleranse for skeive opplever du det er i ditt idrettslag/ idrettsklubb og i den organiserte idretten generelt? Tall oppgitt i prosent. N = 453 Kilde: Spørreundersøkelsen

For at flere skal føle seg trygge i idretten, og få støtte når det trengs, er det mange aktører i idretten som kan bidra. I spørreundersøkelsen ba vi respondentene krysse av på en liste med en rekke aktører som de mener bidrar til kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. Som Figur 6 viser, er alternative taller flest har

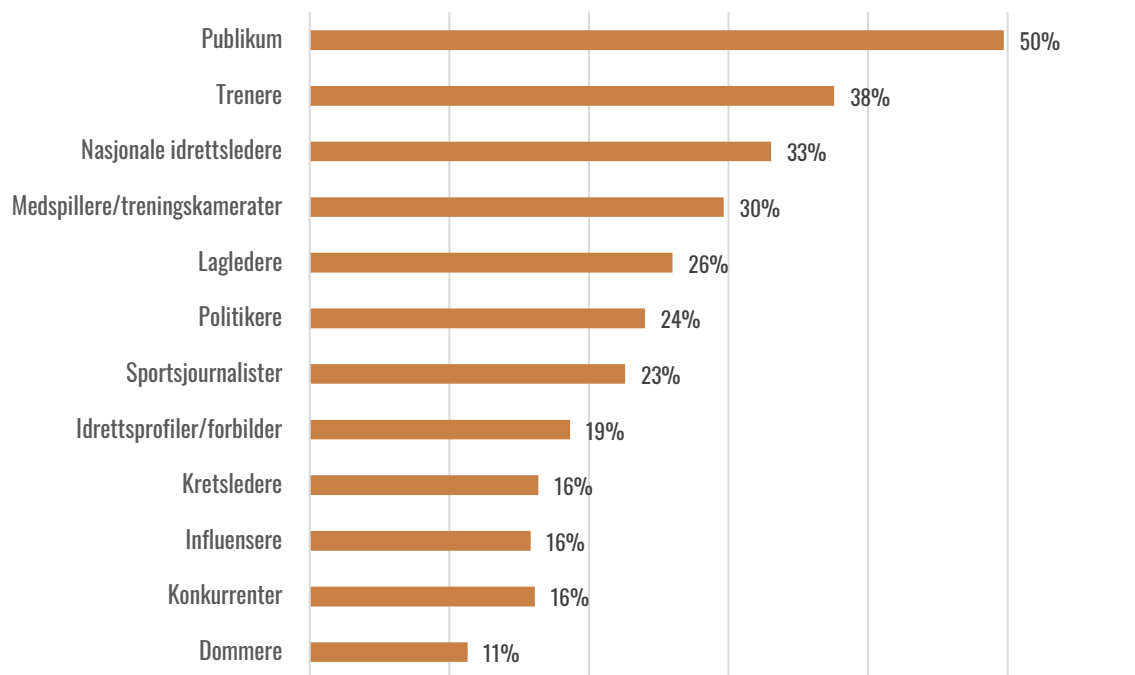
³⁹ I figuren har vi slått sammen svaralternativene *Svært lite tolerant* og *Lite tolerant*. Dette har vi gjort fordi N for *Svært lite tolerant* var svært lav.

krysset av på, *idrettsprofiler/forbilder*. 42 prosent av respondentene har svart det. Som vi skal komme tilbake til under overskriften Skeive forbilder (kapittel 7.4), ses forbilder i idretten som viktige for å bane vei for skeive både generelt og i idretten. Videre viser figuren at *medspillere og treningskamerater* ses som viktige aktører for å fremme mangfold i idretten. Omtrent like mange har krysset av på at *nasjonale idrettsledere* bidrar.

Figur 6 Mener du en eller flere av følgende aktører fremmer kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten? (N = 338). Kilde: Spørreundersøkelsen

I spørreundersøkelsen stilte vi et tilsvarende spørsmål om hvilke aktører som *hindrer* kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. Figur 7 viser at *publikum* den aktørgruppen som flest mener hindrer slikt mangfold. Halvparten av respondentene som svarte på dette spørsmålet krysset av for dette alternativet. 38 prosent har krysset av for at *trenere* bidrar til å hindre kjønns- og seksualitetsmangfoldet, og 33 prosent av respondentene mener at *idrettsledere på nasjonalt nivå* hindrer slikt mangfold. 30 prosent har krysset av for *medspillere/treningskamerater*.

Figur 7 Mener du en eller flere av følgende aktører som hindrer kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten? (N = 354). Kilde: Spørreundersøkelsen

Med unntak av nasjonale idrettsledere, er alle aktørgrupper som flest respondentene mener hindrer mangfold, knyttet til den «nære» idrettsaktiviteten. Både publikum, trenere, medspillere og lagledere er aktører som omgir skeive i det daglige, på banen, i treningsrommet eller i klubben. Som vi skal komme tilbake, betyr det at man kan argumentere for at tiltak som skal bedre mangfoldet i idretten må komme lokalt – nær der de skeive er og driver med organisert idrett.

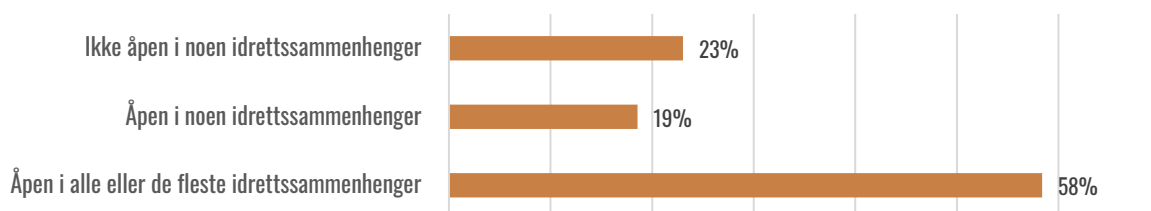
Med andre ord, ser vi disse to figurene sammen, ser vi at mange av aktørgruppene som respondentene mener bidrar til kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten, også ses på som hindre. Det kan altså se ut som at rollene som hører til de ulike aktørene ses som potensielt viktige for å fremme mangfold, men at de også har et potensial for å hindre det samme mangfoldet. Dette kan for eksempel tolkes som at politikere og politiske partier kan være mer eller mindre opptatt av skeives rettigheter og vilkår, og dermed etterlate seg både negative og positive inntrykk. Et annet eksempel, som vi skal komme tilbake til, er at mens noen trenere kan være tydelige og eksplisitt inkluderende og mangfoldsorienterte, er andre trenere mindre bevisst dette, og kan til og med gi eksplisitt uttrykk for negative holdninger mot skeive. Videre, det å være toppleder i idretten gir makt til å fremme mangfold, uavhengig av om de benytter denne makten. Når mange svarer at disse aktørene fremmer kjønns- og seksualitetsmangfoldet i idrett, tenker de nok dermed på enkeltpersoner like mye som idrettsledere på nasjonalt nivå som gruppe.

Hittil i kapitlet har vi lagt mest vekt på å beskrive positive opplevelser i skeives erfaringer med idretten. Vi har vist at idrett er en viktig kilde til livskvalitet, både gjennom aktivitetens egenverdi, gjennom opplevelse av mestring. Ikke minst viser vår studie at tilhørighet i trygge og tolerante idrettsfellesskap er verdifullt for

mange skeive. Men noen av figurene vi har presentert over tyder på at mange skeive har negative erfaringer fra og oppfatninger av idretten, som kan være til hinder for åpenhet og deltakelse. Neste del av kapitlet handler om ulike sider ved åpenhet – og om hva som fremmer og hindrer åpenhet.

7.3 Erfaringer med åpenhet

I kapittel 6 viste vi at de fleste av informantene og respondentene i vårt materiale er helt eller delvis åpne om at de er skeive. Men langt fra alle er åpne i alle sammenhenger eller på alle arenaer, heller ikke i idretten. I spørreundersøkelsen stilte vi spørsmålet *Er du åpen skeiv i organisert idrett?* Figur 8 viser at nesten åtte av ti som har svart på spørreundersøkelsen er helt eller delvis åpne i idrettssammenheng, 58 prosent av disse er åpne i alle eller de fleste idrettssammenhenger, og 19 prosent er åpne i noen sammenhenger. Den resterende fjerdedelen (23 prosent) er ikke åpen i noen idrettssammenhenger. Husk at figuren viser tall for de som har svart på undersøkelsen, og at vi ikke kan si i hvilken grad de er representative for alle idrettsaktive skeive.

Figur 8 Er du åpen skeiv i organisert idrett? (N = 334). Kilde: Spørreundersøkelsen

I et oppfølgingsspørsmål til de som svarte *Åpen i noen idrettssammenhenger* og *Ikke åpen i noen idrettssammenhenger* spurte vi: *Dersom du har gått fra å være skjult til åpent skeiv i idretten, ble det lettere eller vanskeligere å delta?* Litt over halyparten (54 prosent) svarer at det ikke har gjort noen forskjell. Rundt en tredjedel (32 prosent) har svart at det har gjort det vanskeligere, mens 14 prosent har svart at de har fått det enklere.

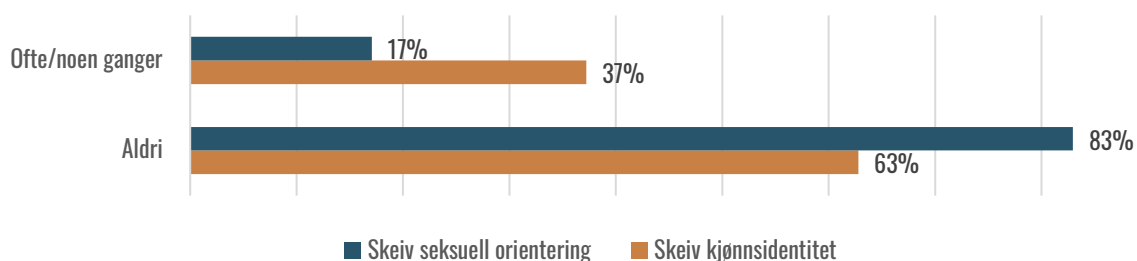

Figur 9 Dersom du har gått fra å være skjult til åpent skeiv i idretten, ble det lettere eller vanskeligere å delta? (N = 182). Kilde: Spørreundersøkelsen

Når vi skiller mellom respondenter med skeiv seksuell orientering og skeiv kjønnsidentitet (ikke vist i figuren), ser det ut til at åpenheten oftere har gjort det vanskeligere å delta i idretten for de med skeiv

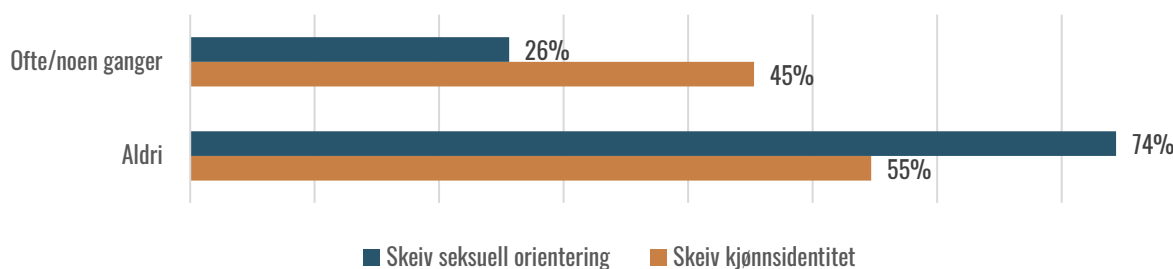
kjønnsidentitet, enn for de med skeiv seksuell orientering. Også her må vi ta forbehold om lavt antall respondenter, men vi kan likevel si at dette mønsteret føyer seg inn i det vi ellers finner i datamaterialet – at de med skeiv kjønnsidentitet er særskilt utsatte. Dette underbygges også av annen forskning (se f.eks. Anderssen et al., 2021; Eggebø et al., 2019). Men en stor andel i begge gruppene, henholdsvis 58 og 37 prosent, har svart at det å komme ut som skeiv i idretten ikke har utgjort noen forskjell.

I spørreundersøkelsen spurte vi *Har du opplevd å bli valgt bort som lagkamerat eller treningspartner fordi du er skeiv?* Figur 10 viser at 17 prosent av respondentene med skeiv seksuell orientering oppgir at de ofte eller noen ganger har opplevd å bli valgt bort som lagkamerat eller treningspartner fordi de er skeive. Mer enn åtte av ti svarer med andre ord at de aldri har opplevd dette. Blant de med skeiv kjønnsidentitet har nesten fire av ti ofte eller noen ganger opplevd å bli valgt bort som lagkamerat eller treningspartner fordi er skeive, men vær oppmerksom på at antallet i svarkategoriene er lavt.

Figur 10 Andel skeive som oppgir at de har blitt valgt bort i organisert idrett. (N, seksuell orientering = 186. N, kjønnsidentitet = 45). Kilde: Spørreundersøkelsen

I spørreundersøkelsen spurte vi også om respondentene har opplevd diskriminering fordi de er skeive. Som figur 11 viser, svarer 26 % av de med skeiv seksuell orientering at de har opplevd slik diskriminering ofte eller noen ganger. Blant de som har svart, kommer de med skeiv kjønnsidentitet dårligst ut.

Figur 11 Andel skeive som oppgir at de har opplevd diskriminering i organisert idrett fordi de er skeive. (N, seksuell orientering = 203. N, kjønnsidentitet = 53). Kilde: Spørreundersøkelsen

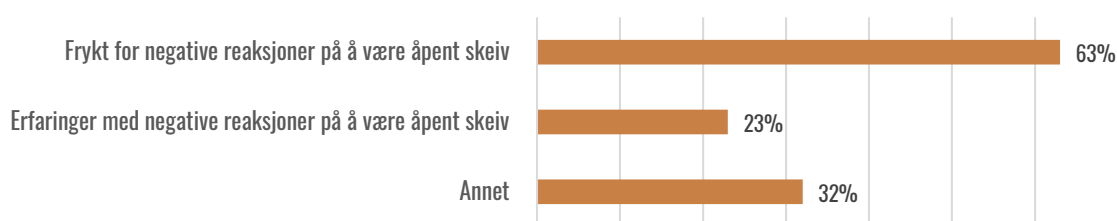
Vi skal være forsiktige med å tillegge tallene i figurene over for mye vekt, siden de bygger på relativt få svar. Likevel tyder de på at respondentene med skeiv kjønnsidentitet har det vanskeligere enn andre skeive. Det samme tyder svarene på spørsmålet *Har du opplevd problemer med å få delta i konkurranser i klasser i tråd med egen kjønnsidentitet?* på. Her svarer et stort flertall av respondentene med skeiv kjønnsidentitet at de

har opplevd dette ofte eller noen ganger. Og, igjen, dette stemmer overens med annen forskning på skeive med skeiv kjønnsidentitet (Eggebo et al. 2019, Andersen 2021).

For å oppsummere funnene som kommer fram i figurene over, kan vi for det første si at selv om det er mange skeive som er åpne om egen seksuelle orientering eller kjønnsidentitet i idretten, er det også mange som ikke er åpne i alle idrettssammenhenger (jf. Figur 8). Bildet som kommer fram om åpenhet i idretten, er ganske likt det som kom fram da vi spurte om åpenhet generelt, altså uavhengig av arena. Da spørsmålet var *Er du åpent skeiv?* (jf. kapittel 6), fant vi at godt over halvparten er åpne i alle eller de fleste sammenhenger, og at rundt en sjettedel av respondentene var åpne bare i noen sammenhenger. En forskjell er at andelen som har krysset av på *Ikke er åpen i noen idrettssammenhenger*, er høyere enn andelen som har krysset av *Ikke åpen i noen sammenhenger*, på spørsmålet om åpenhet generelt. Betyr dette at det er vanskeligere å være åpent skeiv i idretten enn på andre arenaer? Det kan vi ikke si noe sikkert om, men som figur 9, 10 og 11 viser, er det mange som har det vanskelig som åpent skeiv i idretten. Videre i dette kapitlet skal vi gå nærmere inn i hvorfor mange skeive ikke er åpent skeive i idretten, og hvorfor det kan være vanskelig å være åpen.

7.3.1 Begrunnelser for å være skjult skeiv i idretten

I spørreundersøkelsen har vi spurt de som har oppgitt at de ikke er åpne, eller bare delvis åpne i idretten, følgende spørsmål: *Hva er grunnen til at du ikke er åpent skeiv eller bare delvis åpent skeiv i idretten?* Som Figur 10 viser, er det hyppigste svaret *Frykt for negative reaksjoner på å være åpent skeiv*. 63 prosent svarer det. 23 prosent svarer at grunnen er *Erfaringer med negative reaksjoner på å være åpent skeiv*. 32 prosent har krysset av i kategorien *Annet*.

Figur 12 Hva er grunnen til at du ikke er åpent skeiv eller bare delvis åpent skeiv i idretten? (N = 139). Kilde: Spørreundersøkelsen

Også når vi skiller mellom seksuell orientering og kjønnsidentitet (ikke vist i figuren), er *frykt* for negative reaksjoner et hyppigere svar enn *erfaringer* med negative reaksjoner i begge kategoriene.

I det åpne svarfeltet som fulgte dette spørsmålet om grunner til ikke å være åpen i idretten, kunne respondentene utdype og nyansere svarene. Under følger et lite knippe eksempler på slike svar:

Det er sikkert noen på laget som ikke vet at jeg er skeiv, ikke fordi jeg aktivt skjuler min legning, men fordi det ikke har blitt et samtaleemne.

Hva er vitsen med å fortelle om mitt privatliv?

Det er ikke helt nødvendig og gi ut den informasjonen med tanke på at den er ganske personlig.

Legning er fullstendig irrelevant for min deltakelse i idrett. Ønsker ikke å ha unødvendig fokus på egen legning.

Ønsker ikke overdrevne positive/støttende reaksjoner som jeg ikke føler at jeg trenger.

Seksualitet er privat og ikke relevant for mine idrettsprestasjoner.

Seksuell legning er irrelevant for mine prestasjoner

(Kilde: Spørreundersøkelsen.)

Flere tema går igjen i svarene. For det første svarer flere at de ikke visste at de var skeive på det tidspunktet de var med i idrett, og at de sluttet med idrett for dette ble aktuelt. Flere skriver at den viktigste årsaken til at de ikke er åpne i idretten er at det ikke har vært relevant å fortelle om seksuell orientering eller kjønnsidentitet i idrettssammenheng. Enten har ikke tematikken kommet opp, «ingen har spurt» som én skriver, eller så har den skeive følt at dette ikke er informasjon som er nødvendig å dele. Flere kommentarer følger dessuten opp svaralternativene knyttet til usikkerhet og engstelse for konsekvenser ved å være åpne. Én skriver for eksempel: «Var redd for å komme ut fordi jeg synes det er vanskelig». En annen: «Redd for å ikke få konkurrere», mens en tredje skriver: «Det var ingen andre åpne skeive, det gjorde meg usikker og annerledes.» En skriver at hen «har familie», noe som vel må tolkes som at hen skjuler sin skeive seksuelle orientering for flere enn bare sine treningskamerater.

Begrunnelsene som vi har beskrevet over for å ikke være åpne skeiv i idretten, går også igjen i svarene fra et spørsmål i spørreundersøkelsen om hva som hindrer *deltakelse*. I spørreundersøkelsen ba vi respondentene å beskrive med egne ord hva de tror hindrer skeive fra å delta i organisert idrett. 239 respondenter svarte utfyllende på spørsmålet. Blant hindringene som blir hyppig nevnt, finner vi:

- ulike former for frykt og redsel
- generelle samfunnsstrukturer som hindrer skeiv livsutfoldelse
- ulike former for utenforskap
- manglende forebyggende arbeid i idretten selv
- mangel på forbilder
- problematikk knyttet til skeiv kjønnsidentitet generelt og transpersoners situasjon spesielt
- at idretten oppfattes som svært kjønnsdelt.

70 av de 239 som svarte på dette spørsmålet, forteller om ulike former for frykt som skeive kjenner på i møte med organisert idrett; på ulike arenaer og i relasjon til ledere, trenere og konkurrenter, medspillere og treningskamerater. Under har vi samlet noen eksempler på disse svarene:

Redd for avvisning.

Det er fortsatt liten åpenhet rundt det å være skeiv i idrett. Vi har noen forbilder som står frem, men jeg tror ikke det er nok støtte i apparater rundt til å gjøre at det føles trygt for alle å stå frem. Jeg tror det handler om frykt for å miste muligheter på grunn av fordommer f.eks.

Stigmatisering, utenforskap, fordommer.

Redd for å bli mobbet og utestengt.

Redd for hva lagkameratene skal si, spesielt blant herrelag i all idrett. Det er visse forventninger til at vi som homofile, bifile etc. ser på lagkamerater seksuelt i garderoben og at vi fantaserer om de og masse annet som gjør at vi blir redde for hva utfallet kan bli dersom vi står frem.

Frykt for hets, psykisk og fysisk trakassering og vold, spesielt i garderobe-situasjon.

For meg var det frykten for reaksjoner, mer enn de faktiske reaksjonene i seg selv. Jeg følte noe lå og ulmet, men siden jeg aldri testet det ut, kan jeg ikke si med sikkerhet at det ikke bare var i mitt hode. Samtidig var det ikke noen som signaliserte til meg at det var noe man kunne ta opp heller.

Redd for å rakes ned på, litt for mye guttastemning i enkelte idrettsgrener, bli sett på som en ikke fullt så dyktig spiller som heterofile spillere.

(Kilde: Spørreundersøkelsen)

Mange av fritekstsvarene i spørreundersøkelsen, handler altså om usikkerhet eller redsel for å være åpen om sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet i organisert idrett. Blant annet skriver mange at en vedvarende frykt for avvisning, diskriminering og mobbing ligger til grunn for denne usikkerheten. Mange viser til at den organiserte idretten, spesielt herreidrett, ofte er preget av en kultur med nedsettende holdninger og språkbruk mot skeive. Det handler om ubehag knyttet til garderobesituasjoner, og en frykt for negative reaksjoner fra lagkamerater og trenere. Mange av kommentarene uttrykker dessuten bekymring for å bli sett ned på eller miste muligheter, for eksempel sponsorer, på grunn av fordommer. Det er også en frykt for å bli stemplet som «den skeive» på laget, og dermed bli redusert til sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet, heller enn å bli sett som et like sammensatt og fullverdig menneske som andre.

7.3.2 Ambivalens og frykt

Variasjonen i begrunnelser for å ikke være åpent skeiv i idretten, finner vi også igjen i intervjuene med skeive. Flere av informantene forteller at det har vært uaktuelt å komme ut mens man fortsatt er aktiv. Grunnen til det er først og fremst engstelse eller frykt for negative reaksjoner, noe vi kjenner igjen fra de åpne svarene i spørreundersøkelsen som handlet om åpenhet. En annen grunn, som også gikk igjen i spørreundersøkelsen, er at flere av informantene som har valgt å ikke være åpent skeive i idrettssammenheng, fordi det ikke oppleves som *relevant* for idrettsaktiviteten. Flere forteller at dette er et tema det sjelden eller aldri snakkes om. Sofie sier: «Det er ikke noe tema. Og på boksinga, der har det vært litt skeive. Men det blir ikke snakka om der heller. Det blir ikke nevnt». Sofie forteller at hun gjerne skulle sett at dette var noe det ble snakket mer om, men at det er vanskelig å se for seg hvordan det skulle skje. De fleste i klubben er heterofile, sier hun, og de snakker mest om familiene og barna sine. Hennes livserfaringer og fortellinger kjennes mindre interessante i den konteksten, mindre gjenkjennbare, noe hun opplever som «litt ensomt».

Mange påpeker at det at de er skeive er en privatsak, som det ikke kjennes naturlig eller nødvendig å opplyse folk i idrettsmiljøet om, slik det heller ikke kjennes naturlig eller nødvendig for andre å opplyse om at de er heterofile eller ciskjønn. Gaute, som selv lever som skjult homofil, sier at det å være homofil ikke er, eller bør være, relevant for deltakelsen i idrett. Etter at han som 16-åring skjønte at han var homofil, har han drevet med to idretter, der han tenker at den seksuelle orienteringen har vært helt irrelevant. Samtidig erkjenner han at han ikke kan vite hvordan det ville vært å drive med en idrett med en større grad av garderobekultur eller «røffere miljøer», som han uttrykker det. Han tror for øvrig ikke idrettsmiljøer er verre enn samfunnet ellers, når det gjelder holdninger til skeive.

Når det er sagt, argumentet om at det å se på det å være skeiv som en privatsak, og følgelig irrelevant for idrettsdeltakelsen, kan forstås som en form for destruktiv beskyttelse av seg selv, fordi det krever mye ressurser å skjule det, og dermed er belastende over tid. Selv om en del skeive mener at det å være skeiv ofte ikke er relevant, kan det være krevende å balansere hvor mye man ønsker å dele om dette i samtaler og småprat. Dette er usynlig arbeid heterofile cispersoner ikke behøver å utføre. Å velge å ikke dele detaljer om eget liv, og å hele tiden holde praten på et generelt nivå, stjeler energi og kan også medføre at man ekskluderer seg selv fra å delta i fellesskapet med andre.

Å ikke fullt og helt ta del i idrettsfellesskapet fordi en er skjult skeiv, har også Lene erfart. Hun begynte med idrett tidlig i barndommen, og forteller at hun gradvis i ungdomstida forsto at hun var skeiv, og at hun etter hvert begynte å tenke på å komme ut. Lene, som er lesbisk og i dag i midten av 40-årene, våget likevel ikke å komme ut av skapet mens hun drev med håndball. «Jeg var jo på en måte i skjul, da», sier hun og forteller videre at dette gjorde at hun ikke ble så nær mennesker som hun skulle ønske, i den forstand at hun ikke delte eller snakket sant om hvem hun var og hva hun tenkte. Dette beskriver hun som sosialt hemmende, samtidig som hun bygget en sterk identitet gjennom håndballsatsingen. Hun forteller:

Så man blei jo kanskje litt sånn avskjermet eller distansert fra det de andre var opptatt av, og det sosiale spillet, som jo ofte er i den alderen, med jenter og gutter og sånn. Meldte meg liksom ut av det. Så sånn sett så var det jo sosialt hemmende. Heldigvis, så var jeg så opptatt av håndball, og jeg skulle komme på landslaget, og det var liksom ikke måte på. Så jeg var veldig fokusert. Jeg hadde et prosjekt, noe å jobbe mot, som var en like sterk del av min identitet og noe jeg kunne ... Være fullt og helt i, som meg selv, som var veldig opptatt av håndball. Men det blei jo endimensjonalt, kanskje.

I ettertid tenker Lene at det var flere faktorer som virket sammen og som nok gjorde at det kjentes umulig for henne å stå fram som lesbisk i idretten. Det handlet både om en usikkerhet og en frykt for å skille seg ut, som mange unge mennesker kjenner på i ungdomstida, og en mangel på bevissthet og tilrettelegging fra de voksne i idrettsmiljøet. I sum ble det for vanskelig å være åpen:

[F]or meg så er det åpenbart at det å være skeiv for meg i idretten da, ikke var noe jeg følte jeg kunne være. Det kan hende at det er mer en følelse enn en realitet. Men der og da så føles det jo sånn. Jeg kjenner meg igjen i de som er unge og skeive, eller de som kommer ut av skapet seint. Det blir veldig stort og personlig og vanskelig hvis ikke det håndteres godt. Eller hvis ikke du er på et trygt sted. Det å skille seg ut på noe så elementært for oss mennesker, er ganske krevende.

Videre sier hun at hun ikke opplevde at det var negative holdninger til skeive som gjorde henne usikker, «det var vel mer at det ikke var noe særlig fokus på det i det hele tatt», sier hun. Denne manglende bevisstheten kombinert med det hun kaller «dårlige onboardingprosesser» for nye spillere, gjorde henne utrygg. Videre sier hun at: «Det hadde sikkert gått kjempegreit for meg å stå frem som lesbisk i det miljøet der, hvis jeg følte meg trygg og kunne være mer avslappa som person. [...] Men da skulle det så lite til for at noe ble tatt negativt. Og så var det jo ingenting som ble gjort eller tilrettelagt.» Det var altså summen av mange faktorer som gjorde at hun følte seg utrygg. Hun begynte å konkurrere på et høyere nivå og byttet klubb, som også gjorde at hun måtte flytte. Hun forteller at hovedfokuset var studier og trening, og gir uttrykk for at hun sto alene uten noe særlig nettverk. Hun hadde støttende foreldre, men de var ikke opptatt av håndballaktiviteten hennes. Da hun flyttet, følte hun seg overlatt til seg selv. Hun konkluderer:

Så min analyse av hvorfor det ble utrygt, er egentlig todelt. Det ene er at i hvert fall da var klubbene veldig lite orientert rundt hvorvidt de skulle gjøre noe ekstra for folk som kom fra andre klubber og skulle sosialiseres inn i et lag. Det ble bare forventa at det skulle funke. Men å være ung og lovende kan være ganske sårbart hvis man ikke føler seg ivaretatt på noe vis, fordi man er fortsatt ganske ung. Og det å flytte for å spille et annet sted, det er krevende i seg selv.

Hun forteller at alt dette skjedde samtidig som hun var i ferd med å komme ut som skeiv. En episode gjorde imidlertid at ting snudde for alvor, til det verre.

Dette var i en periode hvor hun begynte å bli mer komfortabel med å være skeiv, og hadde fortalt flere at hun var skeiv. Men ingen på laget visste det. På en trening fortalte en lagvenninne at hun hadde blitt forsøkt sjekka opp på en fest av en «skikkelig ekkel lesbe». Lene forteller at hun tok det denne lagvenninnen sa veldig personlig, selv om det ikke var henne kommentaren dreide seg om. «Og da gikk jeg egentlig enda mer inn i skapet», sier hun. I intervjuet beskriver Lene denne perioden i livet, hvor hun er i ferd med å

komme ut av skapet som 18-19-åring som en ny pubertet, der «alt blir kjempestort og følsomt. Og man blir veldig sånn hårsår. Mange skeive er jo ganske hårsåre, men det handler jo om at det kan være ganske krevende», sier hun.

Hennes beskrivelse viser at enkelthendelser eller utsagn, som andre ikke tenker over eller trekker på skuldrene av, kan være vanskelig dersom man er i en sårbar situasjon. Denne historien illustrerer derfor godt det vi redegjorde for i kapittel 6.2 om risiko for sårbarhet. Summen av usikkerhet, gjerne knyttet til forhold som alle må regne med å møte i livet, som å være ung, flytte hjemmefra og som å føle seg utenfor, blir sammen med ønsket om å komme ut som skeiv, for mye. Da hun åpnet seg for treneren om at hun syntes situasjonen var vanskelig, opplevde Lene at ansvaret ble plassert på henne, og at det ble opp til henne selv å finne en løsning. For Lenes del gjorde altså ikke trenerens reaksjon i etterkant av episoden ting bedre. Det ble tvert imot dråpen som fikk begeret til å flyte over: «Da slutta jeg faktisk på håndball», sier hun. Hun legger til at hun på den tida var sliten og lei, «fordi jeg hadde mista noe av den gleden som jeg hadde tidligere». Hun beskriver det hele som sårt, men at det samtidig gjorde at hun kunne utforske det å være skeiv. Hun flytta til Oslo, og begynte å spille i band.

Grunnen til at vi har viet mye plass til Lenes fortelling, er at den illustrerer hvor komplekst det er å forstå skeives åpenhet og deltakelse i idretten. Det kan være vanskelig for skeive selv å sette fingeren på hva som gjør det vanskelig å være åpen, og det kan være vanskelig for folk i rundt å sette seg inn i den enkeltes situasjon. Som Lenes historie viser, kan en enkelthendelse være utslagsgivende for at man ikke er åpen eller lar være å delta i det hele tatt. Men årsakene til å være skjult skeiv eller slutte i idretten kan være mange og sammensatte, og langt tilbake i tid. At det ofte ikke er det å være skeiv alene er årsak til at mange skeive slutter i idrett, kommer også fram i spørreundersøkelsen. Der var det et oppfølgingsspørsmål rettet mot de som svarte at de ikke lenger er aktiv i idretten *Har det at du sluttet med idrett noe å gjøre med at du er skeiv?* Blant de som svarte, krysset nærmere sju av åtte respondenter av på alternativet *i noen grad*. Det var få som svarte at det at de var skeive var den eneste grunnen.

Det er flere informanter som Lene, som gir uttrykk for at når de i idrettssammenheng skjuler at de er skeive, er det knyttet til frykt for negative reaksjoner – fra trenere, lagkamerater, lagkameraters foreldre eller andre i klubben. Lene fortalte at hun på grunn av frykt for omgivelsenes reaksjoner «gikk inn i skapet igjen». I tillegg til at dette kan ha med alder å gjøre, som i Lenes tilfelle, er frykten for reaksjoner og opplevelsen av trygghet tid- og stedsavhengig, slik det var for Sara. Sara var åpen skeiv i idrettsmiljøet hun var del av i hjembyen, og opplevde dette som et inkluderende og aksepterende fristed i en ellers vanskelig ungdomstid. Da hun flyttet til Oslo som ung voksen, ble hun med i en ny idrettsklubb, der hun ikke kjente seg trygg på å få den samme aksepten. Hun har ikke opplevd trakassering eller kommentarer i klubben, men hun har blitt kjent med unge skeive medlemmer som ikke selv er åpne, og som har fortalt henne at de frykter at deres egne foreldre ikke vil komme til å akseptere det, hvis de kommer ut: «Jeg vet at det er foreldre som har en viss negativ holdning eller forståelse av skeive, fordi jeg har snakka med ungene deres, som er skeive. Og de vet ikke at ungene deres er skeive. Så har jeg på en måte hørt deres meninger

gjennom ungene. Fordi de ungene ikke har turt å komme ut ennå.» Denne vissheten om holdninger blant foreldre i den nye klubben har gjort at Sara til nå har valgt å ikke snakke noe særlig om at hun er skeiv i treningssammenheng. Igjen ser vi altså at frykten for å ikke bli akseptert, virker like sterkt som det å selv ha opplevd å ikke bli akseptert.

Å ikke være eksplisitt på at man er skeiv, kan også bunne i et ønske om å bli behandlet akkurat som alle de andre på laget. Anna tror mange i klubben har forstått at hun er skeiv, på grunn av hårfrisyre og andre ytre tegn som signaliserer at hun er lesbisk. Hun er ikke egentlig så redd for negative reaksjoner, og står ganske trygt i seg selv. Men hun ønsker ikke at andre skal oppføre seg annerledes mot henne enn mot andre, og derfor har hun latt være å snakke om det. «Det er jo hovedsakelig derfor jeg ikke skriker det ut. Fordi jeg ikke vil bli behandlet annerledes», sier hun. Gaute, setter ord på noe av det samme:

Du forteller noe som er litt privat om deg selv. Så vet du egentlig ikke hvordan andre vil reagere på det. Eller om de blir overraska eller ... Jeg vet ikke om jeg er så redd for negative reaksjoner, egentlig. Men jeg er kanskje redd for en reaksjon, bare sånn generelt. At det skal bli en stor greie.

Det er sammensatte årsaker til at Gaute ikke er åpent skeiv verken i idrettssammenheng eller andre sammenhenger, men noe bunner i at han ikke synes det burde være nødvendig. Han ønsker ikke å ta rollen som «den homofile» i klubben:

Av og til har jeg sett sånne saker i media hvor homofile idrettsutøvere har måttet stå fram i media med at de er homofile. Så sier de kanskje: 'Dette burde ikke være nødvendig, men'. Nei, nettopp, hvis det ikke burde være nødvendig, hvorfor gjør du det da?

Han vil ha forståelse for at skeive ikke har behov for sin egen del å være «så innmari åpen, eller at det skal bli et sånt stort tema» som han sier. «Jeg vil egentlig bare at folk skal trekke på skuldrene. Jeg vil ikke at folk skal begynne å liksom 'Åh, nå skal vi feire deg og flagge og gå i tog og' liksom». Han mener vi bør være forbi «det stadiet», som han sier, og har lite til overs for holdningskampanjer: «Nå skal vi liksom marsjere for de homofile». Han synes ikke noen behøver å være stemplet som den homofile i idrettsklubben, som det skal legges til rette for. Han vil ikke at det skal være slik at «nå skal jeg stige opp og si at jeg er den homofile her», sier han.

Mange informanter deler Gautes ambivalente holdning til åpenhet. Flere peker på at å være åpent skeiv i idretten, kan føre til at man blir stemplet som eller tar på seg en rolle som maskot, aktivist eller politiker. Det er ikke noe alle orker eller kjenner seg rustet for. I spørreundersøkelsen skriver en respondent at «Jeg skulle ønske jeg turte å være åpen som ikke-binær, men jeg er redd for at det er det eneste folk (kanskje spesielt trenerne) hadde sett, i tillegg til at jeg er redd for å ikke bli tatt seriøst». På den ene siden ser mange skeive det som viktig at flere skeive går åpent ut i idretten, på den andre siden ønsker de seg mest av alt at åpenheten møtes med et vennlig, men selvfølgelig, skuldertrekk.

Dersom det å være åpen skeiv fører til mye oppmerksomhet, og kanskje uønsket oppmerksomhet, kan det være noe som tar energi og fokus, og som igjen kan gå ut over prestasjon og resultater. Tuva er åpent

skeiv i idretten, men forteller at hun har en skeiv venninne som har valgt å ikke være det, og som begrunner det med at «hun konkurrerer, hun skal til EM, og hun har planer om å dra til VM, så hun har egentlig ikke tid. Hun fokuserer bare på å bli bedre». At en del skeive avstår fra å være åpne skeive i idrettskontekster av hensyn til videre idrettskarriere, kommer fram i flere av intervjuene. En side ved dette, som vi drøftet i kapitlet om idrettskulturer, knytter an til idretten og særlig toppidrettens prestasjonsfokus, der det å være skeiv kan ses som en uønsket x-faktor, til hinder for utøverens eller lagets prestasjoner og resultater. En annen side er enda mer konkret frykt for ulike konsekvenser. For utøvere i breddeidretten som ønsker å satse på elitenivå, kan det handle om en bekymring for å ikke få sponsormidler – eller, dersom man allerede er eliteutøver med sponsormidler – en bekymring for å miste midlene:

Idretten vår er ganske avhengig av å ha sponsorer til å konkurrere. Og for å få sponsorer, så må jo sponsorene like deg som person. Selv om de kanskje ikke skal det, så er det det som blir bedømt. De bedømmer hvem du er. Både hva du presterer, men også sånn ... Hva slags person du er, og hva du gjør, ditt og datt. Og siden det er fremdeles ganske mange som ikke er så glad i den skeive delen av samfunnet. Så hvis man kommer ut som skeiv, så blir ganske mye av sponsormidlene deres, de kan forsvinne, da. Så det kan jo få en ganske stor negativ innvirkning i deres satsing.

Overgang til elitesatsing vil også ofte innebære at man flytter til utlandet eller deltar i internasjonale konkurranser og turneringer, også i land der skeive har svakere rettigheter enn i Norge. Det betyr at utøvere som ønsker å spille eller konkurrere i utlandet i framtida, tar forholdsregler med hensyn til hvor åpne de er også i norsk idrettskontekst. Jørgen har inntrykk av at det å være åpent skeiv som hockeyutøver på elitenivå i Norge er lite problematisk, men at problemet oppstår hvis man ønsker å spille i utlandet: «Hadde alle land vært som Norge, så tror jeg mange hadde kommet ut», sier han.

En siste årsak til å ikke være åpent skeiv i idretten, som vi kan lese ut av intervjumaterialet, knytter seg til maskulinitet og hvor god man er i idretten sin. Tomas forteller om to homofile håndballspillere han kjenner, som har helt ulike erfaringer med det å være åpen. Den ene beskriver han som «en typisk guttegutt», og at han var en slik type som hadde aksept i utgangspunktet, og at det å komme ut gikk ganske uproblematisk for seg. Den andre beskriver Tomas som en som «ikke typisk er en av gutta», og han fikk det mye vanskeligere etter at han kom ut. Det var ikke noe konkret som skjedde som gjorde at han opplevde det som vanskelig, «men hans følelse er at ting har forandra seg», forteller Tomas. Han forklarer de ulike utgangene med at det er lettere hvis man er litt «macho» og god i idretten man holder på med. «Så lenge du er god, så går det greit», sier han, og synes det er synd at det skal være sånn. Han stiller spørsmål ved om mange skeive i toppidretten ikke tør å komme ut, fordi de frykter at de ikke er gode nok, og at det kan få negative konsekvenser for dem hvis de blir «satt i den båsen», som han sier.

Tema knyttet til Tomas' analyse av maskuline idealer i idretten, skal vi komme tilbake til i kapittel 8.1 I det følgende skal vi gå nærmere inn på en annen ting Tomas problematiserer, nemlig betydningen av åpne skeive i toppidretten.

7.4 Skeive forbilder

Vi trenger noen kjente folk til å bane vei, gå foran, eller være først! Tenk deg Erling Braut Haaland eller Martin Ødegaard innen herrefotballen. Johannes Høsflot Klæbo innen skisporten. Jakob Ingebrigtsen og Karsten Warholm innen friidretten. ... at en av de plutselig en dag hadde offentlig presentert sin nye manne-kjæreste... Hvilken revolusjon hadde det blitt, og gitt!? (Respondent, spørreundersøkelsen)

I spørreundersøkelsen stilte vi spørsmålet *Hva tror du kan gjøres for å få flere skeive til å delta i organisert idrett?* Her var det alt 220 svar, der mange var fyldige og innholdsrike. 30 av disse handlet om betydningen av forbilder i idretten. Sitatet over er ett av dem. «Profilen må gå foran og vise vei», skriver en annen. En tredje skriver at idretten må ha et «aktivt fokus på å fremsnakke skeive forbilder». Dette er flere opptatt av. En skriver at det er viktig «at både medspillere og supportere heier på – og slår ring rundt – de som er åpne. At trenere og andre som skaper normer er tydelige på at homofiendtlige utsagn er like uakseptable som rasistiske utsagn. Regnbueflagg på tribunen.» Forbilder blir også hyppig nevnt i svar på spørsmålet *Hva tror du hindrer skeive fra å delta i organisert idrett?* Her er det mange som peker på at fraværet av skeive forbilder er en stor hindring. To eksempler på kommentarer herfra er «manglende forbilder, særlig i mannlige grener som håndball, fotball og ski» og «synliggjøring av skeive på elitenivå». En annen respondent svarer fyldigere, og skriver at mediene ofte har et negativt fokus på skeive, særlig på transpersoners deltakelse i idretten. Samtidig peker hen på at mange klubber prøver å ha et positivt fokus, men, skriver vedkommende, «problemet når det ikke er noen store kjente idrettsprofiler som kommer ut, er at det blir vanskelig for unge skeive å kunne tenke at de også kan være åpne og delta».

Verdien av idrettsforbilder som står fram, og mangelen på det, var også tema i intervjuene vi gjorde med skeive. De ulike sidene som ble trukket fram i spørreundersøkelsen, går igjen også i intervjuene. Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene kommer det fram en tydelig ambivalens når det er snakk om forbilder. Denne ambivalensen er nært knyttet til det vi i forrige kapittel beskrev som et ønske mange har om at det å være skeiv egentlig ikke burde være tema. Ambivalensen spiller med andre ord et misforhold mellom det ideelle og det reelle. Siden skeive må kjempe for en likestilt plass, både i samfunnet generelt og i organisert idrett spesielt, er det behov for noen som baner vei. Samtidig ønsker få skeive å pålegge andre utøvere en åpenhet og eksponering de selv ikke ønsker eller våger.

Men mange av informantene forteller altså at det har gitt dem inspirasjon og motivasjon å se andre skeive være gode i sin idrett, og at slike forbilder kan gjøre at flere tør å komme ut. 20 år gamle Sara sier:

I fotball så er det jo stereotypisk å like Haaland nå hos barn. Og de ser jo opp til han som forbilde. Og jeg antar at de fleste idrettene har det. Jeg tenker at det er i hvert fall kanskje viktig at skeive i idretten har et forbilde også, som har kommet ut og sier at de er skeive. For det er jo en del motgang man kan møte som skeiv i idrett. Og det at noen viser at det er helt greit å være skeiv, og du kan fortsatt gjøre det bra i idrett, tror jeg hjelper ganske mange yngre som kanskje er litt usikre, eller som har opplevd mye hets. Så jeg synes jo det er en ganske bra ting.

Martin reflekterer rundt betydningen forbilder kan ha på liknende vis. Han er nå i slutten av 20-åra, og så det som uaktuelt å komme ut som homofil så lenge han var aktiv i idretten. Slik han ser det, handler forbilder i idretten om å finne idrettsutøvere som man har lyst til å likne, og hvis man har lyst til å bli best i en idrett, så ser man til de som er best i idretten. I den idretten han var aktiv igjennom hele barndoms- og ungdomstida, kjente han ikke til noen skeive, og han sier:

For min del så tenkte jeg sånn, jeg kan ikke se for meg en gang hvordan... Jeg aner ikke hvordan et skeivt liv i idretten kan se ut en gang. Men hvis jeg hadde sett noen som levde skeive i toppidretten, så hadde jeg kanskje tenkt at det går an på en måte. Fått noen eksempler, da, på hvordan jeg kunne levd et sånt liv? God gammeldags representasjon.

Martin bruker begrepet *representasjon*, som er et begrep som er mye brukt i forskning som omhandler minoriteter, også i idrettssammenheng (se for eksempel Andersson, 2008). I slik forskning blir begrepet brukt for å forstå betydningen av at en enkeltperson eller gruppe blir synliggjort og forstått i samfunnet, enten som del av eller som kontrast til samfunnets samlede forventninger og normer (Hall, 1997). Representasjon handler slik om legitimering av grupper eller enkeltindivider. I denne sammenheng handler representasjon altså om at skeive idrettsprofiler som står fram, gjør denne gruppen legitime i idretten. Våre data viser at slik representasjon ses på som veldig verdifullt for den enkelte. Representasjonen kan også ha betydning på samfunnsnivå: Når et idrettsforbilde står fram som skeiv, kan det påvirke befolkningens holdninger til mangfold og inkludering av skeive i idretten, så vel som på andre samfunnsområder. Eva, som er en ung fotballspiller, oppsummerer forbilder og representasjon på en kort og enkel måte når hun sier «det gjør at man kan se for seg at 'hvis den kan være skeiv, da går det an for meg'». Leo sier noe liknende:

Personlig så tror jeg at hvis jeg hadde hatt mer sånne profiler rundt meg da jeg var yngre, så hadde mitt liv i forhold til sporten kanskje vært helt annerledes. Faktisk fordi akkurat å vite at jeg ikke er den eneste. Og det har jeg opplevd på andre plan i livet, å ikke føle seg som en UFO blant alle andre. Det er ekstremt viktig å føle på fellesskap.

På spørsmål om han mener at kjente toppidrettsutøvere og idrettsprofiler som er skeive har et ansvar for å være åpne og dermed ta rollen som forbilde, sier han videre: «Jeg vil ikke si at de har et ansvar. Vi har på en måte alle et ansvar for hva vi har for miljø rundt oss, men samtidig kan jeg ikke være den som sier at jeg synes at alle de burde gå og prate om sitt veldig sårbare og private ...» Leo mener altså at det må være i orden at folk ikke snakker om at de er skeive offentlig. Samtidig ser han at det kan være en stor verdi i det, som han sier. Han har veldig respekt for de som står fram, og tror at det vil påvirke mange andre.

Som Martin, Eva og Leo, har også andre savnet kjente skeive idrettsprofiler i idretten de selv driver med. Noen forteller at de tror mangelen på dette skyldes at idrettene er små, eller at de kjente idrettsprofilene kommer fra deler av verden der det ikke er akseptert, eller kanskje til og med farlig, å være åpent skeiv. Men mange viser til at det er få kjente skeive idrettsprofiler også innenfor større idretter. Mange av informantene peker på forskjeller mellom herre- og kvinneidrett, og at det særlig i herrefotball og -håndball er få kjente skeive idrettsprofiler, mens kvinnefotballen og -håndballen i flere tiår har hatt relativt mange

kjente skeive idrettsprofiler. Flere mener at det kan ha sammenheng med at typisk mannsdominerte idretter, som blant annet fotball, er preget av machokultur. Dette gjør det vanskelig å stå fram som homofil, som stereotypisk ofte forbindes med det feminine. Denne tematikken kommer vi også tilbake til i kapittel 8.1.

Tomas, tror på sin side at det at herrefotball er en så stor idrett, som så mange er interessert i og driver med, i seg selv kan gjøre det vanskeligere å stå fram som homofil der. Han peker på at på den ene siden gir stor rekruttering et mangfold, men på den andre siden også større sannsynlighet for at dette også rommer folk med negativt syn på homofile, som gjør det uforutsigbart og utrygt å stå fram. At det for eksempel har gått så lang tid uten at det er noen åpne skeive i Eliteserien i herrefotball, gjør at forventningspresset rundt dette blir stadig større. Det vil få så mye oppmerksomhet, noe han tror kan gjøre det enda vanskeligere for skeive fotballprofiler å komme ut offentlig. Han viser til håndballprofilen Ola Lillelien, som opplevde stort mediepress da han i 2022 la ut en Instagrampost om at han er homofil (se fotnote 22). I kjølvannet av at han kom ut, fikk han flere tusen meldinger. Noen meldinger var støtteerklæringer fra ulike hold, andre var fra unge håndballspillere som selv var utrygge og usikre, og noen var hatmeldinger. I ettertid har Håndballforbundet beklaget at de ikke ga han støtte i denne perioden, og forbundet har også vært synlig til stede i ulike Pride-arrangementer. Dette eksempelet kan illustrere at det kan være krevende for eliteutøvere å tre fram som åpne skeive, særlig når støtteapparatet ikke evner å gi støtte og bistand for å håndtere situasjonen og alle reaksjoner som følger i kjølvannet av åpenheten. Også en annen av informantene, Amir, reflekterte rundt dette. Han sier han gjerne skulle sett at flere kom ut mens de var aktive, og ikke bare etter at de har lagt opp. Samtidig har han forståelse for at de ønsker å identifiseres med idrettslige prestasjoner, og ikke som for eksempel «den homofile fotballspilleren». I så tilfelle vil det å være skeiv offentlig lett bli en ufrivillig identitetsmarkør.

Selv om forbilder fra toppidretten ses på som viktig, er ikke det nok for at skeive i breddeidretten skal føle seg trygge nok til å komme ut. Lene, som selv har spilt håndball i mange år, forteller at det at den profilerte danske håndballspilleren Anja Andersen sto fram som lesbisk på 1990-tallet, var viktig, men ikke nok til å gjøre det enkelt for andre å komme etter. «Det hjelper ikke å ha forbilder hvis ikke det er en trygghet i det miljøet du er i», sier hun. Med andre ord, hvis man føler seg utrygg i de situasjonene man er i og med de relasjonene man har på trening og konkurranse, skal det mer enn et forbilde til for å tørre å komme ut. Dette er det flere som gir uttrykk for, for eksempel en annen av informantene, som ser på seg selv som et forbilde for de yngre i sin klubb. Hun forteller at hun vet at hun har gjort det tryggere for særlig to personer, og hun mener hun har vært et godt eksempel for barna i idrettslaget. Dette tror hun vil ha positive effekter for de som kommer etter. Hun er opptatt av å hjelpe til med å gjøre idrettsmiljøet hun er del av mer åpent, og blant annet motarbeide upassende, seksuelle kommentarer. At det lokale idrettsmiljøet er trygt, ser hun som avgjørende for andre skeive, så vel som for andre som kanskje føler seg annerledes.

Samtidig som de fleste informantene ser det som viktig og positivt at kjente idrettsprofiler står fram, peker de også på at det har en bakside. En av dem, Sara, sier det slik:

Jeg tenker at det hadde vært fint hvis det var flere skeive i eliten som var åpne om det. Men jeg vil heller ikke tvinge dem til å komme ut av skapet, fordi jeg ser jo på det som en veldig personlig del. Og hvis de ikke har lyst til å dele det, så skal ikke jeg si at de bør gjøre det for at noen yngre kan se opp til dem. Det kan jo hende at de ikke vil at folk skal se opp til dem også. Det kan jo være mange grunner. Så sjøl om jeg skulle ønske det var flere åpne, så ... ville ikke jeg stått i den kampen om å tvinge folk til å komme ut.

Mange av de vi snakket med er opptatt av at verken idretten, samfunnet eller andre skeive bør legge press på idrettsprofiler som er skeive til å stå fram. Mange er opptatt av at man skal ha respekt for at seksuell orientering er en privatsak, og noe mange ikke har behov for å gå ut i offentligheten med. Flere peker på at ønsket om at idrettsprofiler skal stå fram, kan innebære at det legges for stor byrde på enkeltpersoner. Mange skeive har allerede jobbet seg gjennom vanskelige faser, og oppfordringen om å være åpen i idretten kan oppleves som et ytterligere press. En gjennomgående holdning i intervjuene er at ansvaret ikke bør legges på skjulte skeive idrettsprofiler gjennom at de må stå fram, men at det er systemet rundt som må gjøre det trygt og naturlig. En av informantene, Amir, peker på at det er idrettslederne, skolene og idrettsorganisasjonene som burde gå foran: «For i dag føles det som om alle idrettsorganisasjoner venter på at noen skal komme ut for å gjøre endringer. Hvorfor ikke gjøre endringer *før* noen kommer ut?»

Informantene er altså samstemte i at målet må være at rammene blir så trygge at man kan komme på trening med kjæresten sin uten at det har noen betydning hvilket kjønn kjæresten har. Og de fleste er også enige i at selv om skeive idrettsprofiler kan være viktige forbilder, har ikke enkeltutøvere noe moralsk ansvar for å være åpent skeive i offentligheten. Flere peker på at det i stedet bør legges press på at personer i støtteapparat og spillere som ikke selv er skeive må begynne å snakke åpent om tematikken. Betydningen av at heterofile cispersoner i idretten støtter skeive, omtalte vi også i kapittel 7.2, Det er et stadig tilbakevendende tema i datamaterialet, som vi kommer tilbake til flere ganger i løpet av rapporten.

7.5 Minoritetsstress, stigma og usynlig arbeid

Noe som kommer tydelig fram i vår studie, er ønsket om å bli akseptert uten noe om og men, og uten at det gjøres noe nummer ut av at man er skeiv. Det beste er å bli behandlet akkurat som alle andre. Thea, som er lesbisk, har opplevd flere ganger at folk særbehandler henne. For eksempel har hun opplevd at folk hun ikke kjenner kommenterer at hun har jentekjæreste eller at «det er koselig» når de, som to jenter, holder hender. Selv om det kanskje er godt ment, kan det oppleves invaderende. Flere av informantene forteller liknende eksempler på situasjoner med denne typen uønsket oppmerksomhet, som i utgangspunktet kan være godt ment, men som kan oppleves grenseoverskridende. Ofte vil man la det passere, for å ikke lage oppstuss. Å si fra om at en kommentar eller spørsmål er upassende, kan dessuten være ubehagelig. Men, å stadig å bare «nikke og smile», som Thea forteller at hun gjorde, kan også være belastende over tid.

Den uønskede oppmerksomheten Thea forteller om er eksempel på det som kalles *minoritetsstress*. Dette begrepet viser til at personer med minoritetsbakgrunn, herunder skeive, ofte er i situasjoner der de må

tilpasse egen atferd og følelser for å unngå negative reaksjoner fra omgivelsene. Over tid kan denne type stress påvirke den enkeltes livskvalitet (Nair & Sand, 2024). Dette begrepet bidrar til å forklare at det ikke bare er direkte diskriminerende eller trakasserende atferd som gjør situasjonen vanskelig for mange skeive, men at også tilsynelatende nøytrale eller vennlige kommentarer eller handlinger kan gi usikkerhet og utrygghet. Det kan i neste omgang være begrensende egen livsførsel, for eksempel hvem man omgås og hvor.

I intervjuene med skeive har trygghet og utrygghet både i og utenfor organisert idrett vært et tilbakevendende tema. Og som vi også viste i kapittel 6, er det mange beskrivelser i datamaterialet vårt av hvordan skeive tar forholdsregler i situasjoner der det kjennes risikofylt å vise at en er skeiv. Spesielt transpersoner kan oppleve vanskeligheter i møte med folk som ikke forstår eller anerkjenner deres kjønnsidentitet. Dette er en problematikk som også er berørt i tidligere studier av skeives livsvilkår (Eggebo et al., 2019).

Som beskrevet i kapittel 6, kan trygghet og utrygghet knyttes til oppveksterfaringer. Det ser også ut til å gjelde for hvordan mange skeive opplever ulike situasjoner, relasjoner og rom som trygge eller utrygge. For eksempel kan mobbing eller en vanskelig foreldrerelasjon, gi større behov for støtte for å føle seg trygg i ulike idrettskontekster, så vel som ellers i livet. Sara, som er bifil, forteller at hun fant den støtten hun trengte, nettopp i idretten. Hun forteller om hvordan idretten representerte et trygt rom for henne – et fristed i en ellers vanskelig barne- og ungdomstid:

Det er jo mitt andre hjem, så å si. Det var jo min escape fra den hverdagen hvor jeg ble mobba og ikke hadde så mange venner. Og de var ganske sånn aksepterende uansett hva jeg hadde med, eller hva jeg kom med. Vi snakka ikke om legning på treninga da jeg var yngre, for jeg var et barn. Men i tenårene begynte jeg å eksperimentere litt mer på det. Og da var jeg litt mer komfortabel med å snakke om kjærlighetslivet mitt til i hvert fall de nærmeste i klubben. [...] De var veldig sånn ... Det spiller ingen rolle hva slags kjønn de er interessert i. Så det hjalp meg veldig i starten. [...] De bare var åpne for alt. Så det var veldig bra i den første klubben.

For en annen bifil informant, Leo, var det annerledes. I dag, som voksen mann i 30-åra, er han aktiv i organisert idrett, men i ungdomsårene oppfattet Leo idretten som et utrygt sted, og han valgte å ikke delta:

Jeg tror det hadde vært mye enklere å delta hvis jeg ikke hadde vært som jeg var på akkurat på den tida, eller hvis miljøet hadde vært annerledes. Men akkurat gjennom tenårene så var det veldig mye som har med sex å gjøre, uansett hvis det er menn eller kvinner, så blir man usikker, og den usikkerheten førte til at jeg ekskluderte meg selv, heller enn at jeg ble ekskludert. Men der var det på grunn av at usikkerhet, risiko, sosialt stigma, til sammen gjorde det at det var enklere å ikke delta.

Det er interessant å observere hvordan Leo først legger ansvaret for ikke å delta på seg selv og hvordan han var 'på den tida'. Men så tar han seg i det, og deler så «skylden» med miljøet. Leo bruker selv stigma-begrepet. I sosiologien er dette begrepet brukt for å beskrive uønskede og negative merkelapper, blant annet på homofile (Goffman 1963). Et poeng med stigmabegrepet er å forklare at personer med visse identiteter, for eksempel skeive, er i mange situasjoner der de må opptre på måter som beskytter dem mot sosial diskriminering. For skeive som ikke er åpne, handler det for eksempel om å håndtere risikoen for å bli

avslørt. Og for Leo var redselen for å bli avslørt så stor at han valgte å ikke delta i idrett da han var ungdom. Leo er altså inne på det selv, han knytter egen selveksklusjon til det sosiale stigmaet som følger med å være skeiv.

Leo begynte med kampsport i voksen alder, og selv om han nå er mye tryggere på seg selv, kan det fortsatt være krevende å være skeiv. Her forteller han om treneren som la opp til noen øvelser som skulle hjelpe utøverne til å ikke være ubekvem med å være i fysisk nærkontakt med en sparringspartner. Leo sier at «det er veldig ubekvent for de fleste mennesker, vi har ikke så ofte fremmende mennesker tett på hverandre i samfunnet». Men Leo tror han kan ha opplevd denne situasjonen som mer krevende enn de andre, fordi han er skeiv. Samtidig understreker han at dette ikke var intendert fra trenerens side: «Det kan mer være oppe i hodet på meg – enn at det faktisk er hensikten til det... Jeg har vært i sånne situasjoner der meningen ikke er å støte noen, men *effekten* kan være det», sier han.

Leo viser selvrefleksivitet når han peker på at hans egen sensitivitet gjør slike situasjoner vanskeligere enn for andre, som ikke bærer med seg en slik «sensitivitet», som han selv betegner det som. Sitatet kan tjene som eksempel på et poeng som er gjennomgående i datamaterialet vårt: En handling, utsagn eller væremåte som i utgangspunktet ikke er ment støtende, kan likevel oppfattes som det.

Leos refleksjon likner på en kommentar i spørreundersøkelsen vi viste til i kapittel 7.3.1, der en av respondentene skrev: «For meg var det frykten for reaksjoner, mer enn de faktiske reaksjonene i seg selv. Jeg følte noe lå og ulmet, men siden jeg aldri testet det ut, kan jeg ikke si med sikkerhet at det ikke bare var i mitt hode». Både i spørreskjemaet og i intervjuene er det mange vitnemål om at mange frykter negative reaksjoner selv om de selv har erfart negative reaksjoner i særlig grad.

Også for Tomas representerte idretten et særdeles utrygt rom. Til forskjell fra Leo og respondenten fra sitatet over, valgte han likevel å delta. Men han våget ikke å komme ut som homofil før etter at han hadde sluttet med håndballen, og han brukte mye krefter på å håndtere situasjonen som skjult homofil i miljøet:

Jeg tror rett og slett at komboen av litt sånn machomiljø og måten man prater om ting på. Ting som ikke var som normalen, på en måte, det ble alltid brukt som noe negativt. [...] Nei, jeg vil ikke være åpen mens jeg holder på med det her. Det ble en avgjørende greie. For jeg hadde lyst til å komme ut. For jeg var så lei av å gå og liksom ... Ja, holde pusten, på en måte. Da måtte jeg liksom velge. Jeg følte at hvis jeg kom ut mens jeg holdt på med idrett, så hadde det blitt forferdelig tungt og vanskelig og ubehagelig å være i det miljøet. Og jeg var så redd for hva som kunne skje. [...] Da ble det bare å holde blikket ned, ikke gjøre noe ut av meg. Passe på å ikke ta oppmerksomheten i frykt for at det kunne bli noe feil, da.

Tomas kjente miljøet godt, og oppfattet det som lite tolerant, og det ga også grobunn for en verstefallstenkning, som gjorde det umulig for han å åpne seg. Med uttrykket å «holde pusten» beskriver Tomas sin opplevelse av å være i vedvarende beredskap, også helt kroppslig. Å være i slik beredskap, eller årvåken i situasjoner man føler seg usikker eller utrygg, er det mange eksempler på i vår studie.

Det er flere av informantene som forteller at de har vært i mange situasjoner, i idretten og ellers, der de må stå på seg og tenke gjennom og mobilisere ressurser for å klare å delta. Dette er altså en type følelsesmessig arbeid – et følelsesmessig arbeid som vanligvis foregår i stillhet og ofte i skjul – det er usynlig. Håndteringen av minoritetsstress, som dette er eksempel på, krever *usynlig arbeid*. Som beskrevet i 3.3 bruker vi begrepet usynlig arbeid om den innsatsen som mange gjør for å håndtere ulike situasjoner i hverdagen der de føler seg usikre, og hvor de frykter sosiale eller personlige konsekvenser. Usikkerheten kan for eksempel være knyttet til frykt for å bli «avslørt» som skeiv, trakassering eller annen uønsket oppmerksomhet. I vår empiri har vi også flere eksempler på skeive som ikke ønsker eller klarer å opprettholde den beredskapen som kreves for å skjule seg, stå fram som helt eller delvis åpen. Dette gjør at mange ekskluderer seg selv fra arenaer eller situasjoner som potensielt krever det usynlige arbeidet. Det blir rett og slett enklere å ikke delta.

Erfaringer fra utrygge rom i idretten i oppveksten, kan gjøre at man ikke våger å oppsøke idretten igjen senere, fordi opplevelsene fortsatt sitter i kroppen, slik Tomas beskriver her:

Jeg har hatt veldig lyst, og jeg prøvde på et tidspunkt å begynne med håndball igjen. Men det var bare idet jeg kom inn i hallen og første trening, og jeg merka at ... det er ikke sikkert at det var det engang. Det kan hende at det er på grunn av opplevelsen jeg har hatt. Men litt det samme miljøet eller kulturen. Det bare knøt seg så i magen at jeg klarte ikke å fortsette med det. Så det ble med den ene treninga.

Her viser Tomas til en gjenkjennelse av noen sider ved «miljøet» eller «kulturen», og at selve rommet – håndballhallen – gir et kroppslig ubehag som gjør det vanskelig å delta. Selv om han nå lever som åpent homofil og er trygg på sin identitet, sitter negative erfaringer fra idretten i oppveksten fortsatt i kroppen. Tomas opplever det som en sorg at han ikke har klart å ta opp håndballen igjen. For samtidig som han har mange vonde minner fra tida som idrettsaktiv, hadde han også mye glede av å spille håndball og fotball, og å være del av det sosiale fellesskapet.

Tomas forteller videre at han aldri opplevde at treneren eller noen andre voksenpersoner grep inn hvis for eksempel sjargongen i garderoben ble røff. Og å være skeiv, var aldri noe de voksne snakket om på en seriøs måte. Dette er det mange av informantene som forteller. Vårt datamateriale viser at trenere og ledere, og hvordan disse opptrer, har stor betydning for om skeive opplever idretten som et trygt rom. Ledere og trenere kan, ifølge våre informanter, i stor grad bidra til å skape denne tryggheten ved å være tydelige og eksplisitte på at det er rom for alle, og å slå ned på uakseptable ytringer. Motsatt kan de også være de som forsterker utrygghet. Å ikke slå ned på negative kommentarer, hets eller mobbing, men heller la ting skure, ikke vise støtte til den skeive, eller gjennom taushet, fliring eller talende kroppsspråk. Dette er det mange eksempler på i datamaterialet. Denne typen atferd kan signalisere at treneren aksepterer eller deler negative holdninger, selv om det ofte ikke vil være tilfelle. I verste fall kan trenere og ledere være den primære faktoren for at en skeiv person opplever idrettsmiljøet som utrygt. Homofile Martin forteller om sin uttalt homofobe trener, og hvordan hans ytringer og oppførsel gjorde idretten til et utrygt rom:

Ja, i denne idrettsklubben da, der var det en trener som var ganske homofob. Altså sånn eksplisitt homofob. Hovedtreneren, ildsjelen i klubben. Han sa jo rett ut at han ikke likte sånne jævla homoer da, som han kalte det, eller kalte oss, og fortalte sånne historier om at han hadde blitt sjekka opp på byen og slått en ned, og ja, hvor ekkelt han syntes det var, da, med tanken på en homofil mann. Det var vel to episoder, tror jeg, hvor han hadde slått ned noen homofile som tilsynelatende hadde prøvd seg på han, da. Selv om jeg har mine tvil om at dette skjedde.

For Martin var det svært belastende å ha en trener med slike holdninger, og som også ga eksplisitt uttrykk for dem. I intervjuet beskriver han denne treneren som en «bråkjekk» type, og «en som man ikke alltid tok helt seriøst». Han forteller at ingen i klubben aktivt gikk imot det treneren sa, «det var liksom bare sånn 'Ja, ja, han er han, på en måte'», sier Martin, og fortsetter: «Så det gjorde det ikke til et sånn kjempetrygt sted å komme ut, fordi da hadde jeg antagelig måttet slutte, fordi da hadde det blitt litt sånn han eller meg».

Både miljøet og enkeltpersoner har med andre ord avgjørende betydning for opplevelse av trygghet og dermed for åpenhet og deltakelse i idretten. Å synliggjøre trenerens makt, og trenerens som en person som det er vanskelig å si imot for barn eller ungdommer er et nødvendig skritt på veien mot et større kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. Det krever mot av utøvere, som kanskje ønsker et godt forhold til treneren, så vel til sine klubbkamerater, å si fra. Klarer man å skape idrettsfellesskap som er trygge og bygget på tillit både mellom utøvere og trenere, kan gjøre det enklere å si fra om ting man er uenig i eller opplever som urettferdig for noen. Dette vil være helt utslagsgivende for at noen ønsker å begynne i idretten, eller kanskje lar være å slutte.

Vi vil også understreke at intervjuene med skeive vitner om mange idrettsfellesskap som er trygge, og at mange har erfart at trenere legger til rette for åpenhet. For ikke alle har like negative historier om trenere som Martin. Tuva, som er ikke-binær, berømmer spesielt én av sine trenere for å reagere kontant dersom noen kommer med utsagn som ikke er akseptable:

Hun er veldig rett på. Hvis noen sier noe som helst dumt, så tar hun tak i det med en gang. Og da stopper de. Og hun har ganske stor respekt i miljøet. Fordi hun var den første jenta i den klubben, eller den andre jenta etter hun som grunnla den. Og hun har da stått opp for seg selv siden da, på 1980-tallet. Og fremdeles står hun opp for seg selv og alle andre. Så hun er ganske tøff. Hun liker jeg jo, og hun har jeg et veldig godt forhold til.

Tuva ser på denne treneren som en slags kvinnelig pionér, som selv har måttet kjempe for sin plass, og at hun derfor også er bevisst på at hun skal brøyte vei for andre. Videre forteller Tuva at den gode relasjonen til denne kvinnelige treneren, har gjort at Tuva har kunnet snakke med henne om at hun er skeiv. Tuva har et ganske greit forhold til de andre trenerne også, men om en av trenerne sier hen: «Jeg vet at han ene ikke liker transpersoner». Overfor denne treneren har hun vært tilbakeholden med å fortelle at hun er skeiv. Hun ønsker ikke å «lage potensielt dårlige situasjoner» med han, som hun sier. Sagt på en annen måte ønsker hun å beholde en ukomplisert relasjon til treneren, og ikke gjøre noe som kan ha negativ påvirkning på hans muligheter for framtidige graderinger. Tuvas strategier i omgang med denne treneren, illustrerer hvordan skeive ofte er på vakt overfor andres holdninger og reaksjoner, og at de derfor ofte velger å tone ned eller unnlate å dele for mye om seg selv.

Når vi tolker informantenes utsagn om forholdet mellom trener og utøver er det viktig å være bevisst at dette også handler om makt – det er en asymmetrisk relasjon, der utøveren ofte er prisgitt trenerens velvilighet når for eksempel utøvere skal velges ut til å delta konkurranser, posisjoner og spilletid på banen og andre prioriteringer. Det kan kjennes viktig å bli *likt* av treneren, og hvis en på noen som helst måte for- nemmer at treneren har negative holdninger til skeive, kan det kjennes vanskelig både å være åpen om dette og om andre personlige forhold som det normalt vil være konstruktivt å dele med treneren sin. I in- tervjumaterialet er det fortellinger både om trenere som gjør det lettere å være skeiv i idretten, trenere som gjør det vanskelig og i noen tilfeller helt umulig.

Spørsmålet om idretten oppleves som et trygt rom, altså i metaforisk forstand, avhenger ikke bare av hvordan man blir møtt av trenere og andre utøvere. For en del skeive handler trygge rom også om helt konkrete, fysiske rom. Et eksempel som vi har vært inne på tidligere, i kapitlet om garderobekultur og «guttastemming», er omkleddings- og dusjrommet. Uansett hvilken måte man er skeiv på, kan garderobe og dusjrom oppleves som utrygge rom, men det ser ut til å være spesielt krevende for transpersoner. Alex, som er transperson, synes det er «ekkel» og «ukomfortabelt» å være i en kjønnsdelt garderobe der han kan bli observert av andre. Han forteller:

Spesielt med dusjing eller garderobeskifting generelt, så føler jeg at det ikke er noe kjekt å gå på trening og ikke ha et trygt sted å skifte. Og det er spesielt for folk som er interkjønn, som ikke har ... Altså, det er jente- eller gutte- garderobe. Det er ikke noen nøytral garderobe, der det er flere små, avlukka garderober som folk som er ukom- fortable med å skifte foran andre folk, kan gå i. Og jeg føler at det er en veldig stor stopper for at transpersoner er med i idrett. Fordi at ... Altså, hvis du selv ikke liker å se på din egen kropp, så kanskje du ikke liker at andre folk ser på deg, heller. Jeg liker ikke å se på brystene mine, så jeg vil definitivt ikke at andre folk ser på dem. Og så er det er vanskelig, spesielt for meg som er transmann, at jeg har bryster. [...] Spesielt med tanke på at jeg ikke har begynt på noen behandling. Jeg har ikke begynt på testosteron, og jeg har ikke fått brystene fjernet. Man kan på en måte anta at jeg er ei jente, og jeg skjønner at folk gjør det, men det er jo ikke det jeg er. Så det er liksom det at mitt ytre gjenspeiler ikke det mitt indre er, og da blir det vanskelig å være med på sport hvor andre folk ser deg, fordi at du vet at de kommer til å anta at du ikke hører til der.

Her ser vi et klart eksempel på hvordan fysiske strukturer i ulik grad bidrar til å støtte skeive i organisert idrett. Alex er tydelig på at en annen garderobeløsning ville hatt stor betydning for hans følelse av å være trygg. Det er den svært kjønnsdelte garderoben – og da koblet med en tradisjonell kjønnsrolleforståelse – som skaper utrygghet for ham.

7.6 Oppsummering

I kapittel 6 ble betydningen av oppvekst og erfaringer utenfor idretten utforsket som bakteppe for skeives deltakelse i organisert idrett, og det ble understreket hvor sentralt åpenhet er for mange skeives livsutfol- delse. Dette kapitlet har hatt fokus på tilhørighet i idretten, og verdien idrettsdeltakelse kan ha for skeive, som en kilde til glede, mestring og sosiale fellesskap. Gjennom å analysere skeives erfaringer med

tilhørighet og avvisning i idretten, belyses begreper som minoritetsstress, stigma og usynlig arbeid, og det blir tydelig at skeives deltakelse og åpenhet i idretten er komplekse og mangefasetterte temaer som krever en helhetlig og støttende tilnærming fra idrettsmiljøene.

Idretten kan bidra til livskvalitet gjennom gode sosiale fellesskap, mestring og aktiv deltakelse. Støtte og toleranse fra idrettsmiljøene er avgjørende, og åpenhet er et gjennomgående tema. Kapitlet skildrer ulike erfaringer med å være åpen skeiv i idretten og hvorfor mange skeive ikke er åpne. Åpenhet og deltakelse er nært knyttet sammen, og skeive forbilder har en betydningsfull rolle gjennom å legitimere skeives plass i idretten. Skeive forbilder i idretten kan dermed spille en viktig rolle for å bane vei og vise at det er mulig å være åpen og delta aktivt, men det er også en belastning for de som står fram. Dermed er det stor ambivalens knyttet til dette, siden få ønsker å pålegge andre å være åpne.

Statistikk viser at skeive ungdommer deltar mindre i organisert idrett enn sine heterofile jevnaldrende. Tall fra Ungdata-undersøkelsen illustrerer at andelen skeive ungdommer som er mest aktive i organisert idrett er betydelig lavere enn blant heterofile. Dette mønsteret fortsetter i voksen alder, hvor deltakelse i organisert idrett er lavere blant homofile menn enn blant heterofile menn, mens deltakelsen er mer jevn blant kvinner. Vi antar at dette er nært knyttet til at selv om mange skeive rapporterer positive erfaringer med idretten, har deltakelse også utfordringer. Frykt for negative reaksjoner og opplevelser med diskriminering kan hindre åpenhet og deltakelse. Skeive kan også møte utfordringer knyttet til garderobekulturen og kjønnssegregerte fasiliteter, som kan skape utrygghet, spesielt for transpersoner.

Støtte fra medspillere, trenere og idrettsledere er essensielt for at skeive skal føle seg inkludert. Positive erfaringer med støtte viser at skeive kan finne trygghet og aksept i idrettsmiljøer, mens mangel på støtte kan virke ekskluderende. For å sikre inkludering og trygghet for skeive i idretten, er det viktig med bevissthet og handling fra alle nivåer i idrettsorganisasjonene. Dette inkluderer å skape rom for åpenhet, synliggjøring av skeive forbilder og å slå ned på diskriminerende holdninger og praksis. Samtidig må det være rom for at hver enkelt kan velge sin grad av åpenhet uten å føle press eller frykt.

8. Verdier og kulturer i idretten

Jeg kunne hatt lyst til å drive med idrett, men opplevelser fra gymtimene skremte meg vekk fra idrett generelt. Hockey- og fotballfankultur er ikke særlig innbydende... Hele idrettsverdenen ser ut til å være lagt til rette for noen som ikke er meg. Det er visse idretter som kan være ment for meg, men som jeg ikke er interessert i. Men de store idrettene er ikke noe for meg. De er ikke rettet mot meg. De prøver ikke å invitere meg.

Dette svarer Amir på spørsmålet om han har vært aktiv i organisert idrett. Amir, som er homofil, har altså hatt ønske om å delta, men følt at idretten ikke har vært for han, og har derfor latt være. Det er mange aspekter i sitatet som berører ulike sider ved idretten som mange skeive ser på som problematiske. Han peker både på erfaringer fra barndom og gymtimer, fankultur, og hvorvidt enkelte store idretter med høy status er mindre innbydende for han enn andre. Han snakker også om «idrettsverden» og «hockey- og fotballfankultur». Felles for disse skildringene er at de peker mot noen kulturelle aspekter ved idretten. Dette kapitlet handler om hvordan verdier og kulturer i idretten kan fremme eller hindre skeives deltakelse og åpenhet.

Ulike idrettsforskere har pekt på at all idrettsaktivitet foregår innenfor en ramme av normer, verdier, idealer, praksiser og ritualer, som til sammen utgjør det vi kan kalle spesifikke idrettskulturer (Bourdieu, 1978; Engström, 2017; 1995; Anderson, 2009). I dette ligger det at det knyttes spesifikke forventninger til visse holdninger og oppførsler i forbindelse med aktiviteten, for eksempel fair play, lagånd, konkurranseinstinkt, og respekt. Å være del av en idrettskultur, for eksempel i en klubb eller et lag, kan også gi følelse av tilhørighet og identitet. Som beskrevet i kapittel 3 (jf. 3.5), har mye av forskningen pekt på at deler av idretten er preget av maskuline idealer (Connell, 1995; Anderson, 2009). I vår sammenheng er det særlig sentralt å skjele til forskningen som peker på hva idrettskultur har å si for at enkelte grupper ofte ekskluderes fra idrett på grunn av kjønn, etnisitet eller seksualitet, til tross for idrettens idealer om fellesskap (for eksempel Seippel, 2006; Misener & Darcy, 2012).

Idrettskulturer kan kobles til generelle kulturelle trekk, men med noen særtrekk (jf. kapittel 3.6). For det første preges ofte idrettsmiljøer av lek og omgangsformer som bryter med det hverdagslige. Å ha det gøy er den klart viktigste grunnen unge oppgir for å drive med idrett (Espedal & Seippel, 2024). Det handler både om selve aktiviteten, om mestring, konkurranse og spenning og det handler om samværsformene i idretten. Et annet særtrekk er feiringen av tøffhet som preger mange idrettsmiljøer. En skal tåle - både fysisk press, røff behandling og røff omgangsform. Konkurransens sentrale plass er en tredje særtrekk. Et fjerde trekk er at å være del av en idrettskultur, for eksempel i en treningsgruppe eller et lag, ofte gir sosial tilhørighet og identitet og tilgang til nettverk. Et siste særtrekk er at idretten er preget av tradisjonelt maskuline idealer (Connell, 1995; Anderson, 2009). Idrettskulturer er ofte beskrevet som arnested for konservativ maskulinitet (Fundberg, 2003). Som beskrevet i kapittel 3 (jf. 3.5), har mye av forskningen pekt på at deler av idretten er preget av maskuline idealer (Connell, 1995; Anderson, 2009).

Hvordan kommer ulike verdier og idrettskulturelle sider ved idretten til uttrykk i våre intervjuer med skeive? Er det noen idretter som har kulturelle særtrekk som skeive i større eller mindre grad føler seg inkludert i eller forhindret fra å delta i? Er det forskjell på individuell idrett og lagidrett, og på typiske herre-idretter og kvinneidretter? Og hvilken betydning har de ulike kulturelle aspektene ved idretten for åpenhet og deltakelse?

I det følgende presenterer og analyserer vi informantenes refleksjoner rundt verdier og kulturer i idretten med fokus på disse spørsmålene. Vi starter med å se på kjønnsroller og -normer i det mange informanter betegner som en svært kjønnsdelt idrett. Videre, under overskriften *Gardrobeprat og guttastemning* vender vi oss mot sentrale arenaer og maskuline praksiser i idretten, og hvordan disse oppfattes og fortolkes av skeive. Under overskriften *Ytringer og ordbruk* skriver vi om hvilken betydning språk og andre ytringer kan ha for skeives åpenhet og deltakelse i idretten. Videre, under overskriften *Idretter på tvers av alder og kjønn*, skriver vi om noen idrettskulturer som i noen kontekster kan se ut til å være mer inkluderende. Til slutt, under overskriften *Skeive idrettsaktiviteter*, skriver vi om hvordan noen idrettslag som spesielt retter seg mot skeive, bidrar til å skape sine egne trygge rom for skeive i idretten.

8.1 Den kjønnsdelte idretten

Et gjennomgående funn i denne studien er at mange gir uttrykk for at de oppfatter organisert idrett som unødvendig kjønnsdelt. Dette er også et gjennomgående tema i idrettsforskning (Eriksen et al 2019; Sæland et al. 2019, Loland 2014, se kapittel 3.5 for nærmere beskrivelse). Intervjuene med idrettslederne (jf. 5.2.1), gir et inntrykk av at kjønnsstereotyper er dypt forankret i mange idrettskulturer, men samtidig at kjønns mangfoldet kan variere sterkt mellom idretter. I spørreundersøkelsen kommer det fram liknende oppfatninger. Mange respondenter peker på problematiske sider ved kjønnsdeling og tradisjonelle og utdaterte kjønnsnormer. Dette kommer til uttrykk gjennom kjønnsdelte lag og garderober, og forventninger om å passe inn i spesifikke kjønnsroller. Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene med skeive kommer det fram at mange skeive idrettsutøvere som føler seg utenfor og annerledes, viser spesielt til i idretter som er sterkt kjønnsdelte. I kommentarer fra transpersoner finner vi eksempler direkte ekskludering, i form av mangel på nøytrale garderober og kjønnsdelte treninger og konkurranser.

Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene med skeive kommer det fram at de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene særlig gjør seg gjeldende i enkelte idretter. For eksempel oppfattes ridning, turn og sportsdans som feminine idretter, mens kampsport og fotball gjerne ses som maskuline. I disse idrettene kan det være vanskelig å finne sin plass, dersom man tydelig bryter med «normene». På spørsmålet om det er noen idretter som kan være ekstra vanskelig for skeive å delta på, svarer Sara, som er bifil og helt i starten av 20-åra, at hun tror herreturn og dans for gutter kan være vanskelig, fordi det blir sett på som feminine idretter, og på grunn av at klærne ofte er tettsittende. Hun har inntrykk av at skeive har et mer komplisert forhold til idretter der man skal vise kropp eller ha tettsittende bekledning. Informanten reflekterer selv over

om dette kan være en bivirkning av behandling man har fått som yngre, at man kanskje har blitt erta, og at det tas med videre i livet.

18 år gamle Anna, som er lesbisk, kunne ikke tenke seg å delta i det hun kaller «veldig jentete idretter», eller for eksempel strandvolleyball der det er krav til antrekk eller «kleskode som gjør det attraktivt for menn å se på». Jevnaldrende Eva, som også er lesbisk forteller at hun ikke kunne tenke seg å drive med svømming, på grunn av garderobe og nakenhet. Hun mener det kanskje kan være vanskelig for skeive, «fordi det blir så mye kropp».

Et gjennomgående svar på spørsmålet om noen idretter kan være vanskeligere enn andre å delta på, er herrefotball et hyppig svar. Både i spørreundersøkelsen og i intervjuene med skeive pekes det på at dette er fordi fotballen, mer enn andre idretter, er preget av maskuline verdier, helt i tråd med hva forskningen på dette området har pekt på (se kapittel 3.5). Tomas, som er en homofil mann på rundt 30, som selv har drevet med fotball, tror det er enklere å være åpen i kvinnefotball. Det er forventninger om at idretten er maskulin som gjør det vanskeligere for skeive menn å være åpne, mener han. Denne teorien støttes av flere lesbiske informanter, som trekker fram fotball som en trygg arena for dem. En av dem er Anna: «Jeg har gått på organisert fotball i over syv år. Og nå spiller jeg på damelag, og jeg har gjort det i kanskje 3-4 år allerede, selv om jeg bare er 18 år. Det er jo et av de mest åpne miljøene når det gjelder skeivhet.» Hun får medhold av en respondent i spørreundersøkelsen, som i sitt utfyllende svar skrev følgende:

Jeg kom ikke ut før jeg var rundt 19, men det har aldri vært et problem. I fotballen har jeg bare opplevd at folk oppfatter det likt som om jeg var sammen med en mann. Ikke et tema liksom. Jeg har aldri blitt behandlet annerledes på grunn av min legning.

Særlig for gruppen med skeiv kjønnsidentitet oppfattes idretter med tydelig kjønnskille som vanskelig, og da særlig lagidretter, som ballspillidretter med inndelte jentelag og guttelag. Alex, som er homofil transmann og som driver med en individuell idrett, forteller at han ville vært utilpass i lagidrett, uavhengig om han skulle spilt på et guttelag og et jentelag: «Selv nå, når jeg vet at jeg er en gutt og at jeg er tiltrukket av gutter, så er det ekkelt for meg å være på guttelaget, [...]. Men sporter der det ikke er så veldig oppdelt, tror jeg kunne gått helt fint.

Mange av informantene trekker altså fram herrefotball og andre lagidretter for herrer, som vanskelige idretter for skeive. Kim sier for eksempel:

Kanskje spesielt fotball var jo noe jeg helt fra jeg var liten forbandt med ... Kanskje litt sånn ... 'Det er det de kule driver med'. Så det hadde ikke jeg lyst til. Og så seinere så har jeg også forbundet det veldig med mye drittslenging, egentlig. Og på en måte et veldig dårlig konkurransemiljø. Så det er kanskje det jeg har hatt minst lyst til å gjøre. [...] Den idretten har fått et litt sånn rykte for at trenere er mest interessert i hva man får til, og ikke så mye på dette med miljø.

At fotball er preget av mye negativ ordbruk, eller «drittslenging», som Kim kaller det, er et inntrykk mange har. Det er verdt å merke seg at Kims skepsis til fotball ikke er basert på egne erfaringer. Dette sier noe

om at andres erfaringer og hvordan det snakkes om for eksempel fotballkultur, kan prege ens egne oppfatninger og holdninger. Idretter kan med andre ord oppfattes som ekskluderende, selv om oppfatningen ikke er basert på egenopplevde erfaringer, men noe man har hørt fra andre, lest i medieoppslag eller betraktet fra utsiden. At en organisert idrettsaktivitet anses som utrygg, trenger altså ikke være fundert i egne *opplevelser*, men like gjerne i *oppfattelser*, noe som flere andre informanter også forteller om. I forrige kapittel, ga vi flere eksempler skeive som forteller at det frykten for reaksjoner, mer enn de faktiske reaksjonene i seg selv, har hindret dem fra å delta i organisert idrett. Her er vi kanskje ved et kjernepunkt i skeives lavere deltakelse i organisert idrett. Den må ikke bare være trygg for alle skeive som deltar, den må også arbeide for å framstå som trygg for de skeive som ennå ikke har turt å prøve. I så fall har idretten en større utfordring enn å ivareta skeive som er deltakere, da har den også et omdømmeproblem.

8.2 Garderobeprat og guttastemning

Idretten er altså ofte preget av tradisjonelle kjønnsrollemønster og -stereotyper. Særlig er garderoben et problematisk rom for mange skeive. Dette kommer tydelig fram både i spørreundersøkelsen og i intervjuene med skeive. Problemene er særlig knyttet til lagidretter, hvor det er vanligst med felles garderobe. I individuelle idretter er det gjerne ikke forventet at man skal skifte og dusje sammen med andre, og man unngår usikkerhet og ubekvemhet knyttet til kropp og nakenhet. Man slipper også å uroe seg for uønsket oppmerksomhet og negative kommentarer, som mange har erfart kan foregå i garderoben. Dårlige erfaringer fra gymtimene på skolen, og fra å dele garderobe med medelever er gjennomgående i datamaterialet. Dette er erfaringer mange har båret med seg inn i idretten, og som har gjort dem ekstra vare og sårbare i garderobesituasjoner senere.

I datamaterialet vårt forteller flere av informantene om opplevelser med treningskamerater som har gitt uttrykk for at de synes det er ukomfortabelt å kle av seg i samme rom som skeive. Flere forteller også at de opplever garderobesituasjonen som vanskelig fordi de frykter at andre skal synes det er ukomfortabelt, for eksempel fordi andre i garderoben skal tro at de titter på dem, eller tro at de blir tiltrukket eller seksuelt opphisset av dem. Bekymringer som dette medfører en forhøyet selvbevissthet og selvregulerende atferd som er slitsomt over tid. Dette forteller Jørgen, som er en homofil mann i midten av 20-åra, om. Han har alltid syntes garderobesituasjonen er vanskelig. Før han kom ut som homofil, var han redd han skulle oppføre seg på en måte som kunne avsløre han. Han har forsøkt å unngå slike situasjoner når det har vært mulig, og forteller at han var glad de gangene han hadde gym i siste time, så han kunne dusje hjemme. Måtte han innom garderoben, forsøkte han å gjøre så lite som mulig ut av seg: «Man er ikke en som skøyer og tuller i garderoben. Man går med hodet ned, og er så raskt inn og ut som mulig. Så ingen skal tro at, når jeg kommer ut... [så tenker de at] 'du sto sikkert og stirret opp på meg'.» Før han kom ut, tidlig i tenårene, var han altså ikke bare engstelig for å bli avslørt, og for hvilke konsekvenser det ville ha der og da. Han tenkte også på hva jevnaldrende ville tenke om han i framtida, når de hørte at han hadde kommet ut som

homofil. Nå er han voksen og åpen homofil og deltar i en lagidrettsklubb som han opplever som inkluderende. Men han synes fortsatt garderobesituasjonen kan være vanskelig. Han sier at «jeg føler at jeg kan være i garderoben, men jeg passer jo på at jeg gjerne ser vekk når noen skifter. Man prøver å være ganske ... vise at jeg ser ikke på, liksom. Så det blir kanskje litt 'obvious'» Dette er eksempel på usynlig arbeid, som vi også skrev om i kapittel 7.5). Det handler om å stadig opprettholde en fasade som hindrer andre i å få et dårlig inntrykk av en, jf. også Goffmanns (1995) begrep om *inntryksstyring* og *face work*. Denne formen for selvbevissthet, der skeive hele tiden føler de må sette seg inn i hva andre potensielt kan tenke eller føle om seg selv, kan være utmattende over tid.

Andre informanter har liknende eksempler på slik inntrykksstyring, fra garderoben, enten fra gymtimene i skolen eller fra organisert idrett. I intervjuet med Fredrik forteller han om en egen væremåte som både åpner opp et rom for at han kan utfolde seg sosialt, samtidig som den samme stemningen likevel begrenser ham som skeiv, fordi det kan tolkes seksuelt. Han forteller:

Vi er en 30 gutter som liker å løpe. Det er veldig god stemning i gruppa, og det er på en måte en del «guttastemning», da. For eksempel når vi løper intervaller, så er det typisk at hvis vi løper forbi noen, så kan vi dulte borti en annen, eller daske en annen på rumpa, da. Jeg har aldri liksom følt at jeg ikke kan være med på det, fordi at de kan føle at... at jeg prøver meg på dem, da. Samtidig som jeg også har skjont det at dette er noe som på en måte har vært litt ubehagelig da, det at jeg er interessert i gutter, og for eksempel er med på den fysiske koddingen, da.

I sitatet over, bruker Fredrik uttrykket «guttastemning», og det er det også flere andre informanter som gjør. Uttrykket er relativt vanlig i dagligtale. I forskningen har begrepet blitt brukt for å beskrive en type sosial dynamikk og samhandling som ofte knyttes til mannsdominerte miljøer. Dette er miljøer som er preget av tette kameratskap, en uformell omgangstone og humor. Ulike forskningsbidrag har diskutert guttastemning som et uttrykk for maskuline sosiale strukturer som kan påvirke inkludering og likestilling (Iversen et al., 2024; Ellingsen et al., 2020, 2023; Sund, 2019). Forskningen har på den ene siden vist at guttastemningen kan bidra til å skape fellesskap og styrke sosiale bånd, som i neste omgang kan fremme samarbeid og en følelse av felles identitet (jf. Putnam 2000). Iversen et al. (2020) sin studie blant norske studenter har for eksempel vist at denne typen fellesskap kan oppleves som positivt, og at den uformelle dynamikken kan gi en følelse av tilhørighet i gruppa. Studien viste at samhold og latter var viktige for studentenes trivsel, og bidro til å fremme åpenhet og senke terskelen for deltakelse i ulike aktiviteter.

Samtidig kan miljøer preget av guttastemning bidra til ekskludering av alle som ikke deler humoren eller forstår den spesifikke maskuline dynamikken. Slik bidrar guttastemningen til å skape et fellesskap kun for noen få innvidde, der ikke alle føler seg velkomne (Hjelseth og Tjønndal 2023). Kulturer preget av guttastemning kan dermed forsterke verdier som stereotypisk forbindes med maskulinitet: konkurranseorientering, tøffhet, og å være følelsesmessig distansert. Dette kan føre til en kultur hvor alternative måter å uttrykke maskulinitet på blir marginalisert (Holter, 2007; Sund, 2019).

Fredrik, som i de fleste sammenhenger er trygg som åpen bifil, forteller videre at han opplever usikkerhet i situasjoner med guttastemning. Han er også oppmerksom på hvordan andre tolker hans væremåte i slike situasjoner, slik han beskriver i sitatet under:

Folk må jo forstå det at selv om jeg liker gutter, betyr ikke det at alle mine henvendelser til gutter er flørting, og det har jeg egentlig inntrykk av at folk i stor grad har forståelse for. Men så ser jeg selvfølgelig at det er noen som blir usikre. Jeg prøver til en viss grad å respektere det, fordi jeg skjønner det. Jeg skjønner at folk ikke nødvendigvis helt forstår hva dette med å være skeiv vil innebære, og så har jeg forståelse for at folk på en måte kan synes det er ubehagelig, altså når jeg... Når de ser at for eksempel jeg er veldig fysisk med i guttastemningen på trening. Det kan jeg skjønne. Men det er likevel ikke noen grunn til at jeg tenker at jeg skal la være. Altså hvis det er et stort problem for dem, så tenker jeg at de får heller snakke med noen andre i gruppa, så kan de heller trygge dem på at det går fint at jeg er med på det. Det har kanskje hjulpet litt at jeg har fått kjæreste, som gjør at folk tenker at det blir tydelig at dette er kødd og ikke flørting, da.

Fordi han står såpass trygt i seg selv, og fordi miljøet er trygt og inkluderende, håndterer Fredrik dette greit. Selv sier han at «kanskje andre ville tenkt at dette er ubehagelig, og kanskje jeg burde tenkt at det er ubehagelig, men det er på en måte... jeg har i alle fall ikke tenkt på det som en grunn til det å ikke være med da». Han har iblant observert at andre har vært usikre på om han flørter eller kødder, når han egentlig bare oppfører seg akkurat som alle de andre, men han tenker samtidig at deres usikkerhet ikke er noe han kan ta ansvar for. Det er verdt å minne om at Fredrik opplever idrettsmiljøet sitt som trygt. Hvis en er i en mer sårbar situasjon, enn han, eller miljøet oppleves som mindre trygt, kan situasjoner som dette trolig oppleves som langt vanskeligere.

Dette tyder på at hvis man har gode relasjoner og kjenner seg inkludert av lagkamerater og andre utøvere i miljøet, er det også enklere å takle for eksempel forsøk på humor som potensielt sett kan være sårende eller støtende. Relasjonen til treneren og trenerens håndtering av ulike situasjoner, for eksempel preget av nedsettende former for humor, er også viktig for om skeive – åpne eller ikke – opplever slike situasjoner som trygge eller ikke. Enten det er snakk om barn, ungdommer eller voksne, ses det på som viktig at treneren eller andre ansvarlige voksne er tydelig til stede – både i ord og handling, og i fysisk tilstedeværelse. For eksempel gir Amir klart uttrykk for at hvis han selv hadde vært trener for unge utøvere, ville han aldri forlatt barna alene i garderoben:

Det hadde jeg ikke. Jeg hadde lyttet til hva barna sier til hverandre, og hva slags dynamikk det er. Og ville rykket inn, ikke bare vendt blikket bort. Man må si ifra, ellers signaliserer man at en viss oppførsel er akseptabel [...] Jeg hadde grepet inn, helt enkelt. Jeg kjente at det ikke var tilstrekkelig mange som grep inn (Amir).

Flere av informantene og respondentene har liknende erfaringer som Amir, der trenere «vender blikket bort». Andre forteller om trenere som arbeider aktivt for at både garderoben og treningsarenaen skal være trygge rom for alle. Leo, for eksempel, er i dag medlem av et kampsportmiljø med god og inkluderende atmosfære. Dette er i motsetning til kampsportmiljøet han var del av tidligere, der det var en svært macho-preget og homofobisk sjargong, har han i sitt nåværende miljø aldri behovd å bekymre seg for at folk tenker at han kommer på trening «kun for å klemmes med menn», som han sier i intervjuet. Han har altså

opplevd det motsatte, men i miljøet han tilhører nå, bekymrer han seg ikke over om noen tror han er der av annen grunn enn at han vil drive med kampsport. De voksne lederne er påpasselige med å se til at det ikke foregår mobbing eller negativ sjargong, og Leo gir dem mye av æren for at klubben preges av sterk samhörighet og en inkluderende tone.

8.3 Ytringer og ordbruk

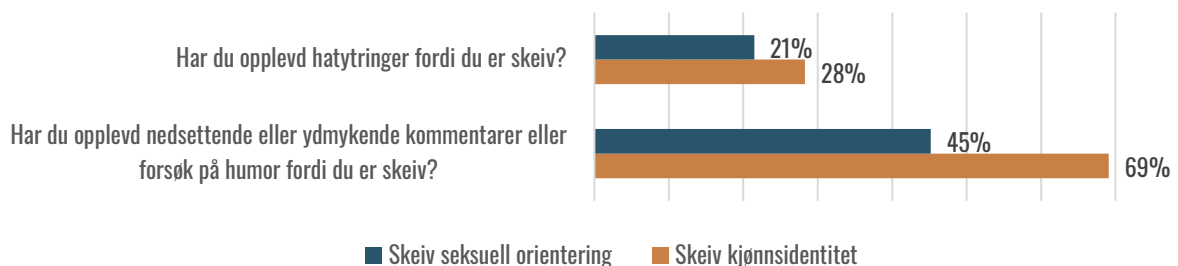
Et av de mest diskuterte fenomenene knyttet til skeives rettigheter, er forekomsten av nedsettende eller ydmykende ytringer. Hvilket språk vi bruker til og om hverandre er tett knyttet til kulturelle sider ved miljøene vi ferdes i. Dette gjelder også i ulike idrettsmiljø og -kulturer. Tidligere forskning har vist at skeive er betydelig mer utsatt for hatefulle ytringer enn befolkningen ellers (Fladmoe og Nadim 2019). I en undersøkelse om holdninger til skeive i Norge i 2024, oppgir 40 prosent av de over 18 år at de har observert nedverdiggende, trakasserende, truende eller stigmatiserende ytringer rettet mot skeive i løpet av det siste året (NIM, 2024). Blant dem som svarer at de har skeive i sin nærmeste omgangskrets eller i familie, svarer 50 prosent at de har observert hets eller hatprat mot skeive (NIM, 2024). Undersøkelsen definerer «hets» og «hatprat» som:

[...] ytringer som er nedverdiggende, trakasserende, truende eller stigmatiserende, og er rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av gruppekarakteristikk. Dette kan omfatte ytringer som utgjør «hatefulle ytringer» etter straffeloven § 185 eller «trakassering» etter likestillings- og diskrimineringsloven § 13, men det kan også inkludere støtende ytringer som er lovlige.

Også i studien om skeives livsløp (Eggebø et al. 2019) er erfaringer med hatytringer, diskriminering, mobbing og vold et sentralt tema. Der kom det fram at skeive som ikke selv hadde hatt vært utsatt for denne typen ytringer, var preget av *andres* negative erfaringer. De hadde kunnskap om at å være i en minoritetsposisjon som skeiv innebærer en *risiko* for å bli møtt med negative holdninger, ytringer og handlinger. I visse situasjoner eller på en del arenaer kan dette være en velbegrunnet frykt. Eggebø et al. (2019, s. 91) skriver: «Denne typen frykt utgjør kjernen i minoritetsstress. Dette stresset, altså frykten for negative møter, kan igjen ha konsekvenser for muligheten til samfunnsdeltakelse på like vilkår». Tilsvarende poeng om håndteringen av minoritetsstress mange opplever i idretten kommer vi også til ut fra vårt datamateriale.

I spørreundersøkelsen vår stilte vi to spørsmål om hets og hatytringer: *Har du opplevd nedsettende eller ydmykende kommentarer eller forsøk på humor i idretten fordi du er skeiv?* og *Har du opplevd hatytring i idretten fordi du er skeiv?* Figur 13 viser andelen som svarte «ja» på hver av de to spørsmålene. Som vi ser, svarer 28 prosent av respondentene med skeiv kjønnsidentitet og 21 prosent i kategorien skeiv seksuell orientering at de har opplevd hatytring i idretten fordi de er skeive. Figuren viser videre at 45 prosent av de med skeiv seksuell orientering har opplevd nedsettende eller ydmykende kommentarer eller forsøk på humor i organisert idrett, fordi de er skeive. Blant respondenter med skeiv kjønnsidentitet er tallet enda høyere: 69 prosent svarer at de har opplevd slike kommentarer i organisert idrett. Selv om spørreundersøkelsen vår ikke er

representativ for alle skeive i Norge, samsvarer likevel funnene våre godt med tallene fra Norsk institutt for menneskerettigheter (NIM 2024). Dersom vi slår sammen de to spørsmålene og de to kategoriene, blir middelveiden også i vår undersøkelse på om lag 40 prosent.

Figur 13 Andel skeive som oppgir at de har opplevd hatytringer (N seksuell orientering = 205, N, kjønnsidentitet = 53) og nedsettende eller ydmykende kommentarer eller forsøk på humor i idretten (N, seksuell orientering: 208, N, Kjønnsidentitet = 55) fordi de er skeive. Kilde: Spørreundersøkelsen

Også ellers i datamaterialet, både i intervjuene med skeive og i de åpne svarfeltene i spørreundersøkelsen, er det mange eksempler på beskrivelser av nedsettende språkbruk og ytringer. Det de aller fleste nevner, er bruken av begrepet «homo» som skjellsord. I spørreundersøkelsen, under spørsmålet om nedsettende eller ydmykende kommentarer eller forsøk på humor, var nettopp bruken av homo eller liknende som skjellsord noe som gikk igjen. Under følger noen eksempler:

Ordet "homo" blir brukt som skjellsord.

Skjellsord som homsespark, jævla homo m.m. i barndommen gjorde det ubehagelig å delta og å være seg selv.

Tilrop fra tilskuere som 'jævla homo' eller 'dommer er homo' traff meg noen ganger.

Det har vært masse småkommentarer om å være skeiv. Ordet «gay» brukt nedsettende.

Jeg opplever enkelte ganger som fotballdommer at spillere bruker homo som skjellsord.

Det jeg opplever oftest er menn som slenger kommentarer fordi jeg jeg skeiv kvinne, de klarer liksom ikke helt å styre seg.

Viste ikke at jeg var skeiv, men husker at de var en del rare eller kvalme samtaler om 'homser og lesbiske' da jeg var [med i organisert idrett].

Kilde: *Spørreundersøkelsen*

I intervjuene er skjellsord og negativ språkbruk et gjennomgående tema. Flere av informantene forteller om dette, og også her er «homo» ofte nevnt. For eksempel har Sofie erfaring med homo som skjellsord, og hun mener problemet er størst i fotballen:

Min erfaring med det har vært at fotballen har vært verst. Herrefotballen. Det var jo òg da jeg var tenåring, forresten. Jeg drev litt med fotball, men de guttene der, som var like gamle som jeg som drev med fotball, slengte med leppa mye. Med sånn jævla homo, det opplegget der.

Vi spurte både Sofie og flere av de andre informantene hvorfor de tror akkurat homo blir brukt som skjellsord. Sofie peker da på noe interessant knyttet til maktforholdene som ligger i språket rundt skeive: «Tja. Tipper det har vel oppstått fordi at en homofil mann blir sett på som feminin, og derfor ubrukelig i idrett. Det vil jeg tenke at det er der det kommer fra.» Som Sofie, tror også flere andre av informantene at grunnen til at homo har satt seg som skjellsord i idretten er at begrepet gjerne forbindes med noe feminint eller svakt, egenskaper som ikke nødvendigvis har så god klang i sammenhenger der det er fokus på kraft, styrke og prestasjons- og vinnerkultur (Rollè et al., 2022). I et av de åpne feltene i spørreundersøkelsen, der respondentene kan utdype svaret sitt, skriver en respondent for eksempel: «Det var i store deler av oppveksten en sterk fremmedgjøring av skeive menn, hvor det kom flere kommentarer som tilrop på trening «Kjør på, ikke noe homsetrening nå!» Her gjenspeiler språket kjente kjønnsstereotypier, tuftet på dikotomier som svak/sterk, pysete/tøff eller passiv/aggressiv. Skeive må med andre ord ikke bare kjempe mot en (u)kultur som er uheldig for dem, de kjemper mot kjønnsnormer som representerer veletablerte makthierarkier, som er innleiret i tunge samfunnsstrukturer, og som derfor har vist seg svært seiglivet.

Men nedsettende ytringer i den organiserte idretten, og samfunnet for øvrig, dreier seg som nevnt om mer enn bruken av skjellsord. En annen vanlig form for språkbruk som kan virke støtende, er å bevisst omtale transpersoner med et annet pronomen enn det de ønsker. Tuva forteller om slik praksis fra en av trenerne i klubben: «Han [treneren] sa da at jeg bryr meg ikke om hva ‘hun’ vil bli kalt, ‘hun’ er en gutt, så jeg bruker da mannlig pronomen. Vi satt og tøyde etter trening i sånn sirkel – det var meg, dattera hans, sønnen hans ... Fordi de drar ofte med familier. Og så var det to til som satt og tøyde.» Siden trenere ofte er viktige forbilder, er det lett å tenke at en slik nokså steil holdning, dessuten framført foran egne og andre barn, vil kunne gjøre at aksepten for mangfold blir mindre enn dersom han hadde valgt å vinkle dette positivt, eller i det minste forholdt seg nøytral.

På spørsmål til informantene om de tar til motmæle i tilfeller med hatefulle eller nedsettende ytringer, har informantene litt ulike fortellinger. Sofie, som opplevde at fotballgutta brukte homo som skjellsord, forteller at det ikke hjalp å si fra:

Sofie: Det var mange ganger jeg sa fra, for jeg kjente jo disse her guttene.

Forsker: Hva skjedde da?

Sofie: Nei, det er som ungdommer flest, de bare lo. Og brydde seg ikke om det. Så det tok ikke slutt.

Tuva, som hadde en trener som ikke ville kalle en utøver med riktig pronomen, har imidlertid en annen opplevelse med å si fra. For hennes del ga det et positivt resultat: «Og jeg sa jo da til ham ... at nei, du må da bruke riktig pronomen. Tenk hvor ukomfortabelt det hadde vært om noen hadde brukt kvinnelig pronomen om deg. [...] Etter hvert så fikk jeg jo han til å være enig i å ikke bruke mannlige pronomen.» Tuva

forteller at også hun har opplevd at 'homo' brukes som skjellsord i ungdomsgjenger eller sammenhenger der ungdom møtes. Da sier hun ifra, noe som har gitt resultater:

Ja, jeg er jo trener for barne- og ungdomsgruppa. Og jeg har hørt 'homo' bli brukt som skjellsord. Men da har jeg pleid å svare at jeg er homo, og da har de ofte stoppet og faktisk spurt om 'Er du virkelig? Er du?' Og så har de skjønt, og så har jeg sagt 'Ja, er det negativt?' Så har de da ofte sagt 'Nei, ikke egentlig'. Og så har jeg liksom minnet dem på det hver gang, bedt dem om å ikke bruke det mer. Så nå er det jo nesten ingen på denne klubben som bruker homo som skjellsord lenger.

Som vi diskuterte i avsnittet om skeive forbilder i idretten, er ikke alle like modige som Tuva. De skeive vi har intervjuet har litt ulik oppfatning av i hvilken grad de skal ta tak i nedsettende språkbruk, der skeive krenkes direkte eller der det skeive brukes som skjellsord i mer allmenn forstand. Flere mener at å gå i rette med språkbruken innebærer en betydelig risiko for dem. Og som beskrevet i foran, under overskriften *Støtte og toleranse*, kan det oppleves risikofyllt også for de som ikke er skeive å stå opp mot negativ språkbruk. Men når mange skeive av forståelige grunner ikke ønsker å ta til motmæle mot nedsettende ytringer, blir det desto viktigere at andre i klubben gjør det. Hvorvidt det skjer, varierer mye, skal vi tro våre informanter. Tomas forteller at negativ språkbruk ikke ble slått ned på, verken fra lagkamerater eller trener:

Litt av problemet var jo at kulturen var veldig godtatt av alle de jeg spilte med, og den var veldig godtatt av trenerne òg. De kunne finne på å ikke nødvendigvis bruke de samme bemerkningene, men du så at de kunne flire eller smile eller liksom. Du merka på kroppsspråket deres at de anerkjente det som ble sagt.

Sofie, som er i 30-åra har opplevd mye negativ språkbruk. Vi spurte om det ble tatt tak i, for eksempel av lagledere, trenere eller foreldre, og hun svarte slik:

Ikke som jeg så. Det var veldig lite. Jeg har en bror som er elleve år yngre enn meg. Og når han drev med idrett, så var det bedre, med at foreldrene sa ifra. Eller at trenerne hadde mer fokus på det. Så det har skjedd litt med det, da. At en prøver iallfall å dempe sånne utsagn. Og det var ikke godtatt da jeg spilte håndball som tenåring, for jeg spilte jo på damelaget. Det var ikke godtatt med utsagn da. Da kunne en få gult kort og sånn [...] på et eller annet tidspunkt, så begynner de å dømme på stygt språk.

Ifølge Sofie har situasjonen altså bedret seg, samtidig som hun forteller om forskjeller mellom idretter. Hun trekker fram at enkelte idretter, i dette tilfellet håndball, har klare sanksjoner mot skjellsord på banen. Dette kan ses som et klart signal om at idretten ikke godtar enkelte typer adferd. Samtidig er det ikke nødvendigvis på banen at den nedsettende språkbruken er hyppigst forekommende. Spørsmålet vil dermed være om, i dette tilfellet, håndballens klare signal, også har positive ringvirkninger helt inn i garderoben.

Hittil har vi skrevet om ytringer som er eksplisitt eller intendert nedsettende. Men både i spørreundersøkelsen og intervjumaterialet kommer respondenter og informanter selv inn på at det er forskjell på hvordan de tolker for eksempel bruken av 'homo' som skjellsord. Samtidig forteller mange om idrett, kamp og konkurranse som en arena der det har lett for «å gå ei kule varmt», som en sier, der skjellsordene hagler. Dette er sosiale situasjoner som lett kan aktivere språk som spiller på fordommer og forestillinger om hva som er svakt og sterkt, tøft eller pysete. Dette kan også være en av flere mulige forklaringer på at flere

skeive vi har snakket med sier at det er i lagidrett det er størst sannsynlighet for å oppleve nedsettende språkbruk. Samhandlingen som lag skaper lettere behov for syndebukker, eller påkaller følelser som omsettes i skjellsord, bl.a. om skeive. Jørgen forteller: «Det er bare når folk blir irriterte, så kan de kaste et skjellsord som ... Ja. Jævla homse, eller et eller annet sånt.» Kristoffer er inne på det samme, og sier: «I idretten så... det er adrenalin og det er høyt nivå og det er faktisk konkurranse. Og da får kanskje ting utløp på en annen måte enn det vil på andre arenaer, fordi det er en konkurransesituasjon eller en oppheta situasjon eller hva det er.» Kristoffer peker dessuten på at de nedsettende ytringene som kan ses eller høres nettopp i «kampens hete» kan knyttes til det han kaller «supporterproblematikk». Han sier:

Jeg tenker også det er en del supporterproblematikk. Vi ser jo dessverre hvor løst fortsatt kommentarer om andre identitetsmarkører, altså om man er farget eller om man er muslim eller... de sitter dessverre fortsatt litt for løst i blant supportermassen.

Med andre ord, hvor sterkt informantene reagerer på nedsettende utsagn, er avhengig av konteksten, og hvilken intensjon utsagnet har. Dette kan også ses som en strategi for å distansere seg fra og håndtere situasjoner med negativ ordbruk. Når det er sagt, er informantene samstemte i at det er svært viktig at denne typen ordbruk bør slås konsekvent og raskt ned på.

Flere peker på at effekten av språkbruken henger sammen med bevissthetsgraden til den eller de som ytrer seg. Kim, en av informantene vi intervjuet, mener for eksempel det er forskjell på om det er barn eller voksne som bruker 'homo' som et skjellsord. Forskjellen, ifølge ham, ligger i om den som ytrer seg virkelig forstår hva et skjellsord som 'homo' innebærer eller betyr: «Det er forskjell, på en måte, hvis en fjerdeklasing hadde kalt meg homo som noe stygt, da er det sånn 'ja ja, men du veit jo ikke hva det er'. Når det er liksom en 17-åring, da er det litt mer sånn 'du har faktisk noe imot det'.»

Selv om informantene er samstemte i at det må slås ned på nedsettende ytringer, tar Fredrik til orde for at det må være rom for å feile. Han innrømmer at også han trår feil fra tid til annen, og sier:

En ting som jeg ofte går i fellen på, at jeg ofte er spissformulert og sier ting som kanskje ikke jeg har tenkt veldig godt over. Men ofte er det viktigste å være ydmyk og tørre å si unnskyld. Si at ... 'Ja, jeg mente ikke det, det var en dårlig spøk', de dårlige spøkene man måtte ta i garderoben eller i guttastemningen. Det tror jeg er fint. Jeg tror nok at det skal være rom for å gjøre den type ting.

Å tørre å snakke om temaet, ikke være redd for å si noe feil eller bruke feil begreper, men heller være ydmyk for at man ikke kan så mye om temaet, men at man er åpen for å lære. Flere av informantene mener dessuten at man kanskje ikke alltid skal gi potensielt nedsettende utsagn for sterk kraft. Skjellsord som brukes ofte, uansett opphavelige mening eller tiltenkt effekt, tømmes for innhold. I et av feltene i spørreundersøkelsen, der man kan utdype sitt svar, skriver for eksempel en respondent: «De kan rope ut 'jævla homo' når de er uenige, men [jeg tror] at de ikke mener det homofobisk... de kommer gjerne og beklager når de skjønner at det finnes skeive på banen.. gir meg mer enn gjerne klemmer også.»

Heller ikke Sofie tror at bruken av 'homo' eller andre lignende begreper som skjellsord nødvendigvis bunner i et ønske om å trakassere skeive:

De ungdommene som er like gamle som meg, jeg tror ikke de egentlig helt tok eierskap til det utsagnet. Jeg tror de slang med leppa, uten å helt tenke seg om hva det egentlig betyr. Jeg tror ikke de gjorde det veldig bevisst, [i den forstand] at det at en sier 'jævla homo' betyr at de sier noe stygt om de homofile. Jeg tror ikke de gjorde det veldig bevisst. For det ... Jeg så heller ikke at de var direkte mot noen som var skeive. Det var stort sett heterofile til heterofile. Eller til en dommer eller et eller annet i den duren.

Det samme mener Kristoffer, som forteller om flere opplevelser med sleivbemerkinger: «Det har jo vært noe altså, en og annen sånn sleivbemerking har det vært. Men det har aldri vært rettet mot meg, så det har vært mer en litt mer sånn der 'jævla homo', eller et eller annet sånt, det er ikke retta mot noen, det er mer en sleivete kommentar.» Også Fredrik er inne på det samme, når han sier:

Samtidig så er mitt inntrykk at de som bruker for eksempel 'homo' som skjellsord, de skjønner egentlig ikke helt hva de sier. Det er på en måte noe de sier fordi at de har hørt det i en eller annen setting, så de tenker at dette er normalt å si, men så har de ikke egentlig så veldig mye tanker om hvorfor... hva som er galt med å være homofil. Og det kan godt hende at de egentlig er veldig åpne for at folk er skeive, men at det på en måte er en form for dårlig spøk eller en form for attitude.

Fredrik mener man bør gi beskjed om at slike utsagn ikke er greit, men at man også skal ha respekt for at folk er påvirket av hvilke samfunn de kommer fra. «Det at de bruker 'homo' som skjellsord, det betyr ikke nødvendigvis at de har tenkt så veldig nøye gjennom hvorfor det skulle være galt å være homo», avrunder han. Samtidig tar Fredrik et forbehold. Han følger opp med å si at han syns det er veldig dumt at det blir brukt som skjellsord, fordi det skaper en unødvendig usikkerhet. Han åpner særlig for at andre skeive kan oppleve dette annerledes enn ham selv, og sier:

En ting som jeg føler veldig viktig å si nå, er at selv om jeg tar det på den måten her, så har jeg kjempestor forståelse for at andre skeive synes at dette her er så ubehagelig at dette her vil ... klarer de ikke å forholde seg til. Så når jeg drar opp dette eksempelet, så snakker ikke jeg på vegne av alle skeive. Jeg snakker på vegne av meg selv.

Når vi nå tar med flere mulige forklaringer på bruk av for eksempel 'homo' som skjellsord, er det ikke for å relativisere eller unnskyldte språkbruk eller andre negative ytringer rettet mot skeive. I forskningslitteraturen rundt mobbing, er et viktig element i definisjonsspørsmålet at det er en ubalanse i makt mellom utøvere og den som blir mobbet (Roland, 2007; Roland & Vaaland, 2003). Dermed er det viktig å legge vekt på opplevelsene til den som er offer for de nedsettende ytringene, ikke opplevelsene til den som står bak dem. Man skal med andre ord ikke unnskyldte eller bortforklare nedsettende ytringer, selv i tilfeller der de ikke er eksplisitt ment som nedsettende.

Det er hovedsakelig to grunner til at vi drøfter ulike forståelser av bruk av skjellsord. En grunn er at informantene selv kommer inn på dette. At informantene selv trekker fram hvorvidt en ytring er mer eller mindre «vondt ment» er interessant fordi det reiser et annet spørsmål, nemlig om det egentlig er en form for rasjonalisering av de nedsettende ytringene. Her skal vi som forskere være forsiktige med å overtolke,

men enkelte samfunnsvitere har pekt på at det ligger en nærmest usynlig, strukturell makt i samfunnet som gjør det vanskelig for enkeltindivider å yte motstand mot det som er dårlig for dem. Det er fordi man som individ rett og slett ikke oppfatter slik motstand som en plausibel mulighet blant flere. Slike teorier, for eksempel om «strukturell» (Foucault, 2001) eller «symbolsk» (Bourdieu, 1996) makt, er effektive for å analysere slike fenomener. Men vi understreker at teoriene også har blitt kritisert for å umyndiggjøre enkeltindivider, ved å gjøre dem til ofre for mønstre som de ikke ser.

Den andre grunnen til at vi diskuterer hvordan skjellsordbruk kan forstås, er at det belyser en kompleksitet i denne problematikken, knyttet til hvem som skal ha definisjonsmakt over hva som er en krenkende atferd. I tilfeller der ytringene er grovt diskriminerende eller hatefulle, er det ikke nødvendigvis så vanskelig. Her vil man som offer dessuten ha et formelt rettsvern. Like enkelt er det ikke i tilfeller der krenkelsen er mindre grov, eller der saksforholdet er uklart, slik som i noen av eksemplene som er beskrevet over. I et par av intervjuene vi har gjort, forteller informantene om situasjoner der de opplevde å bli «blikket», det vil si at noen så på dem på en måte som de oppfattet som ubehagelig eller truende. Det kan nok være vanskelig i enkelte situasjoner å vurdere hvorvidt et blikk virkelig var ment på en truende måte. Flere av informantene reflekterer over at de kan overtolke ulike situasjoner. Som foran er både Leo og Tomas bevisst dette. Samtidig er det viktig å ha forståelse for at mange skeive er utsatt for sårbarhet, fordi de bærer med seg erfaringer og historier som har krevd mye krefter og usynlig arbeid. En kommentar eller et blikk kan være dråpen som får begeret til å renne over – eller mer konkret – som gjør at man velger å ikke være åpen skeiv i idretten, eller ikke delta.

Selv om de ikke direkte har blitt utsatt for nedsettende språkbruk, forteller flere av informantene altså at frykten for å oppleve dette i seg selv er begrensende for å delta for eksempel i idrettsaktiviteter. Jørgen, som er aktiv i organisert idrett i dag, forteller om dette: «Så hvis jeg hadde vært i en sport eller en gruppe eller noe sånt hvor man brukte skjellsord om homofile, så ... Det hadde kanskje vært vanskelig, ja.» Han har ingen opplevelser av dette, men har likevel blitt begrenset av sin skeive identitet. Ifølge han selv, er det ingen aktiviteter som han har tenkt at han ikke kan drive med, men han har likevel en følelse av å ikke passe inn fordi han er skeiv. Nedsettende ytringer om eller til skeive gjør, som vi har hørt, at mange skeive ikke føler de passer inn; de aktiverer en årvåkenhet som fører til å velge bort idretten eller selvsensur. For eksempel for Tomas tok dette «likso litt gleden bort ifra det jeg egentlig var veldig glad i å holde på med», som han sier.

Mange av eksemplene vi har vist til over handler om situasjoner fra organisert idrett, men noen av eksemplene viser til episoder som skjedde i større fellesskap, gjerne i forbindelse med skolegang eller i møte med vennegjengen. Selv om svært mange har hørt om og kjenner til tilfeller der venner eller bekjente har opplevd slik hets i organisert idrett, sier få av våre informanter at de selv har blitt utsatt for det. Det flere sier, er at opplevelsene med nedsettende språkbruk fra fellesrommene i hverdagen, skole, vennegjeng og arbeid, gir en særegen sårbarhet som de *tar med seg inn* i andre arenaer, blant annet i idretten. Frykten for å

kunne bli avslørt som skeiv i en trengt situasjon, i rom der man ikke har noen fluktmulighet – i garderoben, i bussen på vei hjem fra trening, på samlinger, utgjør i seg selv et hinder for å delta i organisert idrett.

8.4 Idretter på tvers av alder og kjønn

Hittil i kapitlet har mye dreid rundt spørsmål og kjønn, og kjønnede konnotasjoner knyttet til enkelte idretter eller idrettskulturer. Vi har også skrevet mye om at det i noen idretter oppfattes og oppleves som særlig vanskelig for skeive, ses i sammenheng med at de er preget av maskuline verdier. Herrefotball er det hyppigst nevnte eksempelet på det. Idrettskulturer preget av maskuline verdier gir seg utslag i tette idrettsfellesskap som ofte kan oppleves ekskluderende for en del skeive. Dette er tydelig til stede i lagidretter, der negative erfaringer ofte er knyttet til garderobesituasjoner med guttastemming. Selv om lagidretter i større grad enn individuelle idretter er bygget rundt sosiale fellesskap - laget - tyder vårt materiale altså på at disse ikke alltid oppleves trygge for skeive. At individuelle idretter kan oppleves mer inkluderende, ses i sammenheng med at de sosiale fellesskapene oftere består av utøvere på tvers av kjønn og alder, og også ofte nivå. Dessuten er delt garderobe mindre vanlig, som gjør at man unngår en del vanskelige situasjoner. I det følgende skal vi gi noen eksempler på idretter som nettopp er organisert på måter der utøvere trener sammen på tvers av kjønn og alder.

En erfaring som går igjen i vårt materiale, er at klubber og idretter der folk på tvers av kjønn og generasjoner trener sammen, skaper et inkluderende miljø. Når ulike aldersgrupper – barn, ungdom, voksne og eldre – møtes, enten det er i garderoben eller under selve treningen, er opplevelsen at tonen er mer respektfull og mildere enn om man bare møter sin egen aldersgruppe. Flere informanter snakker varmt om familiebaserte idretter, der foreldre og barn trener sammen og blir godt kjent med alle aldre og på tvers av kjønn – det gir ifølge disse informantene et godt miljø. På spørsmål til en av informantene om han har opplevd negative slengbemerkninger i forbindelse med trening, svarer Leo, som er bifil og aktiv i en individuell idrett:

Jeg vet ikke om det akkurat er det stedet som er såpass bra, at det er bra atmosfære og veldig inkluderende. At jeg ikke har merket noe sånt. Men det er en klubb der det er både yngre og eldre som trener, og på samme dager, så du ser mennesker fra skolealder opp til 80 år i samme lokale. Så det er på en måte beundringsverdig hvor bra det fungerer akkurat der.

Leo tror at hvis det hadde vært mer aldersinndelt, hadde kanskje tonen vært en annen, og at dette er uavhengig av alder. En gruppe med 30-åringer eller eldre menn kan være like ille som tenåringsgutter, mener han.

Enkelte av informantene peker på at verdigrunnlaget i noen idretter åpner mer for mangfold og inkludering enn andre. En slik gruppe idretter som flere forteller om, er ulike former for kampsport. Flere av informantene som har drevet med slike idretter peker nemlig på at disiplin og respekt (for motstanderen) er

spesielt viktig her. En sier: «Det er veldig respektfullt. Respekt og disiplin er jo de to store ordene innen karate.» På oppfølgingsspørsmål om det er ord og verdier som preger hele idretten, er svaret: «Ja. Disiplin og respekt. Det er hele idretten. Vi kommer ikke langt uten. Det betyr respekt for alle typer mennesker.» Informantene begrunner dette dels med idrettens opphav i en østlig høflighets- og æreskultur, dels at det kan være farlig å drive slik idrett, dersom man ikke har klare regler og respekt for motstanderen. Det gir dessuten en særskilt kroppslig nærhet til lagkamerater og konkurrenter, som kan være med på å ta fokus bort fra kjønn eller seksuell orientering, og over på utøverens generelle menneskeverd, sier en. Denne informantens refleksjoner og erfaringer står litt i kontrast til det vi ellers finner i datamaterialet, som peker på at kroppslig nærhet ofte kan gjøre det vanskeligere å være skeiv i idretten. En annen informant peker dessuten på at nettopp kampsport er vanskelig, fordi draktene her viser mye hud. Også dette peker mot en kroppslig dimensjon, som er viktig for mange av informantene. Idrett er svært tett koblet til kropp og dyrking av kroppen, og for noen av informantene er dette vanskelig, da det kroppslige er tett knyttet til kjønn og seksuell orientering. Særlig gjelder dette for transpersoner.

Det er mer usikkert om denne respekten, som blant annet preger mange kampsporter, også inkluderer respekt for transpersoner. På spørsmål om respektens sentrale plass i kampsportene innebærer at man kan forvente at det gjelder for alle skeive, svarte en informant: «Skulle tro det, ja. Men de tar det som at det å være trans er *mot* idretten. At det å være skeiv er mot idretten, at det blir respektløst.» Å anvende kampsportens verdier om respekt for alle som utgangspunkt for å inkludere skeive, vil dermed være avhengig av at trenere og andre viktige aktører i klubbene ønsker det. Det varierer, ifølge informanten, fra klubb til klubb. En annen informant peker dessuten på at nettopp kampsport er vanskelig, fordi draktene her viser mye hud. Også dette peker mot en kroppslig dimensjon, som er viktig for mange av informantene. Idrett er svært tett koblet til kropp og dyrking av kroppen, og for noen av informantene er dette vanskelig, da det kroppslige er tett knyttet til kjønn og seksuell orientering. Særlig gjelder dette for transpersoner.

Materialet vårt gir også noen litt mer kuriøse eksempler på hvordan noen skeive dras mot enkelte idrettsgreiner med utgangspunkt i interessen for spesifikke (populær)kulturelle univers. To slike eksempler er Harry Potter og Ringenes Herre, som er litterære- og filmatiske verk som tematiserer eller spiller på ulike former for androgyni og tvetydighet. Dette er fantasyuniverser som har avfødt globale, kultliknende fellesskap. Interessen for dette kan, munne ut i deltakelse i rumpeldunk og bueskyting:

Jeg har jo alltid likt sånn ... Jeg så veldig mye på sånne fantasy-filmer og sånt. Sånn Ringenes herre, for eksempel. Jeg elsker Ringenes herre. Og der er det jo litt bueskyting, som jeg synes var veldig kult. Nå er den ikke like bra [med tanke på] bueskyting, for nå er jeg litt mer kritisk til teknikken, men ... Veldig glad i sånne filmer. Favoritt-Disney-prinsessa mi er jo Merida fra Modig. Hun driver med bueskyting, hun òg. Så det var egentlig bare snakk om tid før jeg begynte å mase om bueskyting.

Selv om dette kanskje ikke er den vanligste formen for rekruttering til idrett, viser disse eksemplene likevel at populærkultur og sosiale medier kan gi grobunn for skeiv kultur på arenaer og i idretter man ellers kanskje ikke ville funnet det.

Mange informanter mener altså det er vanskelig å være skeiv i enkelte idretter, og at dette handler om spesifikke idrettskulturer. Slike vanskeligheter kan også knyttes til en viktig side ved idrettskulturen, nemlig idrettens prestasjonsfokus. På en måte kan prestasjonsfokus virke tilforlatelig for skeive, fordi det ikke gjør forskjell på noen. Flere av informantene gir uttrykk for at så lenge du presterer og er god, slipper du unna med det meste. Mange av informantene har vært del av idrettsmiljøer der prestasjon har vært viktigst, og hvem man er eller ellers gjør på fritida ikke har vært tema. For eksempel forteller Tuva om en trener fra Øst-Europa, som har det hun selv kaller en «overraskende åpen tankegang»: Hun fortsetter: «Hun bryr seg fint lite. Hun har sagt det til meg. Jeg bryr meg fint lite om hva du gjør på fritida, så lenge du konkurrerer bra eller følger programmet mitt. Hun er veldig hyggelig.» At idretten er konkurransefokusert, gjør med andre ord at fokuset tas vekk fra personen – det er prestasjonen som betyr noe.

Den andre siden av prestasjonsfokus er økt utsatthet når prestasjonene uteblir. Tidligere i dette delkapitlet fortalte Tomas at han mente det kunne være vanskelig å være åpen homofil i fotballen, samtidig som han tror at dette er enklere hvis man er god. For, «hvis man kommer ut og presterer dårlig, kan det knyttes til seksuell orientering», sier han, og tenker da på at dårlige prestasjoner gjerne fører med seg krav om å finne årsaker.

Dette er noe flere andre informanter forteller om. For eksempel lanserte Fredrik, mot slutten av intervjuet med ham, en teori om at toppidrett i seg selv er diskriminerende, fordi den etter hans mening i stor grad forutsetter det han kalte et *all in-mindset* fra utøverne. I et slikt tenkesett vil alle faktorer som ikke er direkte rettet mot å fremme prestasjoner, ifølge Fredrik, lett bli tolket som uheldige eller negative. Særlig gjelder det, mener han, dersom utøveren skuffer eller resultatene går i feil retning. Å være skeiv vil i et slikt perspektiv kunne ses som en slik negativ faktor, fordi det potensielt kan berøre både utøveren og lagkamerater. Selv om dette ikke stemmer, vil bare frykten for en slik uro kunne utløse en føre var-strategi blant ledere, trenere og andre i laget, som er nok til å gi den skeive utøveren et stigma.

For veldig mange handler idretten først og fremst om å være god og å vinne. Å trene for å bli bedre og prestere godt i konkurranser er en viktig drivkraft, også for mange skeive. Mange vil derfor kunne tone ned eller ikke nevne sin skeive seksuelle orientering eller kjønnsidentitet for å unngå unødig energitap. Samtidig er det å skjule at man er skeiv ofte energikrevende – som vi har vist mange eksempler på krever det et usynlig arbeid.

8.5 Skeiv idrettsaktivitet

Et utslag av at organisert idrett ofte er kjønnsdelt, kan være at skeive søker mot aktiviteter som bryter med tradisjonelle oppfatninger av kjønn og kjønnsinndeling. Siste del av dette kapitlet har vi viet til aktiviteter som spesifikt retter seg mot skeive som målgruppe. Dette er først og fremst aktiviteter rettet inn mot skeive. Sitatet under er hentet fra spørreundersøkelsen, formulert av en respondent som deltar i en

rugbyklubb som spesifikt retter seg mot skeive. Det finnes noen få slike tilbud, og i hovedsak er dette idrett organisert under Raballder Sportsklubb, som ifølge deres egen nettside er en «paraplyorganisasjon for skeive og inkluderende idrettsklubber i Norge»⁴⁰. Under paraplyen organiseres håndball, innebandy rugby og volleyball, men aktivitetene foregår kun i Oslo.

Jeg opplever at det å ha et skeivt lag bidrar til å senke terskelen for skeive til å bli med i idretten. (Kilde: kommentar fra respondent i spørreskjema)

Respondenten skriver videre at de sosiale sidene ved aktiviteten har vært bra for hens mentale helse.

I spørreundersøkelsen har vi ikke hatt noe eget spørsmål om skeive idrettslag, men flere respondenter har skrevet i åpne kommentarfelt at de driver med idrett i regi av Raballder. Noen få har skrevet at de deltar i idrettsaktiviteter i regi av FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold. Et par respondenter er aktive innenfor Roller Derby, som er del av Norges skøyteforbund. På nettsidene markedsfører de seg som spesifikt og proaktivt opptatt av inkludering og mangfold, og det står at «Roller derby er en svært inkluderende idrett hvor LHBTQ+-rettigheter, inkludering av medlemmer med funksjonsnedsettelse, og anti-rasisme er viktige grunnpillarer»⁴¹. En av respondentene i spørreundersøkelsen bekrefter dette når hen skriver at hen er med på Roller Derby, som «er den eneste idretten jeg vet som er en lhbt+ safe space». Verdien av at det finnes aktiviteter som spesifikt retter seg mot skeive er trygge, er det flere respondenter som trekker fram. Det ses også på som en god måte å rekruttere skeive til idretten på.

I intervjumaterialet har vi også en informant med erfaring fra et skeivt idrettslag. Kristoffer forteller at han ikke hadde drevet med lagidrett før han flyttet til Oslo da han var i 20-åra. Han var interessert i å begynne å spille rugby, fordi det finnes et skeivt internasjonalt rugbymiljø, som han kunne tenke seg å bli en del av. Ifølge han er rugby en sport som i seg selv er veldig inkluderende, fordi de ulike spillerposisjonene krever ulike fysiske egenskaper: «Om du er liten eller stor eller tjukk eller tynn eller kan løpe superfort eller kan takle hardt, så åpner liksom sporten i seg selv for et veldig vidt spenn». Det skeive rugbymiljøet i Oslo består av oppimot 30 personer. De yngste som deltar er i begynnelsen av 20-åra, og de eldste er i begynnelsen av 40-åra. På spørsmål om hva som er motivasjonen til å delta i et skeivt idrettslag, svarer Kristoffer:

Altså, jeg kunne fint ha valgt å bare delta på [en rugbyklubb i byen], men jeg ser at nå vokser det skeive laget og jeg har lyst til å være med på å få det til å vokse. Og samtidig som at vi har vært veldig tydelig ovenfor de andre lokale lagene at det er ikke noe som har skjedd som har gjort at vi har følt at vi må ha et skeivt lag. Men det å ha det skeive laget gjør at vi senker terskelen enda mer for å få nye spillere, altså de fleste på laget har aldri tatt i en rugbyball før. Hvis vi har, kall det et safe space, som introen for de som aldri både har tatt i en rugbyball og kanskje ikke har vært med i organisert idrett.

Ifølge Kristoffer er den viktigste grunnen til å ha et skeivt idrettslag å senke terskelen for deltakelse, og at det skal føles trygt å delta. Han viser til at skeives deltakelse i organisert idrett er lav, og forteller at mange i

⁴⁰ <https://raballder.no/>

⁴¹ <https://www.skoyteforbundet.no/roller-derby/dette-er-roller-derby/>

klubben ikke har idrettserfaring fra før. «Det her er liksom et lite bidrag, da, som vi håper kan gjøre noe med det». Det er flest skeive cis-menn som deltar, men også noen transmenn og noen skeive cis-damer. Han forteller at det skeive rugbymiljøet betegner seg som «gay and inclusive», som betyr at det ikke skal være noen barrierer for verken seksuell orientering eller kjønnsidentitet. Det innebærer at man også er velkommen som heterofil cis-person. Han viser til søsterlaget i Stockholm, hvor omtrent halvparten identifiserer seg som skeive og halvparten ikke. Videre forteller han at treningene kan være en viktig sosial arena for mange som ellers har lite sosialt nettverk:

Vi er jo en sosial gjeng også, sånn at det skjer like mye utafor banen som på banen, så det blir jo også en tilleggsverdi, da. Hvis det at vi har et sosialt nettverk også kan bidra til å takle noen av de andre utfordringene i det skeive miljøet med ensomhet og på andre ting så tenker jeg det skal vi bare gjøre.

Kristoffers beskrivelse av de sosiale sidene ved idrettsfellesskapet som en tilleggsverdi, harmonerer godt med forskningen som peker på at trygge fellesskap, der man gjør en aktivitet sammen med andre, kan fremme sosial tilhørighet, bygge tillit, og styrke den enkelte, også på andre områder i livet (Frøyland et al., 2022). Og som Putnams (2000) begrep *bonding* viser til, er det nettopp slike tette fellesskap, preget av gjensidighet og solidaritet, som kan gi trygghet. Å være inkludert i slike fellesskap kan også gjøre oss bedre i stand til å møte utfordringer i livet (Hall og Lamont 2013). Samtidig peker Putnam på at fellesskap preget av *bonding* også kan være *for* lukkede. Dette er også Kristoffer bevisst på, noe han gir uttrykk for når han sier at: «Det er ikke sånn at vi isolerer oss», sier han, og forteller at de denne sesongen har hatt fellestreninger og turneringer sammen med et av de andre lokallagene i Oslo. «Det er også helt 100 prosent uproblematisk», sier han, selv om de har et annet nivå enn de fleste spillerne på det skeive laget, men det fungerer fint når det gjøres noen tilpasninger. Det hender også at det skeive rugbylaget låner spillere av andre lag, og omvendt. Kristoffer forteller at rugbysporten i Norge ønsker rekruttering, og at det skeive rugbylaget ses på som en måte å øke rekrutteringen på. Dette er kanskje også en grunn til at de har blitt så godt mottatt i rugbymiljøet.

Det kan tenkes at de små idrettene gjerne blir mer inkluderende, fordi de rett og slett trenger å få med flere. Større idretter, som for eksempel fotballen, har stadig påfyll av nye rekrutter, og trenger dermed ikke å anstrenge seg. Kristoffer forteller også at rugbymiljøet bistår hverandre med trenere og skyss til turneringer. Han forteller også at når de deltar på turneringer og spiller mot andre lag, er det ikke noe tema at de på det skeive laget er annerledes: «Det er mer liksom 'vi er et nytt lag', og de fleste synes det er gøy, fordi at sporten er fortsatt såpass liten». At det skeive rugbylaget har kontakt og samarbeid med andre rugbylag, kan ses på det som Putnam betegner som *bridging*. Som beskrevet i kapittel 3.1 kjennetegnes *bridging* av relasjoner som går på tvers av ulike sosiale nettverk. Disse relasjonene er gjerne løsere, men også her er tillit og gjensidighet viktig. Man kan tenke seg at optimalt sett kan et skeivt idrettslag, som også har kontakter til andre idrettslag, både sørge for trygg deltakelse og bidra til at de som deltar kan ha kontakt med andre deler av idretten innenfor trygge rammer.

Selv om det skeive rugbylaget føler seg godt tatt imot i det norske rugbymiljøet, er situasjonen for skeive fortsatt slik at denne typen tilbud er viktig, ifølge Kristoffer. Håpet hans er at det ikke være behov for det i framtida, fordi terskelen for deltakelse generelt vil være lav nok uansett idrett. Han peker på at dette for så vidt gjelder de fleste skeive initiativ, der målet er at det på sikt ikke skal være behov. «Men frem til det skjer, så tenker jeg at det er et supplement», sier han.

I likhet med de fleste andre i vårt datamateriale, mener Kristoffer det er transpersoner og ikke-binære som har det vanskeligst blant skeive, både i idretten og i samfunnet ellers. Og, som i idretten ellers, har det også i det internasjonale skeive rugbymiljøet vært en stor diskusjon om transkvinner skal få spille på kvinnelag. For eksempel har det britiske rugbyforbundet regler for dette, som hadde konsekvenser for en stor skeiv rugbycup. Samme cup skal arrangeres i Oslo i 2025, med rundt 2000 spillere. Reglene som da vil gjelde er at «man spiller der man føler at man hører hjemme», sier Kristoffer. Han ser for seg at det med tiden også internasjonalt vil gå i samme retning.

På spørsmål om hvordan Kristoffer ser for seg at behovet for skeive idrettslag er om 10-15 år, svarer han at «det vil nok muligens alltid være en form for behov, om det er egne lag eller om det er ‘skeiv liaisons’, da, inn i et idrettslag. Bare for å se til at folk er ivaretatt». Dette tilbudet finnes foreløpig i Oslo, men Kristoffer kjenner til både åpne og skjulte skeive spillere på andre lag i Norge. «De spiller jo der fortsatt, så det betyr jo også at det går.» Han tror at det kanskje ser lysere ut for rugbysporten, håndball og volleyball, enn for andre idretter. Særlig fotball har en litt lengre vei å gå, mener han.

Flere av respondentene i spørreundersøkelsen, men ingen andre av informantene enn Kristoffer, har egne erfaringer fra idrettsaktiviteter spesielt rettet mot skeive. Flere omtaler slike aktiviteter likevel. Meningene om disse aktiviteter er imidlertid litt delte. Martin er positiv til egne idrettsklubber for skeive, men tror ikke det er nok for å få til god integrering. Han sier: «Nei, det tenker jeg er kjempefint, men tror ikke det er en løsning på problemet». Han tror heller det finnes andre måter som skeive kan trives i idretten. For noen kan en skeiv klubb i Oslo være en god løsning, men for andre vil løsningen være et varmt og inkluderende lokallag. Martin avslutter, «jeg tror man må ha alle samtidig på en måte.»

Når Amir får spørsmål om egne aktiviteter eksklusivt for skeive, svarer han retorisk: «Det skal jo ikke trenge å finnes». Også Gaute er kritisk til aktiviteter og arenaer spesielt for skeive. Han sier: «Det burde jo ikke være sånn at vi som er homofile bare grupperer oss sammen. Jeg syns jo at vi som er homofile også skal være en del av samfunnet ellers.» Han mener videre at dersom han først skal drive idrett, så bør det ikke spille noen rolle hvilken seksuell orientering de andre har. Gaute er ikke åpent homofil i noen sammenhenger. Derfor spurte vi om deltakelse i en aktivitet spesifikt rettet mot skeive ville gjort det lettere å være åpen, men det avkrefter han.

8.6 Oppsummering

Alle idrettsaktiviteter finner sted innenfor et rammeverk av normer, verdier, praksiser og ritualer, som sammen utgjør det vi kan kalle spesifikke idrettskulturer. Dette innebærer at det stilles spesifikke forventninger til holdninger og oppførsel, som fair play, lagånd, konkurranseinstinkt og respekt. Å være en del av en idrettskultur kan gi en følelse av tilhørighet og identitet. Forskningslitteraturen viser imidlertid at idrettskulturer ofte preges av maskuline idealer, noe som kan medføre ekskludering av visse grupper basert på kjønn, etnisitet eller seksualitet. Idrettsmiljøer er preget av lek og samvær som bryter med hverdagslivet, og mange unge oppgir at det viktigste er å ha det gøy. Feiring av tøffhet, konkurranse og sosial tilhørighet er sentrale trekk ved idrettskulturer. Samtidig er disse miljøene ofte konservative og preget av tradisjonelle maskuline idealer. Dette kan føre til at enkelte grupper, spesielt skeive, føler seg ekskludert eller utilpass i idretten.

I intervjuer med de skeive idrettsutøverne kommer det fram at mange opplever organisert idrett som unødvendig kjønnsdelt og preget av kjønnsstereotyper. Dette gjelder spesielt idretter som er sterkt kjønnsdelte, som for eksempel herrefotball, som gjerne ses som mer maskulin og dermed vanskeligere for skeive menn å delta i. Kjønnsdelte garderobes og kjønnsroller kan også føre til ekskludering av transpersoner og andre med skeiv kjønnsidentitet. Mange skeive utøvere rapporterer om ubehagelige erfaringer i garderobesituasjoner, der de frykter negative reaksjoner fra andre. Guttastemning og bruk av nedsettende språk, som «homo» som skjellsord, er også fremtredende i enkelte idrettsmiljøer. Dette kan skape en utrygg atmosfære for skeive utøvere. Samtidig kan bruken av slike skjellsord variere i betydning og intensjon, avhengig av situasjonen og den som ytrer seg. Det er viktig at trenere og ledere tar ansvar for å skape et trygt miljø og slår ned på negativ språkbruk.

Individuelle idretter, der utøvere trener på tvers av kjønn og alder, kan oppleves som mer inkluderende for skeive. Kampsporter, med vekt på disiplin og respekt, kan også være mer inkluderende, selv om dette kan variere mellom klubber. Skeive idrettslag, som de organisert under Rabalder Sportsklubb, bidrar til å senke terskelen for skeive til å delta i idrett. Disse lagene gir skeive et trygt rom å utøve idrett i, samtidig som de kan fungere som en bro til det bredere idrettsmiljøet. Dette viser viktigheten av å ha trygge og inkluderende arenaer for alle, uavhengig av seksuell orientering og kjønnsidentitet.

9. To skritt fram og ett tilbake

Hittil i rapporten har vi skrevet mye om barrierer mange skeive møter på, som kan gjøre det vanskelig å delta i den organiserte idretten. Mange av informantene knytter dette til mer overordnede samfunnsforhold og -trender. Ulike former for nykonservatisme eller illiberale strømninger, oppmerksomheten rundt Andrew Tate, eller identitetsmarkøren *super straight*, som Thea nevner i vårt intervju med henne, illustrerer dette. Dette er mange av informantene urolig for, og noen betegner det som «mørke» eller «truende skyer». Det offentlige ordskiftet i Norge vært preget av bekymring knyttet til fremvekst av negative holdninger til skeive fra muslimske ungdomsmiljøer i Oslo, så vel som fra ytre høyre anti-woke-miljøer. Selv om tilbakeslagene er mange, opplever mange likevel at skeives kår er i bedring, og at verden, eller i alle fall Norge, går framover. Hvordan kan man så forstå sammenhengen mellom opplevelsen av holdninger til skeive i samfunnet, generelle utviklingstrekk i samfunnet og tid?

9.1 Verden går framover

På individnivå, når vi ser hvordan den enkelte har det som skeiv, tyder våre data også på at livet for de fleste blir litt enklere med alderen. Også på samfunnsnivå, og mer spesifikt i idretten, peker mange på en positiv utvikling. Thea på 19 sier:

Jeg tror jo på en måte at min generasjon er mer og mer åpen. Hvis vi ser bort ifra disse litt sånn rare trendene som går, Andrew Tate⁴² og *super straight*⁴³ og alle de greiene, hvis vi ser bort ifra dem, så tror jeg at majoriteten i Norge, eller i storbyen i hvert fall, i min generasjon er kjempegreie folk når det kommer til [skeive]. [...] Hvis vi tegner en graf, så regner vi med at positiviteten for homofili går litt oppover jevnt med generasjonene.

Ifølge Thea, ser dagens unge på skeive som noe mer naturlig enn tidligere generasjoner, og det gir henne også tro på at skeives situasjon blir bedre med tida.

Eva på 20, som kommer fra en mellomstor by på Vestlandet, mener å se en positiv endring, ved at synet på skeive har endret seg, særlig i større idrettsklubber. Hun peker også på at flere store idrettsprofiler, også i fotballen, kommer ut som skeive, eller viser at de er det: «Da blir jo fotball på en måte, man ser jo på en måte et nytt syn. Ikke bare på fotball, men også selve spillere og det.»

⁴² Britisk-amerikansk influenser og tidligere verdensmester i kickboksing. Etter sin kickboksing-karriere fikk Tate oppmerksomhet i media for sine omstridte synspunkt på kvinner, seksuelle overgrep og trakassering. (Kilde: Wikipedia)

⁴³ Betegnelsen *super straight* brukes i bl.a. sosiale medier for å signalisere at man er utelukkende heterofil. (Kilde: Wiktionary)

Også Martin, 28, tror utviklingen går i rett retning. Det tror han vil gjøre det stadig lettere å være skeiv i idretten framover. Samtidig er han mer bekymret for de med skeiv kjønnsidentitet:

Jeg har jeg har tro på at flere skeive vil føle seg hjemme i idretten. Det tror jeg nok, men jeg tror det særlig vil gjelde for de med skeiv seksuell orientering, men ikke for de med skeiv kjønnsidentitet. For der er det jo mye mer motstand generelt i samfunnet, og det er mye drit som skrives, og det er tøft [...] hele rekka er liksom... i idretten kan man jo alltid si liksom, 'jeg driter i hvem personen ligger med på fritida', men i en kjønnsdelt idrett, så kan man ikke si 'jeg driter i hva slags kjønn du er'. Så det krever en mye større omveltning.

Ingvild, som kom ut som transkvinne i voksen alder, er imidlertid mer optimistisk, hun mener ting går i riktig retning. For henne var det ikke aktuelt å komme ut som for eksempel 14-åring, fordi det ikke var et tema for henne da, men tror det ville vært vanskelig på den tiden: «Det var jo en litt annen tid òg, da. Det var ikke så mye åpenhet om alt dette her. Det var ikke så mye snakk om det», sier hun.

Samtidig som de fleste informantene tror at utviklingen går i riktig retning, mener de samtidig at utviklingen går for sakte, og med stadige tilbakeslag. Sofie, 33, sier: «Jeg føler det er på rett vei, selv om det går sakte. Litt tilbakeslag blir det her og der, men jeg føler at tilbakeslagene er så små i forhold til skrittene som går framover. Så jeg vil si at det går i riktig retning. Det vil jeg absolutt si.» Kim på 18 sier:

Det går framover, og så innimellom går det litt bakover igjen. Men jeg ser det på det som en positiv ting at man snakker om det. For jeg tror at det aller beste vi kan gjøre, er å normalisere det. Og det gjør vi ved å snakke om det og ved å vise det fram.

Leo, som er litt eldre, i slutten av 30-årene, er enig i at det går sakte, og håper og ser for seg at om 10-15 år er det å være skeiv mer normalisert, og at reaksjonen hvis man åpner seg er «hvem bryr seg?» Til tross for polariserte debatter og tidvis hard ordbruk, synes han likevel totalt sett flere snakker om skeive i positive ordelag i dag enn før, både blant dem han selv møter og i offentlige debatter.

Også Tomas ser at det er framgang, men synes det går sakte og at det fortsatt er en høy terskel å være åpen i idretten. «Og jo høyere nivå, jo vanskeligere blir det, kanskje», sier han. Fokus på det skeive kan oppleves som støy for en utøver som trenger å kanalisere all sitt fokus og all sin kapasitet på trening og prestasjon, slik vi har beskrevet i kapittel 8.4. Tomas maner likevel til ikke å miste fokus i arbeidet: «Jeg tenker jo at det er viktig at man opprettholder fokuset [på inkludering]. Og at man ikke blir redd for å bruke for mye tid og for mye fokus på det.» Kristoffer er opptatt av nettopp de mange tilbakeslagene, og sier at «jeg tror nok man får tilbakeslag på tilbakeslag, hvert fall for de yngre, da, hver gang det dukker opp nyhetssaker, drittsslenging og dårlig kultur både fra spillere selv, men også fra supporterside».

Som beskrevet i kapittel 3.4 skiller gjerne livsløpsforskningen mellom kohorteffekter, alderseffekter og periodeeffekter. Ifølge Thea, som vi siterte i innledningen av dette kapitlet, ser dagens unge på skeive som noe mer naturlig enn tidligere generasjoner. Denne opplevelsen kan ses både som en alders- og en kohorteffekt. En vanlig oppfatning er at yngre mennesker generelt er åpne for mangfold og annerledeshet, noe også ungdomskultur og populærkulturen reflekterer. Samtidig aksepterer dagens generasjon, som har

vokst opp med skeiv kultur og praksis som en del av samfunnslivet, skeive i langt større grad enn tidligere generasjoner. Thea viser her til sin mormor, som hun mener «helt sikkert hadde vært veldig kritisk til sine egne klassevenninner, hvis de hadde vært lesbiske». Men samtidig forteller hun videre: «Hun er veldig glad i meg og min kjæreste, og syns at vi er veldig fine folk.» Dette viser også til en periodeeffekt: mormoren er preget av kohorteffekten, men samtidig ikke immun mot de brede samfunnsendringene som hun tar del i. Når barnebarnet viser seg å være lesbisk, kan holdningen endres og verdigrunnlaget justeres.

9.2 Truende skyer

Selv om mange av informantene tenker nokså positivt rundt framtida, særlig for de med skeiv seksuell orientering, er det mange som ser truende skyer i horisonten. Hendelser som skytingen ved London pub i Oslo 25. juni i 2022⁴⁴, eller framveksten av homofobe holdninger i etablerte politiske miljø i USA, Ungarn eller Polen, er sterkt med på å øke denne følelsen om at skeives rettighetskamp stadig ikke er vunnet. Tuva kommer inn på dette i intervjuet, og svarer slik på spørsmålet om skeives rettigheter går i positiv retning: «Ja, jeg vil jo si det. Det blir jo mer og mer fritt, så å si. Det har blitt mindre lover som straffer det å være for eksempel skeiv og trans. Hvis man ser på verden, så har det blitt mer aksept.» Samtidig sier hen:

Men det er land hvor det har gått i motsatt retning, f.eks. Russland. Og i Amerika. Der er det halvveis dårlig retning, halvveis god retning. Det endres hele tida. Som påvirker resten av verden veldig mye. Spesielt Amerika, de har jo Hollywood. De har veldig stor påvirkning gjennom sosiale medier og medier gjennom det. Så hvis de nå går tilbake og begynner å lage filmer igjen, som dehumaniserer skeive folk, så kan jo det ha en større ringvirkning enn det som er tenkt. Så det er egentlig bare å håpe at det ikke skjer.

Tuvas tanker målbærer noe flere har nevnt. I verden i dag, der kommunikasjonsstrømmer flyter svært raskt, tar mange skeive innover seg utviklingen også i andre land. Både gjennom at de føler solidaritet med andre skeive på tvers av landegrensene, og gjennom å frykte for at liknende negative utvikling kan komme hit.

Og frykten består i at selv om man har hatt positiv utvikling lenge, kan ting lett snu. Thea er derfor opp-tatt av at man ikke kan overlate utviklingen til seg selv, «for plutselig kommer det en sånn teit bølge, og da kan jo ting begynne å snu». Også Lene viser til skytingen på London pub i 2022, og sier:

Jeg har hørt at veldig mange syns at sånne typer hendelser har gjort det vanskeligere å være skeiv, eller være åpen. Og jeg har møtt flere unge som har gått inn igjen i skapet. Etter så vidt å ha turt å komme ut, og så er det noen som skyter på deg, liksom. Så jeg regner jo med at sånne typer hendelser kan ha konsekvenser utover de som faktisk var der. Så den der tryggheten og den der selvfølgeligheten rundt at det er OK å være skeiv, som vi jo på mange måter hadde i hvert fall før det, har nok blitt redusert, tror jeg. Og at det er et behov for å bare forsterke og gjenta og ... Ikke ta for gitt at folk syns det er enkelt, selv om vi er i 2024.

⁴⁴ En terrorist skjøt og drepte to, og skadet flere andre skeive gjester.

Tomas sier, «jeg tror jo sånn som jeg opplever verden generelt, at det er flere og flere som aksepterer det [skeive], og det blir mer vanlig og naturlig.» Samtidig mener han den offentlige samtalen rundt skeive er mer polarisert enn før, den har blitt «mer tydelig og sterk og mer polarisert. Så det er kanskje færre enn det var, men det er sterkere og mer tydelig enn det har vært før.» Alex, som er transmann, sier: «Jeg føler veldig at det blir verre for skeive nå for tida. Spesielt med det som skjer i USA. Det er jo skremmende og det blir liksom ... Du ser mye av det dårlige, da.» Alex mener også at debatten rundt transpersoner i idretten spesifikt er med på å stigmatisere transpersoner som ham selv.

Og så er det liksom det med at så mange sier at vi ikke kan fortsette med å ha det sånn som dette her, fordi at bla bla bla, sporten må være ren, eller. Vi kan ikke ha sånne folk i sporten, fordi de er... ja, urene, da. Det føles som at vi går tilbake i tid. Fordi, det blei jo bare bedre og bedre med at flere fotballspillere og kjente utøvere kom ut offentlig. Men så fikk de veldig mye tilbakeslag av det. Og da føler jeg at det å være åpen og skeiv i idretten, det ... Ja, det leder til at du blir diskriminert og ... Ja, du kan egentlig si at det å være åpen og skeiv i idretten, det er det samme som å få et mål på ryggen din, fordi at ... Nå har plutselig haterne enda en grunn til å hate, da.

Jørgen er mer optimistisk, selv om også han er ambivalent når han ser på hele verdenssituasjonen:

Jeg syns de trendene – man har fått litt mer synligere grupper med høyreekstreme og sånn, men vi har ikke sett det på lik linje med det man har sett i mange andre land, mange stemmer fremdeles Arbeiderpartiet – det er nok tegn på at vi ikke går mot dem. Så syns jeg ... på enkelte ting, sånn som ... rasisme spesielt mot folk fra Midtøsten og sånn, det er et større problem. Jeg ser mindre bevegelse i feil retning. Så er det jo en mer betent debatt rundt det transseksuelle. Men jeg syns det virker som det også går litt i retning nå.

Det at mange av informantene er urolige for skeive med skeiv kjønnsidentitet sin situasjon og rettigheter framover må ses i sammenheng med den spesifikke sårbarheten som mange i denne gruppa har, som vi har diskutert flere steder, særlig i kapittel 6.2. Det å hele tiden være på vakt mot trusler, er en del av det usynlige arbeidet mange skeive utfører på eget og andre skeives vegne.

9.3 Veien videre

Til nå i rapporten har vi presentert og diskutert de viktigste utfordringene som skeive står overfor i den organiserte idretten. Til slutt i dette siste av analysekapitlene, retter vi blikket mot hvordan skeive mener utfordringene kan løses. Vi lener oss fortsatt på datamaterialet vårt, og de løsningsforslagene som kom fram både i spørreundersøkelsen og i intervjuene. Disse forslagene retter seg mot alle nivå i idretten: Idrettsforbundet, de ulike særforbundene, kretser, klubber, lag, støtteapparat, trenere og andre enkeltpersoner.

9.3.1 Skeive tiltak

I spørreundersøkelsen ba vi respondentene skrive, med egne ord, hva de tror kan gjøres for å få flere skeive til å delta i organisert idrett. 221 av informantene svarte utfyllende på spørsmålet. Disse svarene ble kodet med utgangspunkt i de temaene som utkrystalliserte seg i den tematiske analysen av intervjumaterialet (jf. beskrivelse kapittel 2.2.3). Det tiltaket som flest respondenter beskrev, ga vi koden *Idrettens ansvar*. Denne besto av 46 tekstsvar, som på ulikt vis omfatter det respondentene oppfatter idretten selv bør gjøre for å inkludere skeive i organisert idrett bedre. Under følger noen eksempler på slike svar, og spørsmålet var altså: *Med dine egne ord, hva tror du kan gjøres for å få flere skeive til å delta i organisert idrett?*

Har inntrykk av at klubbene og forbundene som har regnbuesertifisering har fått mye ut av det.

[Idretten må] Være tydelige på at skeive er velkomne, og ikke ta det som en selvfølge at vi føler vi er det.

Jeg tror at trenere og lagledere må ta mere tak i kulturene rundt homofobisk språk.

Den organiserte idretten må ha et tydelig og klart mål, overordnet, om at alle skal få være med og ha et alternativ, men også på det aller mest lokale nivået så må hver eneste enkeltperson jobbe for at sitt lag er et trygt sted for alle. Det viktigste er synlighet om at idretten skal bli mer mangfoldig, og ikke et sånt halvgjemt mål man kan referere til når man blir møtt med kritikk. Det må faktisk jobbes for, og alle må kunne se at idretten slår hardt ned på diskriminering og hatefulle holdninger. Det gjelder ikke bare mot skeive, men mot alle.

Obligatorisk opplæring i klubb, krets og særforbund på lik linje med "rent idrettslag" o.l. innen anti-doping. Tørre å snakke om det. Strengere reaksjoner mot publikum ved skjellsord.

Holdningskampanjer i idrettsmiljøene for å bekjempe diskriminering og fremme likestilling.

Flere idrettslag burde tatt imot kurs og opplæring fra f.eks. Rosa kompetanse, og vist aktivt at de er inkluderende. Dette fordrer selvfølgelig en holdningsendring blant spillerne.

Ledere og organisasjoner må jobbe mer for å aktivt inkludere skeive i språket, synliggjøring, stoppe diskriminering og hets.

Krav fra særforbund at klubber har en form for kurs/sertifisering a rosa kompetanse.

Samtale om det på lagsnivå. Holdning hos trener.

Tydelige lokale ledere, tydelige kampanjer innen den enkelte idrett.

Etablér et sett forståelige regler om hva slags holdninger man skal ha, og hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt språkbruk o.l.

Jobbe systematisk fra bunn til topp av samtlige idrettsarrangementer, klubber og forbund. Synlig aksept på toppen, tydelige sanksjoner og reaksjoner på negativitet mot skeive, og starte fra tidlig alder å få frem at dette er akseptert.

Finn opp kruttet på nytt. Jeg tror idretten/NIF måtte ha lansert en egen kategori 'regnbuesport' hvor det fra starten av ikke finnes kjønnklasser, et knippe idretter som lar seg blande, som kanskje ikke krever garderobe, som er anerkjente sporter og som kan bygge på de idrettene skeive allerede organiserer selv.

Kilde: Spørreundersøkelsen.

Også i intervjuene spurte vi om hvilke tiltak som kan bidra til at skeive deltar mer og føler seg bedre inkludert i organisert idrett. Her trekker mange fram mer og bedre kunnskap om skeives rettigheter og behov. Mange mener samtidig at dette må bygge på et større fokus på skeive i idretten: man må begynne å snakke om skeives plass i idrett ute i kretser, klubber, på banen og i garderobene. Sofie svarer her på spørsmål om hva idretten kan eller bør gjøre for å senke eller fjerne barrierer for at skeive deltar:

Det er informasjon, informasjon, informasjon. Det er det som gjør mest endring. F.eks. sånn som ishockeyen har gjort nå, laga Pride-arrangementer og sånn. Det har kjempestor betydning. Det skeive miljøet som jeg kjenner til som er her nå ... Det har vært så vanvittig stor positiv effekt av det der. Så bare å snakke om det, snakke om det, snakke om det, anerkjenne det ...

Tuva er inne på det samme, når hun svarer følgende på vårt spørsmål om hva som er de viktigste tiltakene for å overvinne hindringene skeive møter i idretten: «Å spre informasjon. Prøve å skape mer aksept i samfunnet. Så det å bare få aksept for at det er annerledes personer, få ut informasjon om hva forskjellige ting er, hva forskjellige folk gjør, bare opplære folk til at det er ikke farlig, rett og slett ...»

Mange av informantene ser informasjonskampanjer og kursing om skeives rettigheter og behov som en viktig del av løsningen på å inkludere skeive bedre og motvirke ulike former for utenforskap. Det tar nettopp utgangspunkt i tenkningen om at kunnskap om skeive gjør det lettere å oppnå aksept og respekt, i idretten som i samfunnet ellers. Sara er inne på dette, når hun sier: «Nå blir det jo snakka om mye tidligere, både på skole og i alle mulige fora. Ikke bare én gang i året, 20. juni og Pride, men sånn generelt. I flere arenaer og fra flere profiler. Og fotballag og håndballag. Jo mer normalt det blir, jo mer fokus ... at det alltid ligger der, på en måte.»

Idrettsforbundets arbeid ses på som viktig, men forutsetningen er at det koordineres med særforbundene, idrettskretsene og klubbenes arbeid. Kristoffer viser til Hockeyforbundets pride-kampanje som eksempel på at idretten selv kan gå foran og vise «at og det skal være plass til alle, og at man faktisk har et aktivt standpunkt, da». Også i andre intervjuer blir hockeymiljøets kampanje i forbindelse Pride-markeringen i 2024 tema. Flere gir uttrykk for at de er positive til den. En av informantene, som begynte å spille hockey i 20-årene, tror det hadde vært enda enklere for han å begynne med hockey hvis kampanjen hadde vært arrangert før han begynte. Flere av informantene tror markeringa gir mer bevissthet rundt ordbruk, og håper tilbudene om kurs vil føre til mer kunnskap og handlingskraft både i støtteapparat og blant spillere.

At støtteapparat og spillere som ikke selv er skeive tar opp temaet og sier fra om ting som ikke er greit, gjør det enklere for skeive, å både si fra selv og å være åpen. Eva sier for eksempel at «det kan jo kanskje være litt greit å snakke mer om det å være skeiv i idretten. Ha sånne foredrag eller sånne ting å snakke med lag og sånn, og på en måte vise hvordan det er, sånn at de som er skeive i klubben viser at man faktisk tilhører der da, på en måte, uansett hvor man er.» Det Eva trekker fram her, er det flere som er opptatt av. Tiltak som idretten kan gjøre, eller som idrettsforbundet kan rulle ut, for eksempel program eller kurs og liknende, ses på som viktig. Lene sier: «Jeg mener jo at det er rett og slett holdningsarbeid fra de er veldig små, å snakke om at det er det noen som er, og at folk er ulike, og at ... Og at det er nulltoleranse for negative kommentarer eller ...[det å] gjøre ting som kan gjøre folk utrygge.» På spørsmål om hvem som skal gjøre dette arbeidet, svarer hun: «Klubber, trenere, som ofte er foreldre eller tilfeldige folk, skal plutselig ha et veldig bevisst forhold til dette. Det er en utopi hvis ikke klubben legger rammer for det. Det bør komme fra øverste hold, fra forbund og klubber, så at det blir en del av forventningene til det å være f.eks. trener og leder.»

Tuva holder med, og sier:

Jeg skulle ønske at alle som satt i ledelsen, og alle som var trenere... spesielt barne- og ungdomsaktiviteter hadde måttet ha det kurset. At et seminar måtte sitte gjennom det minst én gang i året eller lignende. Det er jo trenerkurs gjennom forskjellige idrettsorganisasjoner som man må ta, og at det kunne vært med der. Og at alle trenere, alle i styret, alle i et eller annet måtte fått det med seg for å vite om at det faktisk kan være et problem.

Tomas mener det er viktig med trenere og andre voksne som sier tydelig fra om at idretten skal være åpen og inkluderende for alle, og han mener det bør gjøres ved begynnelsen av sesongen, gjerne på første trening:

Jeg tror at det er viktig at man gjør det med en gang. På sånn første trening. Hvis jeg skulle vært trener, så hadde jeg tatt det opp med en gang. For at vi skal ha det bra, og for at vi skal klare å være et bra lag, så må vi ha det bra. Da er dette litt sånn grunnmuren, på en måte, da. At vi er snille med hverandre og respekt og sånt. Og at alt av sånne kommentarer eller handlinger som er negative, det må du si imot. Og hvis du ikke føler at du sjøl klarer å si imot, så må du i hvert fall be om hjelp fra meg som trener, eller en voksen du stoler på.

Å møtes på tvers av generasjoner kan bidra til å dempe tøffe kulturer som ofte går ut over skeive. Det er det flere av informantene våre som er inne på. Leo, som trener i en klubb med stort aldersspenn, tror for eksempel aldersspennet gjør at de som er der har høyere terskel for å komme med negative bemerkninger. Han sammenlikner med et annet idrettsmiljø han har vært del av, der deltakerne var likere i alder, der han opplevde at det var mer negativ ordbruk enn der han er nå:

Den der generasjonsfordelingen akkurat, den gjør sånn at det er noe som skjer, og det er ikke fokus i det hele tatt på hvem er mest mannlig, hvem er mest macho, hvem er sterkest, på en måte. Det handler på en måte om mer om å ta det seriøst og med respekt. Og det kan variere veldig mellom steder, har jeg merket.

Flere av informantene er opptatt av at trenere bør ha samtaler om mangfold, enten det handler om skeive, rasisme eller andre former for annerledeshet. Og mange mener en markering som gir økt bevissthet, kan gjøre det enklere å ta opp slike samtaler. Jørgen foreslår at den samtalen kan tas i begynnelsen av en sesong, når man setter sammen grupper.

På den ene siden kan det virke som en enkel sak for en trener å kunne ta opp temaet mangfold og inkludering, herunder skeive, og snakke om respekt for hverandre og om å slå ned på negativ språkbruk. Men på den annen side, som flere også er inne på i intervjuene, kan det være vanskelig å endre kulturen som preger mange miljø. På spørsmål om hva som skal til for å endre kulturen svarer en av informantene som har vært aktiv i en individuell idrett hele oppveksten, og som også har erfaring som trener:

Jeg tror nok enkeltpersoner har ganske mye å si, og så kan det jo selvfølgelig ikke være en skeiv person i hver eneste idrettsklubb i hele Norge på en måte. Men jeg tror det må være en god kombinasjon av at enkeltpersoner kommer inn og endrer kulturen, men også at de som allerede er i kulturen åpner for at de kan komme inn og endre kulturen. Man trenger en stor, generell bevisstgjøring i hele idrettsmiljøet: Hvilke verdier er det man snakker opp? Hvilke kvaliteter ved mennesker er det man trekker fram eller trekker ned? Men også at man får

enkeltpersoner inn i idretten som brenner for idretten. Det må komme innenfra, men det kan komme fra skeive som er inni det.

Informanten har til en viss grad tro på enkeltpersoners betydning og at konkrete handlinger kan ha mye å si. Forutsetningen er at kulturen er åpen nok til å la disse enkeltpersonene slippe til, og er åpen for endring. Det handler ifølge han om bevisstgjøring om hvilke grunnleggende verdier som skal prege kulturen. Han peker videre på at idretten er preget av inkluderings- og ekskluderingsmekanismer som foregår fra tidlig barndom:

Og jeg tror man må være bevissthet nede i barnehagenivå. Hva slags inkluderingsmekanismer man setter i gang der allerede. Og hva man ser på som liksom verdifullt i idretten, for da er det et stort prestasjonsfokus med et stort tøffhet. Fokus, det er et stort svakhetsfokus. Og hvis man er et litt annerledes barn, da, som mange skeive er, så tror jeg det oppleves lite inkluderende allerede liksom i barnehagen.

Dette henger videre sammen med et ønske om at samfunnet generelt blir mer oppmerksom på kjønnete strukturer. I forskningslitteraturen om kjønn og seksuell orientering har begrepet heteronormativitet (Warner, 1991) blitt brukt for å beskrive slike kjønnete strukturer, der majoritetens orientering ses som normen og det ønskelige (jf. kapittel 3.5). Kulturer preget av heteronormative strukturer vil kunne gjøre det vanskeligere å få øye på minoritetenes perspektiver og behov. Noen av informantene mener derfor at man må begynne tidlig, gjerne i barnehagen, med å gjøre barn oppmerksomme på at normalitet rommer mer enn majoritetens preferanser og kjennemerker. Rett og slett å *normalisere det skeive*. Som en informant var inne på, da hen snakket om betydningen av skeive forbilder, viktigheten av å ikke hele tiden føle seg annerledes og unormal; som en *Ufo* blant alle andre.

Men ikke alle har like stor tro på at det å mane til inkluderende oppførsel virker. Thea, for eksempel, er skeptisk. På spørsmål om det ikke ville hjelpe dersom treneren i oppstarten av en ny sesong holdt en tale der det ble sagt tydelig fra om at her er alle velkommen uansett bakgrunn, seksuell orientering eller kjønnsidentitet, svarer hen: «Jeg tror egentlig ikke at en sånn tale ville gjort noen forskjell. For alle er jo enige i at alle er velkomne i idretten. Det er på en måte en sånn kjerneverdi i Norge. Men så plutselig står du i garderoben, og så blir du ukomfortabel...» Å si at skeive er inkludert er altså ikke nok. Som Thea er inne på, gir det ikke nødvendigvis trygghet, for eksempel i garderobesituasjonen, der voksne ikke er til stede.

Også Gaute er ambivalent når vi spør om kampanjer for å sikre skeives rettigheter er positivt:

Jeg vet ikke om jeg syns det er positivt eller negativt.. Eller, jeg tror nok man må være litt var med det, men jeg registrerer jo sånn som f.eks. foreningen FRI⁴⁵ har en del sånne kompetanseopplegg, og involveres i initiativer fra klubber eller forbund. Det kan godt hende det har noe for seg. At folk vil oppleve det som meningsfullt. Jeg personlig er, ikke skeptisk, men litt mer nøytralt innstilt til det.

En av grunnene til at enkelte av informantene er ambivalente eller skeptiske til tiltak ute i klubbene, for å sikre skeives kår, er at enkelte er engstelige for at et målrettet fokus på skeive samtidig skal gjøre det mer

⁴⁵ Fri – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold. <https://foreningenfri.no/>

utrygt for de som ikke er åpne, eller skeive som ikke ønsker oppmerksomhet rundt sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet. For selv om informantene er opptatt av at idretten skal være inkluderende for skeive, er det samtidig litt delte meninger om skeive skal ses som en minoritetsgruppe idretten bør målrette inkluderingstiltak mot.

Gaute mener på sin side at generelle kampanjer heller bør erstattes med mer målrettede tiltak. Han sier: «Hvis du konkret i ett miljø vet at her er det en del homofiendtlige holdninger, så må man ta tak der. Og så trenger ikke det nødvendigvis bety at man må kjøre en sånn enorm kampanje over hele fjøla.» Han er dessuten skeptisk til generelle holdningskampanjer i seg selv, og sier: «Selvfølgelig kan man jo ha holdningskampanjer, men hva slags holdningskampanjer er det som vil virke? Hvis du tar det for langt, så vil jo folk bare føle at ... Nei, nå blir dette trykka ned i trynet vårt.» Han svarer derfor mer pragmatisk: «Jeg tror kanskje man må finne måter å drive med idrett på sammen. Kanskje selv om man har ulike holdninger, da.»

Tuva mener dessuten at egne kampanjer målrettet mot inkludering av skeive samtidig kan virke stigmatiserende, fordi noen skeive vil kunne oppfatte at alt handler om dem. Det kan gjøre det farligere å stå fram. Hen sier: «Det blir veldig mye fokus på dem. Og det kan bli negativt ganske fort. Så det å ha det alene kan være like skummelt som det er positivt.» Derfor kan det være strategisk smartere å legge opp til generelle holdningskampanjer, slik at disse blir gjennomført, og så heller ha inkludering av skeive som et eget punkt på programmet. Hen sier:

Dette er noe man kan velge. Man kan velge å si ja eller nei til å ha det seminaret [...] og hadde det vært et eget seminar som man kunne valgt bort, så hadde de fleste valgt det bort til fordel for et mer inklusivt et, som tok med flere ting i ett. Men å ha det som en egen underdel i de programmene, ha det som egen overskrift innunder hele inkluderingsprogrammet, det hadde nok funka mye bedre enn å ha det som en helt egen ting som folk kan velge bort. Det hadde vært bra å ha det som en egen ting folk kunne velge, da.

Gaute trekker, som Tuva, fram at slikt særskilt fokus på skeive kan føles utrygt for dem som ikke ønsker å stå fram. Han sier:

Jeg personlig skulle egentlig ønske at man trengte å gjøre minst mulig. At jo mindre fokus man har på det, jo lettere blir det på en måte. Fordi jeg tror også det ... Nei, det er jo kanskje ikke en barriere for deltakelse, men kanskje en barriere for å være mer åpen. Kan jo også være at det er så innmari stort fokus på det at ... Hvis du da er den som er åpen, så blir du liksom kjent som han fotballhomoen.

Vi har tidligere skrevet at mange skeive mener at det å være skeiv er en privatsak. Idrettsaktiviteten skal ikke påvirke den enkeltes mulighet til eller glede over å drive idrett. Også Fredrik er inne på dette. På spørsmål om han har opplevd at idrettslaget han er med i er tydelige på at de ønsker skeive velkommen, svarer han:

Det er ikke noe vi snakker om. Samtidig er det ... Jeg vet ikke helt om ... Jeg ville syntes det hadde vært litt rart om det skulle bli promotert. Litt fordi ... Er det egentlig så big deal? Jeg er veldig usikker på hva jeg tenker om det. Jeg tror, hadde jeg vært ny student, og så hadde det vært en idrett som promoterte at de var veldig for det å være

skeiv. Mener de det, eller er det bare overfladisk? Det å være skeiv er på en måte kun én ting av ... av min identitet, da. Det er så veldig mange ulike komponenter som utgjør liksom ett individ, da. [...] jeg synes det ville være veldig rart, liksom, om folk begynte hele tiden å skulle evaluere meg fordi at... 'så fint at du er med her, fordi at det er så få skeive med i friidrett', da...

For Fredrik er det å være skeiv altså bare en av mange elementer som inngår i hans identitet, og ikke nødvendigvis noe han ønsker søkelys på i alle sammenhenger. En løsning, ifølge ham, er å heller dreie fokus mot inkludering og mangfold i generelle termer. Alle skal føle seg velkommen og inkludert: «Heller enn å ha fokus, f.eks. på at man er litt for skeive, kan man veldig godt snakke om at man er opptatt av det å inkludere alle i gruppa, og det å se mennesker for de de er.» Dette er Tomas enig i. Også han er redd for at det å henvende seg særlig til skeive, samtidig vil kunne gjøre at det blir et unødig søkelys på en enkelt gruppe, som han mener i seg selv kan være belastende. Han sier: «Hvis det kan implementeres på en sånn måte at man ikke føler at det er hovedoppslaget for det som skjer, men at det bare blir en naturlig del av det, så tror jeg det kan bli veldig bra på sikt.» Han mener, som flere andre, at det er bedre å arbeide for inkludering mer generelt. Derfor mener han klubber og lag «så tidlig som mulig må bygge opp forståelsen for at folk ... Altså, mennesker er mennesker uansett. Og respekt og aksept for hverandre, uansett hva det måtte være. Og at alt annet er absolutt ikke akseptabelt.». Faren med generelle tiltak for mangfold og inkludering, er selvsagt at det kan føre til ansvarspulverisering, og at skeives rettigheter drukner i andre gruppers behov.

I tillegg til tiltak for å spre kunnskap om de utfordringene skeive møter i idretten, peker flere av informantene på enda mer konkrete tiltak klubber og lag kan gjøre for å legge til rette for inkludering. Flere trekker fram hvordan ulike symboler og effekter som uttrykker støtte til skeive, kan hjelpe til med å få skeive til å føle seg velkommen og trygge. Thea forteller: «Jeg kan jo se for meg at ... Liksom, disse kapteinene som har det båndet på ... Jeg kan jo se for meg at det har en effekt [...] Kapteinen skal jo på en måte ha lagånden, sant. Så hvis den sterkeste emosjonelle personen på laget skal bære regnbuebånd, og det skal være et symbol på makt, nesten, det liker jeg». Sofie forteller at selv små symboler har stor effekt, gjennom at de signaliserer anerkjennelse av skeive. Hun sier:

Det er litt sånn, i alle fall for alle skeive som jeg har snakket med, med en gang man ser en liten pride-effekt, så vil man tenke, åhh, det her er noen som anerkjenner mangfold. Skeive personer spesielt, de spotter de flaggene; om de er små eller store, så spotter man det lille flagget. Fordi vi ser mer etter det. Ser mer etter likhet, noen som er på lag, noen som har lyst til å fronte mangfoldet.

På oppfølgingsspørsmål om pride-flagg og andre regnbuesymboler gjør at rommet føles som et trygt sted, eller en trygg sone å komme inn i, svarer Sofie: «Ja absolutt! For meg, definitivt. Det er kjempeforskjell. En kjempeeffekt for meg.»

Som vi har sett gjennomgående i datamaterialet, er skeive hele tiden opptatt av, og på jakt etter trygge rom. De legger ned betydelig med arbeid, der mye av dette er usynlig for andre, for å hele tiden være trygge. Et spørsmål som dukket opp i intervjuene i forbindelse med denne tematikken, var hvordan

idretten og skeive skal forholde seg til arenaer og aktiviteter som spesifikt retter seg mot skeive. Det er ingen tvil om at mange skeive opplever slike arenaer som trygge. Der møter de forståelse for sine behov og det er også en trygg arena for å finne seg en kjæreste. Samtidig er flere ambivalente til å segregere. Kristoffer, som selv har erfaring både fra ordinær klubb og fra et idrettslag spesifikt for skeive, håper det på sikt ikke er behov for skeive idrettslag. Likevel mener han det trolig vil være det, også i framtida. Han sier: «Jeg tror nok fortsatt det alltid vil være en form for behov, om det er for egne lag, eller om det er en, kall det en skeiv liga, da, inn i et idrettslag, for å se til at folk er ivaretatt også i den delen av det. Jeg tror at på mellomlang sikt så vil nok vi fortsatt finnes. Men foreløpig så finnes det jo bare i Oslo.»

Den gruppen blant skeive som kanskje sterkest ønsker og har behov for skeive arenaer, er de med skeiv kjønnsidentitet. Mange av dem forteller, både i intervjuene med oss og i de åpne kommentarfeltene i spørreundersøkelsen, at de ikke føler seg hjemme i idretten, fordi kjønnsklassene er låst i en binær mann-kvinne-dikotomi. Transmannen Alex er åpen for å ha egne klasser eller ligaer, da det vil gi både trygghet og en følelse av å være blant «sine egne».

Samtidig er ikke nødvendigvis segregering eneste veien fram til mål. Alex mener det ville hjelpe å ha mindre fokus på kjønn, for eksempel ved å ikke ha kjønnsinndelte lag:

Hvis det var mer normalt med et lag med både gutter og jenter, så ville jo det åpenbart hjulpet. Iallfall for ikke-binære, at de hadde tilhørt et blanda lag. Du må ikke velge *en* side. Alle er på ett lag. Og jeg tenker òg for transpersoner at det kunne bli lettere, fordi du vet at det er andre folk på laget som ligner på deg, uansett hvilken trans-vei du er. Så du føler iallfall at du tilhører det, fordi at du ikke er den eneste som ser sånn ut.

Mikslag finnes mange steder allerede, og det går fint, mener Ingvild, som selv er transkvinne: «Ja, du kan ha mikslag. Det er jo mange som bruker det òg. Der de ikke har ... rett og slett ikke har store nok kull til å kunne ha ett jentedag og ett guttelag, liksom. Og da melder vi oss på i gutteklassen, så får jentene bare bli med, ikke sant? Det er jo òg en ting som blir gjort en del, har jeg sett.»

De mange strengt kjønnsinndelte klassene i idretten, særlig i eldre årsklasser der konkurranseelementet er viktigere, er med på å gjøre inkludering av de med skeiv kjønnsidentitet vanskelig. Martin tror det er langt fram for transpersoner i idretten, nettopp fordi det er så mange, særlig transkvinner, som vil ha vansker med å bli akseptert. Samtidig berømmer han flere idrettsklubber, som han mener har vært lydhøre overfor denne gruppens behov. Han sier: «Da debatten kom, så forventet jeg at dette kommer ingen til å gidde å høre på et sekund, liksom, men det er det jo mange som faktisk gjør. Og om de er uenige i hva slags tiltak som skal til, så har de brukt respektfullt språk, og de bruker riktig pronomen og de behandler folk med verdighet, liksom.»

Martin mener samtidig at disse utfordringene først og fremst hører hjemme i toppidretten. I breddeidretten burde det etter hans mening, som også Ingvild pekte på, være lettere å sikre at transpersoner kan delta. Han forklarer: «Jeg tenker at en ting er toppidretten, en annen ting er breddeidretten. Den hadde jo ikke trengt å være like mye kjønnsdelt.» Et av problemene med en slik løsning, er at det er vanskelig å definere

hvor grensene mellom breddeidrett og toppidrett går, noe som også vil variere mellom særforbundene. Mange opplever at breddeidrett raskt blir alvors- og konkurransepreget, på grensen til hvordan det er i toppidretten. Martin sier:

Det blir raskt seriøst, det blir det, og den kjønnsdelingen har jo noe for seg på en måte. Men jeg tenker dette er mulig å finne ut av på en måte. Man trenger å kanskje gjøre litt studier, og man trenger jo å vite mer om hvordan hormoner påvirker kroppen generelt også. Det ville jo vært veldig bra for alle som tar hormoner, om det er transpersoner eller andre, så vil jo det være noe man trenger å vite mer om.

Som vi skrev om i kapittel 5.2.4 har Norges idrettsforbund tatt denne problematikken på alvor, og fattet relativt offensive vedtak for å inkludere denne gruppen. Spørsmålet her blir nok hvorvidt disse vedtakene blir fulgt opp i klubbene, noe vårt datamateriale sår betydelig tvil om.

Et siste tiltak som nevnes i intervjuene, er at forbundene har et apparat til å følge opp de som står offentlig fram som skeive, og at dette er forutsigbart. Dette er Tomas opptatt av, og han ønsker seg at, «hvis man velger å komme ut, at de profilene får god oppfølging og støtte. [...] Jeg tenker jo at det burde jo være en del av minimumskravet til foreldre og trenere. At man får kunnskap og informasjon og noen verktøy til å håndtere...» Det Tomas sier, samsvarer godt med det øvrige datamaterialet; noe av det viktigste for at skeive skal føle seg trygge, er at de nære strukturene i den organiserte idretten stiller opp. Trenere, lagledere, medspillere og publikum er fundamentalt viktige mulige støttespillere, men samtidig har de samme aktørene mye makt som hindere, dersom de ikke støtter opp. En forutsetning for at flere skal komme ut, er derfor at man kan være trygg på at man får støtte fra trenere og andre i støtteapparatet i klubben. To eksempler fra media i nyere tid viser hvordan dette kan spille positivt og negativt urt.

Det ene omhandler den tidligere håndballspilleren Ola Lilleliens kritikk av håndballforbundet i ulike medier⁴⁶, der han etterlyser nettopp en slik forutsigbar støtte. Det andre eksemplet omhandler den norske bryteren og U23-verdensmesteren Exauce Mukubu, som nylig sto fram som skeiv. «Det har vært overveldende mange og bare positive tilbakemeldinger fra kjente og ukjente, fra alle kanter», sier Mukubu til VG i et oppslag 20. november 2024⁴⁷, samtidig som han forteller at han fortsatt opplever hets, som slengbemerknninger ute på byen, når han går sammen med en annen mann. Noe av det Mukubu trekker fram som svært positivt er støtten fra lagkamerater. En av dem er Felix Baldauf, som sier til VG at «vi som lag står bak Exo. Vi har ryggen hans.»⁴⁸

⁴⁶ <https://www.nrk.no/sport/eliteseriespiller-ola-hoftun-lillelien-stod-frem-som-homofil--man-star-der-i-en-storm-alene-1.16458329>

⁴⁷ <https://www.vg.no/sport/i/3Mxmwq/brytestjernen-exauce-mukubu-sto-frem-som-bifil-fikk-kjempeoverraskelse-dagen-derpaa>

⁴⁸ <https://www.vg.no/sport/i/W0am7K/norsk-brytestjerne-staar-frem-som-bifil-vet-at-flere-staar-i-min-situasjon>

9.3.2 Hvor skal ansvaret plasseres?

For at tiltak skal virke og gi varig endring, må de ha institusjonell forankring. Noen må ha ansvar for å sette dem ut i livet, og følge opp og vurdere effekten de har. Det er naturlig at Norges idrettsforbund (NIF) selv har vedtatt at de skal ha et slikt ansvar. Spørsmålet er, også ifølge vårt materiale, hvor i organisasjonen det skal plasseres, for at det skal virke mest effektivt. Som vi skrev om i kapittel 4 og 5, har mange av tiltakene i regi av NIF hatt preg av å være top-down-orienterte. Det er særlig sentralt i NIF at kompetansen og ressursene har sittet, og NIF, slik vi forstår det, har ment at de var best i stand til å initiere og koordinere arbeidet for å inkludere skeive.

Det er ikke tvil om at tiltakene fra NIF har nådd en del klubber, men mye tyder på at de langt fra har nådd alle. Tuva har erfart at NIF de siste par årene har starta et inkluderingsarbeid, der de har sendt ut folk som har holdt forelesninger og seminarer om inkludering. Her har de jobbet med hvordan man kan sikre samarbeid og samhold, og hva man ikke skal og skal gjøre i forhold til seksuell trakassering. Arbeidet Tuva forteller om har ikke vært spesifikt rettet mot skeive eller transpersoner, men generelt mot inkludering. På spørsmål om dette er arbeid som har båret frukter, svarer Tuva et klart ja.

Andre informanter er mer kritiske til hvorvidt signalene og tiltakene fra NIF virkelig når helt ut til alle organisasjonens ledd og nivåer. Flere av informantene har selv hatt verv i klubbene de tilhører, og en har til og med et verv i sin idretts særforbund. Denne informanten er kritisk til hvorvidt signalene fra NIF rundt inkluderende holdninger og verdier når ut til særforbund og klubber. Informanten svarer slik på vårt spørsmål om det finnes en mer effektiv måte å nå ut til disse på:

Ja, det tenker jeg. Jeg syns de i hvert fall bør sende det til dem som jobber med det i særforbundene, for det blir det ikke nå. Og det vet jeg, fordi det er jeg som jobber med det, og jeg har ikke fått noe som helst. Så jeg tenker jo at det bør sendes til den som har ansvar for det. I hvert fall president og generalsekretær bør ha det, sånn at de også vet hva som skjer. Og så tenker jeg i hvert fall ... Hvis en idrett har et ungdomsutvalg, så bør de også få informasjon. For det er ofte de som har litt mer innsikt i hvordan det utspilles i samfunnet.

Løsningen informanten peker på, er altså å gjøre kommunikasjonsflyten bedre, og sikre seg at de signalene som NIF bestemmer seg for å sende faktisk *blir* sendt ut og faktisk *blir* tatt til følge.

Spørsmålet er med andre ord om NIFs politikk og verdier drypper hele veien ned til klubbene lokalt. Vår studie tyder på at det ikke gjør det. Amir mener forbundene og NIF har gjort alt for lite for å inkludere skeive i idretten, og at de har skjøvet utøverne foran seg, gjennom å ønske at de skal komme offentlig ut og være forbilder. Han mener dessuten at organisasjonene er alt for byråkratiske og tungroddede, og ikke klarer å få igjennom handling. Det blir for mange festtaler, etter hans mening.

Som vi også skrev i kapittel 4 og 5, mangler ikke dette feltet gode intensjoner. Det som kanskje mangler mange steder, er kapasitet og kanskje vilje til å følge disse opp. Det mange i spørreundersøkelsen peker på, og alle i vårt intervjumateriale er helt enige om, er verdien av at klubber og lag lokalt tar arbeidet med å

integrere skeive og å lage trygge rom på alvor. Det er ikke noe NIF kan instruere, det må komme fra klubben selv. På spørsmål om hvilken betydning det har at en idrett eller et idrettslag går foran og viser at de er mangfoldig og inkluderende, svarer en av informantene at han tror at det hjelper at enkelte idretter har en høyere forekomst av spillere som er ute som skeive, og at det på sikt kan bidra til å normalisere det også i andre idretter. Videre sier han:

Men så må det treffe på alle nivåer. Det må treffe liksom fra bredden og opp. Det der er vanskelig for en stakkars trener på et eller annet breddelag i Porsgrunn, liksom, i tillegg til å holde styr på elleve-tolvåringer, så skal han også ha liksom sensitivitetstrening og skal passe på at alle... Altså jeg tror det er, altså det er vanskelig, jeg skjønner jo også det. Det er mye som skal med, da.

Flere av informantene erkjenner at det kan være vanskelig for frivillige foreldretrenere å ha så mange roller. Noen etterlyser at forbund og klubber tidlig sier tydelig fra om at alle skal føle seg inkludert og at diskriminering og nedsettende ordbruk er uakseptabelt. At trygge voksenpersoner, som legger til rette for inkludering og slår ned på uønsket adferd, ses på som helt essensielt for å gjøre idretten tryggere for skeive, så vel som andre minoritetsgrupper. Dette er helt gjennomgående i datamaterialet. For eksempel svarer Kim slik, på spørsmål om hva som kan gjøre det lettere å være skeiv i organisert idrett:

Gode voksne på banen. At det er både foreldre og trenere som ... På en måte tør og gidder å ta et oppgjør med det og si at ... Det er ikke greit å mobbe noen fordi de er annerledes. Det er ikke greit å terge noen fordi de er mer feminine, eller noe sånt. Og vi tror det er det som kommer til å funke best. Det at det ikke er voksne som bare står og ser på at det skjer. Fordi ved å gjøre det, så sier du jo at det er greit.

På spørsmål om hva han ville gjort for å sikre at alle følte seg inkludert og trygge, dersom han var trener, sier Amir: «Jeg ville lyttet til hvordan barna snakket til hverandre og hva slags dynamikk de hadde seg imellom. Og rykket inn, ikke bare snudd hodet en annen vei.» Også Sara trekker fram det samme, og på vårt spørsmål om hva som er viktige fremmere for økt toleranse, åpenhet og dermed deltakelse svarer hun:

I hvert fall på klubbnivå, at de kommer ut ... ikke ignorerer problematikken og tenker at det går bra, liksom, men at de aktivt tar tak og håndterer den situasjonen. Hvis det oppstår et skjellsord, så bør de jo ta tak i det med en gang, og ikke tenke at det går over. [For] når man opplever skjellsord og ingen reagerer på det, så tenker jo alle rundt at det går helt fint.

Tomas mener ikke dette trenger å være så komplisert:

I breddefotballen og idretten generelt, så er det mye frivillighet. Mange foreldre som ikke har noe grunnlag for å håndtere det. Eller vite hvordan man skal forebygge det. Og at hvis man kan begynne i det små og i bredden ... At alle, om så bare en times tid, med et kurs eller info ... Eller liksom bare sånn ... Dette er det jeg forventer at man sier nei til. Altså 'stopp'. Liksom så enkelt. Hvis man liksom bare blir minnet på at man skal si at 'her skal vi alle behandle hverandre respektfullt. Og uten å bruke skjellsord', liksom.

Leo peker på hvor viktig det er «å løfte frem fellesskap og løfte frem respekt for hverandre, og det kameratskapet eller mentorskapet» som han selv har møtt på.

Flere tar også til orde for at skal idretten bli mer åpen og inkluderende for skeive, så må skeive inn i styre og stell i idrettsforbundet, kretser og klubber. Alex sier: «Jeg vil iallfall sagt at det å ha et idrettsforbund som er drevet av, og styrt av, og får sånn input fra skeive folk, og om det blir lagt opp for mer, altså bedre ... garderober og sånt, så regner jeg med at flere [skeive] ville blitt med.» Her er forbedringspotensialet kanskje stort? I alle fall sier Tuva: «Når du er inne på Norges idrettsforbund, det bygget de har oppe i Oslo. Når du går rundt der litt, så ser du jo mange flere eldre hvite herremenn enn du gjør noen andre [steder]. Og jeg vil ikke tro at alle de er skeive. Jeg håper at neste generasjon, da kan jeg ha troa.» Når vi spør om hen mener det må bli et større mangfold blant lederne, er svaret klart: «Ja. Mer ungdommer.»

9.4 Oppsummering

En rekke utfordringer som skeive møter i organisert idrett, er knyttet til samfunnsforhold og -trender som påvirker holdninger til skeive generelt. Mange av informantene uttrykker bekymring over strømninger som setter tidligere framskritt i spill. I Norge har debatten blant annet omfattet negative holdninger til skeive fra muslimske ungdomsmiljøer i Oslo og ytre høyre anti-woke-miljøer. Flere informanter mener at utviklingen går for sakte og støter på stadige tilbakeslag. Selv om det er tegn til fremgang, mener de at det fortsatt er utfordrende å være åpen om sin skeive identitet på høyere nivåer i idretten.

Til tross for tilbakeslag, opplever mange at situasjonen for skeive er i bedring, både på individ- og samfunnsnivå. Flere av informantene deler sine inntrykk av en positiv utvikling for skeives rettigheter, spesielt blant unge generasjoner. De tror at aksept for skeive vil øke over tid, og ser blant annet en økende åpenhet blant unge og idrettsprofiler, som over tid vil kunne forbedre skeives kår i idretten. De håper dermed at skeive vil bli mer normalisert i framtiden, til tross for polariserte debatter.

Kapitlet presenterer skeives egne forslag til tiltak for å inkludere skeive bedre i organisert idrett. Gjennomgående blant disse er at idretten bør ta ansvar for inkludering, gjennom synlighet, obligatoriske kurs, holdningskampanjer, og tydelige retningslinjer mot diskriminering. Trenere og lagledere bør fremme respekt og bekjempe homofobisk språk. Flere informanter mener at det er viktig med informasjon og synlighet for å skape aksept. Noen informanter er skeptiske til særskilte tiltak for skeive, da de kan virke stigmatiserende. Generelle kampanjer for inkludering og mangfold kan være mer effektive og mindre belastende.

Informantene peker på at NIF har en viktig rolle i å gjennomføre tiltak og sikre at de når ut til alle ledd i idrettsorganisasjonen. Det ses på som nødvendig med institusjonell forankring, og at de lokale klubbene tar ansvar for å skape inkluderende miljøer. Trygge voksne, trenere og ledere er essensielle for å sikre at skeive føler seg velkomne og respektert. Å ha skeive representert i ulike verv og roller i idretten ses på som viktig for å fremme mangfold og sikre at skeives perspektiver og behov blir ivaretatt. Til slutt tar mange informanter til orde for å fortsatt ha fokus på inkludering og respekt i idretten, for å sikre at alle føler seg trygge og velkomne.

10. Åpenhet, deltakelse og mangfold

Det er et politisk mål at alle i befolkningen skal ha mulighet til idrettsdeltakelse – det gjelder ikke minst barn og unge. De aller fleste som har vokst opp i Norge har deltatt i organisert idrett i løpet av oppveksten. Aktiviteten er størst fram til ungdomsskolealder, men en stor andel av befolkningen er aktive utover i ungdomsårene og mange også videre i voksenlivet. Noen grupper er imidlertid mindre aktive enn andre. Det gjelder blant annet barn og unge med lav sosioøkonomisk status og med innvandrerbakgrunn (Bakken og Strandbu 2023). Det samme gjelder for ulike grupper av skeive (Andersen et al. 2021). At enkelte grupper deltar mindre enn andre, er godt dokumentert i forskningen, men barrierene for deltakelse blant ulike grupper av skeive er hittil i liten grad dokumentert.

I dette siste kapitlet vender vi tilbake til utgangspunktet for forskningsoppdraget. Målet med oppdraget har vært å styrke kunnskapsgrunnlaget om ulike grupper av skeives erfaringer med deltakelse i breddeidretten ved å besvare to problemstillinger: 1) *Hva fremmer åpenhet og deltakelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* Og 2) *Hva hindrer åpenhet og deltakelse blant ulike grupper av skeive i idretten?* Et uttalt behov for kunnskap om hva som er treffsikre tiltak for å inkludere skeive (Rambøll 2023), gjorde at vi inkluderte en tredje problemstilling: 3) *Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?*

Gjennom dybdeintervjuer og en spørreundersøkelse har vi fått innblikk i skeives egne erfaringer med, og refleksjoner rundt, idrettsdeltakelse. Vi har stilt spørsmål om hva som motiverer for deltakelse, hva deltakelsen betyr, hvilke typer relasjoner som skapes, og hvilke ferdigheter, egenskaper og muligheter aktiviteten gir. Vi har også spurt direkte om utfordringer, hindringer og problemer skeive støter på i idretten. I intervjuene har vi vært opptatt av at erfaringer med idrettsdeltakelse ikke kan forstås isolert, men må sees i sammenheng med forhold utenfor idretten: familieforhold og oppvekstsvilkår, venner og ulike samfunnsstrukturelle faktorer. I intervjuene har vi forsøkt å identifisere fremmere og hindringer for deltakelse i nåtid og nær fortid, men har også inkludert spørsmål om erfaringer og opplevelser lenger tilbake i tid og tanker om framtiden.

Basert på gjennomgang av relevante dokumenter fra statlige myndigheter, NIF og underliggende organisasjonsledd, har vi beskrevet skeives status i idrettspolitikken. Denne gjennomgangen gir kunnskap om politiske føringer med mål om å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten i Norge, og i hvilken grad føringene følges opp i politiske dokumenter og tekster på ulike nivå i den organiserte idretten. Hvordan de politiske føringene fra myndighetene og NIF følges opp i det praktiske arbeidet, er undersøkt gjennom intervjuer med ledere og andre nøkkelpersoner i den organiserte idretten. I disse intervjuene har vi fått fram deres vurderinger av situasjonen for skeive i idretten, og av idrettens arbeid for å inkludere skeive. Vi har spurt om de ulike organisasjonsleddenes tilnærming og opplevde ansvar, og om utfordringer og eventuelle kontroverser rundt arbeidet med å inkludere skeive i den organiserte idretten.

På grunnlag av det omfattende datamaterialet og påfølgende analyser har vi identifisert en rekke forhold som hindrer og fremmer skeives åpenhet og deltakelse i idretten (jf. problemstilling 1 og 2). Disse forholdene er knyttet både til individuelle, sosiale, kulturelle, institusjonelle, organisatoriske og politiske forutsetninger som ikke kan forstås uavhengig av hverandre. Diskusjonen om hva som kan gjøres for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet i idretten (jf. problemstilling 3), er basert på funn knyttet til alle disse forholdene. I det følgende oppsummeres og diskuteres hindringer, fremmere og mulige løsninger med utgangspunkt i forutsetningene nevnt over. Til slutt presenterer vi noen forskningsbehov som det vil være nyttige å dekke for å nå målet om å gjøre det enklere å være skeiv i idretten.

10.1 Hva hindrer åpenhet og deltakelse?

Idrett kan være en viktig kilde til livskvalitet. Det har mange helsegevinster, gir mestring og gode opplevelser sammen med andre (Ommundsen, 2008). Dette kommer også tydelig fram i vår studie. Gjennom rapporten har vi vist mange eksempler på idretten som arena for trenings- og konkurranseglede, mestring og sosiale fellesskap. Samtidig er det mange skeive som ikke føler seg hjemme i idretten. Å løfte fram hindringene for åpenhet og deltakelse, har vært viktig i arbeidet med denne rapporten. Det er nødvendig kunnskap dersom idretten skal sette i gang treffsikre tiltak som gjør det trygt for skeive å delta og være åpne, på lik linje med alle andre i den organiserte idretten.

Trygghet som grunnleggende forutsetning

En grunnleggende forutsetning for deltakelse og åpenhet, er følelsen av å være trygg. Vi finner at det viktigste hinderet for åpenhet og deltakelse på individnivå, er den enkeltes opplevelse av utrygghet. Enkelt sagt, trygghet fremmer åpenhet og deltakelse, utrygghet hindrer åpenhet og deltakelse. Vi finner videre at idretten ikke alltid oppleves som trygg. Mange skeive har møtt motstand i idretten fordi de er skeive, og skeive med skeiv kjønnsidentitet har det vanskeligst. I spørreundersøkelsen vår har 17 prosent av respondentene med skeiv seksuell orientering og 37 prosent av respondentene med skeiv kjønnsidentitet opplevd å bli valgt bort som lagkamerat eller treningskamerat fordi de er skeive. Rundt en fjerdedel av respondenter med skeiv seksuell orientering og nærmere halvparten av respondenter med skeiv kjønnsidentitet har opplevd diskriminering i idretten fordi de er skeive. Flertallet av respondenter med skeiv kjønnsidentitet har opplevd problemer med å delta i konkurranser i tråd med egen kjønnsidentitet. Å oppleve nedsettende eller ydmykende kommentarer, kroppsspråk eller forsøk på humor er utbredt – rundt halvparten av respondentene med skeiv seksuell orientering og over to tredjedeler av respondentene i spørreundersøkelsen med skeiv kjønnsidentitet har opplevd det i idretten. Hatytringer er også relativt utbredt – rundt en fjerdedel av respondentene har opplevd det. Dette er en direkte årsak til at idretten oppleves utrygg.

Studien vår viser at det er store individuelle variasjoner i hvilken grad skeive oppfatter idretten som trygg. En idrett, et idrettsmiljø, en relasjon til en trener eller en klubbkamerat som oppleves trygg for noen, kan

oppleves utrygg for andre. Og selv om man er trygg i noen idrettssammenhenger, kan man være utrygg i andre. Opplevelsen av trygghet er med andre ord også kontekstavhengig. Hvilket behov man har for støtte, og hvorvidt man ønsker eller våger å være åpent skeiv i idretten, varierer også. At det er store individuelle forskjeller i skeives erfaringer med idretten som trygg eller utrygg – er et sentralt og ikke overraskende funn i vår studie.

Å forstå de individuelle variasjonene i skeives erfaringer i idretten, for eksempel som trygg eller utrygg, er komplekst. Intervjuene med skeive gir innblikk i noe av denne kompleksiteten. Det gjelder særlig når de, i tillegg til å fortelle om konkrete hendelser og opplevelser fra idretten, også trekker inn erfaringer utenfor idretten. Mange informanter forteller om hvordan hendelser og erfaringer i oppveksten – om relasjoner til familie og jevnaldrende, og om hvordan de har hatt det på skolen og på fritida – har virket inn på hvordan de har opplevd idretten. Flere av de vi har intervjuet, mener for eksempel at vanskelige familierelasjoner eller opplevd mobbing i barndommen har gitt en generell utrygghet som de har tatt med seg videre i livet, og dermed også medvirket til at de har følt seg utrygge i idretten. Og motsatt, mange legger selv vekt på at en trygg oppvekst har gjort dem godt rustet til å takle vanskelige situasjoner som skeive ofte står i idretten.

At trygge familieforhold, gode oppvekst- og skolemiljø, nære vennerelasjoner og positive erfaringer fra fritidsaktiviteter øker sjansen for at man trives, føler seg trygg senere i livet og deltar aktivt i samfunnslivet, er godt dokumentert fra tidligere forskning. Tilsvarende øker risikoen for utrygghet og utenforskap, hvis man har negative erfaringer fra ulike arenaer og relasjoner i oppveksten (Svendsen et al., 2018). Det er også dokumentert at ungdommer som har opplevd mobbing eller sliter med psykiske helseutfordringer, oftere opplever utenforskap (Bakken, 2022). Dette er et mønster som også kommer fram i forskning om ulike grupper av skeive (Anderssen, et al. 2021; Eggebø, et al. 2019). I tråd med denne forskningen, finner vi at erfaringer fra oppveksten og fra andre arenaer kan ha betydning for hvordan skeive opplever situasjoner, relasjoner og rom i idretten som trygge eller utrygge. Negative opplevelser fra gymtimen og gardero-besituasjonen i skoletida peker seg ut som et gjennomgående hinder for idrettsdeltakelse. Avhengig av kontekst, livssituasjon og tidligere erfaringer, kan situasjoner, handlinger eller utsagn som minner om slike negative erfaringer oppleves som støtende, selv om de i utgangspunktet ikke er ment støtende. Erfaringene kan føre til at man ikke tør å være åpen skeiv eller at man ekskluderer seg selv fra idrettsdeltakelse.

At erfaringer fra oppveksten har betydning for hvordan man erfarer og håndterer ulike situasjoner senere i livet, betyr ikke at man på bakgrunn av oppvekst kan forutsi om noen får det bra eller ikke senere i livet. Heller ikke at tilhørighet til en minoritet ene og alene gjør en person sårbar. Men vanskelige oppvekster og dårlige livserfaringer representerer en økt *risiko* for å være særlig utsatt for negative erfaringer senere (Svendsen et al., 2018). Likedan, å være skeiv er ikke ensbetydende med at man får et vanskelig liv, men det gjør en mer risikoutsatt for eksempel for dårligere levekår og psykiske helseplager (Eggebø et al., 2019; Anderssen et al. 2021). Med andre ord, det er slett ikke alle som har vanskelige bakgrunner som føler seg utrygge i idretten, og man kan føle seg utrygg i idretten selv om man har hatt en trygg og stabil oppvekst. Men skeive med mange negative erfaringer fra oppvekst eller andre livsfaser er mer utsatt for risiko for å

oppleve en arena, situasjon, relasjon eller hendelse som vanskelig, eller potensielt stigmatiserende. Vi understreker at vi ikke med dette legger *skyld* eller *ansvar* over på den enkelte. Poenget med å synliggjøre at det er individuelle variasjoner i hvordan ulike situasjoner oppleves, er at vi ser dette som viktig kunnskap i arbeidet med å gjøre idretten inkluderende for ulike grupper av skeive.

Åpenhet som risikofaktor

Spørsmålet om *åpenhet* står sentralt i studien vår, som det også gjør for svært mange skeive. I studien vår er det flere eksempler på skeive som velger å ikke være åpne i idretten, eller som helt eller delvis har holdt seg borte fra idretten, fordi de er skeive. Ofte vurderes risikoen eller omkostningene ved å delta som for store. Å skjule skeiv seksuell orientering eller kjønnsidentitet krever ofte at en bruker uforholdsmessig mye krefter på å observere og regulere seg selv og egen adferd. Omkostningene handler blant annet om at man bruker mye energi på å for eksempel være konstant oppmerksom på andres og egen oppførsel og språkbruk. Uavhengig av om man er åpen eller ikke, går mange skeive i en konstant type beredskap, som over tid kan være svært belastende. Det er dette som ofte betegnes som minoritetsstress (Meyer, 2003). Håndteringen av denne typen stress krever det vi i denne rapporten har kalt *usynlig arbeid*. Mer spesifikt kan slikt usynlig arbeid for eksempel være å skulle ta stilling til, overfor seg selv eller andre, når og hvor man skal være åpen.

Et sentralt funn i studien vår er at åpenhet gjerne kan ses fra to ulike ståsteder, som ikke så lett lar seg forene. På den ene siden, å være skeiv er i mange, kanskje de fleste, sammenhenger en privatsak. I mange sammenhenger oppleves det ikke som relevant å fortelle at man er skeiv. På den andre siden kan det å ikke være åpen i ulike sammenhenger, ha konsekvenser for hvilke relasjoner man inngår og hvordan man deltar i sosiale fellesskap. I mange sammenhenger i idretten er det å snakke om privatlivet, kjæresten og barn en sentral del av det å bli kjent med hverandre. Å fortelle om egen livssituasjon er ofte det som gir tette og tillitsfulle relasjoner i et sosialt fellesskap – det vi refererer til som *bonding* (Putnam 2000). Vår studie viser at dette også gjelder i idrettsfellesskapene mange skeive er del av. Å ikke fullt og helt kunne ta del i samtaler der man utveksler mer eller mindre private personlige erfaringer, tanker og refleksjoner, kan med andre ord svekke den skeives sosiale kapital.

Et annet viktig aspekt ved at statusen som skeiv ses som en privatsak, er at åpenhet og synlighet ses som et viktig premiss for å fremme skeives rettigheter og vilkår i samfunnet. De færreste skeive ønsker å være den som representerer en gruppe, samtidig svarer et stort flertall av respondentene i spørreundersøkelsen vår at skeive forbilder er en viktig ressurs for å forbedre skeives situasjon både generelt og i idretten. Og jo mer synlig, jo bedre – en respondent drømmer for eksempel om hva som kunne oppnås dersom en fotballspiller i Champions League sto åpent fram som skeiv. Flere skeive idrettsforbilder vil gjøre det mer normalisert å være skeiv også i breddeidretten. Motsatt vil få forbilder kunne føre til mindre åpenhet, noe som igjen vil gjøre det enda mer utsatt å være den som står fram. Skeive idrettsforbilder gir dermed et viktig signal om at det er mulig å være skeiv i idretten. Denne typen representasjon – at en kjent skeiv idrettsutøver som andre skeive kan kjenne seg igjen i, er åpen – er en viktig fremmer for åpenhet og deltakelse i

idretten. Det bidrar til trygghet, gir inspirasjon og motivasjon. Slik representasjon er også viktig på mer overordnet nivå, fordi det å føle tilhørighet til et større skeivt fellesskap gir kollektiv motstandskraft (sosial resiliens) (Hall og Lamont 2013). Men å være skeivt forbilde i idretten kan ha store personlige omkostninger. Mange skeive er derfor svært forsiktige med å legge et for stort ansvar på enkeltpersoner for å stå fram. Mange skeive i vårt datamateriale gir uttrykk for at de ser et tydelig dilemma mellom at det å være skeiv er en privatsak og at forbilder er viktig for å oppnå større toleranse og deltakelse av skeive i idretten.

Den viktigste grunnen til at mange skeive er ambivalente til åpenhet er at åpenhet i mange tilfeller medfører risiko – risiko for å bli stigmatisert, for å ufrivillig måtte representere en gruppe («å bli han homofile fotballspilleren»), eller for helt konkrete negative reaksjoner eller sanksjoner. Vi finner at det å være åpent skeiv virker inn på hvordan man har det i organisert idrett på ulike måter. Å ikke være åpen kan for eksempel gjøre at man ikke deler så mye om seg selv til andre utøvere eller trenere. Det kan virke negativt på hvorvidt de bygger relasjoner i miljøet. Utryggheten mange skeive har, er knyttet til frykten for reaksjoner, som igjen ofte er basert på en verstefallstenkning. Det mange frykter er negative reaksjoner, som utestenging, hets eller diskriminering eller mer generell stigmatisering og uønsket oppmerksomhet. Vi har også hørt eksempler på utøvere som sikter mot en karriere som eliteutøver, som har fryktet å miste sponsorat eller annen viktig støtte. Å være åpen skeiv kan også være til hinder for internasjonal idrettskarriere. En måte å håndtere utrygghet og usikkerhet er å holde seg unna situasjoner og miljøer, der man vurderer at det er risiko for sanksjoner.

Idrettens fellesskap, verdigrunnlag og kulturer

Å være del av et idrettsfellesskap har stor verdi for mange skeive. Det er et gjennomgående funn i vår studie. Men ikke alle fellesskap er gode og inkluderende. I vår studie finner vi mange eksempler på idrettsfellesskapenes baksider, og hva det innebærer at noen ikke er inkludert eller velger å stå utenfor. I ytterste konsekvens kan disse gjøre det utrygt for dem å være med, i alle fall som åpent skeive. Vi finner videre at mange av hindrene for åpenhet og deltakelse ligger i idretten selv – i idrettsfellesskapene og tilhørende verdier, normer og væremåter. Mange skeive opplever ulike sider ved idrettsfellesskapene og idrettskulturene som problematiske, fordi de går på tvers av deres identitet og interesser.

Idrettens verdier og kulturer er forankret og utøvd i ulike sosiale fellesskap. Idretten består av mange slike fellesskap. Lagidretter er et åpenbart eksempel – laget er synonymt med et sosialt fellesskap som ikke bare kan, men skal dyrke tilhørighet, tilslutning – sosial kapital. Flere av informantene og respondentene i vår studie, men langt fra alle, har imidlertid erfart lagidretter som mindre inkluderende enn individuelle idretter. Når det er sagt, har vi også eksempler på negative erfaringer fra idrettsmiljø rundt individuelle idretter. Også innenfor samme idrett beskrives forskjeller i idrettskulturer som gir seg utslag i mer eller mindre trygge fellesskap. Flere av informantene våre forteller om svært ulike erfaringer i ulike treningsgrupper og klubber de har vært med i – innenfor samme idrettsgren.

En gjennomgående erfaring blant mange som driver med lagidrett er at garderobesituasjonen kan være vanskelig. Å skifte eller dusje i en felles garderobe gir i utgangspunktet ubehag for mange, og garderobeprat og såkalt guttastemning gjør situasjonen utrygg for mange. Idrettsfellesskapene preges ofte av lek og omgangsformer som bryter med det som ellers regnes som gangbart. Feiringen av tøffhet preger mange idrettsmiljøer – en skal tåle å bli presset, både fysisk og psykisk. Omgangsformen kan være røff.

Dette viser at ulike sider ved idrettskulturer og idrettsfellesskap både kan hindre og fremme åpenhet og deltakelse – avhengig av hvilken form de tar. Uformelle og lekne og humorbaserte omgangsformer kan skape samhold, men kan også være til hinder, når homohets eller nedsettende vitsing med skeive inngår i omgangsformene (Solstad og Stefansen 2025). Feiringen av tøffhet og idealer knyttet til å tåle for eksempel sleivete kommentarer, kan gjøre det vanskelig å si ifra om hets eller negative omgangsformer. Samtidig kan også det å si fra om homonegative omgangsformer tolkes som uttrykk for tøffhet – man har mot til å stå opp for seg selv eller andre.

Et fellestrekk ved mange fellesskap i idretten er at de ofte er svært tette, gjerne rigget for å sikre prestasjoner og vinnerkultur. Verdier knyttet til konkurranse og det å være best, kan innebære at en ikke er så opptatt av alle mulige andre kjennetegn ved personer, men konsentrerer seg om det sportslige. «Så lenge du er god, er det greit», som en informant sier. Å trene mot et felles mål, for eksempel en konkurranse, eller å oppleve progresjon sammen med andre, kan også gi samhold. Samtidig kan konkurranse- og prestasjonsfokus virke ekskluderende for dem som ikke deler disse fellesskapenes normer og verdier fullt ut.

De ulike sidene ved idrettsfellesskapene som kommer fram i denne studien forstår vi blant annet gjennom begrepet om sosial kapital (Putnam 2000). Idrettsfellesskapene gir opplevelser av sosial tilhørighet og identitet, og tilgang til nettverk – det er slik en viktig arena for mange skeives sosiale kapital. Men, som Putnam peker på, kan tette fellesskap som er trygge for noen, framstå som lite åpne og preget av sosial kontroll. De kan med andre ord oppleves ekskluderende og utrygge. I den internasjonale forskningen på skeives idrettsdeltakelse er nettopp opplevelse av trygghet og trygge rom (safe spaces) noe som kan være utslagsgivende både for åpenhet og deltakelse (McCavanagh & Cadaret, 2022). Risikofylte idrettsfellesskap kan gi minoritetsstress og hindre åpenhet og deltakelse i idretten.

Kropp og kjønnsnormer

Vår studie viser at skeives erfaringer med å havne utenfor idrettsfellesskapene ofte er knyttet til opplevelsen av å bryte med kroppslige og kjønnede normer. At idretten ofte er preget av tradisjonelle kjønnsroller og -stereotypier, er et gjennomgangstema i vårt datamateriale. Mange opplever at idretten i for stor grad bygger på og reproducerer unødvendig tradisjonelle kjønnsroller, både med hensyn til maskulinitet og femininitet. Frykten for å bli avslørt eller utlevert som skeiv, eller redselen for å oppleve hets eller kommentarer – for eksempel det flere refererer til som «guttastemning» i garderoben etter trening eller kamp – er ofte knyttet til dette.

I spørreundersøkelsen beskriver mange respondenter idretten som svært kjønnsdelt og preget av tradisjonelle og utdaterte kjønnsnormer. På den ene siden beskrives idretter som er sett på som stereotypisk feminine gjennom spesifikke bevegelser eller fokus på kropp og klær. På den andre siden beskrives idretter som er forbundet med tradisjonelt maskuline verdier, som for eksempel styrke og vinnerinstinkt.

At kjønnskategoriene er så framtrædende i idretten, ses særlig på som et hinder for menns åpenhet og deltakelse i idrett. Det er for det første mye som tyder på at det er vanskeligere å stå fram som homofil mann enn som lesbisk kvinne i idretten. Samværsformene i idretten kan i noen tilfeller ses som uttrykk for en karikert maskulinitet. Hjelseth og Tjønndal (2016) beskriver gutte- og herrefotball som en ortodoks form for maskulinitet, som har blitt videreført i idretten, selv om det er åpnet for mer alternative maskuliniteter ellers i samfunnet. Dominansen av denne formen for maskulinitet kan etter deres mening bidra til å forklare hvorfor seksuelle minoriteter fortsatt er lite synlige i herrefotball. Menn som bryter med det maskuline framstår dermed som mer i konflikt med maskuliniteten som preger idretten, enn kvinner som bryter med det tradisjonelt feminine (Rollè et al, 2022). Kjønnskonservatismen i mange idrettsmiljøer er dermed et tydeligere hinder for skeive menn, enn for skeive kvinner.

Idrettens oppdeling i kjønnsklasser fra tidlig barndom er problematisert av flere (Loland 2021, Larsson og Aure 2024). Tidligere forskning har vist at kjønnsdelingen i idretten, som starter i ung alder bidrar til å sementere oppfatninger om kjønn blant barn og unge (Seland m fl. 2019). Vår studie viser at dette hindrer skeives deltakelse i idretten. Dokumentgjennomgangen viser at ønsket om kjønns- og seksualitetsmangfold er tydelig uttrykt i idrettspolitiske tekster, men vi finner få tekster som direkte utfordrer heteronormative antagelser eller den binære forståelsen av kjønn idretten bygger sin aktivitet på. NIF påpeker selv i et notat at den viktigste erkjennelsen fra prosjektet *Med idretten mot homobets* er hvor sterk forbindelsen er mellom binære forståelser av kjønn, seksualitet og homofobi. Dette tematiseres derimot i liten grad i de ulike organisasjonsleddenes idrettspolitikk.

Et annet viktig hinder for idrettsdeltakelse knyttet til kjønn er den rigide binære inndelingen i to kjønn som preger mange idretter. Det gjelder alle grupper skeive, men inndelingen i kjønnsklasser er særlig problematisk for utøvere med skeiv kjønnsidentitet. En sentral verdi i all idrett er prinsippet om rettferdig deltakelse. Det oppstår dermed lett ulike målkonflikter, idet prinsipper om mangfold og deltagelse for alle møter prinsipper om rettferdig og likestilt konkurranse. Slike konflikter knyttes ofte til transkvinnens ønske om å delta i kvinneklassen. Selv om problematikken er nokså marginal i den forstand at den berører svært få idrettsutøvere, kan den være viktig for dem det gjelder, og også prinsipielt sett viktig.

Institusjonelle forutsetninger

I vår studie finner vi videre at også idrettens organisering er et sentralt hinder for skeives åpenhet og deltakelse. Ønsket om kjønns- og seksualitetsmangfold er tydelig uttrykt i idrettspolitiske tekster. De idrettspolitiske forutsetningene er med andre ord i stor grad på plass. Når skeive likevel både opplever og oppfatter

at de ikke hører til i idretten, har det blant annet sammenheng med at idretten er organisert slik at underliggende organisasjonsledd i for liten grad følger opp gode intensjoner og tiltak i idrettspolitikken.

Vi konkluderer med andre ord med at idrettens organisering hindrer inkluderingsarbeidet, og begrunner det i første rekke med følgende: Tiltak og informasjon fra sentrale organisasjonsledd når i liten grad ut lokalt. Dette skyldes idrettens organisering – med stort gjennomtrekk av frivillige og stort arbeidspress for en liten gruppe frivillige som har tatt på seg ansvarsfulle og krevende verv. Særforbund, kretser og klubber er selvstendige juridiske enheter, noe som gjør at de ikke er forpliktet til å gjennomføre tiltak vedtatt av Idrettstinget. Organisasjonsleddenes autonomi hindrer inkluderingsarbeidet. Idrettens organisering gjør til sist at informasjonsflyten går sakte, og at endring tar tid. Dette har blant annet som konsekvens at vedtatte inkluderings tiltak ikke gjennomføres. For eksempel er NIFs vedtak fra 2022 om at man kan delta i den kjønnskategorien man identifiserer seg med, lite kjent. Informasjonen er for øvrig heller ikke synlig på NIF sine nettsider.

Et annet hovedfunn, som også henger sammen med idrettens organisering, er at mange idrettsledere, trenere og andre personer nedover i idrettsorganisasjonen mangler kunnskap om skeives situasjon. Vi finner at manglende kunnskap om skeives situasjon, og med følgende frykt for å trå feil, fører til berøringsvegring når det gjelder tema knyttet til skeive. Det har konsekvenser for om, og hvordan, man snakker om og møter skeive. Dette gjelder kunnskap om alle grupper av skeive, men særlig om transpersoner. Med andre ord er lav bevissthet og mangel på kunnskap et viktig hindrer for inkluderingsarbeidet, og følgelig en åpenbar hindring for skeives åpenhet og deltakelse i idretten.

På kort sikt er ikke idretten, slik idretten er organisert i dag, rigget for å bote på denne informasjons- og kunnskapsmangelen. Idrettsaktivitet er i stor grad drevet av frivillige trenere og ledere i idrettsklubbene. Vi finner at idrettsorganisasjonene er redde for å pålegge disse frivillige for mange oppgaver og for mye ansvar, fordi det kan gjøre det vanskeligere å rekruttere frivillige.

Hvilke oppgaver man skal eller kan pålegge frivillige i idretten, kan ses i sammenheng med et annet funn, som handler om idrettens prioritering av oppgaver. Selv om inkluderingsarbeid ses som viktig, ses det ikke som del av idrettens *kjerne* oppgaver. Kjerneoppgavene er i første rekke å sørge for at treninger og konkurranser blir gjennomført, og at en har trenere og andre frivillige på plass, slik at aktiviteten faktisk kan gjennomføres. Oppgaver knyttet til inkluderingsarbeid eller verdiprosjekt ses på som oppgaver som kommer i tillegg til kjerneoppgavene. At inkludering av skeive ikke er en del av den organiserte idrettens kjerneoppgaver, men én av en lang rekke ønskede prioriteringer og satsinger som NIF sender nedover i organisasjonen, er med på å hindre inkluderingsarbeidet. NIF er en verdibasert organisasjon, og hvordan NIF og i særlig grad særforbund og idrettskretser forstår sin rolle og sitt oppdrag, vil være avgjørende i det videre arbeidet med å inkludere skeive.

Idrettens omdømme

Som beskrevet over, forteller flere skeive om egne opplevelser fra organisert idrett som bidrar til at de har opplevd organisert idrett som en utrygg arena. Vi finner videre at idretten heller ikke alltid *oppfattes* som trygg. Flere av de skeive vi har intervjuet, gir uttrykk for at hets og diskriminering av skeive er utbredt i idretten. Samtidig er det relativt få som selv har vært utsatt for direkte hets. Hvis dette betyr at hets er mindre vanlig enn mange tror, er det nærliggende å si at idretten har et omdømmeproblem når det gjelder inkludering av skeive. Hets og diskriminering av skeive i idretten – som vi har flere eksempler på i vårt datamateriale – er helt klart en hindring for skeives deltakelse i idrett. Samtidig kan *forventninger* eller *forestillinger* om mye hets og diskriminering av skeive i idretten også være en hindring. Det er flere av våre skeive informanter som er inne på at idretten har et dårlig rykte som ikke nødvendig stemmer helt med virkeligheten, og at dette ryktet i seg selv blir et hinder. Også informantene i lederfunksjoner og andre nøkkel-funksjoner i idretten oppfatter at mange skeive har det bra i idretten, og at beskrivelser av idretten som homofiendtlig skremmer skeive fra å delta eller være åpen i idretten. Slik kan forestillingen om idretten som homonegativ – selv om den trolig bare delvis treffer – hindre deltakelse. Derfor må tiltak for å bedre skeives situasjon ikke bare dreie seg om å forhindre trakasseringen som finnes, men også om å forbedre den organiserte idrettens omdømme.

Her står også vi som forskere overfor en utfordring. Vi løfter fram hindringer som finnes i datamaterialet vårt. Samtidig har vi mange fortellinger om gode skeive liv i idretten. I vår formidling av resultatene fra undersøkelsen har det vært viktig å få fram begge sider.

10.2 Hva fremmer åpenhet og deltakelse?

Hittil i kapitlet har vi beskrevet hva som hindrer åpenhet og deltakelse i idretten. For at flere skeive kan ta del i de positive sidene ved å drive med idrett, er det også nyttig å få kunnskap om hva som fremmer åpenhet og deltakelse. For mange av de vi har intervjuet har idretten vært en viktig del av livet. Å være fysisk aktiv, trene hardt, konkurrere, vinne og være sammen med venner og familie er viktige motivasjonsfaktorer. I det følgende beskriver vi nærmere hva mer som, ifølge vår studie, kan fremme idrettsaktivitet blant ulike grupper av skeive.

Trygge idrettsfellesskap og gode medspillere

I intervjuene med skeive er det mange eksempler på erfaringer i idretten preget av trygge relasjoner, samhold og gode fellesskap. For mange er idretten trygg, nettopp på grunn av tillitsfulle relasjoner og sterk gruppetilhørighet som idrettsfellesskapene kan gi. I tillegg er generelt aksepterende og inkluderende idrettsmiljøer fremmere for skeives deltakelse. En viktig grunn til å drive med idrett handler om ulike sider ved det sosiale, både om å styrke vennskap til andre man trener med, om å knytte nye kontakter, og om en opplevelse av tilknytning og tilhørighet til idrettsmiljøet (Espedalen og Seippel 2024). På sitt beste er

idrettskulturer og -fellesskap samlende, de gir tilhørighet og identitet, og fremmer med det åpenhet og deltakelse. Å være del av trygge fellesskap gir sosial kapital (Putnam 2000) som bidrar til å styrke den enkeltes og fellesskapets evne til å løse både individuelle og kollektive problemer og utfordringer. De trygge idrettsfellesskapene kan gi skeive motstandskraft – *sosial resiliens*. Slike sosiale fellesskap kan være myndiggjørende når de er inkluderende, og idrett kan slik også medvirke til at skeive tør å ta mer plass og kjempe for sine rettigheter også på andre samfunnsarenaer.

Et gjennomgående funn i studien vår er at enkeltpersoner har avgjørende betydning for skeives åpenhet og deltakelse i organisert idrett. Å ha en i idrettslaget du stoler på, enten det er en treningskamerat, trener eller andre man er trygg på og har tillit til, er verdifullt. Trenere er maktpersoner, og har et særskilt ansvar for å sørge for trygghet. Hvordan trenere og ledere opptrer har derfor stor betydning for om skeive opplever idretten som trygg. Vi finner for eksempel at tillit mellom trener og utøver er en klar fremmer for åpenhet og deltakelse. Ledere, trenere og treningskamerater som er støttende ved at de tydelig og eksplisitt sier og viser at idretten er et rom for alle, og slår ned på uakseptable holdninger og handlinger, oppleves som svært verdifullt. Det samme gjelder ledere, trenere og treningskamerater som er bevisste på å bruke riktig pronomen om personer med skeiv kjønnsidentitet.

Ulike former for støtte, enten det er fra enkeltpersoner eller fra fellesskapet som helhet, reduserer minoritetsstress og behovet for å utføre usynlig arbeid. Uttalt og tydelig støtte fra heterofile cispersoner ses på som særlig viktig – *gode allierte*, som en informant betegnet det som. Det motsatte er tilfelle med negative ytringer, handlinger og holdninger. Unnvikende atferd, taushet eller likegyldighet blant trenere forsterker utryggheten, hindrer åpenhet og deltakelse. Og at heterofile cispersoner ikke tar til motmæle i situasjoner der skeive blir diskriminert eller får negative ytringer mot seg, er en sentral hindring for åpenhet og deltakelse (jf. kapittel 10.1).

Trygge aktører og arenaer

I rapporten vier vi mye plass til hvilke arenaer og aktører skeive opplever som støttespillere og ikke. Vi finner at de samme aktørene og arenaene både kan ses som trygge og støttende, og utrygge og lite inkluderende. Det er ikke så rart; personer med makt, eller arenaer der mye står på spill, kan ha stor betydning og gi store seire for skeive rettigheter hvis de oppleves og oppfattes som støttende. I motsatt tilfelle kan de samme aktørene og arenaene effektivt hindre skeives livs- og idrettsutfoldelse dersom de ikke ønsker å «spille på lag» med skeive utøvere. Vi finner at de fleste skeive i vårt datamateriale mener de viktigste aktørene for inkludering og mangfold i organisert idrett befinner seg i de helt nære omgivelsene. De skeive i vårt materiale er opptatt av trenere, klubbledere og andre frivillige, som foreldre, som viktigere aktører for mangfold og inkludering enn toppledere og sentrale (idretts)politikere.

Tilsvarende finner vi når det gjelder arenaer. Det er nærmiljøets arenaer med publikum trenere, lagkamerater og konkurrenter som betyr noe. Støtte på slike arenaer betyr svært mye, mangel på støtte oppleves som desto vanskeligere. Opplevelsen av å ha noen gode støttespillere lokalt, virker svært inkluderende, og

særlig gjelder dette støtte fra andre enn andre skeive. Med- eller motspillere, trenere eller foreldre som tar til motmæle mot nedsettende ytringer har en viktig dobbelt effekt, man reduserer hetsing og sjikane, samtidig som man signaliserer et tydelig ønske om å skape inkluderende, mangfoldige og trygge rom. Slik støtte anses som svært viktig blant skeive selv, og altså minst like viktig som vedtak på Idrettsting eller på krets- eller særforbundsting. Flere av informantene trekker fram ledere, trenere og utøvere, som ikke selv er skeive, som har bidratt ved å signalisere at seksuell orientering eller skeiv kjønnsidentitet ikke skal ha betydning for om en er inkludert i idrettsmiljøet. Disse aktørene, som har gått foran og gjennom ord og handlinger vist nulltoleranse for krenkende oppførsel, trekkes fram av flere. «Gode allierte» er helt klart fremmere for skeives idrettsdeltakelse. Skeive selv trekker fram inkludering og støtte på lokale arenaer som viktigst for dem. En annen type arena som bidrar til å fremme idrettsaktivitet blant skeive er idrettsarenaer som spesifikt retter seg mot skeive eller som har en mangfoldsprofil. Disse oppleves av skeive som trygge rom.

Organisatoriske og institusjonelle fremmere

Vår gjennomgang av ulike idrettspolitiske dokumenter viser at skeives situasjon tematiseres i ulik grad og form. At det i det hele tatt er tema, gir signaler om hvilke verdier som skal gjelde i idretten, og kan slik ha en symboleffekt som også trolig kan bidra til å fremme skeives deltakelse. I NIFs dokumenter knyttes inkludering av skeive til idrettens ønske om å inkludere alle. Et gjennomgående tema er at den organiserte idretten skal arbeide mot diskriminering, også diskriminering av skeive. Det eksplisitte verdigrunnlaget i NIF er en fremmer. Spørsmålet er hvor stor innflytelse dette verdigrunnlaget har for aktiviteten ute i idrettslagene.

Ulike tiltak fra NIF kan også ses som fremmende for åpenhet og deltakelse. Et eksempel er initiativet *Med idretten mot homobets* fra 2007. Kampanjen problematiserte skeives vilkår og situasjon i idretten, og understreket idrettens mål om å utvikle toleranse, forståelse og skape erkjennelse av menneskers likeverd, for å unngå trakassering og hets (NIF, u.å.). Et annet eksempel er en e-læringsmodul som utvikles av NIF i samarbeid med FRI, som skal øke kunnskap og kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. Også den nye varslingskanalen *MittVarsel*, der alle i idretten kan melde inn negative hendelser, også om hets og trakassering av skeive, kan være viktig for å fremme åpenhet og deltakelse. Informasjonsmateriell finnes tilgjengelig til bruk i klubber, kretser og særforbund.

Kjønnsroller og kjønnskategorier

Vi finner at et viktig hinder for skeives deltakelse i idrett er opplevelsen av at kjønnsroller og -kategorier er unødvendig fastlåste i tradisjonelle mønstre. En viktig fremmer på praktisk nivå for slik deltakelse er å ikke gjøre barneidrett mer kjønnsdelt enn nødvendig. En annen viktig fremmer for slik deltakelse er å forsøke å åpne opp debatten og skape økt forståelse om kjønnsklassifisering, og utvide forestillingene rundt spørsmål om hva som er typisk maskulint og feminint. Dette er et bevissthetsarbeid som er nært knyttet til både det å gi informasjon ute i lag og klubber, og det å jobbe med holdninger. Det er mange gode eksempler på arbeid som er i gang, som mange skeive selv ser som viktige og effektive. Et eksempel er Pride-

markeringen innenfor ishockey. Når slike tiltak innenfor en grein som ishockey blir oppfattet som vellykket, kan en grunn være nettopp at dette er en aktivitet som i utgangspunktet forbindes med tradisjonelle maskuline verdier og holdninger. Når man viser vilje til å løse opp tradisjonelle forståelser av kjønn her, kan det tolkes som at det skulle kunne være mulig i hele idretten.

10.3 Hvordan øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?

Hvordan kan ulike aktører i idretten arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten? Det er den tredje og siste problemstillingen som har vært utgangspunkt for denne studien. Som beskrevet over speiler den organiserte idretten på mange måter bredere samfunnsstrukturer og -forhold. Dermed ligger noen av løsningene for økt kjønns- og seksualitetsmangfold utenfor idretten. Men, sammen med andre samfunnsaktører, ses idretten på som viktig for befolkningens samfunnsdeltakelse og levekår, med et særskilt samfunnsansvar. Idretten skal være en ledende aktør i å inkludere og styrke utsatte grupper. Vår studie viser at når idretten lykkes med å skape trygge arenaer, fellesskap og institusjoner for skeive, oppfyller den i stor grad dette samfunnsansvaret. Der idretten ikke klarer å skape slike trygge rom, er det et stort potensial for å forbedre skeives deltakelse. Å realisere dette potensialet bør være et sentralt mål for den organiserte idretten, gitt det samfunnsmandatet idretten har fått og tatt på seg.

En viktig del av spørsmålet om hvordan kjønns- og seksualitetsmangfoldet i den organiserte idretten kan styrkes, er hvilket ansvar ulike aktører har. Gitt myndighetenes idrettspolitik og NIFs egen politikk, er det først og fremst idretten selv som må ta et aktivt ansvar for å skape et inkluderende miljø, som gjør det trygt og attraktivt for skeive å delta. Dette synet støttes gjennomgående i datamaterialet vårt, både i intervjuene med aktører som representerer ulike ledd i idretten, i spørreundersøkelsen rettet mot skeive og i intervjuene med skeive. Også myndighetene må følge opp sitt ansvar, både gjennom å gi idrettens organisasjoner tydelige styringssignaler, følge opp styringssignaler gjennom evaluering og rapportering, og gjennom å gi den rammer som for eksempel fremmer inkludering på idrettslagsnivå. Likevel er det idretten selv som har det overordnede ansvaret. Nedenfor følger en oppsummering av de viktigste forslagene til løsninger, basert på funnene i vår studie.

Idretten må vise at skeive er velkomne

Klubber og særforbund må tydelig vise at skeive er velkomne. Målet om mangfold må være synlig og aktivt arbeides for, med klare sanksjoner mot diskriminering og hatytringer. Det er viktig å ikke ta for gitt at skeive føler seg inkludert. Trenere og lagledere må ta tak i homofobisk språk og jobbe systematisk med å endre kulturer som gjør det utrygt for skeive. De må også være tydelige på at alle skal inkluderes i laget,

uansett bakgrunn. Bruk av symboler kan være effektive måter å signalisere støtte og inkludering. Regnbue-sertifisering⁴⁹ kan være et enkelt og konkret tiltak, som har vist seg å ha positiv virkning i idrettsmiljøer.

Idretten må spre informasjon og kunnskap

Mange aktører i idretten mangler kunnskap om skeives situasjon og rettigheter. Det er behov for mer kunnskap og informasjon, og at alle organisasjonsledd involveres. Kunnskapsbehovet gjelder på alle organisasjonsnivå, men er aller viktigst å få dekket hos aktører som er tetttest på utøverne – det vil si trenere, støtteapparat, og andre frivillige. Opplæring, som enkle kurs for trenere og støtteapparat, for eksempel som del av Trenerløypa⁵⁰ og Trenerattesten, som er obligatorisk for alle som skal være trener i norsk barne- og ungdomsidrett, eller som en del av kvalitetsklubbprosjekter som driftes av særforbundene selv. I tillegg kan barneidrettsansvarlig, som alle klubber er pålagt å ha, ha et spesifikt ansvar for å spre informasjon og kunnskap i sitt idrettslag.

Informasjon om skeives rettigheter gjennom kampanjer fra særforbund, kretser eller NIF sentralt kan også bidra til større aksept og inkludering. Hockeyforbundets Pride-markering vinteren/våren 2024

er et eksempel, som ifølge vår studie hatt positiv effekt for mange. Idretten kan bidra til å gjøre det tryggere og mindre krevende å stå fram som skeiv i idretten ved å sørge for at informasjon og kunnskap om skeives situasjon er godt forankret på alle organisasjonsnivå. Å få på plass rutiner og støtteapparat som sikrer støtte til skeive som kommer ut, og formidle til utøvere og trenere at slike rutiner og støtte finnes og brukes, er en forutsetning. Dette kan være et viktig tiltak i breddeidretten, som vår studie omhandler, men er ikke minst viktig i toppidretten. Når kjente idrettsprofiler står fram som skeive, er ofte medieoppmerksomheten en stor tilleggsbelastning. I slike situasjoner trengs gode rutiner og hjelp fra støtteapparat, for å gjøre belastningen mindre. Idretten bør samtidig være bevisst på at seksuell orientering og kjønnsidentitet er en privatsak, og ikke legge press eller ansvar på skeive om at de må stå fram. Dette gjelder enten man deltar i bredde- eller toppidrett.

Idretten må være bevisst hvordan ulike typer tiltak virker

Spørsmålet om hvordan ulike aktører i idretten kan arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten, handler i stor grad om organisering og om prioritering av oppgaver. En slik prioritering er knyttet til de mange mangfoldsmålene og -tiltakene idretten har satt seg. Om disse skal behandles hver for seg, vektlegges og behandles ulikt, kan bli tydeligere.

En annen prioritering, som henger sammen med prioritering av mangfoldstiltak, er hva slags informasjon og opplæring som skal tilbys til trenere og andre frivillige. Det trengs en tydeliggjøring av hva som er idrettens kjerneoppgaver, hvordan disse henger sammen med idrettens verdigrunnlag, og hvilke oppgaver som det forventes at trenere og andre i de lokale idrettsmiljøene utfører.

⁴⁹ <https://skeivkunnskap.no/bli-regnbuefyrarn/>

⁵⁰ <https://www.idrettsforbundet.no/nif/trenerloypa/om-trenerloypa/>

I vår studie er det motstridende syn på om generelle og brede inkluderings tiltak er mer effektive enn spesifikke tiltak rettet mot skeive. På den ene siden kan generelle inkluderingskampanjer være effektive fordi de omfatter mange ulike samfunnsgrupper, og fordi de ikke virker stigmatiserende på enkeltgrupper. På den andre siden kan generelle tiltak være lite treffsikre, fordi situasjonen til ulike grupper er forskjellig og krever mer målrettede og spissede tiltak. Å vite hvilke tiltak som skal prioriteres krever bevissthet rundt hvilke tiltak som virker og hvordan, og det er følgelig behov for mer kunnskap rundt hva som er mest treffsikre tiltak for inkludering av skeive.

Legge til rette for skeive idrettsaktiviteter

Idrettsaktiviteter og arrangementer spesifikt rettet mot skeive senker terskelen for deltakelse. Tilbud som retter seg mot ulike grupper skeive oppleves som trygge å delta i, for de som ikke føler seg hjemme i andre idretts- eller fritidstilbud. Tilbudene er i tillegg verdifulle for mange som ønsker å være del av skeive fellesskap, og kan slik være en kilde til samhold og etterlenget nettverk. Slike tilbud finnes i dag hovedsakelig i Oslo-området. Å legge til rette for eller aktivt oppfordre skeive til å danne klubber og lag i andre deler av landet, kan være en måte å skape flere trygge rom for skeive som ønsker å delta i idretten. Samarbeid mellom skeive lag og andre idrettslag kan være et godt tiltak for å rekruttere skeive til andre idrettstilbud, og for å utvide utøvernes nettverk. Vi understreker at tilbud som spesifikt retter seg mot skeive bør ses som et supplement, og ikke som en erstatning for arbeidet med inkludering i idretten generelt.

Ha åpne diskusjoner om kjønnsroller og -kategorier

En viktig hindring for skeives deltakelse i idretten, er at kjønnsroller og -kategorier ofte oppleves som for rigide og tradisjonelle. Det gjelder for alle grupper skeive, men særlig for utøvere med skeiv kjønnsidentitet. Å legge til rette for åpne og kunnskapsbaserte diskusjoner omkring denne kjønns-tematikken vil skape mer bevissthet rundt hvordan kjønn forstås og oppfattes, hva som skaper ulike kjønnsrollemønstre, og på hvilke måter de kan være til hinder for åpenhet og deltakelse i idretten. Eksempel på diskusjonstema er forestillinger om hva som er typisk maskulint og feminint, og hva som er typiske kvinne- og herreidretter. Et mer konkret diskusjonstema er organiseringen av barneidretten, som både mange idrettsaktører og skeive selv, ifølge vår studie, synes er unødvendig kjønnsdelt. Dette er en type bevissthetsarbeid som bør foregå på alle nivå i idretten.

Representasjon i styrer og ledelse

Ulike grupper av skeives representasjon i styrer og ledelse er viktig. NIFs valgkomiteinstruks vektlegger at valgkomiteen i arbeidet med å sette sammen idrettsstyret skal tilstrebe å levere en innstilling som ivaretar nødvendige hensyn for å sikre et velfungerende og representativt idrettsstyre. Dette gjelder geografisk og aldersmessig fordeling, men også lovens krav til kjønnsfordeling og mangfold. Også øvrige organisasjonsledds valgkomiteer er pålagt å følge tilsvarende instruksjoner for å sikre mangfold og representativitet i sine innstillinger. Avgjørende i denne sammenheng er da at årsmøtene i de ulike organisasjonsleddene velger en mangfoldig og representativ valgkomite, slik at ulike perspektiver, interesser og hensyn blir ivaretatt.

Ansvarliggjøring

Statlige myndigheter har et ekstraordinært ansvar for å sikre rammevilkår slik at det er mulig å jobbe systematisk med inkluderingsarbeidet, særlig på idrettslagsnivå. Idrettspolitik som signaliserer vilje til inkludering er viktig for å fremme åpenhet og deltakelse i idretten, om enn ikke like viktig som konkret inkluderende handling i nærmiljøet. Samtidig er det helt essensielt at idrettspolitiske signaler eller tiltak må gis og utføres på en måte som sikrer at det virker. Dette har også tidligere forskningsrapporter pekt på. I *Erfaringer med minoritetsstress*, skriver Nair og Sand (2024, s. 225) under overskriften *Anbefalinger for praksis*, følgende: «Samtidig som det er viktig å ha retningslinjer for å forebygge diskriminering, støtte minoriserte personer og grupper og feire mangfoldet, er det like viktig å ha rutiner for å sikre at disse retningslinjene blir satt ut i livet både på nasjonalt og lokalt nivå.» Hvis tiltak ikke settes ut i livet, kan gode intensjoner og det som var tenkt som en fremmer snu til å bli en hindring.

For at tiltak for å inkludere skeive i idretten skal gi varig endring, må de ha institusjonell forankring. NIF sentralt har hovedansvaret for dette. Samtidig forutsetter en slik forankring at ansvaret også er plassert på underliggende ledd i organisasjonen. Ansvarsfordelingen bør tydeliggjøres og konkretiseres i inkluderingsarbeid. Ansvaret for å implementere tiltak og skape trygge rom, ligger først og fremst hos de lokale idrettslagene, og hos frivillige trenere og ledere. Dette forutsetter at de får tilgang til informasjon og opplæring i å håndtere inkludering og diskriminering, og at de får nødvendig støtte når det er behov for det.

Tre råd

Til slutt vil vi, med bakgrunn i våre analyser, funn og konklusjoner, gi tre forskningsbaserte råd til alle som deltar i idretten, enten som utøver, trener, forelder, eller som har lederverv eller andre roller. Dette er råd som både er effektive og realistiske å gjennomføre. Vår korte liste er langt fra utfyllende, men dersom rådene tas til følge, vil de kunne være verdifulle på veien mot et økt kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten. De tre rådene er:

1. **Signaliser inkludering.** Gjør det klart at i treningsgruppa vår er alle velkomne uavhengig av bakgrunn, hudfarge eller om de er skeive eller ikke. Nevn det ved oppstart av sesongen, og ved flere anledninger. Husk at det kan være flere enn du vet om som faktisk er skeive – også i treningsgruppa di.
2. **Vis inkludering gjennom handling.** Slå ned på negative handlinger og kommentarer der og da. Gjør det tydelig hva du står for. Lag gjerne enkle kjøreregler for oppførsel i treningsgruppa. Ta samtidig hensyn til at den enkelte skeive ikke skal brukes som eksempel eller måtte stå i sentrum for en prat om kjørereglene. Det kan oppleves negativt og stigmatiserende for enkelte.
3. **Ikke ta for gitt at idretten føles trygg for alle skeive.** Spre kunnskap om at mange skeive ikke opplever at de er velkomne, eller at idretten er for dem.

10.4 Kunnskaps- og forskningsbehov

Kunnskap fremmer åpenhet og deltakelse i idretten. Det er et viktig funn i vår studie. At politikere, idrettsledere, trenere, treningskamerater og foreldre har kunnskap om skeives situasjon, og hva som kan oppfattes og oppleves som inkluderende og ekskluderende, gir tryggere idrettsfellesskap. Men vi vet at mange mangler denne kunnskapen, blant annet fordi informasjon ikke når ut. Grunnene til at informasjon ikke når ut, er tett knyttet til idrettens organisering. Vi ser at det trengs mer kunnskap om hvordan formidlingen av informasjon om mangfold og ulike tiltak spres fra NIF sentralt, via underliggende organisasjonsledd og hvordan den tas imot og brukes på grasrotnivå. Det bør også undersøkes nærmere hvordan informasjon og kunnskap kan forankres i alle ledd.

I tillegg ser vi at det er behov for forskning om følgende problemstillinger:

- Krenkelser av skeive i idretten: Hva ligger bak homohets og krenkelser av skeive i idretten? Hvor utbredt er opplevelsen av slike krenkelser og hva kjennetegner de som står bak disse krenkelsene?
- Kjønn og maskulinitet: Forskere fra andre land har pekt på at homohets i idretten må forstås i lys av feiringen av en tradisjonell maskulinitet i mange idrettsmiljøer. Det trengs oppdatert forskning om ulike uttrykk for maskulinitet i norsk idrett, og betydningen det har for inkludering av skeive.
- Variasjoner mellom idrettsmiljøer: Hva er det som skal til for å skape inkluderende idrettsmiljøer? Vi har foreslått noen forhold av betydning i våre analyser av datamaterialet vi har hatt. Andre typer data, som intervjuer med idrettsutøvere som ikke er skeive, kan utfylle våre funn.
- Gode allierte: Hvordan tenker og handler lagkamerater, trenere, frivillige, foreldre og andre voksenpersoner – og hvilken betydning har slike gode allierte for inkludering av skeive i idretten?
- Egne organiserte idrettsaktiviteter for skeive: Hva betyr organiserte idrettsaktiviteter som har skeive som uttalt målgruppe for de som deltar? Har slike idrettstilbud betydning for videre idrettsdeltakelse og inkludering på andre idrettsarenaer? Hvilken betydning har deltakelse i disse aktiviteten for livskvalitet? Hvilken betydning har det for etablering av sosiale nettverk?
- Erfaringer fra skolen: Hvilken betydning spiller erfaringer fra gymtimer og garderobesituasjoner i skolen for skeives inntrykk av idretten?

Litteratur

Aakvaag, G. C. (2007). *Moderne sosiologiske teori*. Abstrakt forlag

Agder idrettskrets. (2022a). *Skeiv idrett?* <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/agder/kalender/skeiv-idrett/>

Agder idrettskrets (2022b). *Idrettskretsting Farsund, 30. april 2022* <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/bdfccae52d144c22b88825206387c508/agder-idrettskretsting-2022---sakspapirer-med-beretning.pdf>

Anderson, E. (2008). "Being masculine is not about who you sleep with..." Heterosexual athletes contesting masculinity and the one-time rule of homosexuality. *Sex roles*, 58, 104-115. <http://dx.doi.org/10.1007/s11199-007-9337-7>

Anderson, E. (2009). *Inclusive Masculinity: The Changing Nature of Masculinities*. Routledge.

Anderson, E. D. (2009). The Maintenance of Masculinity Among the Stakeholders of Sport. *Sport Management Review*, 12(1), 3-14. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2008.09.003>

Anderson, E., & McCormack, M. (2016). Inclusive Masculinity Theory: overview, reflection and refinement. *Journal of Gender Studies*, 27(5), 547-561. <https://doi.org/10.1080/09589236.2016.1245605>

Anderssen, N., & Malterud, K. (2013). *Seksuell orientering og levekår*. Uni Helse/Uni Research AS

Anderssen, N., Eggebø, H., Stubberud, E., & Holmelid, Ø. (2021). *Seksuell orientering, kjønns mangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020*. Universitetet i Bergen. <https://hdl.handle.net/11250/2825850>

Andersson, Mette. (2008). *Flerfarget idrett: Nasjonalitet, migrasjon og minoritet*. Fagbokforlaget.

Auran, I., Bäckström, Å., Larsson, H. (2024). Trans People Struggling To Be Human in Sports and Exercise: Passing, Mediating, and Challenging Cis- and Heteronormativity. *Sociology of Sport Journal*, 1-9 <https://doi.org/10.1123/ssj.2024-001>

Baiocco, R., Pistella, J., Salvati, M., Loverno, S., & Lucidi, F. (2018). Sexual prejudice in sport scale: A new measure. *Journal of Homosexuality*, 67(4), 489-512. <https://doi.org/10.1080/00918369.2018.1547560>

Bakken, A. (2023). *Ung i Oslo 2023*. NOVA rapport 6/23. <https://hdl.handle.net/11250/3065089>

Bakken, A., & Strandbu, Å. (2023). *Idrettsdeltakelse blant ungdom – før, under og etter koronapandemien*. NOVA Rapport 4/23. <https://hdl.handle.net/11250/3063817>

Bangstad, S. & Døving, C.A. (2015). *Hva er rasisme*. Universitetsforlaget.

Barthes, R. (2007). *What is sport?* Yale University Press.

Bertaux, D. (1981). *Biography and Society. The Life History Approach in the Social Sciences*. Sage Publications.

Bonnevie, C. K. (2021). *Forståelse av felleskap – subkultur og symboler*. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-93237> [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.

Bourdieu, P. (1978). Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819-840. <https://doi.org/10.1177/053901847801700603>

Bourdieu, Pierre (1996). *Symbolisk makt*. Pax Forlag.

- Brannen, J. (2013). Life story talk: Some reflections on narrative in qualitative interviews. *Sociological Research Online*, 18(2), 48-58. <https://doi.org/10.5153/sro.2884>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). 1. Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder : en grundbog* (utg. 2.) 29-53. Hans Reitzel.
- Bruselius-Jensen, M., Sørensen, N. U., & Katznelson, N. (2023). *Fællesskaber i ungdomslivet: Når de gør godt, og når de gør ondt*. Aalborg Universitetsforlag.
- Bufdir. (u.å.). *Hvor mange er lgbt+?* <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/LHBT/hvor-mange/>
- Burton, L. J. (2015). Underrepresentation of women in sport leadership: A review of research. *Sport management review*, 18(2), 155-165. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.02.004>
- Claridge, T. (2017). How to measure social capital. Social Capital Research & Training Available at <https://www.socialcapitalresearch.com/measure-social-capital/2017>
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. University of California Press.
- Crenshaw, R. P., & Vistnes, L. M. (1989). A decade of pressure sore research: 1977-1987. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 26(1), 63-74.
- Cunningham, G. B. (2008). Creating and sustaining gender diversity in sport organizations. *Sex roles*, 58, 136-145. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9312-3>
- Cunningham, G. B., & Sagas, M. (2008). Gender and sex diversity in sport organizations: Introduction to a special issue. *Sex roles*, 58, 3-9. https://www.researchgate.net/publication/225861846_Gender_and_Sex_Diversity_in_Sport_Organizations_Introduction_to_a_Special_Issue
- das Nair, R., & Sand, K. (2024). *Erfaringer med minoritetsstress*. Sintef rapport 465. https://cms.bufdir.no/siteassets/rapporter/erfaringer_med_minoritetsstress.pdf
- Davis, H. F. (2017). *Beyond trans: Does gender matter?* New York University Press.
- Den Nasjonale Forskningsetiske Komiteen. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- DiMaggio, P. J. & Powell, W. W. (1983). The Iron cage revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48 (147-160).
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1991). *The New Institutionalism in Organization Analysis*. University of Chicago Press.
- Eggebo, H., Karlsstrøm, H., Stubberud, E. (2020). Diskriminering og sosial ekskludering av skeive med innvandrerbakgrunn. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(2), 132-151. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-02-04>
- Eggebo, H. (2020). Kollektiv kvalitativ analyse. *Norske sosiologiske tidsskrift*, 4(2), 106-122. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-03>
- Eggebo, H. Stubberud, E. og Anderssen, N. (2019). *Skeive livsløp. En kvalitativ studie av levekår og sammensatte identiteter blant lgbtis-personer i Norge*, NFrappport 6/2019, Bodø: Nordlandsforskning. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bits-tream/handle/11250/2626460/Skeive%20blivsl%25C3%25B8p%2bNF-rappport%2b6_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Eggebo, H., Almli, M., & Bye, M. T. (2015). Skeiv på bygda. KUN-rapport. Nordfold: Senter for kunnskap og likestilling. https://www.kun.no/uploads/7/2/2/3/72237499/2_2015_lhbt.pdf
- Eggebo, H., Stubberud, E., & Karlstrøm, H. (2018). *Levekår blant skeive med innvandrerbakgrunn i Norge*. Nordlandsforskning. <https://www.nordlandsforskning.no/nb/publikasjoner/report/levekår-blant-skeive-med-innvandrerbakgrunn-i-norge>
- Eikemo, T. A., & Clausen, T. H. (2009). *Kvantitativ analyse med SPSS: en praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. Tapir akademisk forlag.
- Elder, G. H. (1974). *Children of the Great Depression: Social change in life experience*. University of Chicago Press.
- Elder, G., Johnson, H., Kirkpatrick, M. and Crosnoe, R. (2003). 'The Emergence and Development of Life Course Theory' in Mortimer, J.T. and Shanahan, M.J. (eds.) *Handbook of the life course*. Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Elgvin, O., Bue, K., & Grønningsæter, A. (2013). *Åpne rom, lukkede rom: LHBT i etniske minoritetsgrupper*. Fafo. <https://www.fafo.no/images/pub/2013/20326.pdf>
- Eng, H. (2003). *Sporting sex/uality: Doing Sex and Sexuality in a Norwegian Sports Context*. Norwegian University of Sport and Physical Education. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2016093008057
- Engström, L. M., Redelius, K., & Larsson, H. (2017). Logics of practice in movement culture: Lars-Magnus Engström's contribution to understanding participation in movement cultures. *Sport, Education and Society*, 23(9), 892–904. <https://doi.org/10.1080/13573322.2017.1290597>
- Eriksen, I. M., & Andersen, P. L. (2021). *Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge. En flermetodisk analyse av betydningen av bosted, kjønn og sosioøkonomiske ressurser*. NOVA Rapport 2/21. <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2021/03/NOVA-Rapport-2-2021.pdf>
- Eriksen, I. M., & Seland, I. (2019). *Ungdom, kjønn og fritid*. NOVA Rapport 6/19. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1324>
- Espedalen, L. E., & Seippel, Ø. (2024). Why sports? Sketching a typology of young people's reasons for taking part in sports. *Sport in Society*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/17430437.2024.2378450>
- Fasting, K., Sølberg, Nina, Gjesdal, Siv, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges idrettshøgskole, & International Olympic Committee. (2024). *Krenkende opplevelser i idretten : unge voksnes erfaringer med psykiske krenkelser, fysiske krenkelser og seksuell trakassering* (1. utgave.). Akilles.
- Fasting, K. & Sisjord, M.K. (2019). Norway: gender, governance and the impact of gender quota regulation. I A. Elling, J. Hovden & A. Knoppers (Red.), *Gender diversity in European sport governance* (s. 138-148). Routledge.
- Steen-Johnsen, K., Fladmoe, A., & Frøvoll, G. L. (2013). En endret offentlighet? Holdninger til og erfaringer med ytringsfrihet i 2013–2020. I M. Mangset, A. Haagensen Midtbøen & K. Thorbjørnsrud (Red.), *Ytringsfrihet i en ny offentlighet: Grensene for debatt og rommet for kunnskap* (s. 57-75). Universitetsforlaget.
- Flesland, S. (2024, 29.juni). *Ola (24) kom ut av skapet – nå har han gitt opp barndomsdraumen*. <https://www.nrk.no/sport/handballspelar-ola-lillelien-fra-drammen-kom-ut-av-skapet--na-har-han-gitt-opp-barndomsdraumen-1.16943002>
- Fog, J. (2001). *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. Akademisk Forlag.
- Foucault, M. (2001). "Governmentality." In *Essential works of Foucault 1954–1984: Vol. 3. Power* edited by J. D. Faubion, 201-222. Penguin Books.

Frost, D. M., & Meyer, I. H. (2012). Measuring Community Connectedness among Diverse Sexual Minority Populations. *Journal of Sex Research*, 49(1), 36-49.

Frøyland, K., Ballo, J., Anne, L., Talieh, S., Abdelzadeh, A., Anvik, C., ... & Larsen, C. V. (2022). Inkluder- ing av unge i skole, arbeid og samfunn - en sammenstilling av kunnskap fra nordisk forskning. <https://hdl.handle.net/11250/2984178>

Fundberg, Jesper (2003) *Kom igen, gubbar!: om pojkefotboll och maskuliniteter*. Carlsson Bokforlag.

Gaysir (u.å.). *Om Gaysir*. <https://www.gaysir.no/#/om>

Giulianotti, R. (2016). *Sport: a critical sociology* (2. Edition). Polity Press.

Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Prentice-Hall Inc.

Gram, K. H. (2021). *1 av 3 skeive lite tilfreds med egen psykisk helse*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/1-av-3-skeive-lite-tilfreds-med-egen-psyisk-helse>

Greenspan, S. B., Griffith, C., & Watson, R. J. (2019). LGBTQ+ youth's experiences and engagement in physical activity: A comprehensive content analysis. *Adolescent Research Review*, 4(2), 169-185. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00110-4>

Grue, J. (2021). *Hvis jeg faller: En beretning om usynlig arbeid*. Gyldendal.

Hagestad, G. O. (1990). Social perspectives on the life course. *Handbook of aging and the social sciences*, 3, 151-168.

Hall, P. og Lamont, M. (2013). *Social Resilience in the Neo-Liberal Era*. Cambridge University Press.

Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications.

Hanstad, D. V. (2019). *Organisasjon og lederskap i idretten* (utg. 1). Fagbokforlaget. https://bibsys-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/15jn635/BIBSYS_ILS71579186230002201

Hareven, Tamara K. (2000). *Families, history and social change: life-course and cross-cultural perspectives*. Westview Press.

Hartmann-Tews, I. (2021). Gender-based violence and organizational silence in voluntary sports organiza- tions. I S. Starystach & K. Höly (Red.), *Silence of Organizations: How Organizations Cover up Wrongdoings* (171–194). Heidelberg University Publishing.

Helsedirektoratet. (2015). *Rett til rett kjønn – helse til alle kjønn. Utredning av vilkår for endring av juridisk kjønn og organisering av helsetjenester for personer som opplever kjønnsinkongruens og kjønnsdysfori*. https://www.regjeringen.no/contentassets/d3a092a312624f8e88e63120bf886e1a/rapport_juridisk_kjonn_100415.pdf

Hjelseth, A., & Tjønndal, A. (2016). Sink or swim? - Håndtering av maskulinitet og intimitet i herrefotball. *Sosiologisk tidsskrift*, 24(2), 79-100. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2928-2016-02-02>

Holter, Ø. G. (2007). Sosial innovasjon, velferd og ny maskulinitet. *Män i rörelse. Jämställdhet, förändring och social innovation i Norden*. Gidlunds förlag.

Hovden, J. (2004). *Idrettspolitikens kjønnspolitikk – I klemme mellom ulike rasjonalitetshegemoni*. Sluttrapport. Høgskolen i Finnmark.

Høibråten, A. C. C. (2018). *Dobbel dose annerledes: En kvalitativ studie av unge skeive med etnisk minoritetsbakgrunn i Oslo*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-65973>

Iversen, K., Moen, R. I., & Sund, R. I. (2020). *Usability Study of Guttastemning Box: Evaluating Masculine Social Dynamics in Group Settings*. Halden: University of Østfold

- Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M. A., & Arnesen, D. (2021). Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. *Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*. <https://hdl.handle.net/11250/2728534>
- Jensen, N. M. (2023). *Skal utvikle digitale kurs for å øke kunnskapen om kjønns- og seksualitetsvariasjoner*. Norges idrettsforbund. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/krafttaket/nyhetsartikler/skal-utvikle-digitale-kurs-for-a-oke-kunnskapen-om-kjonn-og-seksualitetsvariasjoner/>
- Johannessen, L. E. (2022). Utenfor akademien: mot en utvidet forståelse av «abduktiv analyse» og teoriutvikling. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, (2), 1-16. <https://doi.org/10.18261/nost.6.2.4>
- Johansen-Desjardin, A., Hofsrud, Ø. (2024, 11.januar). Hockey-Norge blir Pride-partner: - Mange anser det som en macho-idrett. *Kampanje*. <https://kampanje.com/premium/januar-2024/innsikt/hockey-norge-blir-pride-partner-mange-anser-det-som-en-macho-idrett/>
- Kavoura, A., & Kokkonen, M. (2021). What do we know about the sporting experiences of gender and sexual minority athletes and coaches? A scoping review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 14(1), 1-27. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2020.1723123>
- Knoppers, A., & Anthonissen, A. (2005). Male athletic and managerial masculinities: Congruencies in discursive practices?. *Journal of gender studies*, 14(2), 123-135. <https://doi.org/10.1080/09589230500133569>
- Knoppers, A., & Anthonissen, A. (2008). Gendered managerial discourses in sport organizations: Multiplicity and complexity. *Sex roles*, 58, 93-103. <https://doi.org/10.1007/s11199-007-9324-z>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2021). *Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake - En mer inkluderende idrett*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-idrettsstrategi--sterkere-tilbake--en-mer-inkluderende-idrett/id2870227/>
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023). *Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023-2026*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cae838ecc4204787857a0499fd8b7c11/no/pdfs/regjeringens-handlingsplan.pdf>
- Kjenner, G-M., & Johnsen, M.J. (Red.) (2022). *Idrett og juss*. 5. utgave. Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lareau, A. (2021). *Listening to people: A practical guide to interviewing, participant observation, data analysis, and writing it all up*. University of Chicago Press.
- Larsson, H., & Auran, I. (2023). Trans* inclusion and gender equality in sport and exercise – an (im)possible equation? *Sport in Society*, 27(1), 52–67. <https://doi.org/10.1080/17430437.2023.2233439>
- Lesjø, J. H. (2011). OL, partnerskap og flernivåstyring. I D. V. Hanstad (Red.), *Norsk idrett. Indre spenning og ytre press*. Akilles.
- Lilleaas, U. B., Ellingsen, D., & Sløk-Andersen, B. (2020). Humorens tvetydige funksjon: Hva kjennetegner humor som kan fungere ekskluderende i tradisjonelle mannsbastioner? *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(1), 8-22. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-01-02>
- Loland, S. (2015). Against Genetic Tests for Athletic Talent: The Primacy of the Phenotype. *Sports Medicine (Auckland)*, 45(9), 1229-1233. <https://doi.org/10.1007/s40279-015-0352-5>
- Loland, S. (2020). Caster Semenya, athlete classification, and fair equality of opportunity in sport. *Journal of Medical Ethics*, 46(9), 584-590. <https://doi.org/10.1136/medethics-2019-105937>
- Loland, S. (2021). Classification in sport: A question of fairness. *European Journal of Sport Science*, 21(11), 1477-1484. <https://doi.org/10.1080/17461391.2021.1923816>

- Lundberg, C. S. (2024). Striving to abolish a deficit approach to disability: frames applied by frontline workers and activist entrepreneurs in employment. *Disability & Society*, 39(7), 1725-1746. <https://doi.org/10.1080/09687599.2022.2160927>
- Mayer, Karl Ulrich (2004). 'Whose Lives? How History, Societies, and Institutions Define and Shape Life Courses', *Research in Human Development*, 1(3): 161-187. https://doi.org/10.1207/s15427617rhd0103_3
- McCavanagh, T. M., & Cadaret, M. C. (2022). Creating safe spaces for lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer (LGBTQ+) student-athletes. I D. P. Rivera, R. L. Abreu, & K. A. Gonzalez (Eds.), *Affirming LGBTQ+ students in higher education* (141-159). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000281-009>
- McClearen, J. (2022). On the Sidelines: Gendered Neoliberalism and the American Female Sports-caster. *Sociology of Sport Journal*, 39(2), 218-219. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1s5nzpr>
- McConnell EA, Birkett M, Mustanski B. (2016). Families Matter: Social Support and Mental Health Trajectories Among Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Youth. *Journal of Adolesc Health*, 59(6), 674-680. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2016.07.026>
- Meld. St. 15 (2022-2023). *Folkebelsemeldinga – nasjonal strategi for utjevning av sosiale helseforskjeller*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/content-tasets/918eb71926fc44c8802fe3c2e0b9a75a/nn-no/pdfs/stm202220230015000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 26 (2011-2012). *Den norske idrettsmodellen*. Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-26-20112012/id684356/?ch=1>
- Messner, M. A. (1992). When bodies are weapons. *Peace Review*, 4(3), 28-31. <https://doi.org/10.1080/10402659208425661>
- Messner, M. A. (2004). On Patriarchs and Losers: Rethinking Men's Interests. *Berkeley Journal of Sociology*, 48, 74-88. <http://www.jstor.org/stable/41035593>
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674-697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>
- Misener, K., & Darcy, S. (2012). *Managing Disability Sport: From Athletes with Disabilities to Inclusive Organizational Perspectives*. *Sport Management Review*, 15(3), 305-318. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2013.12.003>
- Mishler, E. G. (1997). *Narrative and identity: The double arrow of time*. I A. Lieblich & R. Josselson (Red.), *The narrative study of lives* (s. 1-20). Sage Publications.
- NBBF. (2021). *Veileder/ retningslinjer for kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og deltakelse i basket* <https://www.basket.no/siteassets/nbbf--dokumenter/veiledere/nbbf-2023-verdiarbeid-veileder-retningslinjer-for-kjønnsidentitet.pdf>
- NBBF. (2023). *Basketball skal være for alle*. <https://www.basket.no/nyheter/2023/basketball-skal-vaere-for-alle/>
- NFF. (2012). *Skeiv fotball*. https://www.fotball.no/globalassets/samfunnsansvar-og-verdier/kjonn-og-seksualitet/rapport_skeiv_fotball_nff.pdf
- NFF. (u.å). *Inkludering*. <https://www.fotball.no/fotballens-verdier/inkludering/#192379>
- NIF & Blikk. (2009). *Med idretten mot homobets*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/om-nif/medidrettenmothomohets.pdf>
- NIF. (2019). *Idretten skal! 2019-2023. Strategiske satsingsområder*. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/ed1d788edca540e682b5a296836b22f8/130_19_nif_strategiske-satsingsomrader-2019-2023.pdf

- NIF. (2021a). *Etisk og trygg idrett*. https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/ab34d93ac00748d28eb2687be36add76/rapport_nif_etisk-og-trygg-idrett_2021.pdf
- NIF. (2021b). – *Det er viktig at idretten er trygg for alle, uansett hvem man elsker*. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2021/-det-er-viktig-at-idretten-er-trygg-for-alle-uansett-hvem-man-elsker/>
- NIF. (2021c) #STOPP. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/tryggidrett/stopp/>
- NIF. (2022). *Se opptak av Åpen time 18. November*. <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2022/se-opptak-av-apen-time-18.-november/>
- NIF. (2023). *Idretten vill! Langtidsplan norsk idrett 2023-2027*. https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/idrettenvil2023-2027/pdf/idretten-vil_lagtidsplan-for-norsk-idrett-20232027.pdf
- NIF (2024a). *NIFs lov*. <https://www.idrettsforbundet.no/tema/juss/nifs-lov/>
- NIF. (2024b). *Nøkkeltall rapport 2023*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/nokkeltallsrapport-2023---norges-idrettsforbund.pdf>
- NIF. (2024, 25. januar). *Protokoll, Idrettsstyrets møte nr. 10*. <https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/idrettsforbundet/om-nif/idrettsstyret/protokoller/2024/protokoll-fra-styremote-nr.-10-2023-2025-25.-januar-2024.pdf>
- NIM. (2024). *Undersøkelse om holdninger til skeive i Norge*. Norsk institutt for menneskerettigheter. <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2024/06/Undersokelse-om-holdninger-til-skeive-i-Norge.pdf>
- Norges Judoforbund. (u.å). *NJF sier #STOPP til diskriminering*. <https://www.judo.no/forbundet/administrasjonen/njf-sier-stopp-til-diskriminering/>
- NOU 2012:5. (2012). *Politikk for likestilling*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/dcf92db57c0542c1996b9f821b13ebbe/no/pdfs/nou201220120015000dddpdfs.pdf>
- NOU 2019:19. (2019). *Jenterom, gutterom og mulighetsrom — Likestillingsutfordringer blant barn og unge*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-19/id2677658/?ch=1>
- NOU 2023:13. (2023). *På høy tid— Realisering av funksjonshindredes rettigheter*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-13/id2974659/?ch=1>
- NOU 2023:5. (2023). *Den store forskjellen— Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-5/id2964854/?ch=1>
- NOU 2024:8 (2024). *Likestillingens neste steg — mannsutvalgets rapport*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6571a61b163e49f593eee6ab7a338ff6/no/pdfs/nou202420240008000dddpdfs.pdf>
- Ohlert, J., Vertommen, T., Rulofs, B., Rau, T., & Allroggen, M. (2021). Elite athletes' experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. *European journal of sport science*, 21(4), 604-613. <https://doi.org/10.1080/17461391.2020.1781266>
- OIK. (2020). *Strategisk plan 2020-2024*. https://www.idrettsforbundet.no/siteassets/oslo-idrettskrets/dokumenter/kretsstyret/ting-2022/oik-strategiskplan2020-2024_ver2022.pdf
- OIK. (2023). *Bli med på årets feiring av Oslo Pride*. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/oslo/nyhet/2023/bli-med-pa-arets-feiring-av-oslo-pride/>
- Olympiatoppen. (u.å.). «*Toppidrettsstatus*». <https://olympiatoppen.no/siteassets/fagomrader/utdanning-og-karriere/kvalitetskrav-toppidrettsstatus.pdf>
- Ommundsen, Y. (2008). Fysisk aktivitet og psykososial helse. I Ø. Kvellø (Red.), *Oppvekst. Om barn og unges utvikling og oppvekstmiljø* (s. 343 - 355). Gyldendal Akademisk

- Pankowiak, A., Woessner, M. N., Parent, S., Vertommen, T., Eime, R., Spaaij, R., & Parker, A. G. (2023). Psychological, physical, and sexual violence against children in Australian community sport: frequency, perpetrator, and victim characteristics. *Journal of interpersonal violence*, 38(3-4), 4338-4365. <https://doi.org/10.1177/08862605221114155>
- Parent, S., & Vaillancourt-Morel, M. P. (2021). Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of sport and social issues*, 45(6), 528-544. <https://doi.org/10.1177/0193723520973571>
- Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: America's declining social capital: Originally published in *Journal of Democracy*, 6(1), 1995. *Culture and Politics: A Reader*, 223-234.
- Raballder Håndball (u.å). *Raballder Håndball*. <https://raballder.wixsite.com/handball>
- Raballder. (u.å.). *Raballder Sportsklubb*. <https://raballder.no/>
- Ragni Hege Kitterød, R. H. og Teigen, M (2024). *Oppslutning om mangfoldige kjønnsidentiteter og et tredje juridisk kjønn*. Notat. Institutt for samfunnsforskning. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/3123232/Notat_ISF_2024_7%2b-%2bCS2022_Kj%25C3%25B8nnsidentiteter.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rambøll. (2023). *Hva vet vi om inkludering og mangfold i idretten?* <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/f48c50da71b94379b8cabd70d48c066a/hva-vet-vi-om-mangfold-og-inkludering-i-idretten.pdf>
- Renfrow, D.G. (2004). A cartography of passing in everyday life. *Symbolic interaction*, 27(4), 405-506.
- Roland, E. & Vaaland, G. S. (2003). *Zero, SAFs program mot mobbing. Lærerveiledning* (2. utgave). Senter for atferds forskning, Høgskolen i Stavanger.
- Roland, E. (2007). *Mobbingens psykologi hva kan skolen gjøre?* Universitetsforlaget.
- Rollè, L., Cazzini, E., Santoniccolo, F., & Trombetta, T. (2022). Homonegativity and sport: A systematic review of the literature. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 34(1), 86-111.
- Rottenburg, R. (1996). When organization travels: on intercultural translation. I B. Czarniawska-Joerges, & G. Sevón (Red.), *Translating Organizational Change* (s. 191-240). De Gruyter.
- Røyseng, S. (2014). Hva er kulturpolitikk og kulturpolitisk forskning? *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 17(1), 4-8. <https://doi.org/10.18261/ISSN2000-8325-2014-01-01>
- Seippel, Ø. (2024). More than sports? A study of Norwegians' opinions on sports' social and political responsibilities. *European Journal for Sport and Society*, 21(4), 353-373. <https://doi.org/10.1080/16138171.2024.2335580>
- Seippel, Ø. (2006). Sport and Social Capital. *Sociology of Sport Journal*, 23(2), 138-151. <https://doi.org/10.1177/0001699306064771>
- Seland, I., Persson, M., & Eriksen, I. M. (2019). *Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv*. NOVA Rapport 5/19. https://bibsyst-almaprmo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/e3esrs/TN_cdi_cristin_nora_20_500_12199_1323
- Shaw, S.M. (2006). Resistance. I C. Rojek, S. M. Shaw & A. J. Veal (Red.), *A Handbook of Leisure Studies* (s. 533-545). Palgrave Macmillan.
- Skaset, H. B. (2021, februar 24). *Idretten kan miste seg selv i jakten på å løse sosialpolitiske oppgaver*. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/0Ko1B2/idretten-kan-miste-seg-selv-i-jakten-paa-a-loese-sosialpolitiske-oppgaver>

- Skilbred, A., Strandbu, Å., & Loland, S. (2024). Performing performance: young aspiring athletes' presentation of athletic identity. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1383559>
- Skille, E. Å. (2008). Understanding Sport Clubs as Sport Policy Implementers: A Theoretical Framework for the Analysis of the Implementation of Central Sport Policy through Local and Voluntary Sport Organizations. *International Review for the Sociology of Sport*, 43(2), 181-200. <https://doi.org/10.1177/1012690208096035>
- Skille, E. Å. (2009). State sport policy and voluntary sport clubs: The case of the Norwegian sports city program as social policy. *European sport management quarterly*, 9(1), 63-79. <https://doi.org/10.1080/16184740802461736>
- Skirstad, B. (2021). Gender in sport organizations. I T. Slack (Red.), *Understanding Sport Organizations: Applications for sport managers* (3. edition) (s. 203-219). Human Kinetics.
- Smette, I., Hyggen, C., & Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 5-26. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-01>
- Smith, D. E. (2005). *Institutional Ethnography: A Sociology for People*. Altamira Press.
- Smith, D. E., & Griffith, A. I. (2022). *Simply institutional ethnography: Creating a sociology for people*. University of Toronto Press.
- Smith, R. J. (1992). Aging and cohort effects in social research. *Annual Review of Sociology*, 18(1), 453-484.
- Sogn, H. E. (2023). *Spilletts gang!: En institusjonell etnografisk undersøkelse om kjønn, makt og styring i idrettsorganisasjonen i Norge* [Doktorgradsavhandling]. Norges idrettshøgskole. https://bibsys-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/e3esrs/TN_cdi_cristin_nora_11250_3058255
- Spradley, J. P. (1979). *The ethnographic interview*. Holt, Rinehart & Winston.
- Stensrud, A., Fysto-Gjerde, Y. (2023, 28.juni). Eliteseriespilleren stod frem som homofil: – Man står der i en storm alene. *NRK Sport*. <https://www.nrk.no/sport/eliteseriespiller-ola-hoftun-lillelien-stod-frem-som-homofil--man-star-der-i-en-storm-alene-1.16458329>
- Storr, R., Nicholas, L., Robinson, K., & Davies, C. (2022). 'Game to play?': barriers and facilitators to sexuality and gender diverse young people's participation in sport and physical activity. *Sport, Education and Society*, 27(5), 604-617. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1897561>
- Strandbu, Å., Gulloy, E., Andersen, P. L., Seippel, Ø., & Dalen, H. B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(2), 132-151.
- Strandbu, Å., Stefansen, K., & Smette, I. (2016). En plass i jevnalderfellesskapet. Idrettens betydning i ungdomstida. I Ø. Seippel, M. K. Sisjord, & Å. Strandbu (Red.), *Ungdom og idrett* (s. 113-132). Cappelen Damm Akademisk.
- Stubberud, E., & Akin, D. (2018). *Alene og skeiv. En studie av livssituasjonen for skeive enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssentre og asylmottak*. KUN-rapport 2018. <http://hdl.handle.net/11250/2594652>
- Stubberud, E., Eggebø, H., & Anderssen, N. (2022). Skeive liv: Felles fortellinger på tvers av forskjeller. *Lambda Nordica*, 26(4-1), 50-73. <https://doi.org/10.34041/ln.v26.763>
- Stubberud, E., Prøitz, L., & Hamidiasl, H. (2018). *Den eneste skeive i bygda? Unge lgbt-personers bruk av kommunale helsefjenester*. KUN-rapport 2018. <http://hdl.handle.net/11250/2587251>
- Sund, R. I., & Kwapeng, S. (2019). *Guttastemning i studiemiljøer: En studie av kjønns sammensetning og sosial dynamikk i høyere utdanning*. NTNU <https://www.ntnu.no/guttastemning>

- Svendsen, S., Berg, B., Paulsen, V., Garvik, M., & Valenta, M. (2018). *Kunnskapsoppsummering om enslige mindrerådige asylsøkere og flyktninger*. NTNU Samfunnsforskning.
- Tangen, R. (2010). «Beretninger om beskyttelse» – Ethiske dilemmaer i forskning med sårbare grupper – barn og ungdom. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 94(4), 318-329. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2010-04-07>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thompson, S. C. (1981). Will it hurt less if I can control it? A complex answer to a simple question. *Psychological bulletin*, 90(1), 89-101. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.90.1.89>
- Thorsen, K. (1998). *Livshistorier: En metode for å studere livsløp*. Norsk Gerontologisk Institutt.
- Tjønndal, A., Limstrand, M., & Aune, S. S. (2023). Regionalt idrettsdemokrati: Hvem deltar og hva påvirker interesse for deltakelse på idrettskretsting? *Scandinavian Sport Studies Forum*, 14, 177-203.
- Troms Idrettskrets (2023). *Nettseminar Idrettsglede for alle - skeiv og trans i idretten*. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/troms/nyheter/2023/nettseminar-idrettsglede-for-alle---skeiv-og-trans-i-idretten/>
- Trøndelag idrettskrets (2022). *Idrettspolitisk erklæring for Trøndelag*. <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/f971573c72ef4fa8964d9e59f5a1a5d2/idrettspolitisk-erklaring-trondelag.pdf>
- Tverga. (u.å.). *Om Tverga*. <https://tverga.no/om-tverga/>
- Ungdata. (u.å.). *Hva er UngData?* <https://www.ungdata.no/hva-er-ungdata/>
- van der Ros, J. (2013). *Alskens folk. Levekår, livssituasjon og livskvalitet for personer med kjønnsidentitetstematikk*. Likestillingssenteret.
- Vassenden, A. (2018). Produktive anomalier: Teoriutvikling i empirisk sosiologi. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(2), 145-163.
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., ... & Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child abuse & neglect*, 51, 223-236. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>
- Vestland Idrettskrets (2021). *Verdihjernet*. <https://www.idrettsforbundet.no/idrettskrets/vestland/idrettsamfunn/verdihjernet/>
- Vogt, K. C. (2020). Prosessuell interseksjonalitet: Gutter, posisjoner og prosesser. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(2), 118-131.
- Warner, M. (1991). Introduction: Fear of a Queer Planet. *Social Text*, 29, 3-17. <http://www.jstor.org/stable/466295>
- Wilson, E., Kerr, G., Stirling, A., & Buono, S. (2022). Prevalence of maltreatment among Canadian national team athletes. *Journal of interpersonal violence*, 37(21-22), NP19857-NP19879. <https://doi.org/10.1177/08862605211045096>
- Young, R. M. and I. H. Meyer (2005). The Trouble With "MSM" and "WSW": Erasure of the Sexual-Minority Person in Public Health Discourse. *American Journal of Public Health* 95(7): 1144-1149. <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.2004.046714>
- Østerhus, A. (2023). *3 av 4 barn deltar i organisert idrett på fritiden*. SSB. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/statistikk/norsk-kulturbarmeter/artikler/3%20av%204%20barn%20deltar%20i%20organisert%20idrett%20p%C3%A5%20fritiden>
- Aase, T. H., & Fossaskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data* (2. utgave). Universitetsforlaget.

Vedlegg

Intervjuguide 1. Idrettens praksiser for åpenhet og deltakelse

Informanter: idrettsledere og andre nøkkelpersoner i idretten

Introduksjon:

- Kort introduksjon om prosjektet og om oss selv
- Hvordan vi definerer *skeiv* i prosjektet: Begrepet *skeiv* brukes en overordnet betegnelse om de identifiserer seg med et eller flere begreper som tilhører lhbt+-kategorien.
- Minne om anonymisering, taushetsplikt og mulighet til å trekke seg, ettervern mv.

Litt om deg

1. Yrkeserfaring, alder, utdanning, og oppvekststed.
2. Din idrettshistorie; hva, hvor lenge og hvordan/tidligere idrettserfaring.
3. Posisjon i idretten/organisasjonsledd (for eksempel representant for særforbund eller klubbnivå, trener, dommer, leder for supporterklubber)

Kultur i idretten generelt:

1. Hvordan vil du beskrive situasjonen for skeive i idretten generelt?
2. Opplever du at idretten har etablert en praksis for inkludering av skeive?
3. Noen beskriver idretten som veldig heteronormativ (at heteroseksualiteten betraktes som norm for seksualitet) – at det er vanskelig for skeive å finne seg til rette – stemmer det? Eventuelt – hvorfor er det slik?
4. Er det forskjeller i situasjonen for menn og kvinner (personer av forskjellige kjønn)? Eventuelt hvorfor?
5. Det er et fåtall personer som har stått frem som skeive i idretten (inkl. internasjonalt), hva tror du er hovedgrunnen til at det er sånn?
6. Hvilken betydning har det når noen står fram, mener du?
7. Hva er ditt inntrykk av hvordan idrettsmiljøene responderer på dette?
8. Mange grupper av skeive; er det noen grupper du opplever at det er større aksept for enn for andre (eks. homofile/lesbiske vs. transpersoner)?
9. Er det forskjeller mellom idretter? Eventuelt hvorfor?
10. Hva tenker du er utfordringer/muligheter for å endre praksis og kultur?

Om særforbund, IK/klubb eller annen organisatorisk ledd du representerer:

1. Hvordan vil du beskrive situasjonen for skeive i din idrett?
2. Har ditt organisasjonsledd en etablert praksis for inkludering av skeive?
3. Hvordan forholder ditt organisasjonsledd seg til åpenhet rundt, og inkludering av, skeive?
4. Finnes det tiltak for åpenhet og inkludering av skeive?
5. Hva finnes av incentiver for ditt org. ledd for å gjøre en jobb for å inkludere mer/bedre?
6. Er det noe du kan gjøre/gjør i din jobb for å styrke åpenhet og inkludering av skeive?
7. Opplever du at du har det du trenger av kunnskap og ressurser for å gjøre dette?

Tiltak for å inkludere skeive spesielt

1. Kjenner du til om det er etablert strategier, planverk el. tiltaksbeskrivelser for inkludering av skeive i idretten?
2. Kjenner du til om det er etablert tiltak ...? (NIF, særforbund, IK, klubb el. annet)
3. Kjenner du til tiltak og eller klubber som klarer å rekruttere skeive – hva gjør de?
4. Hva tenker du om hvordan det jobbes med inkludering av skeive i idretten per tid (se for deg ulike aktører i idretten)?
5. Har du vært vitne til/har du hørt om situasjoner /praksiser som du tenker at hemmer rekrutteringen av skeive?
6. Hvordan kan idretten arbeide for å øke sitt kjønns- og seksualitetsmangfold.
7. Hvilke aktører er det som har muligheten til å styrke inkluderingen av skeive? Og på hvilken måte.
8. Hva tenker du er de største barrierene for inkludering av skeive i idretten?

Oppfølgingsspørsmål:

- Hvor i løpet: før/i rekruttering, nybegynnerfase, eller senere.
- Ligger det barrierer i språket?
- Ligger det i fysiske, materielle forhold, garderobes etc.
- Trenerstiler..?
- Publikumskultur..?
- Er disse tingene i endring på noen måter?

Avslutning:

1. Er det noe vi ikke har spurt om som du tenker er viktig å tilføye?
2. Hvordan opplevde du intervjuet? Hva slags type svar tror du vi vil få i denne intervjuundersøkelsen (når vi intervjuer representanter for ulike organisasjonsledd) – er det viktige forhold vi ikke vil få svar på?

Takk for at du har tatt deg tid

Intervjuguide 2: Skeives erfaringer

Informanter: Skeive over 16 år som deltar, har deltatt eller har hatt et ønske om å delta i breddeidretten.

Introduksjon

- Kort introduksjon om prosjektet og om oss selv (intervjuerne)
- Minne om anonymisering, taushetsplikt og mulighet til å trekke seg mv., informere om mulighet til ettervern

Bakgrunn

- Hvor gammel er du?
- Fortell litt om oppveksten din – de første 18 åra av ditt liv
 - o Hvor kommer du fra? Stort eller lite sted, øst, vest sør, nord osv.
 - o Familiebakgrunn, venner osv.
 - o Skolegang og utdanning

Om din opplevelse av å være skeiv

- På hvilken måte er du skeiv? Hvilken, eller hvilke betegnelser bruker du helst om deg selv?
 - o Er du åpent skeiv? I alle sammenhenger?
 - o Dersom du er åpen, kan du fortelle litt konkret om hvordan du har «kommet ut»?
 - o Hvilken betydning har det at du er skeiv, hatt for deg i oppveksten? Kan du si noe om hvordan det har vært fram til nå?
 - o Har det på noe tidspunkt/i perioder hindret deg i å delta på ting du ønsker? (også andre ting enn idrettsdeltakelse, som vi kommer tilbake til)
 - o Hvilken betydning har det at du er skeiv nå?

Idrettsaktivitet

- Kan du fortelle litt om din idrettsaktivitet? Hvor lenge har du drevet med idrett?
 - o Hvorfor begynte du?
 - o Type idrett(er)
 - o Hvem (om noen spesiell) vekket interessen?
- Er du med i et idrettslag nå?
 - o faste treninger, hvor ofte mm.
 - o Konkurrerer du?
 - o Hvilken type idrettslag/klubb? (Organisert under NIF eller annen organisasjon?)
 - o Er idrettslaget/aktiviteten spesifikt rettet mot skeive?
 - o Har du (hatt) en posisjon i idretten (leder, trener e.l.)?
- Dersom du ikke har deltatt i organisert idrett, til tross for et ønske om å det, kan du fortelle litt om grunnen til at du ikke har deltatt/deltar?
- Er det idretter du tenker at det ville vært helt uaktuelt for deg å drive med, med bakgrunn i at du er skeiv?

Motivasjon

- Kan du si litt mer om hva som motiverte/motiverer deg til at du begynte med/driver med idrett?
- Dersom du ikke har deltatt i organisert idrett, til tross for et ønske om å det, hva gjorde deg motivert for å delta?
- Hva betyr det for deg å drive med idrett?

Relasjoner

- Hvem møter du på treningene? Kjente du noen fra før, da du begynte? Har du blitt kjent med nye? Fått venner?
- Kan du beskrive relasjonen du har til trenerne?
- Er det andre skeive der, som du vet om? Er det et tema?

Åpenhet

- Har du vært åpen om at du er skeiv i idrettssammenheng?
 - o Kan du si litt om hva som er dine erfaringer knyttet til det (å være/ikke være åpen)?
 - o Hvordan har de andre du trener sammen med tatt det imot? Treneren? Andre?
 - o Var du åpen da du begynte, eller ble du det etter hvert. Kan du si noe om hvordan det var før og etter?
- Hvilken betydning har trenere og de du trener sammen med sine holdninger for din idrettsdeltakelse?
- Har du hatt noen utfordringer, hindringer eller problemer i idrettssammenheng i forbindelse med at du er skeiv?
 - o Hvilke, har du eksempler? (Typiske situasjoner/hendelser, personer/relasjoner eller steder/arenaer?)
 - o Hvordan har det opplevdes? Hvordan har du håndtert det? Har du involvert andre i idrettslaget i utfordringene? Andre på laget, trenere, andre i idrettslaget, noen utenfor idrettslaget, familie, venner?
- Gir trenere, andre i idrettslaget eller de du trener sammen med uttrykk for sine holdninger til skeive? Hvordan?

Inkludering

- Hvordan opplever du at du har blitt inkludert i idrettsaktiviteten? Har det hatt noen betydning at du er skeiv? Hvilken i så fall? Eksempler?
- Kjenner du til om idrettslaget ditt jobber aktivt med inkludering av skeive, eller med mangfold mer generelt?
 - o Hvordan?
- Hvis du selv var trener, hva ville du gjort (annerledes) for å inkludere skeive i idretten?

Økt deltakelse / økt åpenhet/toleranse

- I spørreskjemaet spør vi om de viktigste barrierene mot at skeive deltar i idrett. Vi vil gjerne snakke litt mer om slike barrierer. Hva er slike barrierer?
 - o Hvordan virker de?
 - o Hva bunner de i?
 - o Hvem har ansvaret for at de eksisterer?
 - o Hvordan kan man redusere barrierene?
 - o Hvem kan redusere dem?
- I spørreskjemaet spør vi også om hva som hindrer åpenhet og toleranse i idretten.
 - o Er åpenhet viktig? Eventuelt, hvorfor (ikke)?
 - o Er det forskjell på idretter når det gjelder åpenhet og toleranse for skeive?
- Dersom det er viktig, hva er etter din oppfatning, gode tiltak for å øke åpenheten om skeive i idretten?

- Hva kan øke toleranse for skeive i idretten? (De tre viktigste tiltakene)
- Opplever du at idrettens toleranse for skeive og åpenhet er i endring på noen måte?

Syn på framtida

- Hvordan ser din situasjon i tida framover, for deg som skeiv i idretten?
- Hvordan ser du på framtida til skeive i idretten generelt?

Avslutning

- Er det noe vi ikke har spurt om som du tenker er viktig å tilføye?
- Hvordan opplevde du intervjuet?
- Er det viktige forhold vi ikke vil få svar på?
- Ønsker du ettervern? (beskriv hva vi tilbyr)

Spørreundersøkelse om skeives deltakelse i idrett

Undersøkelsen skal gi kunnskap om hva som fremmer og hindrer åpenhet og deltakelse blant ulike grupper skeive i breddeidretten, og hvordan idretten kan arbeide for å øke kjønns- og seksualitetsmangfoldet. Vi bruker begrepet skeiv som en samlebetegnelse for alle som på en eller flere måter identifiserer seg med lhbt+-kategorien.

Vi ønsker at du svarer på undersøkelsen, uavhengig av om du har erfaring fra organisert idrett eller ikke.

Det tar rundt ti minutter å svare på undersøkelsen. Det er ikke mulig å gå ut og inn av besvarelsen, og vi anbefaler at du fullfører i en sammenhengende økt.

For å få gode forskningsdata er det viktig at så mange som mulig svarer på undersøkelsen. Ditt svar er viktig!

Undersøkelsen er godkjent med hensyn til personvern/GDPR. Her kan du lese mer om prosjektet og dine rettigheter.

Tusen takk for at du tar deg tid til å svare.

Med vennlig hilsen Mari Torvik Heian
Prosjektleder, Telemarksforskning

Først kommer et spørsmål om seksuell orientering, etterfulgt av et spørsmål om kjønn. Vi ber deg velge de svaralternativene som ligger nærmest det du selv oppfatter deg som.

Jeg identifiserer meg som

- (1) ☐ Homofil
- (2) ☐ Lesbisk
- (3) ☐ Bifil
- (4) ☐ Heterofil
- (6) ☐ Panseksuell
- (8) ☐ Usikker
- (5) ☐ Annet

- (7) ☐ Ønsker ikke å svare

Skriv eventuelt inn hva annet:

Jeg identifiserer meg som

- (1) ☐ Mann
- (2) ☐ Kvinne
- (3) ☐ Hverken mann eller kvinne
- (4) ☐ Både mann og kvinne
- (6) ☐ Ikke-binær
- (8) ☐ Usikker
- (5) ☐ Annet
- (7) ☐ Ønsker ikke å svare

Skriv eventuelt inn hva annet:

Ble du registrert med annet kjønn ved fødsel?

- (2) ☐ Nei
- (1) ☐ Ja
- (3) ☐ Ikke relevant

Ser du på deg selv som å være del av noen av følgende minoritetsgrupper? Flere valg er mulig.

- (1) ☐ Etnisk minoritet (også migrasjonsbakgrunn)
- (2) ☐ En religiøs minoritet
- (3) ☐ En minoritet basert på funksjonshindring
- (4) ☐ Ingen av de over
- (5) ☐ Vet ikke/ønsker ikke å svare

Er du åpent skeiv?

- (6) ☐ Ja, i alle sammenhenger

- (7) ☐ I de fleste sammenhenger
- (8) ☐ Bare i noen sammenhenger
- (2) ☐ Nei, ikke i noen sammenhenger
- (3) ☐ Ønsker ikke å svare

Har du kommentarer til spørsmålene fram til nå, skriv inn under?

Nå følger noen spørsmål om deltakelse i organisert idrett. Med organisert idrett mener vi idrett som skjer i regi av et organisert fellesskap, for eksempel et idrettslag eller idrettsklubb.

Driver du med organisert idrett?

- (1) ☐ Ja
- (6) ☐ Nei

I neste spørsmål ber vi deg å svare på hvilke idretter du deltar i. Idrettene i listen under er de 15 største særforbundene i Norges idrettsforbund. Du kan skrive inn "annen idrett" dersom idretten din ikke står her.

Hvilken eller hvilke idretter deltar du i? Flere valg er mulig.

- (1) ☐ Fotball
- (2) ☐ Håndball
- (4) ☐ Golf
- (7) ☐ Ski
- (8) ☐ Gymnastikk/turn
- (5) ☐ Friidrett
- (9) ☐ Svømming

- (10) ☐ Tennis
- (11) ☐ Sykkel
- (12) ☐ Skyting
- (13) ☐ Kampsport
- (14) ☐ Ridning
- (15) ☐ Klatring
- (16) ☐ Padling
- (17) ☐ Bandy
- (18) ☐ Annen idrett

Hvilken annen idrett?

Har du tidligere deltatt i organisert idrett?

- (6) ☐ Nei, har aldri deltatt
- (1) ☐ Ja, har deltatt tidligere
- (2) ☐ Ingen formening

I neste spørsmål ber vi deg å svare på hvilke idretter du har deltatt i. Idrettene i listen under er de 15 største særforbundene i Norges idrettsforbund. Du kan skrive inn "annen idrett" dersom idretten din ikke står her.

Hvilken eller hvilke idretter har du tidligere deltatt i? Flere valg er mulig.

- (1) ☐ Fotball
- (2) ☐ Håndball
- (4) ☐ Golf
- (7) ☐ Ski
- (8) ☐ Gymnastikk/turn
- (5) ☐ Friidrett

- (9) ☐ Svømming
- (10) ☐ Tennis
- (11) ☐ Sykkel
- (12) ☐ Skyting
- (13) ☐ Kampsport
- (14) ☐ Hestesport
- (15) ☐ Klatring
- (16) ☐ Padling
- (17) ☐ Bandy
- (18) ☐ Annen idrett

Hvilken annen idrett?

Har det at du sluttet noe å gjøre med at du er skeiv?

- (2) ☐ Nei
- (1) ☐ Ja, i noen grad
- (4) ☐ Ja, i høy grad
- (3) ☐ Ønsker ikke å svare

Har du ønsket å delta i organisert idrett, men ikke gjort det?

- (6) ☐ Nei, har ikke ønsket det
- (1) ☐ Ja, har ønsket det
- (2) ☐ Ingen formening

I neste spørsmål ber vi deg å svare på hvilke idretter du har ønsket å delta i. Idrettene i listen under er de 15 største særforbundene i Norges idrettsforbund. Du kan krysse av for "annen idrett" dersom idretten din ikke står her.

Hvilke eller hvilken organisert idrett har du ønsket å delta i, uten å ha gjort det? Flere valg er mulig.

- (1) ☐ Fotball
- (2) ☐ Håndball
- (4) ☐ Golf
- (7) ☐ Ski
- (8) ☐ Gymnastikk/turn
- (5) ☐ Friidrett
- (9) ☐ Svømming
- (10) ☐ Tennis
- (11) ☐ Sykkel
- (12) ☐ Skyting
- (13) ☐ Kampsport
- (14) ☐ Ridning
- (15) ☐ Klatring
- (16) ☐ Padling
- (17) ☐ Bandy
- (18) ☐ Annen idrett

Hvilken annen idrett?

Har det at du ikke har deltatt noe å gjøre med at du er skeiv?

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja, i noen grad
- (3) ☐ Ja, i høy grad
- (4) ☐ Ikke relevant

Er du åpent skeiv i organisert idrett?

- (6) ☐ Ja, i alle sammenhenger
- (7) ☐ I de fleste sammenhenger
- (8) ☐ Bare i noen sammenhenger
- (2) ☐ Nei, ikke i noen sammenhenger
- (3) ☐ Ønsker ikke å svare

Hva er grunnen til at du ikke er åpent skeiv eller bare delvis åpent skeiv i idretten? Flere valg er mulig.

- (1) ☐ Erfaringer med negative reaksjoner på å være åpent skeiv
- (2) ☐ Frykt for negative reaksjoner på å være åpent skeiv
- (4) ☐ Annen grunn
- (3) ☐ Ønsker ikke å svare

Hvilken annen grunn?

Dersom du har gått fra å være skjult til åpent skeiv i idretten, ble det lettere eller vanskeligere å delta?

- (1) ☐ Lettere
- (2) ☐ Vanskeligere
- (3) ☐ Ingen forskjell
- (4) ☐ Ikke relevant

Du har tidligere i undersøkelsen svart at du at du tilhører en eller flere minoriteter i tillegg til å være skeiv.

Har din minoritetsbakgrunn hatt betydning for deg som skeiv deltaker i idretten?

- (2) ☐ Ja, det har gjort det enklere å delta
- (1) ☐ Ja, det har gjort det vanskeligere å delta
- (0) ☐ Nei, det har ikke hatt noen betydning

Hvor gammel var du da du begynte med organisert idrett?

Omtrent hvor mange ganger deltar du i organisert idrett per uke?

- (1) ☐ 1 eller sjeldnere
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ mer enn 5

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Å bli valgt bort som lagkamerat eller treningspartner fordi du er skeiv?**

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ Noen ganger
- (3) ☐ Ofte
- (4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Nedsettende eller ydmykende kommentarer eller forsøk på humor fordi du er skeiv?**

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ Noen ganger
- (3) ☐ Ofte
- (4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Diskriminering fordi du er skeiv?**

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ Noen ganger
- (3) ☐ Ofte
- (4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd følgende:
Hatytringer fordi du er skeiv?**

- (1) ☐ Aldri

(2) ☐ Noen ganger

(3) ☐ Ofte

(4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Uønsket seksuell oppmerksomhet fordi du er skeiv?**

(1) ☐ Aldri

(2) ☐ Noen ganger

(3) ☐ Ofte

(4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Problemer med å få delta i konkurranser i klasser i tråd med egen kjønnsidentitet?**

(1) ☐ Aldri

(2) ☐ Noen ganger

(3) ☐ Ofte

(4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
Å få støtte som skeiv?**

(1) ☐ Aldri

(2) ☐ Noen ganger

(3) ☐ Ofte

(4) ☐ Ikke relevant

**Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:
At skeive generelt blir framsnakket?**

(1) ☐ Aldri

(2) ☐ Noen ganger

(3) ☐ Ofte

(4) ☐ Ikke relevant

Når du har deltatt i organisert idrett, har du noen gang opplevd:

At positive opplevelser i idretten har styrket din generelle livskvalitet?

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ Noen ganger
- (3) ☐ Ofte
- (4) ☐ Ikke relevant

Når du har deltatt i organisert idrett, er det andre opplevelser eller erfaringer du vil nevne, knyttet til det å være skeiv?

Skriv inn under

**På en skala fra 1 – 5, der 1 er svært lite tolerant, 3 er nøytral og 5 er svært tolerant:
Hvor stor toleranse for skeive opplever du det er i ditt idrettslag/idrettsklubb?**

- (1) ☐ 1 (2) ☐ 2 (3) ☐ 3 (4) ☐ 4 (5) ☐ 5 (6) ☐ Ingen for-
mening

**På en skala fra 1 – 5, der 1 er svært lite tolerant, 3 er nøytral og 5 er svært tolerant:
Hvor stor toleranse for skeive mener du den organiserte idretten har generelt?**

- (1) ☐ 1 (2) ☐ 2 (3) ☐ 3 (4) ☐ 4 (5) ☐ 5 (6) ☐ Ingen for-
mening

I arbeidet med å øke kjønns- og seksualmangfoldet i idretten:

**Er det noen av følgende aktører som hindrer kjønns- og seksualitetsmangfold i idretten?
Flere valg er mulig.**

- (1) ☐ Politikere
- (2) ☐ Idrettsledere på nasjonalt nivå (f.eks. Norges idrettsforbund/særforbund)
- (4) ☐ Kretsledere
- (5) ☐ Lagledere

- (6) ☐ Trener
- (7) ☐ Dommere
- (8) ☐ Publikum
- (9) ☐ Sportsjournalister
- (10) ☐ Influensere
- (11) ☐ Medspillere/treningskamerater
- (12) ☐ Konkurrenter
- (14) ☐ Kjente idrettsprofiler/forbilder
- (13) ☐ Andre
- (15) ☐ Ingen av alternativene
- (16) ☐ Vet ikke/ingen formening

Hvilke andre aktører?

**I arbeidet med å øke kjønns- og seksualmangfoldet i idretten:
Mener du en eller flere av følgende aktører fremmer slikt kjønns- og seksualitetsmangfold? Flere valg er mulig.**

- (1) ☐ Politikere
- (2) ☐ Idrettsledere på nasjonalt nivå (f.eks. Norges idrettsforbund/særforbund)
- (4) ☐ Kretsledere
- (5) ☐ Lagledere
- (6) ☐ Trener
- (7) ☐ Dommere
- (8) ☐ Publikum
- (9) ☐ Sportsjournalister
- (10) ☐ Influensere
- (11) ☐ Medspillere/treningskamerater

(12) ☐ Konkurrenter

(14) ☐ Kjente idrettsprofiler/forbilder

(13) ☐ Andre

(15) ☐ Ingen av alternativene

(16) ☐ Vet ikke/ingen formening

Hvilke andre aktører?

Med dine egne ord, hva tror du hindrer skeive fra å delta i organisert idrett?

Med dine egne ord, hva tror du kan gjøres for å få flere skeive til å delta i organisert idrett?

Driver du med egenorganisert idrett (for eksempel trener på treningsstudio, løper i skogen e.l.)?

(2) ☐ Trener aldri

(1) ☐ Trener flere ganger i uka

(3) ☐ Vet ikke/ønsker ikke å svare

Til slutt vil vi stille deg noen bakgrunnsspørsmål:

Hvor gammel er du?

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

(1) ☐ Grunnskole

- (2) ☐ Videregående skole
- (4) ☐ Fagbrev
- (3) ☐ Universitet/høgskole, 1-4 år
- (5) ☐ Universitet/høgskole, mer enn 4 år

Hvor vokste du opp?

- (1) ☐ Bygd
- (2) ☐ Lite tettsted, inntil 5 000 innbyggere
- (3) ☐ Småby, 5 - 15 000 innbyggere
- (4) ☐ By, over 15 000 innbyggere

Hvor bor du nå?

- (1) ☐ Bygd
- (2) ☐ Lite tettsted, inntil 5 000 innbyggere
- (3) ☐ Småby, 5 - 15 000 innbyggere
- (4) ☐ By, over 15 000 innbyggere

Vi ønsker å gjøre noen oppfølgingsintervjuer for å få innsikt i skeives erfaringer med deltakelse i idretten. Stiller du til intervju bidrar du med data som vil være viktige for å nå prosjektets overordnede målsetting, som er å bedre skeives kår i idretten.

Intervjuet vil ta omtrent en time og gjennomføres digitalt, eventuelt fysisk dersom du ønsker det. Vi behandler alle opplysninger om deg konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket (GDPR).

Vil du stille til et oppfølgingsintervju? (Ditt svar er ikke bindende. Du kan når som helst trekke deg).

- (3) ☐ Ja
- (1) ☐ Nei

Tusen takk for at du vil stille til et oppfølgingsintervju, det er svært viktig for kunnskapsgrunnlaget.

Vennligst skriv inn telefonnummeret eller e-postadressen du ønsker at vi tar kontakt med deg på.

Tusen takk for at du tok deg tid til å svare på denne undersøkelsen!

Dersom du har behov for å snakke med noen etter å ha besvart denne undersøkelsen kan du ta kontakt med Skeiv Ungdoms Ungdomstelefonen, telefon 400 00 777 (tirsdag til torsdag, 18-22), eller Mental helses gratis og døgnåpne Hjelpetelefonen: telefon 116 123.

Du kan også kontakte prosjektleder i Telemarksforsking, Mari Torvik Heian, på e-post: heian@tmforsk.no.

Hvis du har opplevd uønskede situasjoner i idretten og ønsker å melde fra om dette, gå inn på Norges idrettsforbunds nettside for varsling.

Stat/regjering, IOC, NIF og andre dokumenter vurdert gjort til gjenstand for analyse

Type	Navn på dokument	Kilde	Brukt
Politisk plan	Idretten vil! Langtidsplan norsk idrett 2023-2027 (2023)	NIF	X
Tilstandsrapport	Hva vet vi om inkludering og mangfold i idretten? (2023)	NIF	X
Politisk plan	Idrettspolitisk dokument 2015-2019 (2015)	NIF	
Rapport	Etisk og trygg idrett (2021)	NIF	
Strategisk plan	Idretten skall! 2019-2023. Strategiske satsingsområder (2019)	NIF	
Rapport	Strategi- og organisasjonsutvikling løsningsforslag og anbefalinger (2021)	NIF	
Rapport	Med idretten mot homohets (2009)	NIF	
Innlegg	Skal utvikle digitale kurs for å øke kunnskapen om kjønns- og seksualitetsvariasjoner (2023)	NIF	
Temaside	#STOPP (u.å.)	NIF	X
Innlegg	Ingen er som alle andre (2016)	NIF	

Innlegg	- Det er viktig at idretten er for alle, uansett hvem man elsker (2021)	NIF	
Temaside	Ordliste (u.å.)	NIF	
Innlegg	Idrettsglede for alle uavhengig av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk: Idretten feirer Pride (2024)	NIF	
Referat	Transpersoners deltakelse i konkurranseidrett (2022)	NIF	
Rapport	Rapport fra NIFs etiske råd (2023)	NIF	
Nettside/ resolusjon	Det store fellesskapet - Idretten skal ha plass til alle (2024)	NIF	
Referat	Protokoll fra styremøte nr. 17 – 18 november 2022 (2021-2022)/Oslo (Olympiatoppen).	NIF	
Politisk plan	St. Meld 15. Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2023–2026 (2023)	Regjeringen	X
NOU	2024:8 Likestillingens neste steg. Mannsrolleutvalgets rapport	Offentlig utredning	X
NOU	2023:5 Den store forskjellen— Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse	Offentlig utredning	X
NOU	2023:13 På høy tid— Realisering av funksjonshindredes rettigheter	Offentlig utredning	X

Politisk plan	Regjeringens idrettsstrategi: Sterkere tilbake - En mer inkluderende idrett (2021)	Regjeringen	X
NOU	2019:19 Jenterom, gutterom og mulighetsrom — Likestillingsutfordringer blant barn og unge	Offentlig utredning	X
Politisk plan	St. Meld. 26. Den norske idrettsmodellen (2012)	Regjeringen	X
NOU	2012:15 Politikk for likestilling (2012)	Offentlig utredning	
Info om arrangement	Regjeringen inviterte til frokostmøte om skeive i idretten (2024)	Regjeringen	
Info om arrangement	Skeives erfaringer med deltagelse i idrett (2024)	Bufdir & OsloPride	
Levekårsstudie	Seksuell orientering og levekår (2013)	Andressen, N & Matlerud, K.	
Levekårsstudie	Seksuell orientering, kjønns mangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020 (2021)	Andressen, N. Eggebo, H. Stubberud, E. & Holmelid, Ø.	
Kjønnsstudie	Towards gender equity in urban outdoor sport spaces (2018)	Dellas, V. & Elling, A.	
Nettside	#JegStøtterRegnbuen (u.å.)	Rabalder Håndball	
Artikkel	International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport	IOC	

Nettside	IOC adopts Consensus Statement on sexual harassment and abuse in sport	IOC
Innlegg/tale	Speech on the occasion of the Opening Ceremony 127th IOC Session Monaco, 7 December 201	IOC
Politisk plan	Olympic Agenda 2020 – 20+20 recommendations	IOC

Type	Navn på dokument	Særforbund	Brukt
Politisk	Lover og bestemmelser (2021)	Ake- Bob- og Skeleton	
Politisk	Langtids- og virksomhetsplan for Norges Ake- Bob- og Skeletonforbund 2023-2027 (2023)	Ake- Bob- og Skeleton	
Politisk	Basketplan 24 (2022)	Basket	X
Politisk	Veileder/retningslinjer for kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og deltakelse i basket (2021)	Basket	X
Temaside	Diskriminering og rasisme (u.å.)	Basket	X
Innlegg	Basketball skal være for alle (2023)	Basket	X
Politisk	Handlingsplan* (2018)	Bedrift	
Politisk	Strategidokument 2022-2026 (2022)	Bokser	

Temaside	#STOPP	Bowling	
Temaside	SI IFRA!	Brett	
Temaside	Rasisme og diskriminering (u.å.)	Cykling	
Politisk	Veileder for håndtering av rasisme og diskriminering* (2020)	Cykling	
Politisk	Etiske retningslinjer for Norges Dykkerforbund (2023)	Dykke	
Rapport	Skeiv fotball (2012)	Fotball	X
Temaside	Inkludering (u.å.)	Fotball	X
Politisk	Strategisk plan for Norsk Friidrett 2021–2025 (2021)	Friidrett	
Innlegg	Pride-hilsen fra håndballfamilien (2023)	Håndball	
Innlegg	«Derfor er Pride nødvendig» (2023)	Håndball	
Innlegg	Idretten går sammen og støtter årets Oslo Pride (2023)	Ishockey	
Temaside	Diskriminering (u.å.)	Judo	
Temaside	Verdier (2023)	Judo	
Politisk		Ski	

Norges skiforbunds strategidokument for 2021-2024
(2021)

Politisk	Etiske retningslinjer (2017)	Skiskytter	
Type	Navn på dokument	Idretts- krets	Brukt
Politisk	Idrettskretsting, Farsund, 30. april 2022 (2022)	Agder	
Innlegg	Skeiv idrett? (2022)	Agder	X
Innlegg	Bli med på årets feiring av Oslo Pride (2023)	Oslo	X
Arrangement	Skeiv i idretten - frokostmøte (2022)	Oslo	X
Politisk	Strategisk satsingsområde 2020-2024 (2020)	Vestland	
Temaside	Verdihjørnet (2021)	Vestland	
Arrangement	Skeiv i idretten (2024)	Vestland	
Arrangement	Nettseminar Idrettsglede for alle - skeiv og trans i idretten (2023)	Troms	X
Politisk	Idrettspolitisk erklæring for Trøndelag (2022)	Trøndelag	X